

T.C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KİTÂB-I KÖROĞLU
(235a-257b)
(İNCELEME-METİN-DİZİN)
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

MİRAC ERTEN

Danışman:

Prof. Dr. Mesut ŞEN

İSTANBUL

2019

T. C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KİTÂB-I KÖROĞLU
(235a – 257b)
(İNCELEME-METİN-DİZİN)

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

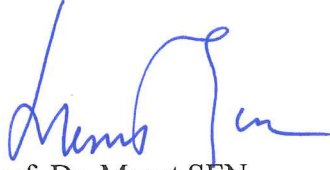
Miraç ERTEN

Danışman:
Pr. Dr. Mesut ŞEN

İSTANBUL
2019

T. C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

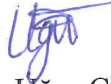
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı'nda 010116YL07 numaralı Miraç ERTEN'in hazırladığı "Kitâb-ı Köroğlu (235a – 257b) (İnceleme, Metin ve Dizin)" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 11/06/2019 günü 16.00 – 17.00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mesut ŞEN
Marmara Üniversitesi
(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi Göksel ÖZTÜRK
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Doç. Dr. Uğur GÜRSU
İstanbul Üniversitesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Miraç ERTEN

11.06.2019

ÖZ

Çağatay Türkçesi dönemine ait olan *Kitâb-ı Köroğlu* adlı eser Mirza Halil Yüzbaşıyev Karabağî tarafından 1936-1937 yıllarında istinsah edilmiştir. Eser, Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Muhammed Fuzûlî El Yazmaları Enstitüsünde muhafaza edilmektedir.

Bu çalışma Giriş bölümü ve Sonuç bölümü dışında üç bölümden meydana gelmektedir. Bu bölümler; İnceleme, Metin ve Dizin başlıklı bölümlerdir. Giriş bölümünde; destan, Köroğlu Destanı, *Kitâb-ı Köroğlu* hakkında bilgi verilerek 235a-257b varakları arası özet yapılmıştır. Metin kısmında bu varaklar arası transkripsiyon alfabetiyle Latin harflerine aktarılmıştır. Dizin kısmında ise okunan kısmın bütün kelimelerin alfabetik olarak anlamı verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Kitâb-ı Köroğlu*, Köroğlu Destanı, Çağatay Türkçesi, destan.

ABSTRACT

The Book of Koroghlu, which belongs to the period of Chaghatay Turkic, was scribed by Mirza Halil Yuzbasiyev Karabagi in 1936-1937. The book is preserved in Azerbaijan National Academy of Sciences, Institute of Manuscripts.

This study composed of three chapters except the introduction and conclusion. These three chapters are textual analysis, transcribed text and index. In the introduction the epepe genre was introduced, the epic of Koroghlu was described in detail and the pages between 235v and 257r of the Book was summarized. In the analysis part, these pages have been transcribed from Arabic alphabet into Roman alphabet. In the index, the meaning of all the words have been given in an alphabetical order.

Key Words: Kitab-i Koroghlu, the Epic of Koroghlu, Chagatay Turkic, epic.

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında, Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Muhammed Fuzûli El Yazmaları Enstitüsünde bulunan *Kitâb-ı Köroğlu* adlı eserin 235a-257b varakları çalışılmıştır. Eser Köroğlu Destanı'nın Çağatayca varyantı olmakla birlikte Klasik dönem zamanda karışık saha dili özelliği de göstermektedir.

Kitâb-ı Köroğlu adlı eser Mirza Halil Yüzbaşıyev Karabağî tarafından istinsah edilmiştir. İstinsah edilen bu eserin 235a-257b varakları bu tezde çalışılmış olup 211a-235a varakları ise İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi yüksek lisans öğrencisi Sevde Nur Ceylan Erten tarafından Prof. Dr. Mesut Şen'in danışmanlığında çalışılmaktadır. 139a-210b varakları Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü öğrencileri Azize Çetinsoy, Çiğdem Aku ve Gülşah Öncü tarafından yine Prof. Dr. Mesut Şen'in danışmanlığında çalışılmaktadır. 1a-139a arasındaki varaklar ise Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü öğrencileri Ayşe Özkan, Maral Baratova, Özlem Turan, Sümeyya Sarı ve Özge Aktaş tarafından Prof. Dr. Mesut Şen'in danışmanlığında çalışılmıştır.

Bu çalışma Giriş ve Sonuç bölümü haricinde üç kısımdan meydana gelmektedir. İnceleme bölümünde 235a-257b varakları arası dil özelliklerine göre incelenmiştir. Metin bölümünde bu varaklar arası transkripsiyon alfabetiyle Latin harflerine aktarılmıştır. Dizin kısmında ise okunan metinde yer alan bütün kelimeler dizine sokularak anlamları verilmiştir.

Tez sürecimde bana daima yardımcı olduğu için, metni okurken kelime kelime benimle okuyarak değerli vaktini bana ayırdığı için tez danışman hocam Prof. Dr. Mesut Şen'e teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimime adım atmamda bana en büyük desteği veren rahmetli hocam Nurettin Albayrak'a minnet duyarım.

Kitâb-ı Köroğlu adlı eserin Azerbaycan'dan bizlere ulaşmasını sağlayan Yar. Doç. Dr. Mehdi Genceli'ye ve dizin programının oluşmasında katkısı olan Prof. Dr. Ceval Kaya'ya teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca, tezle ilgili danıştığım her konuya sabırla yanıt verdiği için eşim Sevde Nur Ceylan Erten'e çok teşekkür ederim. Bu süreçte daima yanımda oldukları için aileme teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
BEYAN	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR ve İŞARETLER.....	x
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	xi

GİRİŞ

TÜRK EDEBİYATINDA DESTAN, KÖROĞLU DESTANI VE KİTÂB-I KÖROĞLU.....	1
---	---

1. BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ.....	6
1.1. Yazılış (İmla) özellikleri.....	6
1.1.1. Ünlülerin yazılışı.....	6
1.1.1.1. a ünlüsünün yazılışı.....	6
1.1.1.2. e ünlüsünün yazılışı.....	6
1.1.1.3. é ünlüsünün yazılışı.....	7
1.1.1.4. ı, i ünlülerinin yazılışı.....	7
1.1.1.5. u, ü, o, ö ünlülerinin yazılışı.....	8
1.1.2. Ünsüzlerin yazılışı.....	8
1.1.2.1. ç ünsüzünün yazılışı.....	8
1.1.2.2. g ünsüzünün yazılışı.....	8
1.1.2.3. p ünsüzünün yazılışı.....	8
1.1.2.4. ñ ünsüzünün yazılışı.....	9
1.1.2.5. s ünsüzünün yazılışı.....	9
1.1.2.6. t ünsüzünün yazılışı.....	9
1.1.3. Bazı ek ve şekillerin yazılışı.....	9
1.2. Ses bilgisi	10
1.2.1. Ünlüler	10
1.2.2.1. Ünlü değişimleri	10
1.2.2.1.1. e > ü değişimi	10
1.2.2.1.2. e > é değişimi	10
1.2.2.1.3. o > u, ö > ü değişimi.....	10
1.2.2.1.4. u > ı değişimi.....	11
1.2.2.1.5. i > ü değişimi.....	11
1.2.2.2. Ünlü Uyumu	11
1.2.2.2.1. Kalınlık-İncelik uyumu	11
1.2.2.2.2. Düzlük-Yuvalaklık uyumu	11
1.2.2.3. Ünlü düşmesi	13
1.2.2.4. Ünlü birleşmesi	13
1.2.2.5. Ünlü türemesi.....	13
1.2.2.5.1. b > m değişimi.....	14
1.2.2.5.2. p > f değişimi.....	14
1.2.2.5.3. t > d değişimi.....	14
1.2.2.5.4. d > y değişimi.....	14
1.2.2.5.7. k > g değişimi.....	15
1.2.2.5.8. ğ, g > v değişimi.....	15
1.2.2.5.9. k > h değişimi.....	15
1.2.2.5.10. ñ > k değişimi.....	15
1.2.2.5.11. z > s değişimi.....	15
1.2.2.6. Ünsüz düşmesi	15

1.2.2.2.1. b düşmesi.....	16
1.2.2.2.2. l düşmesi.....	16
1.2.2.2.3. r düşmesi.....	16
1.2.2.2.4. g düşmesi.....	16
1.2.2.3. Ünsüz ikizleşmesi.....	16
1.2.2.4.2. y türemesi.....	17
1.2.2.5. Ünsüz benzeşmesi.....	17
1.2.2.6. Hece düşmesi (Haplology).....	17
1.3.1.2. İyelik ekleri.....	17
1.3.1.2.1. Birinci şahıs teklik iyelik eki +m, +(i,u)m, +(i,ü)m.....	18
1.3.1.2.2. İkinci şahıs teklik iyelik eki +ñ, +(i,u)ñ, +(i,ü)ñ.....	18
1.3.1.2.3. Üçüncü şahıs teklik iyelik eki +ı/i, +sı/+si.....	18
1.3.1.2.4. Birinci şahıs çokluk iyelik eki +mız/+miz.....	18
1.3.1.2.5. İkinci şahıs çokluk iyelik eki +ñız/+ñiz.....	18
1.3.1.2.6. Üçüncü şahıs çokluk iyelik eki +ları/+leri.....	18
1.3.1.3. İsim hâl ekleri.....	19
1.3.1.3.1. İsmın yalın hâli (Nominative).....	19
1.3.1.3.2. İsmın yönelme hâli (Dative) +ğa/+ge; +a/+e.....	19
1.3.1.3.3. İsmın yükleme hâli (Accusative) +nı/+ni, +n, +ı/+i, +dı.....	19
1.3.1.3.4. İsmın bulunma hâli (Locative) +da/+de, +ta/+te.....	19
1.3.1.3.6. İsmın eşitlik hâli (Equative) +ça/+çe; +day/+dey.....	20
1.3.1.3.7. İsmın ilgi hâli (Genitive) +nıñ/+niñ, +nı/+ni, +ıñ/+iñ.....	20
1.3.1.3.8. İsmın vasıta hâli (Instrumental) +n.....	20
1.3.1.3.9. İsmın yön gösterme hâli (Directive) +ra/+re, +karı.....	20
1.3.1.4.1. Belirtili isim tamlaması.....	21
1.3.1.4.2. Belirtisiz isim tamlaması.....	21
1.3.1.4.3. Zincirleme isim tamlaması.....	21
1.3.2. Sıfatlar.....	21
1.3.2.2. Belirtme sıfatları.....	22
1.3.2.2.2. Soru sıfatları.....	22
1.3.2.2.3. Sayı sıfatları.....	22
1.3.2.2.3.1. Asıl sayı sıfatları.....	22
1.3.2.2.4. Belirsizlik sıfatları.....	22
1.3.3.1. Fiilden fiil yapma ekleri.....	23
1.3.3.2. İsimden fiil yapma ekleri.....	23
1.3.3.3. İsimden isim yapma ekleri.....	23
1.3.3.4. Fiilden isim yapma ekleri.....	24
1.3.4. Zarflar.....	25
1.3.4.1. Zaman zarfları.....	25
1.3.4.2. Miktar zarfları.....	25
1.3.4.3. Hâl (Durum) zarfları.....	25
1.3.4.4. Yer zarfları.....	25
1.3.5. Zamirler.....	25
1.3.5.2. Dönüşlülük zamirleri.....	26
1.3.5.3. İşaret zamirleri.....	26
1.3.5.4. Belirsizlik zamirleri.....	26
1.3.5.5. Soru zamirleri.....	26
1.3.5.6. Bağlama zamirleri.....	27
1.3.6. Fiiller.....	27
1.3.6.1. Şahıs ekleri.....	27
1.3.6.1.1. Zamir kökenli şahıs ekleri.....	27
1.3.6.1.2. İyelik kökenli şahıs ekleri.....	27
1.3.6.1.3. Emir kipindeki şahıs ekleri.....	28
1.3.6.2.1.1. Geniş zaman.....	28
1.3.6.2.1.2. Şimdiki zaman.....	28
1.3.6.2.1.3. Gelecek zaman.....	28
1.3.6.2.1.4. Öğrenilen (Duyulan) geçmiş zaman.....	29

1.3.6.2.1.5. Görülen (Bilinen) geçmiş zaman.....	29
1.3.6.2.2. Tasarlama (Dilek) kipleri	29
1.3.6.2.2.1. İstek kipi.....	30
1.3.6.2.2.2. Emir kipi	30
1.3.6.2.2.3. Şart kipi.....	30
1.3.6.2.2.4. Gereklilik kipi	31
1.3.6.2.3. Fiillerin birleşik çekimi	31
1.3.6.2.4.1. dur-/tur-, turur	31
1.3.6.2.4.2. bol-	31
1.3.6.2.4.3. é(r)-	32
1.3.6.2.5. Fiillerde soru.....	32
1.3.6.2.6. Birleşik fiiller	32
1.3.6.2.6.1. İsimlerden yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiiller	32
1.3.6.2.7. Tasvir fiilleri.....	33
1.3.6.2.7.1. Süreklilik (Devamlılık) fiili.....	33
1.3.6.2.7.2. Yeterlik (İktidar) fiili.....	33
1.3.6.2.7.3. Yaklaşma fiili.....	33
1.3.6.2.7.4. Tezlik fiili.....	33
1.3.6.2.9. Sıfat-fiil (Partisip).....	34
1.3.6.2.10. Zarf-fiiller (Gerundium)	34
1.3.7.1. Bağlama edatları	35
1.3.7.2. Tekerrür edatları	35
1.3.7.3. Ünlem edatları	35
1.3.7.4. Son çekim edatları	35
1.3.7.2.1. Kullanışlarına göre son çekim edatları	35
1.3.7.2.2. Fonksiyonlarına Göre Son Çekim Edatları.....	36
2. BÖLÜM	
METİN.....	37
SONUÇ.....	100
AÇIKLAMALI DİZİN	101
KAYNAKLAR	187
EKLER	189
ÖZGEÇMİŞ.....	213

KISALTMALAR ve İŞARETLER

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
A	her bir varığın ön yüzü
a.g.e.	adı geçen eser
Ar.	Arapça
B	her bir varığın arka yüzü
Bk.	Bakınız
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
ed.	editör
Far.	Farsça
h.	hicrî
haz.	hazırlayan
Krş.	Karşılaştırınız
mec.	mecaz, mecazen
s.	sayfa
TDEA	Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi
vb.	ve benzeri
vr.	varak
+	İsim tabanına gelen ekten önce kullanılır.
-	Fiil tabanına gelen ekten önce kullanılır.
/	Eklerdeki şekilleri gösterir. Dizinde varak numaraları ile satır numaralarını ayırır.
[]	Yazmada olmayıp eklenen veya onarılan yerleri gösterir.
[...]	Yazmada yazılmamış olan yerleri gösterir.
()	Yazmada yanlışlıkla yazıldığı düşünülen tekrarları göstermek için kullanılır.
(?)	Okunamayan kelimeleri veya şüpheli durumu belirtir.
<	Kelimenin kaynağını belirtir.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	'
ا	a, e
آ	a, ā
ب	b, p
پ	p
ت	t
ث	ṯ
ج	c, ç
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	ḏ
ر	r
ز	z
س	s
ش	ṣ
ص	ṣ
ض	ḏ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	'
غ	ğ
ف	f
قا	w
ق	q
ك	k, g, ñ
ك	ñ
ل	l
م	m
ن	n
و	o, ö, u, ū, ü, v
ه	a, e, h
ی	é, ı, i, ī, y

GİRİŞ

TÜRK EDEBİYATINDA DESTAN, KÖROĞLU DESTANI VE KİTÂB-I KÖROĞLU

Destan: “Destan, milletlerin hayatında derin izler bırakan olayların ve bu olaylar içinde bulunan büyük kahramanların efsanevî hikâyeleri olan bir edebî tür olarak tanımlanmaktadır.”¹ “Destan kelimesinin aslı Farsça dâstân olup “efsane, mesel, hikâyet-i güzeşteğân” anlamına gelir.”² “Destan “hikâye, masal, sergüzeşt, manzum hikâye (kıssa), vak‘a, tarih, roman ve hayvan masalı (fabl)” gibi anlamlara da gelmektedir.”³ “Eski Yunanlılar şairlerin saz eşliğinde söyledikleri şiirlere epos şiiri (epopoiia) derlerdi. Bundan dolayı destan Batı dillerinde epope olarak geçer.”⁴

“Destanlar, belli bir olayı konu alır. Fakat olayı olduğu gibi anlatmaz. Olayın en ilginç yönlerini, en etkin noktalarını anlatır.”⁵ “Destanlar, ferdî değil sosyal eserlerdir. Olağanüstü özelliklere sahip kahramanları ve toplumu derinden sarsan hadiseleri konu edinir.”⁶ “Dünya ve Türk edebiyatının en eski ürünleri olan destanlarda dinî konular yanında, toplumu derinden etkileyen tarihî ve sosyal olanlar da önemli bir yer tutar.”⁷ Kazım Yetiş destan ile ilgili yazmış olduğu maddede şunları dile getirir:

İnsanları yakından ilgilendiren hemen her olay destan konusu olabilir. Daha çok yaratılış, toplum vicdanında iz bırakan savaşlar, bir şahıs veya bir milletin kahramanlıkları ve tabii âfetler, hikâye dışından katılan öğüt, kıssa, masal ve epik karakterli biyografik bilgilerle zenginleştirilerek genellikle anlatıma dayalı manzumeler şeklinde destana dönüştürülür.⁸

“Türk tarihinin gelişimine uygun olarak destanlarımızı iki kümede toplayabiliriz:”⁹ 1. İslâmiyetten Önceki Destanlar: Yaradılış Destanı, Alp Er Tunga Destanı, Şu Destanı, Hun-Oğuz Destanı, Bozkurt Destanı, Ergenekon Destanı, Türeyiş Destanı, Göç Destanı.

¹ *Yeni Türk Ansiklopedisi*, 1. Baskı, “Destan”, s. 652.

² Doğan Kaya, *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2007, s. 218.

³ Kazım Yetiş, “Destan”, *DİA*, 9, s. 202.

⁴ Yetiş, “Destan”, s. 202.

⁵ Mustafa Okan Baba, *Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Heyamola Yayınları, 2007, s. 40.

⁶ Kaya, *Halk Edebiyatı Terimleri*, s. 220.

⁷ Nurettin Albayrak, *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2010, s. 131.

⁸ Yetiş, “Destan”, s. 202.

⁹ Baba, *Halk Edebiyatı Terimleri*, s. 40.

2. İslâmiyetten Sonraki Destanlar: Manas Destanı, Cengiz Han Destanı, Seyyid Battal Gazi Destanı, Danişmend Gazi Destanı ve Köroğlu Destanı.

Köroğlu Destanı:

“Köroğlu Destanı, yüzyıllar boyu Anadolu’da ve dış Türk illerinde yer yer manzum deyişlerle süslenmiş bir halk hikâyesi olarak söylene gelmiştir.”¹⁰ “Çeşitli kollar halinde anlatılan bu hikâyeye, çoğu yiğitleme ve koçaklama biçimli koşma ve türkülerden oluşan manzum deyişler, nesir kısımlardaki söyleniş tarzı, bir destan havası ve niteliği kazandırır.”¹¹ “Köroğlu çok yaygın bir halk hikâyesidir. On altıncı yüzyıldaki Celâli isyanları ile ilgili olarak, Köroğlu adında bir eşkıya-kahramanın maceraları olduğu sanılıyor.”¹²

Köroğlu’nun nerede, ne zaman yaşadığı, ne gibi tarihî olaylara karıştığı konusunda bugüne kadar birbiriyle çelişen bilgiler ortaya konmuştur. Kimilerine göre Köroğlu, destan kahramanı yüce bir kişi, kimilerine göre devlete isyan etmiş eşkıya, kimilerine göre bir halk şairi, kimilerine göre bir halk hikayesi kahramanıdır.¹³

“Köroğlu hikâyelerini Batı’ya ilk tanıtan A. Chadzko’dur.”¹⁴ “Köroğlu tamamen destanî daireleri vücuda getiren kahramanların vasfını haizdir.”¹⁵ Türk-İran harpleri, Türkmen-Kızılbaş mücadeleleri, Celâli isyanları hep Köroğlu etrafında toplanmıştır. Özbekler onu “Sultan” tasavvur etmişler, Anadolu halkı zulüm gören halkın hamisi bir haydut telakki etmişlerdir.¹⁶ Kemal Bilge Köroğlu ile ilgili yapılmış olan seminerde şu sözleri söylemektedir:

Köroğlu’nun gerçek şahsiyetine dair bilgi veren ilk Türk müellifi Evliya Çelebi, 1656 yılında İstanbul’dan Van’a giderken şimdi Çankırı’ya bağlı Çerkeş’in az ilerisinde kendisini soymak isteyen yedi harâmiye, “Bu sizin ettiğinizi bu dağlarda Köroğlu etmemiştir” diyerek (Seyahatnâme, V, 18) Köroğlu’nun Anadolu’nun kuzeybatısında devlete baş kaldıran bir eşkıya olduğunu belirtmekle yetinmiştir.¹⁷

¹⁰ Müjgan Cunbur, “Köroğlu Destanında Lirik ve Epik Unsurlar”. Köroğlu Semineri Bildirileri, 1982, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.

¹¹ Cunbur, “Köroğlu Destanında Lirik ve Epik Unsurlar”.

¹² Cahit Öztelli, *Köroğlu ve Dadaloğlu: Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1953, s. 3.

¹³ Kemal Gökçe, “Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı Kemal Gökçe’nin Köroğlu Semineri’ni Açış Konuşması”, Köroğlu Semineri Bildirileri, 1982, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.

¹⁴ Faruk Sümer ve Nurettin Albayrak, “Köroğlu”, *DİA*, 26, s. 269.

¹⁵ Pertev Naili Boratav, *Köroğlu Destanı*, İstanbul: Evkaf Matbaası, 1931, s. 6.

¹⁶ Boratav, *Köroğlu*, s. 6.

¹⁷ Sümer ve Albayrak, “Köroğlu”, s. 269.

“Koroğlu, Orta Asya’dan Balkanlar’a, Ortadoğu’dan Sibirya’ya kadar bütün Türk boyları arasında yayılmış ve kolları ile birlikte zengin bir külliyat oluşturmuştur.”¹⁸ “Koroğlu kolları iki büyük grupta toplanabilir: İlk grupta Türkmen, Özbek, Tatar, Karakalpak varyantları bulunmaktadır.”¹⁹ “Buna Orta Asya veya Doğu varyantları; Kafkasya, Anadolu ve Balkanları da içine alan ikincisine ise Batı varyantları adı verilebilir. Bu iki grup arasında pek çok benzerlikler olmakla birlikte önemli farklar da mevcuttur.”²⁰

Kitâb-ı Koroğlu adlı eser:

Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Muhammed Fuzûlî El Yazmaları Enstitüsünde muhafaza edilen eser Koroğlu Destanı’nın Çağatay Türkçesinin klasik dönem sonrası eserlerinden biridir. *Kitâb-ı Koroğlu* 2007 yılında yukarıda adı zikredilen enstitü tarafından yayımlanan Türk El Yazmaları kataloğunun ilk cildi olan Folklor Abideleri ve Müellifsiz El Yazmalar adındaki ciltte yer almaktadır. Kataloğun bu cildinde Koroğlu ile ilgili üç yazma eser zikredilmektedir. 1911 tarihli 16 varaktan meydana gelen *Koroğlu* adlı ilk yazmadır. 260 varaktan meydana gelen B-206/1824 *Kitabi-Koroğlu* adlı eser ikinci yazmadır. 53 varaktan meydana gelen D-381/10358 numaralı *Meşhur Koroğlu Hekayesi* adlı yazma ise kayıtlı olan üçüncü yazmadır.

Bu tezde çalışılan 235a/257b varakları katalogta kayıtlı olan ikinci el yazması olup B-206/1824 *Kitabi-Koroğlu* adlı eserdir. Eser 260 varaktan meydana gelmektedir ve diğer iki el yazmasına göre varak sayısı bakımından daha fazla olduğu görülmektedir. Eser, klasik dönem sonrası Çağatay Türkçesinin yerini Özbek Türkçesine bıraktığı döneme ait olmasından dolayı Koroğlu’nun Çağatayca varyantıdır. Çalışmanın meydana geldiği bölümdeki varakların son varığında yazılan bilgiye göre; eserin asıl nüshası Rusya Sankt Petersburg Şarkinaslık Enstitüsündedir. Eserin sonunda yer alan bu bilgiye göre; *Kitâb-ı Koroğlu* adlı eser Mirza Halil Yüzbaşıyev Karabağî tarafından 1936-1937 yılları arasında istinsah edilmiş olup eserin asıl nüshası 1874-1875 (h. 1291) yılında yazılmıştır.

Eser nazım-nesir karışık bir biçimde kaleme alınmıştır. Ancak nazım kısımları nesir kısımlarına göre daha fazladır. Siyah karton kapaklı bir cilde sahip olan eser müsvedde bir şekilde istinsah edilmiştir. Ta’lik hat ile istinsah edilen *Kitâb-ı Koroğlu* adlı eserin bu

¹⁸ Fikret Türkmen, “Koroğlu”, TDEA, 5, s. 416.

¹⁹ Türkmen, “Koroğlu”, s. 416.

²⁰ Türkmen, “Koroğlu”, s. 416-417.

çalışmadaki kısmında 237b varağına kadar olan kısım çoğunlukla 11 satırdan meydana gelmektedir. Ancak 237b varağından 257b varağında kadar olan kısımda 11 satırla meydana gelen hiçbir varak bulunmamaktadır. Bu varaklarda 15, 16, 17, 18, 19 ve hatta 20 satırlı sayfalara rastlanmıştır. Buradan hareketle 237b-257b varaklarına konu alan kısım ortalama 16 satırla yazılmıştır diyebiliriz. Eserin ilk sayfalarını çalışan kişinin okuduğı kısma göre; bu ilk sayfalarda Garib mahlaslı şairin bir gazeli (1a-1b) ve iki tahmisi (1b-3b) yer almaktadır.

Kitâb-ı Köroğlu adlı eserin, Köroğlu Destanı'nın varyantlarından olan Özbek varyantlarıyla arasında bir benzerlik söz konusudur: Rahmetullah Yusufoglu'nun Köroğlu Destanı²¹ eserleriyle ve bir Özbek varyantı olan *Hikâyât-ı Köroğlu Sultan* adlı eserin özeti²² ile şahıslar, mekânlar ve olaylar bakımından benzerlik aynı şekilde bu kitabın diğer okunan ve çalışılan varaklarında da bulunmaktadır. Ayhan Çelikbay'ın 2000 yılında Köroğlu Destanı ile ilgili yaptığı çalışma²³ da Rahmetullah Yusufoglu'nun Köroğlu Destanı varyantı ile benzerlikler ortaya koyar. Bu bakımdan Rahmetullah Yusufoglu'nun Köroğlu Destanı varyantı bu çalışmalar için önemli bir kaynak niteliğindedir. Bu çalışmada da başvurulan kaynaklardan biri olmuştur.

Kitâb-ı Köroğlu'nun 235a-257b varaklarının özeti:

Köroğlu'nun oğlu Hasan Han, Erzurum şehrinin şahı kafir Hasan Şah ve adamlarıyla savaşmaya gider. Burada Hasan Han ve kafirler uzun günler savaş yaparlar. Hasan Han bu savaşta beş yerinden yaralanır. Hasan Han bu hâlini Kırk Yiğit ve Köroğlu'na duyurmak ister. Müslüman olan Deli Han (Hasan Şah kafirinin kızı) Hasan Han'ın sesini duyar ve iyileşmesi için ona dualar eder. Hasan Han Hz. Ali'nin kendisine yardım etmesi için münacaat okur. Bunun üzerine Hz. Ali'nin ruhu gelir. Deli Han (Deli Ayım) Hz. Ali'nin bu keramatini gördükten sonra Hasan Han'ı bir yere koyar ve iyileşmesi için ona yardımcı olur. Deli Han kılıç alıp kafirlerin önüne çıkar ve savaşmaya gider. Deli Han öyle bir savaş yapar ki hiçbir yerde ve zamanda onun gibi savaş eden görünmemiştir. Üç gece gündüz kafirlerle savaşır ve onları yerle bir eder.

²¹ Rahmatullah Yusufoglu, *Goroglu (O'zbek Xalq Dostonlari)*, Taşkent: Sharq Nashriyot, 2006.

²² Boratav, *Köroğlu*, s.16.

²³ Ayhan Çelikbay, *Göroglinin Tugilişi Destanı- Özbek Varyantı (İnceleme-Metin-Dizin- Çeviri-Ek)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.

Kafir Hasan Şah'ın adamları bu savaşı kişinin Hasan Şah'ın kızı olduğunu anlar ve Hasan Şah'a bu durumu belirtip kızının müslüman olduğunu söylerler. Hasan Şah kızına hangi evlat babasına ok atar, babasıyla savaşır diyerek ona sitemler eder. Kızını alıp Erzurum'a geri dönmek ister. Fakat Deli Ayım müslümanlıktan dönmek istemez ve babasının bu teklifini kabul etmez.

Çembil'de Hasan Han'ın kızı Zehra bir gece rüya görür. Rüyasında babasını kötü durumda görerek Köroğlu'na rüyasını anlatır. Zehra babasının hâlâ gelmediğini Köroğlu'na söyler. Köroğlu, Zehra'ya sabretmesini ve babasının geleceğini söyler.

Hasan Han yaralı halde yatarken başında bir grup turna dönüp dolaşır. Hasan Han bu turnalara hâlini anlatarak Çembil'e haber götürmelerini ister. Hasan Han Çembil'den ayrılalı elli gün geçmiştir. Köroğlu bir gün mescide girer ve Hasan Han hâlâ gelmedi diye ağlar. Mescidden dışarı çıkar ve o esnada gökyüzünde bir grup turna görür. Onlara bir haberleri var mı yok mu diye sorar. Turnalar dokuz kez etrafında döner durur. Bunun üzerine Köroğlu, Kırk Yiğit ve on iki serdarını yanına alarak Erzurum'a yola çıkar. Köroğlu ve adamları on iki gün boyunca hiç durmadan yürürler ve sonunda Yıldız Dağı'na varırlar. Duydukları savaş seslerinin üzerine Hasan Han'ın savaştığını düşünürler. Köroğlu ve adamları yürürken bir tepede Hasan Han onları görür ve çok sevinir. Köroğlu ve Kırk Yiğit bütün kafirleri yerle bir eder. Kalan kafirleri de Erzurum şehrine gönderir. Kafir Hasan Şah ve adamları bu olayın üzerine Köroğlu'na bir elçi göndererek ondan af dilerler. Köroğlu kafirlerden mal, mülk, altın ve benzeri şeyler ister. Bu istekler yerine getirilince Köroğlu hepsini affeder ve Erzurum'a gider. Orada bulunan kafirleri müslüman edip Hasan Şah'a bu şehri verir.

Köroğlu Erzurum'dan yola çıkar, Yıldız Dağı'na varır. Orada Hasan Han ile Deli Ayım'ı birbirine nikahlar. Nikahtan sonra Çembil'e dönerler ve düğün yaparlar. Böylelikle iki âşık muradına erer. Köroğlu tüm bu olaylardan sonra Kırk Yiğit'e nasihatta bulunur: Onlara; bu dünyanın geçiçi olduğunu, dünyadan kimlerin gelip kimlerin geçtiğini, yaşadıkları sürece hayırlı işler kılmalarını, beş vakit namaz kılmalarını, ölümün bir gün kendilerine de geleceğini söyleyerek ona göre hareket etmelerini ister.

1. BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ

1.1. Yazılış (İmla) özellikleri

Kitâb-ı Köroğlu'nun transkript alfabesine aktarılmış olan kısmında Eski Uygur imlası kullanılmıştır. Bunun yanında Arap-Fars imlasının özellikleri de okunan kısımda yer almaktadır. *Kitâb-ı Köroğlu* adlı eser ta'lik hat ile yazılmış olup birkaç örnek haricinde harekeye yer verilmemiştir.

1.1.1. Ünlülerin yazılışı

1.1.1.1. a ünlüsünün yazılışı

İlk hecede:

a ünlüsü genellikle medli elif (ا) ile gösterilir, bazı yerlerde ise (آ) şekline rastlanmaktadır.

ağır آغیر (235b/07) altun آلتون (247b/10) at آط (250a/03)

anıñ انيک (242b/06) aytıp آيتب (243b/02) andın اندين (235b/05)

a ünlüsünün gösterilmediği kelimelere de rastlanmaktadır: qaytğın قيتغين (241a/05), qayta قيته (240b/09).

Orta hecede:

a ünlüsü orta hecede elif (ا) ve he (ه) ile gösterilmektedir.

aylana ايلانا (242a/15) qarap قراب (243a/03) aradın ارادين (243b/03)

baradur بارادور (245a/01) taray تراى (241b/05)

Son hecede:

a ünlüsü son hecede sıklıkla he (ه) ile gösterilmektedir. Bazı yerlerde elif (ا) ile gösterildiği de tespit edilmiştir.

munda مونده (241a/11) arada اراده (247a/14) başığa باشيغه (245b/15)

saña سنكا (226a/20) maña (214a/10) منكا aylana ايلانا (244a/11)

1.1.1.2. e ünlüsünün yazılışı

İlk hecede:

e ünlüsü ilk hecede harekesiz ve okutucusuz gösterilmektedir.

berdi بردى (241b/13) benim منم (241b/10) ketse كتسه (257a/14)

Orta hecede:

e ünlüsü orta hecede he (ه) ve elif (ا) ile gösterilerek yazılmaktadır.

yürgende يوركانده (245b/13) neyleyin نيلاين (235b/09) tivege تيوه كه (251a/09)

Son hecede:

e ünlüsü son hecede sıklıkla he (ه) ile yazılmaktadır. Ancak elif (ا) ile yazıldığı örnekler de görülür.

içre اچره (249b/02) üzere اوزه ره (244a/14) bélge بيلكا (251a/14)

1.1.1.3. é ünlüsünün yazılışı

Metinde kapalı e (é) ilk hecede yer almaktadır. Kapalı e (è) ünlüsünü göstermek için ye (ى) kullanılır.

yél بيل (253a/05) kélse كيلسه (257b/05) bégler بيكلار (245b/14)

1.1.1.4. ı, i ünlülerinin yazılışı

İlk hecede:

Metinde ı ve i ünlüsünü göstermek için hareke ve ye (ى) kullanılmaktadır. Ancak bazı kelimelerde her ikisine de yer verilmeksizin ı ve i ünlüleri okunmaktadır.

izlemegil ايزلاماكيل (253a/11) kılip قليب (250a/02)

yıgılıp يغلپ (256b/20) tilimde تلمده (239b02)

Orta hecede:

ı ve i ünlüleri orta hecede ye (ى) ile gösterilmektedir. Ancak ilk hecedeki kullanımlarında olduğu gibi orta hecede de ı ve i ünlüleri için herhangi bir işaret kullanılmadığı görülür.

işidür اشيذور (253b/04) kılıç قلیچ (246b/14)

çapınıp چاپنب (249b/16) yıgılıp يغلپ (253a/09)

Son hecede:

ı ve i ünlülerinin son hecede gösterimi için ye (ى) kullanılır.

barını بارینی (257a/10) koymaqçı قويماقچی (249b/09)

ölğüçi الكلوجى (252a/07) işi ايشى (236a/01)

1.1.1.5. u, ü, o, ö ünlülerinin yazılışı

u, ü, o ve ö ünlüleri için vav (و) kullanılmaktadır. Bu ünlülerin metinde birbirinden ayrılması için herhangi bir ibare bulunmamaktadır.

İlk hecede:

Bu dört ünlü ilk hecede vav (و) ile gösterilmektedir.

bolur بولور (236a/03) şul شول (248b/09) dönsün دونسون (235b/01)

Orta hecede:

Orta hecede de bu dört ünlü vav (و) kullanılarak gösterilmektedir.

sogurup سوغوروب (239b/04) ölümge اولومكا (253a/10) yüzümni يوزومنى (241b/10)

Son hecede:

Son hecede de bu ünlüler için vav (و) kullanılmaktadır ve vav (و) okutucusunun kullanılmadığına da rastlanmaktadır.

yoqtur يوقتور (242a/09) kelür كلور (242b/14) töröm تورم (238a/03)

1.1.2. Ünsüzlerin yazılışı

1.1.2.1. ç ünsüzünün yazılışı

ç ünsüzü ilk, orta ve son hecede her zaman çe (چ) şeklinde kullanılmaktadır.

içidin ايجيدين (237b/07) çıqtı چىقتى (244a/02) kılıç قىلىچ (247b/16)

1.1.2.2. g ünsüzünün yazılışı

Metinde g ve k harfi kef (ك) ile gösterilir.

bergey برکای (250a/06) kirip کرىب (241b/13) kerekdür کرکدور (241b/02)

1.1.2.3. p ünsüzünün yazılışı

p ünsüzü ilk ve son hecede her zaman pe (پ) harfi ile gösterilir.

tapmadım تاپمادىم (242a/16) parlap پرلاپ (245a/15)

p ünsüzü genelde son hecede ise (پ) ile ifade edilmektedir. Bunun kullanımın yanında (پ) kullanımını da görülür. -p zarf fiili için (پ) kullanılırken bahsedildiği üzere (پ) şekline rastlanılmaktadır.

salıp سالیب (246b/05) açıp آچیب (248a/01) top توپ

1.1.2.4. ñ ünsüzünün yazılışı

ñ ünsüzü nun kef (نك) ve kef (ك) şeklinde ifade edilir.

maña منكا (249a/07) üstüñdin اوستكدين (251b/09) başıñ باشنك (253b/11)

1.1.2.5. s ünsüzünün yazılışı

Metinde kalın sıradan ve ince sıradan olan kelimelerin ilk, orta ve son hecelerindeki s ünsüzü için sin (س) kullanılmaktadır.

dönsün دونسون (235b/01) kılsam قلیسام (239b/07)
sendin سندن (249a/06) kimseler كمسه لر (255b/14)

Metinde Türkçe iki kelimedede sad (ص) harfinin kullanıldığı görülür: şadağı صداغی (247a/11), sürer صورر (249a/01).

1.1.2.6. t ünsüzünün yazılışı

Metinde t ünsüzü için kalın ve ince sıradan kelimelerde ilk, orta ve son hecede te (ت) harfi kullanılmaktadır.

aytalı ایتالی (251a/03) teggende تککانه (245b/04)
téğse تیگسه (256b/16) yattı یاتی (239a/08)

Arap-Fars asıllı kelimelerde yer alan tı (ط) harfinin Türkçe kelimelerde kullanıldığına rastlanılmıştır: batır باطر (253a/08), aţ آط (245b/17).

1.1.3. Bazı ek ve şekillerin yazılışı

Metinde yer alan bazı eklerde ve bu eklerin yazılışında Doğu Türkçesi imla geleneğinin etkisi görülmektedir.

1. İlgi hali olan niñ/niñ eki metinde genellikle kullanıldığı yerlerde ayrı yazılmaktadır: yolniñ یولنیك (245b/11), bizniñ بزنیك (243a/07).

2. Farsça terkiplerin bazılarında ye (ی) kullanıldığı görülür: Hudā-yı Te‘ālāğa خدای تعالی (239b/04,05).

3. dek/dék edatı ile ki ve kim bağlama edatları kelimedenden ayrı bir şekilde yazılmaktadır. Ancak nadir de olsa bazı kelimelerde kim edatının kelimeye bitişik yazıldığı görülür: hīç-kim هیچکم (253b/10).

1.2. Ses bilgisi

1.2.1. Ünlüler

1.2.2.1. Ünlü değişimleri

Çalışılan metinde dokuz adet ünlü bulunmaktadır ve bu ünlüler şunlardır: a, e, é, ı, i, o, ö, u, ü.

1.2.1.1.1. e > ü değişimi

Metinde bu ses değişimi iki kelimedede bulunmaktadır: év > üy üyi (235b/09), sév- > süy-süymeydür (253b/10), süyüp (254b/14).

1.2.1.1.2. e > é değişimi

e sesi Çağatay Türkçesinde kapalı e (é) olarak ifade edilmektedir. Kitâb-ı Köroğlu adlı eser de son dönem Çağatay Türkçesi eseridir ve e sesi ilk hecelerde kapalı e (é) olarak yer almaktadır. Ancak bu durum metinde daima bu şekilde ilerlememektedir. Kapalı e (é) sesinin yanında e sesi de kullanılmaktadır.

é ایل (254b/05)

kélse کیسه (240a/07)

keldim کلدم (240a/10)

belge بلکا (256b/18)

1.2.1.1.3. o > u, ö > ü değişimi

Çalışılan metinde Arap-Fars asıllı kelimelerde o, u, ö ve ü ünlülerini birbirinden ayıracak bir ibare yer almamaktadır. Türkçe kelimelerde de herhangi bir ayırım bulunmadığı için Özbek ve Kırgız Türkçeleri temel alınmıştır: oşal (249a/07), şul (250a/11), bul (240b/06), ul (252b/12).

1.2.1.1.4. u > ı değişmesi

Metinde bu ses değişiminin yalnızca bir örneği bulunmaktadır: ulu > ulı (255b/16).

1.2.1.1.5. i > ü değişmesi

Metinde bu ses değişiminin de yalnızca bir örneği yer almaktadır: üzengü > üzengü.

1.2.1.2. Ünlü Uyumu

Türkçede ünlü uyumu iki grupta ele alınır: Düzlük-yuvarlaklık, kalınlık-incelik uyumu.

1.2.1.2.1. Kalınlık-İncelik uyumu

“Kalınlık-incelik uyumu bir kelimedede ünlülerin kalınlık-incelik bakımından birbirine uygun olmasıdır.”²⁴ Çağatay Türkçesi döneminde kalınlık-incelik uyumu korunmuştur ve yine aynı şekilde çalışılan metinde bu uyuma uyulduğu görülür: üstige (253b/20), bizlerge (239a/09), kulağığa (243a/02), koluğa (253b/08). Metinde az da olsa bu uyuma girmemiş olan kelimeler tespit edilmiştir: neğesiğa (255a/08), dağdargen (253b/01).

Türkçe kelimelerde görülen kalınlık-incelik uyumsuzluğunun yanında Arapça ve Farsça kelimelerde de bu uyumsuzluk görülür: ĩmānige (255b/02), naşihātge (257b/04).

1.2.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık uyumu

“Düzlük-yuvarlaklık uyumu kanununa göre, o, ö, u, ü yuvarlak vokallerinden birini ihtivâ eden kökler, ı, i, u, ü’lü eklerden sonra u, ü’lü olanlarını alırlar.”²⁵ “Çağataycadaki düzlük-yuvarlaklık uyumu tam gelişmiş değildir; bu yüzden ek ve vokallerin hepsi, bu uyumdan aynı derecede etkilenmemişlerdir.”²⁶

Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Uyan Ekler ve Metinden Örnekler:

1. Emir eki -iñ/-iñ, -uñ/-üñ; -iñiz/-iñiz; uñızlar: ayıñ (250b/07), tutuñ (253b/09).
2. Görülen geçmiş zaman eki -dım/-dim, -dum/-düm: kördüm (257a/11), berdim (243b/14).

²⁴ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1962, s. 68.

²⁵ Janos Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, çev. Günay Karaağaç, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1988, s. 15.

²⁶ Eckmann, *El Kitabı*, s. 15.

3. İyelik eki *-ım/-im, -um/-üm; -iñ/-iñ, -uñ/-üñ*: *bağrım* (255/06), *işim* (245b/09), *yolum* (251b/13), *özüm* (239b/07), *atñ* (242b/09).

Çalışılan metinde iyelik eki çoklukla uyumludur. Ancak bu uyumun görülmediği kelimelere de rastlanılmıştır: *ömrüm* (243a/14), *öziñ* (238b/06).

4. Zarf-fiil eki *-ıp/-ip, -up/-üp*: *aytıp* (239b/03), *köterip* (243a/16), *urup* (236a/08), *körüp* (237b/08).

Çalışılan metinde bu uyuma uymayan bir kelime vardır: *bolıp* (237b/07)

5. İsimden isim yapma eki *-lık/-lik, -lük/-lük*: *tiriklik* (253b/05), *ırağlık* (255b/18). Uyuma girmeyen kelime bulunmaktadır: *caldaplık* (257b/01).

6. Fiilden isim yapma eki *-ım*: *yarım* (254b/13).

7. Fiilden isim yapma eki *-uş*: *uruş* (235b/05), *туруş* (239b/07).

8. Fiilden isim yapma eki *-ın/-in, -un/-ün*: *yağın* (247a/03), *çoşun* (248a/09).

9. Fiilden fiil yapma (edilgenlik) eki *-il/-il, -ul/-ül*: *tartılıp* (248a/16), *kesilip* (247b/12), *bozulupdur* (254a/03), *tökülüp* (255b/09).

10. Fiilden fiil yapma (dönüşlülük) eki *-ün*: *köründi* (241/07), *körünür* (247a/04).

Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Uymayan Ekler ve Metinden Örnekler:

Sadece yuvarlak vokalli şekilleri kullanılan ekler:

1. Fiilden fiil yapma (faktitif) eki *-gür*: *yetgürse* (239b/13), *ötgür* (247b/16).

2. Emir teklik 3. şahıs eki *-sun/-sün*: *tartmasun* (240a/06), *solmasun* (22b/09), *yibersün* (250b/11).

3. Fiilden fiil yapma (faktitif) eki *-dur/-dür, -tur/-tür*: *toldurup* (253ba/20), *keydürüp* (254b/05), *aylanturup* (255a/05), *teñleştürüp* (247b/08).

4. Zarf-fiil eki *-ğunça/-ğünçe*: *ölgünçe* (256b/02).

Sadece düz vokalli şekilleri kullanılan ekler:

1. İsimden isim yapma eki *-çı*: *koymağçı* (249b/09).

2. Emir kipi ekleri *-gil/-gil ve -ğın/-ğın*: *körgil* (241a/04), *aytgıl* (248b/11), *kırgın* (241a/09), *ötgın* (254a/17).

3. İsimden isim yapma eki *-sız/-siz*: *sansız* (255a/12).

4. Yükleme durumu (akkuzatif) ekleri *-ni/-ni ve -ın/-in*: *birevni* (256a/07), *tağlarını* (237a/03), *yurtın* (256b/19).

5. Ayrılma durumu (ablatif) eki *-dın/-din*: *elçidin* (251a/05), *taşdın* (253a/04).

6. Teklik 3. şahıs iyelik eki *-(s)ı/-(s)i*: *atası* (238b/07), *esi* (248a/13), *üstü* (250b/03), *güli* (245a/02).

7. Görülen geçmiş zaman teklik 3. şahıs eki *-dı/-di*: *bayladı* (254a/12), *berdi* (244a/02).

8. *-ğı/-gi* aitlik eki: *émdigi* (243b/03).

1.2.1.3. Ünlü düşmesi

“Türlü fonetik etkiler altında kelimelerin iç ve son seslerinde bulunan bazı ünlülerin düşmesi”²⁷ne ünlü düşmesi yer alır. Çalışılan metinde bulunan örnekleri: *köñli* (243b/04), *kaıysı* (241a/02), *bağırım* (242b/05), *ağzına* (238a/12).

1.2.1.4. Ünlü birleşmesi

“Ünlüyle biten bir sözcüğün, ünlü ile başlayan bir ek alması ya da sözcük ile birleşmesi durumunda, ilk sözcüğün sonundaki ve ikinci sözcüğün başındaki ünlülerden birinin düşmesidir.”²⁸ Çalışılan metinde bulunan örnekleri: *şul* < *şu + ol şul* (248b/09), *bul* < *bu + ol bul* (240b/12), *neyle-* < *ne + eyle neyleyin* (235b/09), *neçük* < *neçe + ök neçük* (242b/01).

1.2.1.5. Ünlü türemesi

“Sesler gramer birlikleri içinde yan yana düşerken bazan birbirleriyle doğrudan doğruya birleşemez ve aralarında bağlanmayı sağlayacak ilâve bir ses alırlar.”²⁹ Bu ses olayına ses türemesi denilir. Çalışılan metinde yer alan örnekleri: *sor-* > *sora-* *sorağan* (255b/08), *bar* > *bara-* *baray* (243a/08).

1.2.2. Ünsüzler

1.2.2.1. Ünsüz değişimleri

1.2.2.1.1. b > v değişimi

²⁷ Zeynep Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu, s. 159.

²⁸ Süer Eker, *Çağdaş Türk Dili*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2003, s. 239.

²⁹ Ergin, *Dil Bilgisi*, s. 49.

Kelime ortasında ve sonunda bulunan -b-, -b sesi Eski Türkçede bu şekliyle muhafaza edilirken Uygurca -v-, -b, Karahanlıcada -w-, -w şekline dönüşmüştür. Çağatay Türkçesinde ise b sesi -b-, -v- ve -y- şekliyle yer almaktadır. Çalışılan metinde yer alan örnekleri: bar > var (236a/07), seb- > sev- severim (237b/11), tebe > tive (251a/03), év > üy üyi (235b/08).

1.2.2.1.2. b > m değişimi

b > m değişikliği Eski Türkçeden itibaren ses değişimlerinde mevcut olan bir değişimdir. Çalışılan metinde yer alan örnekleri: ben > men (240b/10), bunda > munda (243a/02), biñ > miñ (252b/16), bin- > min- mingen (256a/17).

1.2.2.1.3. p > f değişimi

“Çağatay Türkçesinde kelime ortasındaki -p- sesi bazı kelimelerde -f-‘ye çevrilmektedir.”³⁰ Çalışılan metinde yer alan örnekleri: toprak > tofrak (241b/08), top > tof (242b/02), topla- > tofla- toflasıñlar (246b/13), köpük > köfük (248a/02).

1.2.2.1.4. t > d değişimi

Çağatay Türkçesinde kelime başında korunan t sesinin d sesine dönüştüğü örnekleri yer almaktadır: té > dé dégil (252b/10), teg > dek/dék dek (235b/02), turur > dur yamandur (236a/01), tört > dört (238b/09)

1.2.2.1.5. d > y değişimi

“Karahanlı ve Harezmi Türkçelerine đ olarak geçem Eski Türkçenin söz içi ve söz sonundaki d sesi, Çağataycada y’ye dönüştürülür.”³¹ Çalışılan metinde yer alan örnekleri: adağ > ağağ > ayak ayağdın (256b/11), ked > keç > key- keydi (238a/14), ıd- > ıđ- > ıy- yibergen (237a/03), қоđ- > қoy- қoydı (235a/06), қаđғу > қayғу қayғудār (257a/05).

1.2.2.1.6. s > ç değişimi

³⁰ Mesut Şen, *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü*, İstanbul: Post Yayın, 2016, s. 157.

³¹ Eckmann, *El Kitabı*, s. 25.

s > ç değişimi çalışılan metinde bir kelimedede mevcuttur: sanla- > ala- alap (249b/12).

1.2.2.1.7.  > ğ değişimi

Çalışılan metinde yer alan  > ğ değişiminin örnekleri şoyledir: ır > ğır Ğır (243b/12) ış > ğış ğışlar (252b/18).

1.2.2.1.8. ğ, g > v değişimi

Kelime ortasına yer alan ğ,g sesi ağatay Türkçesinde bazen v sesine dönüşmektedir. Çalışılan metinde bunun rneği yer almamakla birlikte -ağu/-eğ > -av/-ev şekline örnek olan bir kelime bulunur: bireğ > birev birevni (256a/07), birevge (254b/05).

1.2.2.1.9.  > ħ değişimi

Çalışılan metinde bu değişimin rneği bir kelimedede görülür: yağşı > yağşı yağşı (251a/13),

1.2.2.1.10. ˆn >  değişimi

Çalışılan metinde bu değişimin rneği bir kelimedede görülür: yaˆnuz > yaˆkuz yaˆkuz (252a/09), yaˆkuzlıķı (236a/01).

1.2.2.1.11. z > s değişimi

“Çağatay Türkçesinde geniş zamanın olumsuzu tonlu /z/ nsz tonsuzlaşarak /s/ olur. Nadir olmak üzere metinlerde tonlu nszly -mAz biçimine de rastlanır.”³² çalışılan metinde yer alan örnekleri: krmes (235b/10), bermes (250a/05), bolmas (242b/08), taşlamas (252/06).

1.2.2.2. nsz düşmesi

“Kelime içinde (bir nszden önce), kelime sonunda veya kaynaşma olayı ile iç seste r, n, l, gibi akıcı ve sızıcı nszler ile y, g, ğ, k, h gibi nlleşme ve sızıcılaşarak erime

³² Mustafa Argunşah, *Çağatay Türkçesi*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2013, s. 95.

özelliği taşıyan ünsüzlerin kaybolması olayı³³ ünsüz düşmesi olarak bilinir. Çalışılan metinde yer alan ünsüz düşmeleri aşağıdaki gibidir:

1.2.2.2.1. b düşmesi

Batı Türkçesinde mevcut olan b ünsüzünün düşmesi çalışılan metinde de bulunmaktadır. bol- > ol- değişiminin örneklerine rastlanmıştır: olmay (240a/07), olup (251b/10). Metinde su kelimesi de b sesinin düşmesine bir örnektir: sub > suw > su (241b/03).

1.2.2.2.2. l düşmesi

Çalışılan metinde yer alan örnek: ul > u (252a/13), ular (236a/03).

1.2.2.2.3. r düşmesi

Çalışılan metinde yer alan örnekler: birle > bile (239a/04), birlen > bilen (255a/10), érken > éken (249b/04).

1.2.2.2.4. g düşmesi

Metinde yer alan örnekler: ılanığ > ılanlı (242b/12), atlığ > atlı (251a/02).

1.2.2.3. Ünsüz ikizleşmesi

Çalışılan metinde ünsüz ikizleşmesine dair bir örnek yer almaktadır: heme > hemme (245b/16).

1.2.2.4. Ünsüz türemesi

1.2.2.4.1. n türemesi

Zamir n'si olarak bildiğimi n sesi Çağatay Türkçesinde yer almamaktadır. Fakat bu durumun dışındaki kelimelere metinde rastlanılmıştır: belinde (246a/01), üstinde (254b/06).

³³ Korkmaz, *Terimleri Sözlüğü*, s. 162.

1.2.2.4.2. y türemesi

Metinde y türemesinin Arapça ve Farsça kelimelerde türediği görülür ve örnekleri şöyledir: dā'imā > dāyimā (236b/03), qā'il > qāyil (246a/03), dā'im > dāyim (241a/04), re'is > reyis (251b/11).

1.2.2.5. Ünsüz benzeşmesi

Ünsüz benzeşmesi uyumu çalışılan metinde genellikle sağlanmaktadır. Ancak bu duruma uyum sağlamayan bazı örnekler şöyledir: atdın (237b/13), yigitdin (236a/07), uruşda (235b/06), yaşda (237a/03).

1.2.2.6. Hece düşmesi (Haplology)

“Bir gramer birliğinde arka arkaya gelen ve ses bakımından birbirine benzeyen iki heceden birinin bazen eridiği, düştüğü görülür. Böylece o iki hece bir hece hâline gelir.”³⁴ Çalışılan metinde yer alan örneği turur/durur > tur/dur şeklindeki tur-/dur- yardımcı fiilinin geniş zaman çekimindeki örnekleridir: bardur (244b/02).

1.3. Şekil bilgisi

1.3.1. İsimler

1.3.1.1. Çokluk eki

Çağatay Türkçesi çokluk eki +lAr biçimindedir. Metinde yer alan örneklerden bazıları şunlardır: alavlar (242b/13), turnalar (243b/02), tülkiler (246b/09), yigitler (242b/05).

1.3.1.2. İyelik ekleri

“İsmin karşıladığı nesnenin bir şahsa veya nesneye ait olduğunu belirten çekim ekleri”³⁵ iyelik ekleri olarak tanımlanmaktadır. Metinde yer alan iyelik ekleri şu şekilde gösterilir:

³⁴ Ergin, *Dil Bilgisi*, s. 50.

³⁵ Korkmaz, *Terimleri Sözlüğü*, s. 92.

1.3.1.2.1. Birinci şahıs teklik iyelik eki +m, +(i,u)m, +(i,ü)m

Birinci şahıs teklik iyelik eki ünlü ile kelimelere geldiğinde +m biçiminde, ünsüz ile biten kelimelere geldiğinde ise +(i,u)m, +(i,ü)m biçimindedir. Metinde bulunan örneklerden bazıları: ağam (242b/02), balım (242b/11), işim (245b/09), yolım (251b/13), közüm (238a/07).

1.3.1.2.2. İkinci şahıs teklik iyelik eki +ñ, +(i,u)ñ, +(i,ü)ñ

İkinci şahıs teklik iyelik eki ünlü ile biten kelimelerden sonra +ñ biçiminde, ünsüz ile biten kelimelerden sonra +(i,u)ñ, +(i,ü)ñ biçimindedir. Çalışılan metinde yer alan örneklerden bazıları şunlardır: atañ (241a/11), teniñ (238a/03), közüñni (242b/12).

1.3.1.2.3. Üçüncü şahıs teklik iyelik eki +ı/i, +sı/si

Üçüncü şahıs teklik iyelik eki ünsüzle biten kelimelerden sonra +ı/i biçiminde, ünsüzle biten kelimelerden sonra +sı/si biçimindedir. Çalışılan metinden bazı örnekler: ağı (247a/06), esi (248a/13), bilgüsi (257a/14), ortasıda (245a/13).

1.3.1.2.4. Birinci şahıs çokluk iyelik eki +mız/+miz

Birinci şahıs çokluk eki ünlü biten kelimelerden sonra +mız/+miz biçiminde, ünsüz ile biten kelimelerden sonra +ımız/+imiz biçimindedir. Çalışılan metinde yer alan örneklerinden bazıları: barçamıznı (238b/03), ulımıza (253a/10), pīrimiz (246b/15).

1.3.1.2.5. İkinci şahıs çokluk iyelik eki +ñız/+ñiz

İkinci şahıs çokluk eki ünlü biten kelimelerden sonra +ñız/+ñiz biçiminde, ünsüz ile biten kelimelerden sonra +ıñız/+ıñiz biçimindedir. Metinde yalnızca bir örneği yer almaktadır: astıñızğa (256a/19).

1.3.1.2.6. Üçüncü şahıs çokluk iyelik eki +ları/+leri

+ları/+leri üçüncü şahıs çokluk iyelik eki olarak kelimelerde yer almaktadır: şanlarını (238a/12), desteleri (247b/15).

1.3.1.3. İsim hâl ekleri

“Cümle içinde, adları, başka kelimelerle olan ilişkilerine göre çeşitli durumlara sokan ekler”³⁶ ismin hâl ekleridir. Çağataycada dokuz hal çekimi vardır: yalın, genitif, datif, akkuzatif, lokatif, ablatif, eşitlik, vasıta ve yön halleri.³⁷

1.3.1.3.1. İsmın yalın hâli (Nominative)

İsmın yalın hâli eksiz biçimdedir: yol (244b/15), at (239a/03)

1.3.1.3.2. İsmın yönelme hâli (Dative) +ğa/+ge; +a/+e

İsmın yönelme hâlinin metinde bulunun örneklerinden bazıları şöyledir: belge (249b/02), şehriğe (251a/10), düşmengâ (248b/04), turnağa (243/03), duzağa (241a/10), cenge (245a/06).

1.3.1.3.3. İsmın yükleme hâli (Accusative) +nı/+ni, +n, +ı/+i, +dı

Çalışılan metinde ismin yükleme hâli çoğunlukla +nı/+ni ve +ı/+i biçimindedir. Ancak +ı/+i ve +dı biçimi de görülmektedir. Metindenden bazı örnekler: atnı (247b/11), savaşnı (246a/04), ağzın (238a/12), yüzün (242a/12), leşkeri (239a/08), caydı (241b/12).

1.3.1.3.4. İsmın bulunma hâli (Locative) +da/+de, +ta/+te

Kitâb-ı Köroğlu metninde bulunma hâli +da/+de biçimde olup +ta/+te’li şekli yalnızca Arapça bir kelimedede bulunmaktadır: arada (247a/14), yaşda (237a/03), közde (248a/07), tiriklikde (253b/07).

1.3.1.3.5. İsmın ayrılma hâli (Ablative) +dın/+din, +dan/+den

Çağatay Türkçesi ismin hâl ekleri olan +dın/+din, +dan/+den biçimlerinden metinde yalnızca +dın/+din biçimi bulunmaktadır: aradın (243b/03), bağdın (256b/10), kişidin (252a/03), mendin (250a/17).

³⁶ Korkmaz, *Terimleri Sözlüğü*, s. 77.

³⁷ Eckmann, *El Kitabı*, s. 56.

1.3.1.3.6. İsmın eşitlik hâli (Equative) +ça/+çe; +day/+dey

+ça/+çe şeklindeki örnekleri: ölgünçe (256b/02), barça (253a/09). Metinde +ça/+çe şeklinin dışında +day/+dey şeklindeki eşitlik hâline rastlanılır. Aslında +day/+dey edat olarak bilinir. Fakat çalışılan metinde kelimelere eklenerek ekleşme durumu gösterir. Örnekleri şu şekildedir: suday (246a/10), botaday (256a/01).

1.3.1.3.7. İsmın ilgi hâli (Genitive) +niñ/+niñ, +nı/+ni, +iñ/+iñ

Metinde yer alan örnekleri: bélniñ (243a/12), kırnıñ (246a/16), tağnı (247a/02), ölümni (253b/01), seniñ (238a/10).

1.3.1.3.8. İsmın vasıta hâli (Instrumental) +n

“Adın belirttiği varlık veya nesnenin fiildeki oluş ve kılışta “vasıta” olarak kullanıldığını veya “birliktelik” ifade ettiğini gösterme durumudur.”³⁸ *Kitâb-ı Köroğlu*’nun çalışılan kısmındaki örnekleri şöyledir: bilen (251b/06), birlen (244a/02). Metinde +la/+le biçimine rastlanılmamıştır.

1.3.1.3.9. İsmın yön gösterme hâli (Directive) +ra/+re, +qarı

“Fiildeki oluş ve kılışın yönünü göstermek için yönle ilgili yer ve zaman adlarını yön gösterme durumuna sokan ek”³⁹ler ismin yön gösterme hâlini oluştururlar. Çağatay Türkçesinin yön gösterme ekleri +ra/+re, +ğarı/+qarı, +geri/+keri biçimindedir. Metinde bu eklerden +ra/+re biçiminde olanı vardır: içre (249b/02).

1.3.1.4. İsim tamlamaları

“Adlar tümcede özne, nesne, tümleç oldukları gibi başka adları da tamlarlar. Ad, adı tamlayınca ad takımı olur.”⁴⁰ Ad takımları yani isim tamlamaları üç şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması ve zincirleme isim tamlamasıdır.

³⁸ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 2014, s. 113.

³⁹ Korkmaz, *Terimleri Sözlüğü*, s. 173.

⁴⁰ Tahir Nejat Gencan, *Dilbilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1966, s. 107.

1.3.1.4.1. Belirtili isim tamlaması

“Belirtili isim tamlamasında, sözcüklerin ikisi de takı alıyor.”⁴¹ Tamlayan olan isime ilgi hâli eki, tamlanan olan isime ise iyelik eki getirilir. Belirtili isim tamlaması örneklerinden bazıları şunlardır: ölümniñ qolıdın (253b/06), yerniñ üstige(253b/20), kâfirlerniñ içidin (237b/07).

1.3.1.4.2. Belirtisiz isim tamlaması

“Sözcüklerden yalnız biri, yalnız tamlanan takı alıyor.”⁴² Tamlanan olan sözcüğün aldığı takı ise üçüncü şahıs iyelik ekidir. Metinde bulunan örnekleri: çép yanıge (244b/04), Erzulum şehrige (245a/04).

1.3.1.4.3. Zincirleme isim tamlaması

“Zincirleme ad tamlaması, bir ad tamlamasının başka bir adla oluşturduğu ikinci bir ad tamlamasıdır. Böylece, tamlayanı, tamlananı veya her ikisi de ad tamlaması biçiminde olan iç içe girmiş yeni bir tamlama türü ortaya çıkmaktadır.”⁴³ Çalışılan metinde zincirleme isim tamlaması örneklerinden bazıları: Çembil Bélin Sulţanı (235b/11), Çembil Bélniñ élige (243a/14).

1.3.2. Sıfatlar

“İsimleri niteleme, belirtme, gösterme gibi çeşitli yönlerden bildiren, sınırlayan kelime türü”⁴⁴ sıfat olarak adlandırılır. Sıfatlar niteleme sıfatları ve belirtme sıfatları olarak ikiye ayrılırlar.

1.3.2.1. Niteleme sıfatları

“Varlıkları durum, biçim, renk vb. bakımlardan niteleyen sıfat”⁴⁵lara niteleme sıfatları denir. Metinde bulunan örneklerinden bazıları: altun qalkğan (247b/10), kızıl güller (239a/10), qara künler (241b/06).

⁴¹ Gencan, *Dilbilgisi*, s. 107.

⁴² Gencan, *Dilbilgisi*, s. 108.

⁴³ Korkmaz, *Şekil Bilgisi*, s. 288.

⁴⁴ Korkmaz, *Terimleri Sözlüğü*, s. 132.

⁴⁵ Korkmaz, *Terimleri Sözlüğü*, s. 112.

1.3.2.2. Belirtme sıfatları

“İsimleri işaret, soru, belirsizlik ve sayı bakımından belirten sıfat”⁴⁶lara belirtme sıfatları denilmektedir.

1.3.2.2.1. İşaret sıfatları

Metinde yer alan işaret sıfatlarının örneklerinden bazıları şu şekilde gösterilir: şul cemā‘at (241a/04), bul tağlarınñ darasıdın (246a/14), ul uruşda (235b/06), oşal yerde (251b/04).

1.3.2.2.2. Soru sıfatları

Metinde yer alan soru sıfatlarına örnekler şöyle gösterilir: kaçısı ferzend (241a/02), ne sevdā (243b/11).

1.3.2.2.3. Sayı sıfatları

İsimlerin sayılarını belirten sıfatlardır.

1.3.2.2.3.1. Asıl sayı sıfatları

Metinde bulunan asıl sayı sıfatlarının örneklerinden bazıları şöyledir: bir siñili (242a/14), on iki imām (239a/03), on iki kün (245b/14), üç yüz altmış kinezlerin (250b/09).

1.3.2.2.4. Belirsizlik sıfatları

“Şahısları, nesnelere ve diğer kavramları karşılayan, isimleri sayı, miktar vb. bakımlardan kabataslak belirten sıfat”⁴⁷lar belirsizlik sıfatı olarak adlandırılır. Metinde bulunan bazı örnekleri: bir kün (252b/12), hīç kim (235b/10), her kimseniñ (241a/08), neçe künler (235b/08).

1.3.3. Yapım ekleri

⁴⁶ Korkmaz, *Terimleri Sözlüğü*, s. 23.

⁴⁷ Korkmaz, *Terimleri Sözlüğü*, s. 22.

1.3.3.1. Fiilden fiil yapma ekleri

Fiilden fiil yapma ekleri aşağıda metinden örneklerle gösterilmektedir:

-ker-/-ger-: bütgerip (250a/01), yetgerürler (257a/09), ötkergen (253a/04).

-dur-/-dür-; -tur-/-tür-: kondurdu (238a/11), toldurup (253b/18), keydürüp (254b/05), aylanturup (255a/05), teñleştürüp (247b/08).

-k-: Kuvvetlendirme fonksiyonunda kullanılır: korķup (256a/16).

-l-: bozulup (254a/03), bozulupdur (254a/03), koyul- (257a/12), tapılmas (256a/13).

-ş-: İşteşlik fonksiyonunda kullanılır: berişip (245b/14), qarış! (243a/13), kiriş! (247b/15), tutuşup (235b/02).

-gür-: Ettirgenlik fonksiyonunda kullanılan bu ek sadece bir kelimedede görülmektedir: yetgür! (243a/04), yetgürse (239b/13).

-r-: Ettirgenlik fonksiyonunda kullanılır: keçürgey (238b/03), tüşürgin (237b/13).

-t-: Ettirgenlik fonksiyonu üstlenir: qarar (252b/12), oynatıp (256b/17), sıçratıp (249a/16).

-y-: Bir kelimedede rastlanılmıştır: koyar (247b/04), koyular (242a/07).

-n-: Dönüşlülük ve edilgenlik fonksiyonunda kullanılır: körüngen (249b/01), körünmedi (236a/07), sığınp (238b/01), tapınıp (249b/16).

1.3.3.2. İsimden fiil yapma ekleri

İsimden isim yapma ekleri metinden örneklerle aşağıda gösterilmektedir:

-la-, -le-: İsimden fiil yapma eklerinden biri olan +la/+le eki oldukça fazla kullanılmaktadır: aralap (249b/15), bağlasa (257b/01), hoşlamas (252a/07), taşladı (238a/13), kızlar (241b/14), közler (256a/01), tirikley (252a/07), kümbürleydi (245b/08).

-a-, -e-: Çok fazla kullanılmamaktadır: yaşa! (255a/14), tilep (240a/04).

-ar-, -er-: Yalnızca bir kelimedede tespit edilmiştir: yaşarğan (252b/15).

-laş-, -leş-: -la-, -le- ekine -ş- işteşlik eki eklenerek oluşmuştur. Metinde iki kelimedede görülmüştür: aralaşıp (248a/02), ilāhlaşıp (247b/06).

1.3.3.3. İsimden isim yapma ekleri

İsimden isim yapma ekleri metinden örneklerle aşağıda gösterilmektedir:

+çı: İsimden isim yapma eki olan bu ek bir kelimeye görülmüştür: yalğançı (254a/11).

+sız: İsimleri sıfat yapma fonksiyonunda kullanılır: haçāsız (237b/01), sansız (255a/12), nevbetsizge (256b/16).

+ka/+ge: Bir kelimeye tespit edilmiştir: özge (254a/16).

+lık/+lik: bendelikge (256b/06), caldaplıkge (257b/01), érlıklar (248b/04), tiriklik (253b/05), ‘aşıklık (240a/06), ırağlık (255b/18), yalqızlık (236a/01).

+an: Metinde yalnızca bir kelimeye bulunmaktadır: oğlan (214a/06).

+daş: Birlik ve beraberlik anlamı katmakta olup metinde iki kelimeye görülmektedir: sırdaş (245a/08), qarındaş (241a/08).

+l: Benzerlik anlamı katan bu ek metinde iki kelimeye tespit edilmiştir: yeş-i-l (< yaş-ı-l) (247a/15), yaşıl (247a/03), kızıl (235b/06).

+lı/+li: gümānlı (247a/11), İşfahānlı (247b/16), qalkānlı (247a/10), qanlı (246a/08), atlı (251a/02), devletli (242a/02), şüretli (251a/01).

1.3.3.4. Fiilden isim yapma ekleri

Fiilden isim yapma ekleri metinden örneklerle aşağıda gösterilmektedir:

-mağ/-mek: Bu ek fiillerin hareket ifade eden isimlerini meydana getirmektedir ve iki kelimeye örneği bulunmaktadır: uruşmağ (239a/09), qaçmağ (248a/03).

-k: İsim ve sıfat türetme fonksiyonunda kullanılır: bölek (241b/12), tileğinde (253a/13), oynaq (248a/17).

-n: Bir kelimeye rastlanılmıştır. qoşun (240a/12).

-ma/-me: Metinde bir örneği tespit edilmiştir. kırqma (248a/15).

-z: Metinde bir kelimeye rastlanılmıştır: közde (248a/07), közige (241b/07).

-ğuç/-güçi: bolğuç (251b/17), satğuç (252a/01), alğuç (252a/03), qalğuç (252a/11), tutğuç (252a/17), qaytğuç (252b/06).

-ş: barışın (252a/06), uruş (235b/05), turuş (239b/07).

-m: -m fiilden isim yapma ekinin bir örneği görülmüştür: ölümni (253b/01), ölümge (253a/10).

1.3.4. Zarflar

“Fiilin, sıfatın başka bir zarfın veya bir ifadenin anlamını sınırlandıran veya niteleyen kelime”⁴⁸lere zarf denilir. Zaman zarfları, miktar zarfları, hâl (durum) zarfları ve yer zarfları olmak üzere zarflar metinde tespit edilmiştir.

1.3.4.1. Zaman zarfları

keçe künden (236b/03), tañla künde (253b/13), émdi (247a/12), soñ (235a/06), soñra (237b/02), aħır (241b/03).

1.3.4.2. Miktar zarfları

Metinde yalnızca iki kelimedede miktar zarfına rastlanılmıştır: köp (252b/01), bisyār (254b/14).

1.3.4.3. Hâl (Durum) zarfları

toflanıp (247a/01), çābük (237b/11), yeke yeke (235b/03), nāgāh (252a/10), bir bir (247a/08).

1.3.4.4. Yer zarfları

Metinde bulunan yer zarflarının örneklerinden birkaçı: anda (235a/07), mundın (251b/03), andın (238a/11).

1.3.5. Zamirler

“Önce geçen veya sonradan gelecek olan bir ismin yerinde kullanılan ve onun anlattığı şeyi bildiren kelime ve takı”⁴⁹lara zamir denilmektedir.

1.3.5.1. Şahıs zamirleri

“Şahıs zamirleri, varlıkları kişi olarak temsil eden ve kişi adlarının yerine geçen zamirlerdir.”⁵⁰ Şahıs zamirleri ve çekimleri şu şekilde gösterilir:

⁴⁸ *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1949, s. 218.

⁴⁹ *Dilbilim Terimleri*, s. 217.

⁵⁰ Korkmaz, *Şekil Bilgisi*, s. 391.

Birinci Şahıs Teklik Şahıs Zamiri: men (235a/09), mendin (250a/17), maña (239b/02), meniñ (244b/16), meni (238a/07), benim (241b/01).

İkinci Şahıs Teklil Şahıs Zamiri: sen (235b/11), sën (235b/02), seniñ (244a/07), saña (240a/11), sendin (248b/11), seni (246b/13).

Üçüncü Şahıs Teklik Şahıs Zamiri: ul (241a/03), anı (255a/16), aña (236a/06), alarnıñ (255a/15), u (252a/13), unıñ (247b/15).

Birinci Şahıs Çokluk Şahıs Zamiri: biz (237a/11), bizge (251b/12), bizim (251b/10), bizlerge (239a/09), bizni (249b/04).

İkinci Şahıs Çokluk Şahıs Zamiri: siz (244b/05), sizdin (235b/11), sizge (251a/17), sizni (237a/09), sizlerge (250a/14).

Üçüncü Şahıs Çokluk Şahıs Zamiri: alarga (251a/07), alarnıñ (255a/15).

1.3.5.2. Dönüşlülük zamirleri

Çalışılan metinde dönüşlülük zamiri bir istisna dışında daima “öz” olarak karşımıza çıkmaktadır: kendin (251a/06), öz (241a/08), özi (253b/15), özige (251a/08), özini (238b/01), öziñ (239a/05).

1.3.5.3. İşaret zamirleri

Bu zamirler varlıkları veya nesnelere işaret yoluyla göstermektedirler. Metinde tespit edilen bazı örnekleri: şul (249b/01), şundağ (252b/19), bu (239b/07), bular (249a/10), munda (236b/06), mundın (242a/05), anda (235b/07), andın (236b/08).

1.3.5.4. Belirsizlik zamirleri

“Belirsizlik zamirleri; kişileri veya nesnelere belirsiz olarak temsil eden zamir”⁵¹lerdir. Örnekleri şu şekildedir: her kimseniñ (241a/08), her kim (252b/10), hıç kim (235b/10), bir neçe (254b/08), ba‘zıların (256a/06).

1.3.5.5. Soru zamirleri

Soru zamirlerinin metinden örnekleri: kim (238a/06), kaçda (243b/13), ne (241b/07).

⁵¹ Korkmaz, *Şekil Bilgisi*, s. 412.

1.3.5.6. Bağlama zamirleri

“Bağlama zamiri olarak şunlar kullanılır: kim (soru zamiri) ve ki (< Fars.).”⁵² Metinde bağlama zamiri örneği tespit edilmiştir: ... anda yanıda olturğan şâf vezirler aydı kim ey Köroğlı ne üçün (6) yıglarsız dédiler ... (243b/05,06).

1.3.6. Fiiller

1.3.6.1. Şahıs ekleri

1.3.6.1.1. Zamir kökenli şahıs ekleri

Zamir kökenli şahıs ekleri aşağıdaki gibidir:

Birinci Şahıs Teklik: men/mén. koyar men (246b/07), kılmaz men (241a/13).
Kapalı e’li (é) örneği bulunmamaktadır.

İkinci Şahıs Teklik: sen/sén: basar sen (252b/02), éter sén alur sén (249b/07).

Üçüncü Şahıs Teklik: Eksiz. kılmaz (241a/02), bolur (251b/10).

Birinci Şahıs Çokluk: miz. Metinde örneğine rastlanılmamıştır.

İkinci Şahıs Çokluk: siz: olur siz (236b/03), bolğay siz (239b/01).

Üçüncü Şahıs Çokluk: -lar/-ler: oysalar (242a/07), dédiler (238b/11).

1.3.6.1.2. İyelik kökenli şahıs ekleri

İyelik kökenli şahıs ekleri aşağıdaki gibidir:

Birinci Şahıs Teklik: -m; almadım (240a/14), mindim (238b/05), uruşsam (239b/01), bersem (239b/07).

İkinci Şahıs Teklik: -ñ. bolsañ (252b/10), körseñ (244a/12), keldiñ (252a/07).

Üçüncü Şahıs Teklik: Eksiz. bardı (237b/08), berse (250b/03), bolsa (244a/04).

Birinci Şahıs Çokluk: -k/-k. Metinde bir örneği vardır: katulduk (243a/06).

İkinci Şahıs Çokluk: -ñız/-ñiz; -ñızlar/-ñizler. bolmañız (252b/10), yığlañız (256b/06).

Üçüncü Şahıs Çokluk: -lar/-ler. aydılar (245a/05), berdiler (245a/05).

⁵² Eckmann, *El Kitabı*, s. 88.

1.3.6.1.3. Emir kipindeki şahıs ekleri

Emir kipindeki şahıs eklerini Emir Kipi başlığında gösterilecektir.

1.3.6.2. Şekil ve zaman ekleri

1.3.6.2.1. Bildirme kipleri

“Fiillerin zaman bildiren bütün çekimleri şekil bakımından bildirme kipleri içinde toplanırlar.”⁵³

1.3.6.2.1.1. Geniş zaman

“Geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman gibi bütün ana zamanları içine alan, yani fiilin gösterdiği oluş ve kılışın her zaman yapıldığını veya yapılacağını gösteren zaman”⁵⁴dır. Çağatay Türkçesinde geniş zaman fiillere gelen *-r*, *-ar/-er*, *-ır/-ir*, *-ur/-ür* ekleriyle oluşturulmaktadır. Geniş zamanın olumsuzu ise; *-mas/-mes* biçimindedir. Geniş zamanın olumlusu ve olumsuzunun metindeki örneklerinden bazıları: *olur* (236b/03), *körer* (242b/12), *kèlür* (257a/13), *bolmas* (242b/08), *bermes* (250a/05).

1.3.6.2.1.2. Şimdiki zaman

Çağatay Türkçesinde, fiil kök ve gövdelerine *-a/-e*; *-y-* + *dur(ur)* ekleri getirilerek şimdiki zaman oluşturulmaktadır. Şimdiki zamanın metinde bulunan örneklerinden bazıları: *baradur* (245a/01), *içedür* (241b/03), *bozlaydur* (255b/11). Şimdiki zamanın olumsuzu *-may/-mey* + şahıs zamiri biçiminde meydana gelmektedir ve metinde yalnızca bir kelimedede görülmektedir: *yoluğmay sen* (253b/08).

1.3.6.2.1.3. Gelecek zaman

Bu zaman fiil kök ve gövdelerine *-ğay/-gey* + şahıs zamirinin eklenmesi biçiminde meydana gelmektedir. Gelecek zamanının metinde rastlanılan örneklerinden bazıları şöyledir: *geçürgey sen* (238b/03), *bergey sen* (239b/01). Gelecek zamanın olumsuzu ise *-ma/-me* + *-ğay/-gey* biçimindedir. Metinde örneği yoktur.

⁵³ Ergin, *Dil Bilgisi*, s. 273.

⁵⁴ Korkmaz, *Terimleri Sözlüğü*, s. 69.

1.3.6.2.1.4. Öğrenilen (Duyulan) geçmiş zaman

Çağatay Türkçesinde öğrenilen (duyulan) geçmiş zaman üç şekilde karşımıza çıkmaktadır.

1. tip öğrenilen geçmiş zaman: *-miş/-miş* + şahıs zamiri biçiminde oluşturulmaktadır. Olumsuzu ise bu yapıdan önce *-ma/-me* ekinin eklenmesiyle oluşur. Metinde bu zamanın ne olumlu ve olumsuzu da bulunmamaktadır.

2. tip öğrenilen geçmiş zaman: *-ğan/-gen, -қан/-ken* + şahıs zamirleri biçiminde oluşur. *yürgen men* (240a/05), *kelge éken* (249b/04). Bu zamanın olumsuzu *-ğan/-gen, -қан/-ken* + érmes biçimindedir. Metinde ikinci tip öğrenilen geçmiş zamanın olumsuzuna rastlanmamıştır.

3. tip öğrenilen geçmiş zaman: *-p + -dur/-dür, -tur/-tür* (durur/turur) + şahıs zamiri biçiminde oluşturulur; *aldapdur* (254a/05), *bozulupdur* (254a/03), *yükletipdür* (246b/12).

3. tip öğrenilen geçmiş zamanın olumsuzu ise *-may/-mey* + şahıs zamiri biçiminde olup metinde olumsuz örneğine rastlanılmamıştır.

1.3.6.2.1.5. Görülen (Bilinen) geçmiş zaman

Görülen geçmiş zaman, fiil kök ve gövdelerine *-dı/-di, -du/-dü; -tı/-ti, -tu/-tü* + iyelik kökenli şahıs eklerinin getirilmesiyle meydana gelir. Bu zamanın olumsuzu ise yine bu eklerden önce *-ma/-me* ekinin getirilmesiyle oluşur. Metinde rastlanılan örneklerden bazıları şöyledir: *berdi* (250a/11), *mindim* (238b/03), *saldı* (243b/12), *sattı* (255a/16), *tökti* (247b/06), *çaftum* (239b/11), *almadım* (240a/14), *kelmedi* (243b/17), *katulduk* (243a/06).

1.3.6.2.2. Tasarlama (Dilek) kipleri

“Tasarlama kiplerinde, bildirme kiplerindeki gibi bildirme, haber verme biçiminde bir oluş ve kılış yoktur. Bu kipler, daha gerçekleşmemiş olan, ama gerçekleşmesi istek, emir, şart ve gereklilik şekillerinde tasarlanan kiplerdir.”⁵⁵

⁵⁵ Korkmaz, *Şekil Bilgisi*, s. 577.

1.3.6.2.2.1. İstek kipi

İstek anlamı gelecek zaman kipi olan *-ğay/-gey* ve *-ğa/-ge* biçiminde çekimlenen kelimelerde görülmektedir: *bergey* (240a/13), *geçürgey sen* (238b/03).

1.3.6.2.2.2. Emir kipi

“Bu kalıpta, kip ekleri ile şahıs ekleri iç içe girmiştir. Fiil kök veya gövdesine getirilen kip eki aynı zamanda şahsı da karşıladığından, kipe ayrıca şahıs ekleri getirilmez. Dolayısıyla, her şahıs için ayrı bir emir eki vardır.”⁵⁶

Birinci Şahıs Teklik: : *-ayın/-eyin*, *-ayım*, *-ay*. *qoyayın* (246b/02), *qarayın* (245a/06).

İkinci Şahıs Teklik: Eksiz, *-ğil/-gil*, *-ğın/-gin*. *bergil* (237a/05), *aytğıl* (249a/07), *bağğın* (256b/07), *körgin* (250b/02).

Üçüncü Şahıs Teklik: *-sun/-sün*. *tapsun* (240a/16), *bolsun* (250a/09), *yibersün* (250b/14).

Birinci Şahıs Çokluk: Metinde görülmemektedir.

İkinci Şahıs Çokluk: *-ñ*, *-ñız/-ñiz*, *-ñızlar/-ñizler*. *yığlañız* (256b/06), *berñ* (252a/04).

Üçüncü Şahıs Çokluk: *-sunlar/-sünler*. *çışsunlar* (235b/03).

Emir kipinin olumsuzu *-ma/-me* ekleriyle yapılır: *izlemegil* (255a/03), *bolmañız* (252b/10).

1.3.6.2.2.3. Şart kipi

Şart kipi *-sa/-se* + iyelik kökenli şahıs ekleri biçiminde meydana gelmektedir.

Birinci Şahıs Teklik: *-sa-m/-se-m*. *uruşsam* (239b/01), *oydursam* (232b/11), *ölsem* (242a/10).

İkinci Şahıs Teklik: *-sa-ñ/-se-ñ*. *bolsañ* (252b/10), *tirilseñ* (252a/10).

Üçüncü Şahıs Teklik: *-sa/-se*. *bolsa* (237a/07), *berse* (246b/16).

Birinci Şahıs Çokluk: *-sa-ğ/-se-ğ*. Metinde örneği görülmemektedir.

İkinci Şahıs Çokluk: *-sa-ñız(lar)/-se-ñiz(ler)*. Metinde örneği görülmemektedir.

⁵⁶ Korkmaz, *Şekil Bilgisi*, s. 591.

Üçüncü Şahıs Çokluk: *-sa-lar. kıoyşalar* (242a/07).

Çalışılan metinde ikinci şahıs teklik şart kipi olan *-sa-ñ/-se-ñ* ekinin yanında *-sı-ñ/-si-ñ* biçimi de şart ifade eder: *bo(l)sıñ* (252b/13), *körsiñ* (241b/11), *kılsıñ* (249b/15).

Şart kipinin olumsuzu *-ma/-me + -sa/-se + iyelik kökenli şahıs eki* biçiminde yapılır: *bilmeseñ* (253b/14), *bolmasa* (236a/02).

1.3.6.2.2.4. Gereklilik kipi

Gereklilik kipi *kerek/kérek* kelimeleri kullanılarak ifade edilir: *bolsa kerek* (246a/08), *bersem kerekdür* (246b/08), *salsa kerekdür* (257a/10).

1.3.6.2.3. Fiillerin birleşik çekimi

Basit yapıdaki fiil çekimine *é(r)-, é-* yardımcı fiili çekime girerek birleşik yapılı fiil çekimlerini oluştururlar.

Hikâye Biçimi:

Geniş zamanın hikâyesi: *bolur érđi* (236a/03), *kéler érđi* (247a/01).

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi: Bir örnek tespit edilmiştir: *turup érđi* (236b/08).

Rivayet Biçimi:

Geniş zamanın rivayeti: *özi érken* (238a/13).

2.3.6.2.4. Asıl Yardımcı Fiiller

1.3.6.2.4.1. dur-/tur-, turur

Bu yardımcı fiil isim ve fiillerden sonra gelir. İsimlerle birlikte kullanıldığı zaman bildirme fonksiyonunda, fiillerle birlikte kullanıldığında kuvvetlendirme fonksiyonunda bulunur: *bardur* (244a/06), *başındadır* (247a/10), *bozulupdur* (254a/03), *atmaydur* (254a/08), *yoğtur* (256a/14).

1.3.6.2.4.2. bol-

bol- yardımcı fiilinin işlevi isimleri yüklem yapmaktır: *serāsime bolup* (240a/03), *rāzı bolmasam* (241a/08), ‘*áciz boldum* (242a/11), *vākı’ boldı* (243b/07).

1.3.6.2.4.3. é(r)-

é(r)- yardımcı fiili isimleri yüklem yapma işlevindedir. Bunun yanında şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart kipi fiil çekimlerini meydana getirir.

Geniş zaman: sen érür (235b/11), men érür (240a/02).

2. tip öğrenilen geçmiş zaman: érken (238a/13), éken (249b/04).

Şart kipi: érse (236a/08).

Görülen geçmiş zaman: érdi (236a/03), édi (240a/02).

1.3.6.2.5. Fiillerde soru

Fiilerin soru şekli -mu/-mü soru ekleriyle meydana gelmektedir. Ancak çalışılan metinde -mu/-mü kullanımına rastlanılmamıştır.

1.3.6.2.6. Birleşik fiiller

1.3.6.2.6.1. İsimlerden yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiiller

Bu tarzdaki yardımcı fiiller ét-, eyle-, kııl- ve ol- yardımcı fiillerinin isim ve sıfatlarla birlikte kullanılmasıyla ouşurlar. Kitâb-ı Köroğlu metninde bu yardımcı fiillere ek olarak başka yardımcı fiiller de bu işlevde kullanılmıştır:

ét-: berbād étip (249b/11), seyr éter (249b/07), yād étip (249b/10).

eyle-: bar eyledi (236a/09), ‘ināyet eylese (246b/11), binā eyledi (254b/11).

bol-: şabûl bolsa (246b/15), şurbân boldı (242b/11), serāsime bolup (240a/03).

kııl-: ‘amel kıılsañ (252b/05), gâzab kıılır (241a/02), şurbân kıılayın (248b/12).

tile-: meded tilep (240a/05), tenke tilep (253b/16).

ber-: cevāb bersiñ (242b/09), tesellī berdi (244a/01,02).

oķu-: münācāt oķup (236b/08), namāz oķup (253b/05).

al-: köç alur (256b/18), yol aldı (244b/15).

sal-: şulaķ saldı (246a/02) nayza salıpdur (239a/11).

ur-: kıılınç urup (246b/06), sitem urup (255b/07).

öt-: devrān ötti (251b/02), ‘ömriñ öter (252a/02).

buzul-: köñli buzulup (243b/04).

at-: oğ atar (241a/02), toflar (245a/20).

1.3.6.2.7. Tasvir fiilleri

“Tasvir fiiller, zarf-fiil biçimindeki bir esas fiille, bu esas fiildeki oluş ve kılışı tasvir niteliği taşıyan bir yardımcı fiilin özel bir anlam oluşturacak biçimde birleşip kaynaşmasından oluşmuş birleşik fiil”⁵⁷lerdir. Dört adet tasvir fiil vardır:

1.3.6.2.7.1. Süreklilik (Devamlılık) fiili

Süreklilik fiili kél-/kel- ve tur- yardımcı fiillerinden meydana gelmektedir: ağıp turadır (238a/07), çıkıp turuplar (251b/07). -tur yardımcı fiiline ek olarak yalnızca bir yerde yat- ve kör- yardımcı fiilleri süreklilik işlevinde kullanılmaktadır: kéle yatğanın (244a/03), yetüşe kör (237a/07).

1.3.6.2.7.2. Yeterlik (İktidar) fiili

Yeterlik fiili Çağatay Türkçesinde dört şekildedir: fiil + -a/-e + al- yardımcı fiili, fiil + -a/-e + bil- yardımcı fiili, fiil + -a/-e + bol- yardımcı fiili ve fiil + -sa/-se + bol- yardımcı fiili. Çalışılan metinde yeterlik fiilinin fiil + -a/-e + al- yardımcı fiili örneği bulunmaktadır: tapa’lmas (236a/05), yete’lmedim (243a/14), çığa’lmadım (246a/14).

1.3.6.2.7.3. Yaklaşma fiili

Çağatay Türkçesinde yaklaşma fiili yaz- yardımcı fiiliyle yapılmaktadır, ancak metinde örneği yoktur.

1.3.6.2.7.4. Tezlik fiili

Tezlik fiili, ber- yardımcı fiiliyle oluşturulmaktadır: cöney berdiler (245a/05), barı berse (242a/03), barı bersem (246b/06), aylana berdi (242a/15).

1.3.6.2.8. Yarı tasviri fiiller

⁵⁷ Korkmaz, *Terimleri Sözlüğü*, s. 146.

Yarı tasviri fiiller *-ip/-ip* zarf-fiiliyle meydana gelmektedirler: alıp kél (250b/05), oynatıp kül- (257b/03), yatıp al- (242a/01), yırtıp taşla- (247b/14), cönetip tur- (243a/01).

1.3.6.2.9. Sıfat-fiil (Partisip)

“Sıfat-fiil, fiilin zamana bağılı olarak kavramını sıfatlaştıran şeklidir. Zaman anlatımı taşımaları yönünden adfiillerden ayrılırlar.”⁵⁸ Metinde yer alan sıfat-fiiller ve örnekleri aşağıdaki gibidir:

Gelecek zaman bildiren sıfat-fiiller:

-ğuçı/-güçi: alğuçı (252a/03), bargüçı (252a/05), alğuçı (252a/11), aytğuçı (252b/06), satğuçı (252a/01), tutğuçı (252a/17).

Geniş zaman bildiren sıfat-fiiller:

-r, -ar/-er, -ur/-ür: onar bol- (245a/05), öler bol- (242a/12).

-ğan/-gen: Klasik Çağataycada *-an/-ken* biçiminde de bulunan bu ek *-ğan/-gen* biçiminde yer almaktadır: bergen (252a/06), ingen (240b/07), kesgen (253a/06), ayған (251b/12), bargan (253a/17), urған (239a/10).

1.3.6.2.10. Zarf-fiiller (Gerundium)

“Zarf-fiiller, fiilin zarf işleyişine girmek üzere aldığı özşekillerdir.”⁵⁹ “Aynı zamanda, gerundiumlar şahsa ve zamana bağlanmayan mücerret bir hareket hâli karşılırlar.”⁶⁰

Metinde yer alan sıfat-fiiller ve örnekleri aşağıda gösterilmektedir:

-ğalı/-geli: alğalı (249b/04), sorğalı (249a/11), urğalı (249b/02).

-a/-e; -y: cöney (245a/05), aylana (242a/15), kete (241b/13).

-mayın/-meyin, -may/-mey: salmay (257a/09), kélmey (240a/07), almayın (235b/08).

-ğanda/-gende: teggende (245b/04), yürgende (245b/13), apğanda (245b/02).

-p; -ban/-ben: dében (249b/12), yığılıp (256b/20), kelip (237b/06).

1.3.7. Edatlar

⁵⁸ Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1990, s. 422.

⁵⁹ Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, s. 127.

⁶⁰ Ergin, *Dil Bilgisi*, s. 319.

“Çeşitli dillerde, önünde yer aldığı ya da ardından geldiği birimle başka bir birim ya da tümcenin geri kalan bölümü arasında ilgi kurmaya yarayan, anlamı, aynı bağlamdaki öbür birimlerle belirginleşen işlevsel biçimbirim”⁶¹ler edat olarak bilinmektedir. Edatları dört şekilde sınıflandırırız: Bağlama Edatları, Tekerrür Edatları, Ünlem Edatları, Son Çekim Edatları.

1.3.7.1. Bağlama edatları

Bağlama edatları, herhangi bir cümlede yer alan kelimeleri anlam veya şekil bakımından birbirine bağlamakla görevlidir.

Cümle Başı Edatları: ammā (238a/13), émdi (236a/02), gūyā ki (240b/07), velīkīn (242a/15), eger (252a/13), līkīn (235b/06).

Karşılaştırma Edatları: gāh ... gāh (256a/05).

Sıralama Edatları: bile (239a/04), ve (249b/08).

1.3.7.2. Tekerrür edatları

Metinde iki kelimedede tespit edilmiştir: yana 235b/06, bāz (249b/09).

1.3.7.3. Ünlem edatları

Metinde tespit edilen ünlem edatları şunlardır: ey (243b/05), eyā (241b/01), hey (251a/17), tā (253b/03).

1.3.7.4. Son çekim edatları

1.3.7.2.1. Kullanışlarına göre son çekim edatları

Kullanışlarına göre son çekim edatları aşağıdaki gibidir:

Yalın Hâl ile Kullanılanlar: dek (254a/07), içre (249b/02), birlen (244a/02), üçün (253a/10), dép (255b/05), bilen (240b/09).

Uzaklaşma Hâli ile Kullanılanlar: soñ (235a/06), soñra (257a/08), özge (254a/16).

İlgi Durumu Eki ile Kullanılanlar: üçün (237b/10).

⁶¹ *Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, ed. Berke Vardar ve diğer, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1980, s. 94.

1.3.7.2.2. Fonksiyonlarına Göre Son Çekim Edatları

Fonksiyonlarına göre son çekim edatları aşağıdaki gibidir:

Başkalık Bildiren Son Çekim Edatları: özge (254a/16).

Vasıta ve Beraberlik Bildiren Son Çekim Edatları: birle (254a/09), bile (244a/12),
birlen (244a/02), bilen (240b/11).

Yer ve Yön Bildiren Son Çekim Edatları: içre (249b/02).

Benzerlik Bildiren Son Çekim Edatları: dek (235bb/02).

Sebep Bildiren Son Çekim Edatları: için (242b/08), dép (256b/06).

Zaman Bildiren Son Çekim Edatları: soñ (233b/03), soñra (257a/08).

2. BÖLÜM

METİN

[235a] (6) El-kışşa: Andın soñ Hasan Han kelüp köp kâfirge qarap at koydı. And[a] kâfir

(7) Hasan Handı ortağa aldı. Anda kâfirlerge qarap siyâset kılıp Hasan Han bir söz aydı:

(8) Erzulumniñ yezîdleri

Kél meydâna uruşalı

(9) Sağ solğa at koyular

Humārī men uruşalı

(10) Delī Handı dil-dârı men

Er yigitni güld[ā]rı men

(11) Savaşmağa humārī men

Kél meydâna uruşalı

[235b]

(1) Bülend pest kıolsun kıana

Taglar dönsün düdmana

(2) Taleb-kâr sên kél meydâna

Ejdahâ dek tutuşalı

(3) At koyuñlar yeke yeke

Çengī çıkşunlar felekge

(4) Kâfir köpdür Hasan Bege

Kel ha bégler yeke yeke

(5) El-kışşa: Andın soñ Hasan Han neçe künler uruş kıldılar, daralar ölügge toldı. (6) Tag

taş kıızıl kıanğa boyaldı. Lıkīn yana uruş kıldı. Ul uruşda bedenige (7) beş yerdin ağır yara

tüşti. Anda Hasan Han Köroğlı bilen Kıırk Yigitni yoqlap bir söz aydı:

(8) Neçe künler dem almayın qarar men
Bu kâfirler hergiz atı⁶² bolmasa

(9) Sağ solğa bölek bölek sorar men
Men neyleyin muña üyi bolmasa

(10) Ölüglerge toldı neçe düşmen
Hîç kim körmes bizge kelgen belanı

(11) Sen érür sen Çembil béliñ sulţanı
Sizdin bizge barar meded bolmasa

[236a]

(1) Yalkuzlıkı işi yamandur
Gâh iş zavrdur ziyândur

(2) Émdi mundan qutulmağım gümândur
Meded-kârım şîr-i dergâh bolmasa

(3) ‘Avaż bilen şâh-ı cahân ülfetim
Ular bilen bolur érdi şöhetim

(4) Yüregimde cüş iledür muhabbetim
Meded-kârım yâ Resül’ullâh bolmasa

(5) ‘Ali Beg dér qanı ul qahramân
Bu derdimge tapa’lmas nédür gümân

(6) Köroğlı Bég aña qılsa bir fermân
Bu derdimge anda devâ bolmasa

⁶² Metinde ابي şeklinde yazılıdır.

(7) El-ķışşa: Kōrsiñ H̄asan H̄an ağır yara var. Kōroġlı Bēg Ķırķ Yigitdin h̄iç ĵara kōrūnmedi (8) dēp ah urup ul āvāzı Delī H̄an eşitti ērse Resūl’ullāhı yār ĵılıp Delī H̄an bir sōz aydı:

(9) Yoķ ēdim bar eyledi ul-ķādir⁶³ H̄udā
Neĵe miñ kāfirleri kelip başıma fenā

(10) İsti‘ānet isterim sizdin Resūl Murtażā
Bir meded bersiñ H̄asange ul ‘Alī Murtażā

(11) H̄azret-i Ādem bilen Nūh nebīni ĵūrmeti
Kel ötge[n] enbiyā’ evliyā şehidlerniñ ĵūrmeti

[236b]

(1) H̄azret-i Cercis Dāvud řiř nebīni ĵūrmeti
H̄azret-i Mūsā bilen ‘İsā nebīni ĵūrmeti

(2) İsti‘ānet isterim sizdin Resūl Muřafā
Bir meded bersiñ H̄asange ul ‘Alī Murtażā

(3) Cümle dermāndelerge yār olur siz yā Resūl
Keĵe kūdüz dāyimā pūřt [ü] penāhım yā Resūl

(4) İsti‘ānet isterim sizdin Resūl Muřafā
Bir meded bersiñ H̄asange yā ‘Alī Murtażā

(5) Delī H̄an-dēr bizlerge H̄aķdın ‘ināyet bolmasa
Yā miñ şir-i dergā[h]dın ĵimāyet bolmasa

(6) Barı bersem H̄asange munda ĵacālet bolmasa
Fāřıma-u Zehrādın bu kün kifāyet bolmasa

⁶³ Metinde اولقار şeklinde yazılıdır.

(7) İsti‘ānet isterim sizdin Resūl Muşafa

Bir meded bersiñ Ḥasange yā ‘Alī Murtażā

(8) El-kışşa: Andın soñ Deli Ḥanniñ bul münācāt oqup turup érdi. Anda Ḥasan köp (9) kâfirniñ ortasıdın başı aylanıp yüre’lmeý at yalıdın tu[tup] (10) nayzasıǵa süyenip ḥazret-i Şāh-ı Merdānı yād kılıp bir söz aydı:

(11) Mübārizlerniñ⁶⁴ pīri sāyebānım yā ‘Alī

Aşlı nūrıdın zuryat ḥuṭbe-i devrānım yā ‘Alī

[237a]

(1) Meded-kārniñ érür Resūl

Fetḥ eyledi gevher yol

(2) Taǵlarını açıp maña bir yol

Merd-i meydānım yā ‘Alī

(3) Yeti yaşda yaratgen⁶⁵

Taǵlarını aşıp yiberen

(4) Dīvni dünyādın kötergen

Tīǵ-ı perrānım yā ‘Alī

(5) Şallī ‘alā seyyidīnā

Öziñ bergil maña fenā

(6) Sen sen tilimde ahım şenā

Şāh-ı cahānım yā ‘Alī

(7) Ḥudādın bolsa ‘ināyet

Yetüşe kör oşbu sâ‘at

⁶⁴ Metinde مبارض لرنيك şeklinde yazılıdır.

⁶⁵ Metinde يراتگان şeklinde yazılıdır.

(8) Murādım eylen kifāyet
Şīr-i Yezdānım yā ‘Alī

(9) Şīrim dédi sizni Hūdā
Meded-kārīñ Resūl‘ullāh

(10) Bizge yazı bersiñ yana
Şāh-ı cahānım yā ‘Alī

(11) Çehār-yār bā-şafā
Fenā bersiñ biz kuliña

[237b]

(1) Hāṭāsızni kılıñ ‘aṭā
Şīr-i Yezdānım yā ‘Alī

(2) Ebū Bekr ‘Ömer érür
Soñra ‘Oşmān Hāydar érür

(3) Bī-çārelerge yār berür
Tīğ-ı perrānım yā ‘Alī

(4) Bu kāfirde yoқтыur ‘aded
Şīrim dédi sizni Aḥmed

(5) Ḥasan Ḥaṅğa bergil meded
Şāh-ı cahānım yā ‘Alī

(6) El-farż: Andın soñ Ḥasan bul münācātnı oquқandın soñ ḥazret-i ‘Alī ervāḥ- (7) ları kelip yār bolıp kāfirlerniñ içidin ĩmān çıkıp Deli Ayımnı aldıǵa (8) bardı. Anda Deli Ayım ḥazret-i ‘Alīniñ bu kerāmetin körüp Ḥasan Ḥaṅğa qarap bir söz aydı:

(9) Su’āl

(10) Serîne doneyin gül yüzli yârim
Menin üçün ğarîb ölgen Hâsanım

(11) Yüregim kuvveti çabük severim
Meniñ üçün ğarîb ölgen Hâsanım

(12) Cevâb

(13) İki qolap meni atdın tüşürgin
Émdi meniñ derd hâlîm qalmadı

[238a]

(1) Yaram köpdür sîğ-i melhem yetürgil
Hergiz meniñ hîç mecâlim qalmadı

(2) Su'âl

(3) Saña töröm neçük bela yetüldi
Nazük teniñ nişânege tutuldı

(4) Rengiñ solup kıyaqlarıñ yıkıldı
Meniñ üçün ğarîb ölgen Hâsanım

(5) Cevâb

(6) Hâsan Hân dér körseñ cismim yaradur
İqbâlim kim n'etey bahtım qaradur

(7) Közüm tonup esim ağıp turadur
Meni uşla hîç mecâlim qalmadı

(8) Su'âl

(9) Deli H̄an-dér sen sen meniñ hem-demim
Yüregim kuvveti köñlüm ārāmım

(10) Tāze kılsam bu kün seniñ mātemiñ
Meniñ üçün ġarīb ölgen H̄asanım

(11) El-kışşa: Körsiñ Deli H̄an H̄asan H̄andı andın köterip alıp yerge qondurdı. (12) Yaraqları şış aldı, yaranı ağızına Deli H̄an ağızın qoyup tamāmı qanlarını (13) sorup alıp taşladı. Başıge sāyebān kılıp ammā özi érken libāsını (14) keyip béliqe kılınç bağlap kāfirniñ aldığa çıkıp tamām yüzige niqāb tartıp [238b] (1) kāfirlerge özini tanıtmay H̄udā-yı Te‘ālanıñ zāt-ı pākıge sığınıp bir söz aydı:

(2) Yer kökni halk eylegen yā raqmān
Bu kün maña meded berer göyüñdür

(3) Barçamızıñ halk eylegen bir ü bar
Günāhımnı geçürgey sen yā Ğaffār

(4) H̄imāyet ber bizge ġam-ħ^vār settār
Bu kün maña meded berer göyüñdür

(5) Atğa mindim qudretiñdin yā Mevlān
Raqm eylegil men ġarībge yā Subhān

(6) ‘Āciziñge öziñ eylegil dermān
Bugün maña meded berer göyüñdür

(7) Barçasınıñ atası h̄azret-i Ādem
İbrāhīm İsmā‘il Mekke-i Mu‘azzam

(8) Yeryüzinde cümle ötgen mükerrem
Bugün maña meded berer göyüñdür

(9) Yüz yigirme dört min ötgen peygamber

Ebū Bekr ‘Ömer Osmān Hāydar

(10) Mağribde maşrıqda ötgen érenler
Bugün maña meded berer göyüñdür

(11) Beştāmī dédiler Sulţān Bāyezīd
Yeryüzinde yatgen cümle şehīd

[239a]

(1) Hāsan Hüseyn meni kıılma nā-ümid
Bu kün maña meded berer göyüñdür

(2) Meşt ber men zar yıǵlar men şubh şām
‘Āyşe-i Şiddıka Fātıma kıyām

(3) Heft Ten Çihil Ten on iki imām
Bugün maña meded berer göyüñdür⁶⁶

(4) Qıvvet bergil bizge hāzret-i sulţān
Bahāüddin bile h^vāce-i cahān

(5) Öziñ qolda ğarīblerini yā Mevlān
Bugün maña meded berer göyüñdür

(6) Askar⁶⁷ Muḥammed bilen Sulţān Ér Hābi
Zengī Baba Sulţān Veys Ér Veli

(7) Arslan Baba şefā‘at kııl yā meni
Bu kün maña meded berer göyüñdür

⁶⁶ Metinde كوينكدور şeklinde yazılıdır.

⁶⁷ Metinde اسقر şeklinde yazılıdır.

(8) Hāsan Hān yaray yaramay yattı
Kāfirler leşkeri her yana tuttı

(9) Uruşmaq nevbeti bizlerge yetti
Bu kün maña meded berer göyüñdür

(10) Hāzān urmay kızıl güller solupdur
Melek urğan neçe cānlar ölüpdür

(11) Bul merdimge kāfir nayza salıpdur
Bu kün maña meded berer göyüñdür

[239b]

(1) Deli Hān hālının bolğay siz āgāh
Düşmen men uruşsam bergey sen penāh

(2) Tilimde aytur men tınmayın şenā
Bu kün maña meded berer göyüñdür

(3) El-kışşa: Deli Hān Ayım bu sözlerni aytıp hacālet tartıp nekkāre surnay kerney (4) tartıp solap turğan köp kāfirge qarap at koyup teneffüs soğurup Hudā-yı (5) Te‘ālāğa münācāt kıılıp Deli Hān yana bir söz aydı:

(6) Kādir Allāh himāyet ber
Çaftum kāfirniñ üstüne

(7) Bu kāfirge kılsam uruş
Tenhā özüm bersem turuş

(8) Qanı meniñ sever yārim
Kélse tanı çāne-dārim

(9) Ğarīb cānga ‘ināyet ber
Çaftum kāfirniñ üstüne

(10) Peygamber kılgıl yürüş
Çaftum kâfirniñ üstüne

(11) Qaldı ğam-h^vâr vefâ-dârım
Çaftum kâfirniñ üstüne

(12) Bir kâfirge kıldım ğazât
Özüm tenhâ zâtım şâh-ı zât

(13) Bu leşkerge salay âfet
Cânıma yétgürse rahmet

(14) Deli Hân kıldı münâcât
Du‘âmızın kılgıl icâbet

(15) Felâketdin kılgıl âzât
Çaftum kâfirniñ üstüne

(16) Bersiñ meded bizge Aḥmed
Çaftum kâfirniñ üstüne

(17) Muḥammedge özüm ümmet
Çaftum kâfirniñ üstüne

[240a] (1) El-kıışsa: Deli Hân andağ Allâh dép aṭ koyup andağ uruş kıldı kim hîç (2) bir zemîn zamân mundağ uruş bolğanı yoq édi. Yer zelzelede âsmân ğalğalede (3) boldı. Kâfirler serâsime bolup talatup bolup qaldı. Anda Deli Hân ḥazret-i (4) ‘Alîniñ rûḥlarıdın meded tilep bir söz aydı:

(5) Tenhâ yürgen men ğarîbge
Meded bersiñ şîr-i dergâh

(6) Hîç kim ‘âşıklıq tartmasun

Meded bersiñ şır-i dergāh

[240b] (1) El-ķıřsa: Kōrseñ līkīn bī-çāre Deli Hān Hūdā-yı Te‘ālānıñ zāt-ı pākına sığınıp
kāfirge (2) aṭ koyup ṭabl urup siyāset kılıp bir söz aydı:

(3) Kél meydāna kāfirleri

Toğrı toğrı sorlaşalı

(4) Bāṭıldur kāfir maṭlabı

Hāşıldur mü’min mezhebi

(5) Şāh-ı Merdān berse himmet

Kél-ha seniñ soruşalı

(6) Yolbarş kaflan arslan

Gel meydāna uruşalı

(7) Āsmāndın ingen belā dek

Gūyā ki berķ-ı semā dek

(8) Hāsan Hānnıñ dil-dārı men

Keçe kündüz ğam-h^vārı men

(9) Ŗayta başdın ejdehā dek

Seniñ bilen tutuşalı

(10) Kōrođlınıñ serdārı men

Kél meydāna uruşalı

(11) El-Ėıřsa: Kōrsin līkīn Deli Hān üç keçe kündüz kāfir bilen uruş kıldı. Kōp kāfirlerni

(12) kırdı. Anda yeẓıdler pād-şāhı ķur‘a taşladı erse ķur‘a-endāzlar aydı: Bul (13) uruş

ķılĝan ey taķşır⁷⁰ öz kızıñdur. Bu dīndin ķaytıp musulmān dīnge [241a] (1) kiripdur dédi.

Anda Hāsan Hān filge minip kızını aldıĝa kēlip bir söz aydı:

⁷⁰ Metinde تقصر şeklinde yazılıdır.

(2) aysı ferzend atasıa o atar⁷¹
Lāt Menāt azab ılır cān balım

(3) Rūsvā bolup cehennemge ul keter
āhīlık pīşesin ılma cān balım

(4) Lāt Menāt bolsun dayim penāhīñ
Kēlip kōrgil şul cemā‘at güvāhīñ

(5) Tevbe ılııl kegey ılıan günāhīñ
Bu dīndin sēn hergiz yanma cān balım

(6) Seni alıp Erzulumge kōşeyin
azīneni eşiini aayın

(7) Bu boynumdağı bendlerimni (?)
Lāt Menāt adın kēlgen cān balım

(8) Her kimseniñ öz arındaşı der-kārdur
Men rāzı bolmasam Lāt Menāt bī-zārdur

(9) aytın mundın bu ayālin bī-kārdur
embil bēlge hergiz barmasa cān balım

(10) Seni dayın bī-edebni kim bilür
Öz cānını özi duzaa salur

(11) Atasın arıtan tamua barur
Men atañ men kēl kēl munda cān balım

⁷¹ Metinde آتير şeklinde yazılıdır.

(12) El-ķiřřa: Kōrsiñ Ğasan řāh kızına nařīhat⁷² ķıldı érse Deli Ğan hergiz ķabūl (13) ķılmadı. Āteř-i hicrān yūregide cānı velīkīn musulmān dīnidin ķaytmas men (14) Ğudā-yı Te‘ālanı bir dégenim bar eger musulmān ķaytsam āteř-i duzaĝa giriftār bolur men dép (15) atasıĝa ķarap bir sōz aydı:

[241b]

(1) Eyā kāfir bu sōzleriñ bī-kārdur
Atařar men ķaytar benim yūzimni

(2) Maña seniñ řīrīn cānıñ kerekdūr
Atařar men ķaytar benim yūzūmni

(3) Cehennemde āħir seniñ mekānıñ
Su ornıĝa iĉedūr men ķanıñ

(4) Balım déyūp hīĉ kelmesūn gūmānıñ
Uruřa men ķaytar benim yūzimni

(5) Ğur‘alargā ķonduray seniñ leřiñni
‘Azab bilen taray seniñ ķařiñni

(6) Ğara künler salıp seniñ bařiñni
Atařar men ķaytar benim yūzūmni

(7) Bir sōz dédiñ tūřmem seniñ sōzige
Bilmem ne ķöründi seniñ ķözige

(8) Taş tofraķ bedbaħt seniñ aĝzıge
Atařar men ķaytar benim yūzimni

(9) Deli Ğan dér saña emān bermenim

⁷² Metinde نصحت şeklinde yazılıdır.

anıñ içmey hergiz suęa atmanım

(10) Dādiñ bermey hergiz mihrim atmanım

Savaş ılmay aytar benim yüzimni

(11) El-ışşa: Kōrseñ asan řāh ızığe arap def⁷³ ıldı. Anda Deli hem def⁷⁴ berdi ērse

(12) asan řāh filniñ astığa kirdi. Deli bir caydı iki bōlek ılıp taşladı ērse (13) atası ul

girdeğe kirip aldı. El-ışşa: Kāfirleriñi olap kete berdi. Emdigi⁷⁵ sōz asan (14) āndın

iřiñ kizler:

(15) (?) tā bu künlerde Kōroęlı Sultānım anı

Bu kāfirni ıran ētse himmetli serdārım anı

[242a]

(1) asta aldım ara çōlde

Yatıp aldım dağ çōlde

(2) Pirdin yetgen nağar-gerde

Devletli sultānım anı

(3) Deli aņa barı berse

ılınç afıp ıran salsa

(4) Kōp kāfirniñ başın alsa

On iki serdārım anı

(5) Āhir mundın tutup ötdi

Deli aņa tutup yetti

(6) Eęāfımni ğanıñ tondı

Turay dēsem hālım anı

⁷³ Metinde دف şeklinde yazılıdır.

⁷⁴ Metinde دف şeklinde yazılıdır.

⁷⁵ Metinde امدہ کی şeklinde yazılıdır.

(7) Sağ solıdın ҡoysalar
Yeẓıdniñ közin oysalar

(8) Ҡılınçlap җabl soysalar
Oşbu ҡoçaqlarım ҡanı

(9) Tenimde tüşti cerāhat
Hıç yerim yoқtur selāmet

(10) Dıdarı ҡaldı ҡıyāmet
Körüp ölsem siñilim ҡanı

(11) Ҳasan Ҳan-dér ‘āciz boldum
Deli Ayımge atım berdim

(12) Yüzin körmey öler boldum
Ҡırқ Yigitlerim ҡanı

(13) El-қıssa: Ҳasan Ҳan bu sözni aytıp boldı. Ėmdi sözni Ҷembil béldin eşitiñ: (14) Ҳasan Ҳanniñ Zehrā dégen bir siñili bar érди. Velikın bir keçe түş kördi. (15) Ҳasan Ҳan bir җarge yıқıldı. Velikın üstige bir tof ҡара ғacar aylana berди. (16) Zehrā Ayım bu түş körüp uyқandı érse Körođlıniñ aldıға bir söz aydı:

[242b]

(1) Seher җađı unlar түшти cānıma
Neçük boldı bilmem ađam kélmedi

(2) Bir түş kördüm ketti yārnıñ astına
Bir tof ҡара köp aylandı üstine

(3) Cümle kāfir bir ađamniñ ҡaşında
Ҡan yığlarım meniñ ađam kelmedi

(4) Atı barıp ara җölde ҡaldı-mu

Felek aña atıg sevdā saldı-mu

(5) Ğanımın olında bendi boldı-mu
Bağrım kebāb meniñ ađam kelmedi

(6) Anıñ dağı yüregimde alıpdur
Közlerimge anlı yaşlar tolupdur

(7) Ketgeniğe kırk altı kün alupdur
Hālım arāb meniñ ađam kelmedi

(8) Felek sitem ıldı bīgāne āklı
Hīç kim bolmas ağam üçün dekli

(9) Zehrā aytur cevāb bersiñ Kōrođlı
Atıñ neçük boldı ađam kelmedi

(10) El-ışsa: Līkīn Zehrā Ayım bu sözni aytıp bolđandın Kōrođlı bir söz aydı:

(11) urbān boldı seniñ ‘azīz bařıña
Yığlama cān balım Hāsanım kelür

(12) Kōzüñni toldurma anlı yařıña
Kōrer cān (cān) balım Hāsanım kelür

(13) Yurdniñ dīn devlet bizge hūb bařar
Düşmenler üstge alavlar yaşar

(14) Sipāhına dāyım ap işler başar
Yığlama cān balım Hāsanım kelür

(15) Yigitler içinde iki řebbāzım
Biri Hāsan érdi biri ‘Avazım

(16) Köroğlı d r yery zinde c n  uzum

Yığlama c n balım  asanım kel r

[243a] (1) El-kışşa: K roğlı Beg bu s zni aytıp  asan  annıñ siñili Zehr  Ayım c netip
(2) turdı.  mdi bul munda tursun.  asan  andın iřiñ be-n g h  ulağığa bir  v z keldi.
(3)  sm nđa  arap k rdi, k p turna aylanıp  te berdi. Anda  asan  an ul tur[na]đa  arap
bir s z aydı:

(4) Başımdın aylanup bu k p  acarlar

Sel m yetg r turna bizniñ  llerge

(5) El gime  onar boldı  acarlar

Sel m yetg r turna bizniñ  llerge

(6)  embil b ldin Erzulumge yet ld k

Deli  andı ul alıp  atulduk

(7)  hirinde k p leşkerge tutulduñ

Sel m yetg r turna bizniñ  llerge

(8) Baray d sem pen h yoğtur hi  yerge

Yete'lmes men mundın cay-ı d gerge

(9) B lend deştler toldı c mle k firge

Sel m yetg r turna bizniñ  llerge

(10) Men neyleyin bundağ boldı zam ne

 alđaleler t şti yer  sm na

(11)  mdi mundın  utulmağım g m na

Sel m yetg r turna bizniñ  llerge

(12) Ke e k nd z Deli  anım uruşur

K fir bilen ejdeh  dek s r şir

(13) Kızıl kanı tofraqlarğa qarışur
Selām yetgür turna bizniñ éllerge

(14) Hazān yetti bu kün ömrüm ketmege
Yete’lmedim Çembil bélniñ élige

(15) Müşkil boldı Hasan Hānniñ hālige
Selām yetgür turna bizniñ éllerge

(16) Hasan Han-dér köterip köp yaranı
Bu derdime hıç tapmadım devānı

[243b]

(1) Kötermes başımdın cümle gavgānı
Selām yetgür turna bizniñ éllerge

(2) El-kışsa: Hasan Han bu sözni aytıp bolğandın soñ turnalar uçup cöney berdi. Çembil bélge (3) qarap émdigi sözni Köroğlı Begdin eşitiñler kim aradın éllig kün ötti. (4) Hasan Handın hıç bir haber kelmedi. Velikın Köroğlı Beg bir kün mescide köñli bozulup (5) yıgladı. Anda yanıda olturğan şaf vezirler aydı kim ey Köroğlı ne üçün (6) yıglarsız dediler. Anda Köroğlı Beg aydı: Bu ne zamān boldı Hasandın hıç bir (7) haber kelmedi ne vāqı‘ boldı dép ah tartıp bir söz aydı:

(8) Ey yārānlar musulmānlar
Hasan atlandı kelmedi

(9) Aña boldı neçük künler
Hasan atlandı kelmedi

(10) Bar’almadım men qaşığa
Erzulumniñ tegresığa

(11) Ne sevdā tüşti başığa
Hasan atlandı kelmedi

(12) Deli Һan-dép cevāb aldı
Ğır Atımnı yolıǵa saldı

(13) Bilmem Һasan ҡayda ҡaldı
Һasan atlandı kelmedi

(14) Berdim aña yav yaraǵım
Қılıң atım hem şadaǵım

(15) Yüregimde köydür daǵım
Һasan atlandı kelmedi

(16) Köroǵlı dér men örtendim
Heç otıǵa köyüp yandım

(17) Mihribānım cānım ҡuzum
Һasan atlandı kelmedi

[244a] (1) El-қышса: Köroǵlı Bég bu sözni aytıp ǵam-gın anda ul Һalāyıqlar Köroǵlı Sulṭānǵa tesellī (2) berdi érse Köroǵlı Beg Һafa bilen ul cemā‘at birlen mesciddin çıktı érse (3) āsmāndın bir bölük turna uçup kéle yatǵanın kördi. Anda Köroǵlı Sulṭān (4) aydı: Ey cānvarlar eger Һasan Һanniñ işi behr alǵan bolsa unıñ aylanǵıl, eger kāfir (5) ҡolıǵa bend bolǵan bolsa saña aylanǵıl dédi. Anda Köroǵlı Sulṭān bir söz aydı:

(6) Āsmāndın uçǵan turnalar
Bir Һaberiñ bardur seniñ

(7) Alıdın köşgen turnalar
Bir Һaberiñ bardur seniñ

(8) Kéldiñ Erzulum élidin
Açıp taǵ çölidin

(9) Һasan Һanım aҺvālidin

Bir Һaberiñ bardur seniñ

(10) Bilmem Һaydın⁷⁶ dolana sen

Birin birin Һaylana sen

(11) Һembil bélge aylana sen

Bir Һaberiñ bardur seniñ

(12) Merkātı⁷⁷ körseñ Һaçar sen

Su bile dandın keçer sen

(13) Meni körseñ pest uçar sen

Bir Һaberiñ bardur seniñ

(14) Bulut dek kökge aylangin

Havā üzere Һaylangin

(15) Unıñ solıǵa sen aylangin

Bir Һaberiñ bardur seniñ

(16) Yulduz daǵı tuman bolur

Bilmem neçük zamān bolur

(17) Һuş peyāmı yaman bolur

Һüm Һaberiñ bardur seniñ

[244b]

(1) Köroǵlı dér sen bildiñ-mü

Erzulumge sen bardıñ-mu

⁷⁶ Metinde قيسون şeklinde yazılıdır.

⁷⁷ Metinde مرفاتدی şeklinde yazılıdır.

(2) H̄asanımni sen kōrdiñ-mü

Bir h̄aberiñ bardur seniñ

(3) El-kışşa: Kōroğlınıñ bu sözni aytıp bolğandın soñ āsmāndağı uçgen turnalar (4) Kōroğlı Begni çép yanıge qarap toquz aylanıp uçup cōney berdi. Anda (kōr) (5) Kōroğlınıñ yūregi derd kılıp siz H̄asan H̄anım dēp Kırk Yigitni çarlap on (6) iki serdārı H̄aldār Serdār ‘Ali Bég Veli Beg Kōca Pehlevān (7) Ēr Arslan Kāzım Sultān Doruq Serkan Ma’sūm H̄vāce (8) Kāşr H̄vāce Sultān H̄vāce Şafā Beg Vefā Beg velikīn (9) bularnıñ barçasını cem’ kılıp turup tılla sāzını qolıga alıp Kōroğlı Sultān bir söz aydı:

(10) H̄asan H̄anım ketti qa[y]tıp kelmedi

Yürüñ begler Erzulumge baralı

(11) Uzaq yolniñ h̄iç h̄aberi bolmadı

Yürüñ begler Erzulumge baralı

(12) H̄asanımniñ aḥvālını sormaqa

Meydānda savaşımnı⁷⁸ bir kün kıлмаqa

(13) Kāfirler meni bulup kırmaqa

Yürüñ begler Erzulumge baralı

(14) Kapa felek saldı maña belāni

Men bilmenim H̄asanımge ne boldı

(15) Ēllig kündür Ğır At bilen yol aldı⁷⁹

Yürüñ begler Erzulumge baralı

(16) Bu sebebdin meniñ bağrım pāredür

Bu cūdālıq tıgı cismim yaradur

[245a]

⁷⁸ Metinde سوارشمنی şeklinde yazılıdır.

⁷⁹ Metinde بوقالدى şeklinde yazılıdır.

- (1) Kelür müddetidin ötüp baradur
Yürün begler Erzulumge baralı
- (2) Köroğlı dér kızıl gülü solmasun
Gır At bilen érler nā-būd bolmasun
- (3) Köp düşmenniñ ortasıda qalmasun
Yürün begler Erzulumge baralı
- (4) El-kışsa: Köroğlı Sulţān Qırq Yigit bilen qoşun tartıp Erzulum şehrige qarap cöney
(5) berdiler. Suhan-verler bir söz aydılar:
- (6) Közdin aqıp qanlı yaşlar
Cenge qarayın qağlayıp qaşlar
- (7) Şebger tartıp cöney berdi
Erzulumge qarāmātlar
- (8) Qılğanları kéñeş bolup
Bir birige sırdāş bolup
- (9) Cöney berdi asta bégler
Köroğlı Sulţān baş bolup
- (10) Fırfırlatıp kerney tartıp
Kümbürletip toflar atıp
- (11) Cöney berdi şāf bég-zādlar
Tağ taşnı havarlatıp
- (12) Meydān dése cānın satıp
Bir birine sözler qatıp
- (13) Üstige miñen atları

Çölniñ tanabını tartıp

(14) Argumaq atlar gurullap
Tilla qalkanlar dırıllap

(15) Cöney berdi asta şirler
Bu pāklı nayza parlap

(16) Yetekde bédev ér kélep
Ğır At⁸⁰ taşadı qalkılap

(17) Aq kızıl tuğ baydağı
Bégler qolında solqulap

[245b]

(1) Bédevlerğa salıp mavut
Atını çapıp avut avut

(2) At çapğanda yār qaraydı
Aq gerdge altun savut

(3) Bir birige qılıp hıleler
Yer qarar asta beyzālar

(4) Şırıldaydı bél teggende
Qızıl yalavlı alevli nayzalar

(5) Estegenlerin estedi
Çöllerde atın qaytadı

⁸⁰ Metinde غيرت şeklinde yazılıdır.

(6) Argumaq atlar çapmaqa
Bir bir üydin üstedi

(7) Zavr berip atlar canıga
Qamçılar urup sanıga

(8) Tağ taşlar kümbürleydi
Atlarnıñ ırğıanıga

(9) Qılğan işim néde sen dep
Qonğan yerim sıyda sen dep

(10) Şebger tarttı şaf beg-zätler
Erzulum éli qayda sen dep

(11) Özlerin yolga çağlap
Keçe kündüz baqrın daqlap

(12) Cöney berdi asta şirler
Erzulum élini soraqlap

(13) Neçe bağda bél yürgende
Müdām tınmay yol yürgende

(14) Zavr berişip sede bégler
On iki kün yol yürgende

(15) Çöl sulaklap dereveşiğa
Qızıl baydaqlar başığa

(16) Şavlet bilen hemme bégler
Keldi Yulduz meniñ qaşığa

(17) El-ķiřsa: K rođlı Beg k rseň keçe k nd z tınmayın ađ y tge aramayın [246a] (1)
nayzası olında Işfah n belinde ağab bilen on iki k n d gende Yulduz tađđa (2) bardı.
Anda barıp K roğlı Beg ulağ saldı erse cezayil urdı, k mb rley (3) berdi. Anda K roğlı
ırđ Yigitge arap bir s z aydı:

(4) Hasan Hjan bu k n ılur savaşını
Tağlar k mb r k mb rlen r

(5) ırđın  ter ızıl-başını
K kler k mb r k mb rlen r

(6) Kimler bel ga tutulur
Kimler aıp kim utulur

(7) Cezayil mılta[đ]nı atılır
Yerler k mb r k mb rlen r

(8) anlı savaş bolsa kerek
Lerze berip titrer felek

(9) Uruş ılurlar lek lek
Toflar k mb r k mb rlen r

(10) Meger bolur  hir zam n
Suday taştı Beg Sult n

(11) K n llerde ş h-ı cah n
Taşlar k mb r k mb rlen r

(12) Bah dur yığlar hemme yıl
 v zı kel r cezayil

(13) K roğlı Beg boldı ayil

Tağlar kümbür kümbürlenür

(14) Bul tağlarınñ darasıdın
Çığa'lmadım arasıdın

(15) Köroğlu Beg nâlesidin
Kökler kümbür kümbürlenür

(16) El-ķışsa: Köroğlu Beg Kıırķ Yigit bilen bir kıırnıñ başığa çıktı érse kördiler kim [246b]
(1) sol kıolnıñ tu[g] baydaķ sanı yoķ. Anda (anda) Köroğlu Béğ Kıırķ yigitge aydı: (2)
Meniñ arķamdın yasav tartıp turuñ men özüñ kâfirlerge at kıoyayın dép Kıırķ Yigitge bir
söz aydı:

(3) Yigitlerim arķa yasav boluñlar
Bu meydāna özüñ kirsem kerekdür

(4) Himmet berse Şāh-ı Merdān
Düşmenniñ cezāsın bersem kerekdür

(5) Ölüğler kıalsun bu dem kıan salıp
Kıarğa kıuzğun yesün közin oyup

(6) Kıılınç urup çār etrāfğa at kıoyup
Hāsan Hānga barı bersem kerekdür

(7) At kıoyar men cılavın boşatıp
Mecnün kerek atımnı bu dem kıızlatıp

(8) Yigitlerge kıalğan mālın ölçeşip
Hāzīnesin bölüp bersem kerekdür

(9) İslām élin Hūdā kılsa selāmet
Çembil bélge tapar gōnça emānet

(10) Şāh-ı Merdān bersem kılsa kerāmet
Bu kāfirni barın kırsam kerekdür

(11) ‘İnāyet eylese yaratğan kâdir
Bendeniñ hālige dāyimā nāzır

(12) Tivelerge yükletipdür cevāhir
Çembil bélge alıp ketsem kerekdür

(13) Sağ soldın kete tofnı toflasıñlar
Şadā şadā kete seni kırsıñlar

(14) Āvāz sürön kelsün Rüm yārānlar⁸¹
Kāfirlerge kılıç ursam kerekdür

(15) Köroğlı dēr kabül bolsa zārımız
On iki imām Kıırk Çilten pīrimiz

(16) Meded berse bu kün kāmıl pīrimiz
Bu kāfirni kıran etsem kerekdür

[247a] (1) El-kışşa: Köroğlı Bég toflanıp keler érdi. Velikīn Hāsan Hānniñ iki közi (2) Çembil bélge édi. Velikīn tağnı üstidin bir tuğ atlık peydā boldı. Velikīn (3) yakın keldi. Anda Hāsan Hān Köroğlı Hānniñ yaşıl baydağın taqıp vaqtı hūş bolup bir söz aydı:

(4) Ğabarlanıp alıs yerdin körünür
Çembil beldin bizniñ begler yetüşti

(5) Kılınç ursa cümle kāfir kırılır
Yasav tartıp bizniñ şirler yetüşti

(6) Meydānğa kirgende ağızı alavlı

⁸¹ Metinde يرانلار şeklinde yazılıdır.

Çolunda nayzası gül-gün yalavlı

(7) Yeke mıhta bar mıhı bédevli
Tağlarını kötergen şîrler yetüştî

(8) Cevherli peykānlı⁸² şadağlar atğan
Bir (bir) oğ atğanda tağlardın ötgen

(9) Āvāzesi taht-ı dünyāge yetgen
Na‘ra tartıp bizniñ şîrler yetüştî

(10) Başındadır bolğa dérler nişānlı
Kümüş kabālı tılla kalğanlı

(11) Şadağı keyipdür tîre gümānlı
Bolup dek kükreşip şîrler yetüştî

(12) Bu meydānda tağ cenk urmağa
Deli Hānga émdi yāri bermekke

(13) Kāfîrlerni bölüp bölüp kırmağa
‘Alî himmetli begler yetüştî

(14) Hāsan aytur kāfir kaçır cellāda
Berk bārān yağdı meydān arada

(15) Cem‘ kāfir kelür meydān arada
Kızıl baydağ yeşil tuğlar yetüştî

⁸² Metinde بيكانالى şeklinde yazılmıştır.

(16) El-ķiřsa: K roğlı Beg at  oyup  arar  rdi. Sev diga  anlar aķıp k firlerini [247b]

(1)  l gi buğdaynı b gi dek bolup  aldı. K firlerini  anı her  arafge c ş (2) urup a a berdi. Oşbu s 'at suĥan-verler bir s z aydı:

(3) K firge  ılıp ğayretler
 ırıp coyup ul cell dlar

(4) Emirleşip 'az matlar
At  oyar meyd n i inde

(5) K firlerini 'aķlı şaşıp
Ata baladın adaşıp

(6)  ırķ bir cell d il hlaşıp
 an t kti meyd n i inde

(7) K firler aķlın şaşturup
 zeng din  an aşturup

(8) At  ulağın te leşt r p
At  apıp meyd n i inde

(9) Tem şanı k r p yal an
K fir b l p tal an tal an

(10) Zer  ab lı altun  al an
 amilıp meyd n i inde

(11) Devr  ılıp  ızıl mavut
Atnı  oyup avut avut

(12) Altun  al an tilla savut
Kesilip meyd n i inde

(13) Yaltraydı altun beyzā
Yerler tolar lerze lerze

(14) Kıızıl yalav sırlı nayza
Sançılıp meydān içinde

(15) Desteleri tılla kümüş
Unıñ menen kıılıp kiriş

(16) İşfahānlı ötgür kıılıç
Çaptılar meydān içinde

[248a]

(1) Argumaklar ağzın açıp
Kāfirniñ rengi kaçıp

(2) Aralaşıp köfük saçıp
İrgişar meydān içinde

(3) Yamanlarga kaçmak çiledür
Kırk Yigit bir birige meded

(4) Séde yügrüg tulfar bédev
Erler meydān içinde

(5) Kāfir kıılır ah efgān
Kırıp coyar kırk bir arslan

(6) Bedende turğan şirīn cān
Satılıp meydān içinde

(7) Korçaqlarnıñ közde yaş

Boldı Rüstemiñ savaş

(8) Ādem-zādniñ ‘azīz baş
Atılıp meydān içinde

(9) Qoşun keler asta asta
Bir neçeniñ köñli ħasta

(10) Asta bégler cafar asta
At çapıp meydān içinde

(11) Qoşun bulup bülend peste
Top top bolup deste deste

(12) Qan tökmege hem-heveste
Allāh dér meydān içinde

(13) Ağlın tapıp azdın köpler
Esi ketip ağlı ħoplar

(14) Ejderhā dek kete toflar
Top bozup meydān içinde

(15) İçedi begler kırqma çay
Meded-kārı boldı Ĥudāy

(16) Altun kerney kümüş sérney
Tartılıp meydān içinde

(17) Leşker bolğan şāf boydaqlar
Astıda bédev oynaqlar

[248b]

(1) Qara baş altun baydaqlar
Ŗirler meydān içinde

(2) Lāy-boladur tañsıq⁸³ sular
Cāndın keip nee ullar

(3) Qara başlı tılla tuğlar⁸⁴
Qarılar meydān içinde

(4) Qırq Yigit ılıp erlikler
Düşmenğa ılıp zorlıqlar

(5) Fülāddın soğğan bélligler
Ŗabr arār meydān içinde

(6) BatalaŖıp asta Ŗirler
Qazıq menen basıp tirlər

(7) Qanı keip qırq bir erler
BaŖ keser meydān içinde

(8) Yüreklerde çaldı armān
Kāfirde yoğ zerre dermān

(9) Ŗul Ŗıfatda Kōroğlı Hıan
Qan tōkti meydān içinde

(10) El-ıŖŖa: Deli Ayım yollarını çay[sı] yerdin kélgenni bilmey Hıasan Hıandın sorap bir söz aydı:

(11) Birin birin aytğıl sendin sorayım

⁸³ Metinde تنسيق şeklinde yazılıdır.

⁸⁴ Metinde تولار şeklinde yazılıdır.

Semen at mingeniñ kimdür Ҳasan Ҳан

(12) Boyuña cānım ҡurbān ҡılayın
Тılla ҡалқан keygen kimdür Ҳasan Ҳан

(13) Уруш meydānda arslan yūrekli
Yaman күnler bolsa barı kerekli

(14) Nayzası zerli busar tilfekli
Ат koyup kелgenniñ kimdür Ҳasan Ҳан

(15) Тılla ҡılıч bilen belleri baғlı
Siyāsetli özi бүркүт⁸⁵ ҡıyaқlı

(16) Keygeni cevherdür altun şadaқlı
Şul pehlevān yigit kimdür Ҳasanım

(17) Ҳудānı yār tēp her dem at ҡoyar
Kāfırlerni özi yalguz һüb ҡарар

[249a]

(1) Meydānda atı şürer ҡaçıp ҡарар
Gül-gündin cellādı kimdür Ҳasanım

(2) Kümüş él tarған тılla ҡалқанlı
Érenler içinde özi nişānlı

(3) Ҷolında nayzası gül-gün cellādlı
Bédev atlı mingен kimdür Ҳasanım

⁸⁵ Metinde ڪورڪوت şeklinde yazılıdır.

(4) Her ʔarafge yolbars dayın ʔökülür
Yerler ʔad berip künler tutulur

(5) Ah dese ağızıdın alev tökülür
Rüstem şaffet yigit kimdür ʔasanım

(6) Şul mürdelerni sendin sorar Deli ʔan
Birin birin beyān ʔılgıl şul-zamān

(7) Özi ʔüş rüy-ı Yūsuf şıfat nev-cevān
Aytgıl maña oşal kimdür ʔasanım

(8) El-ʔışşa: Deli ʔandın oşbu sözni eşitip ʔasan caydın turup oturup bul (9) meniñ
ʔarındaşlarım⁸⁶ dép atını atap bir söz aydı:

(10) Bular meniñ ʔarındaşım
ʔālimni sorğalı kélgen

(11) Meni yoqlap meniñ ʔara başım
ʔālimni sorğalı kélgen

(12) Bédev atlı ol nev-cevān
Atımnı aytsam ‘Avaż ʔan

(13) Yana pīri kerīm Sulṫān
Kāfirni ʔırqalı kélgen

(14) Bul aṫ ʔoyğan tegge dérler
Yana pīrin vārid érler

(15) ʔembil belniñ şır[i] dérler
Kāfirdin ‘ār alğan kélgen

⁸⁶ Metinde قرابنداش şeklinde yazılıdır.

(16) ırıp k fir yezidleri
Sıcratıp b de[v] atları

(17) K roğlımı yigitleri
D n yolın aan k lgen

[249b]

(1) Şul k r ngen K roğlıdur
Şadağı belge bağlıdur

(2) Meyd n içre b lg lid r
abl eng urđalı kelgen

(3) Dağ B g Őaf  B g sel mım
Sult n H ' ce Ma' Ő m H ' cem

(4) Bizni sorap kelge  ken
Ceh n[n]ı alđalı k lgen

(5) Birisid r neb t mergen
'Ali B g aŐr B g ahram n

(6) Yo[l]barŐ beliň kezer [ar]slan
Ceh nnı alđalı k lgen

(7) Ođup k lseň bu dest nı
Seyr  ter s n g list nı

(8) H san H n ve Deli H nı
Ayrıp alđalı k lgen

(9) El-ıŐŐa: K rsiň K rođlı B g k firler b z at oymađcı bulup yigitlerge arap bir s z aydı:

(10) adir Allāhı yād tip
A oyuñlar cānlarım

(11) Kāfirlerni berbād tip
A oyuñlar cānlarım

(12) Allāh dēben ırıp taşlap
Eselerni lūgge alap

(13) Yamanlarnı līkīn taşlap
Saylap ansıñlar beglerim

(14) Ata basturup mūrdesini
Yırtıp taşlañ yektesini

(15) Aralap sergerdesini
Bendī ılsıñ cānlarım

(16) Şāh-ı Merdānga tapınıp
A arslanday apınıp

(17) Başıña alan yapınıp
A oyuñlar cānlarım

[250a]

(1) Dūşmenniñ işin bütgerip
arlı taıdın tkerip

(2) Uşlap alıp bendī ılıp
ırıñ mdi cānlarım

(3) Tevekkelte ‘alī Allāh dēp

Aṭ ҡoyuñlar bir Allāh d p

(4) K fir ҡasun sanma d p

Aṭ ҡoyuñlar c nlarım

(5) K roğlı yetti Şul-zam n

K firlerge bermes am n

(6) Meded bergey Ő h-ı Merd n

Aṭ ҡoyuñlar c nlarım

(7) El-ķiŐŐa: K roğlı Beg k firlerini ҡırıp ҡırıp ҡalđanı Erzulum Şehrige ҡolap (8) tıķtı. Anda K roğlı Beg ırķ Yigit bilen bir ҡırnıñ başığa çıkıp (9) turdı. Anda k firler maŐlaĥat ҡılıp yaraş yaraş bolsun d p altmış (10) đacarge zer y klep altı sergerdesin buyurdı. Velik n  lisi (11) kelip ҡamasını ıķarıp berdi. Şul mazm ndadır:

(12) Essel m u ‘aleyk m Sult n K roğlı

Ayđıl maña m dde‘ nı men berey

(13) Hıketli Ő hib-temiz K roğlı

 rz  heves ҡılđanıñnı men berey

(14) M r vvet eyleğil ҡarı đul ma

‘Arza yetsem men sizlerge bir n me

(15) K roğlu H n bizni yaman eyleme

Bis tımda bolđanımdı men berey

(16)  n‘ m  tey saña her ne barını

KevŐ u kemĥ b u aṭlas zerini

(17) Tile mendin aṭ enc m barını

Bis tımda bolđannı men berey

[250b]

(1) almasun ortada kīne kedūret
abūl ılıl saña budur verāset

(2) Ādem dégen bir birige anīmet
Aytıp kōrgin bēlge nee men berey

(3) Bir ızım bar érdi berse bisātım
Kōziniñ ūsti ol anatım

(4) asan āh dér Kōroqlı Beg tevbe Allāhım
Tile mendin masadıñnı men berey

(5) El-ıa: Kōroqlı Sultān alıp kēlgen pī-kelerini yigitlerge in‘ām ılıp kāfir- (6) lerniñ
ēlisia nāme yazıp yiberip bir sōz aydı:

(7) asan āha barıp aytıñ ēliler
ır tūmen tāze ser-ā-pā kerekdūr

(8) Tapıp bersūn alıp atıñ ēliler
On iki azīne kemā kerekdūr

(9) Deli ana her barın yibersūn
Ū yūz altmı kinezlerin

(10) ıymet bahā boaların
Yana be min damaların

(11) Obu aytan bar seni yibersūn

(12) ır miñ ul kerekdūr dūr gevherli
ır biñ bēdev kerek tılla egerli

(13) ır miñ adabersūn cevherli tūkeli

Ƙırƙ biñ ƙılınç beş biñ suhāl kerekdür

(14) Beş yüz ƙul yibersün (?) cevāndın

Beş miñ yorga bersün İşfahāndın

(15) Beş miñ çekmen bersün Ƙırğız Hıtaıydın

Yana beş biñ muhabbil gül-gün kerekdür

(16) Beş miñ ser-ā-pāy tılla tügmeli

Ƙırƙ biñ şadaƙ kerek oƙı cevherli

(17) Beş biñ ƙalkān bersün tılla ƙabālı

Yana on biñ perī āretse kerekdür

[251a]

(1) On biñ arvat kerekdür perī şüretli

Barın keygeni zerrīn hil‘atlı

(2) Tört miñ hūrī kerek La‘l Han atlı

Yana beş biñ Habeş-i zenge yibersün

(3) Toğrı sözni Hasan Şāhğa aytalı

Meniñ tivege ağır yükni erteli

(4) Köroğlı dér bir iş ƙılıp keteli

On miñ örs miñ ƙaf tılla kerekdür

(5) El-ƙışşa: Hasan Şāh Köroğlı Begniñ her ne aytğanların barısını élçidin yiberip (6) özi kendin ƙırƙ biñ sergerdesi bilen boynığa ƙılıçların alıp çıktı. Anda Köroğlı (7) Sulţān alarğa amānılıƙ berip Erzulum şehriğe kirip ƙalğan kāfirlerni musulmān ƙılıp (8) mescid medrese tüz étip Erzulum şehrin Hasan Şāhniñ özige in‘ām ƙıldı (9) ve yana Köroğlı

Sulţān on miñ tıvege zer yüklep Erzulum şehridin ayıp⁸⁷ Harezmi (10) şehriqe arap atar berdi. Anda Deli Ayım bir söz aydı:

(11) Kete berdim embil belge
Köşk ayvānım amān bol

(12) Menzil-gāh bolġan embil belge
Bāġ bostānım amān bol

(13) Sende yotur dīn īmān
Aşlı yaşı bolmay yaman

(14) Mendin ayrıladıñ bī-gümān
Cāhil atam amān bol

(15) Touz ay on [kūn] kötergen
Baıp kemāle tegürgen

(16) Seher turup a sūt bergen
Ĝarīb atam amān bol

(17) Evliyālar sizge hey
iltelnerniñ menzilge hey

[251b]

(1) Ĝarīblerniñ hem penāhı
arlı taġlarım amān bol

(2) Ęmdi sendin devrān ötti
embil bēlge nevbet yetti

⁸⁷ Metinde تیب şeklinde yazılıdır.

(3) Deli Hänniñ mundın ketti

‘Aziz şehrim amān bol

(4) El-kıışsa: Köroğlı Bèg neçe müddet yol yürüp Yulduz tağığa keldi. Oşal yerde Hasan oğlanga (5) Deli Ayımnı ‘ağd-ı nikāh kılıp berdi. Oşbu yerde Ğır At bir kişnedi kişnegenni (6) āvāzını Ağa Yūnus Perī bilen Mişkal Perī Gülnār Perī eşitti ve yana ħurd kelān (7) hemmeleri aldıdın çıķıp turuplar. Köroğlı Sulţān Yulduz tağığa qarap bir söz aydı:

(8) Yulduzniñ tağıdın uşğan sunalar⁸⁸

Yol bergil üstiñdin Deli Hān ötsün

(9) Arslan yo[l]bars kaflan şir felengler

Dolangen üstiñdin Deli Hān ötsün

(10) Émdi bolur munda bizim devrānlar

Dostlarım şād olup düşmen kılğular

(11) Reyis müfti қази erbāb keliñler

‘Ağd-i nikāh kılıñ Deli Hān ötsün

(12) Bu sözler ayğan Köroğlı Sulţān

Haķ Te‘ālā bizge boldı mihrībān

(13) Қази müfti yolum nikāh kılıñlar

Dolangen üstiñdin Deli Hān ötsün

(14) El-kıışsa: Deli Ayımnı Hasan Hānğa nikāhlap bergendin soñ bāz on altı kün ékende

(15) Çembil bèlge kelip toy temāşā kılıp iki ‘aşıķ murādığa yetti. Anda Köroğlı yigitlerige

(16) pend naşīhat⁸⁹ berip bir söz aydı:

(17) Қırқ Yigitim ġarāmatım

Bolmaķa bolğuçı bolma

⁸⁸ Metinde سونالي şeklinde yazılıdır.

⁸⁹ Metinde نصحت şeklinde yazılıdır.

[252a]

(1) Sizler meniñ qol qanatım
Bī-maḥal satǵuçı bolma

(2) ‘Āqılıñ bolsa bunı bil
‘Ömriñ öter mişāl yıl

(3) Qoliñdın kelse ḥayr qıl
Kişidin alǵuçı bolma

(4) Qol beriñ kāmīl pīrlerge
Cāniñni bergil érlerge

(5) Çaqır muǵan her yerlerge
Sen basıp barguçı bolma

(6) Barıñni atıñni uşlamas
Astıge kinez⁹⁰ taşlamas

(7) Nége keldiñ dép ḥoşlamas
Tirikley ölgüçi bolma

(8) Aytay sözüm aşlı zātın
Minme kişi emānātın

(9) Bernā kişiniñ⁹¹ yalquz atın
Sormay mingüçi bolma

(10) Ger sormay atın minseñ

⁹⁰ Metinde كيز şeklinde yazılıdır.

⁹¹ Metinde کسی نیک şeklinde yazılıdır.

Nāgāh bir yerde tirilseñ

(11) Yā ki ul atdın ayrılsañ
Belāğa aluı bolma

(12) Ecel yetip kii olsa
Ehil yetti yıqlap turulsa

(13) Eger seniñ ‘alıñ bolsa
U yerde klgı bolma

(14) Yaımlı szi ennetdr
Anı krseñ anmetdr

(15) Yamanniñ szi minnetdr
Zer berse aluı bolma

(16) ır Yigitim budur ‘arzım
Terk eyleme aıñ farzım

(17) Bir kiide bolsa arzım
Yaında tutuı bolma

[252b]

(1) Bdev minseñ tav aar sen
Alı alsan kp yaar sen

(2) Necset yerni basar sen
B-maal bergı bolma

(3) Felek haydap erler olsa
Yā ki bu dnyādın ayrılsa

(4) Hänniñ başı köfrek bolsa
Sen basıp ötgüçi bolma

(5) Eger érler sözniñ bilseñ
Yaşşılarga ‘amel kılsañ

(6) Bir kişige va‘de berseñ
Baş ketmey qaytguçı bolma

(7) Köroğlı Beg eyle huruş
Düşmenlerge kılıp yürüş

(8) Uruş sen merd ilen uruş
Qaçğanı qavguçı bolma

(9) Temşil

(10) Yārānlar⁹² dünyāğa bolmañız gāfil
Allāh dégil eger bolsañ sen ‘āqil

(11) ‘Azrāyil bir küni kelse cānıge
Atsa etiñni almaydur kefil

(12) Esir gāyturar ul kızıl yüziñni
Telmürtedi her bendege köziñni

(13) ‘Azīz cānge bir kün kelse maḥāşıl
Kefil almas oğul bilen kıziñni

(14) Oylasañ bu dünyā barçasın fānī

⁹² Metinde يرانلار şeklinde yazılıdır.

Იanı bo[l]sıñ Იanı bilen sultānı

(15) Miñ üç yüz yaşargan dünyāga kèlip
Იoysa Იoymas mudı ādem atanı

(16) Იaratmayın anı sağ solına
Ecel kèlip uçrap anı yolıga

(17) Miñ üç yü[z] yaşagan Იazret-i Ādem
ĀᲘirinde tüşti ecel Იolına

(18) Bu dünyādın neçe ğışlar ötti
Barısını ölüm yaᲘadın tuttı

(19) ToᲘuz yüz miñ yıl dünyādın yürgen
Uşundađ NūᲘ nebı dünyādın ötti

[253a]

(1) Cān barında Იızıl tilim söylegin
Ötti dünyādın ketti ne oylagin

(2) Rüstem menen dāstān Იanı Keykāvus
Იayda ketti birin birin oylağın

(3) Āvāzesin yer kökge yetgergen
Köñüldegi maᲘşadnı yetgergen

(4) Cemşīd bilen İsfendiyār Იalmadı
Nayzaların Იara taşdın ötkergen

(5) Ğayreti kèlgende yél dayın esgen
Düşmenniñ yüregini çāk étip teşgen

(6) Efrāsiyāb rūyına ten qalmanı
Qılıcı su dayın taşlarını kesgen

(7) Begler qurarı dāyım kırmızı çatır
Aldına saladur piyāde şatır

(8) Birāderler ölüm bir ‘aceb batır
Şa[h]-ı gedānı bir dek qılıp bozlatur

(9) Qāyil bolsun dédi barça tilimge
Yıgılıp kelsün dép barça qolıma

(10) Leşker qılıp ölüm üçün ulımıza
Bes kél’elmey tüşti āhir ölümge

(11) Bu dünyādın izlemegil sen vefā
İzleseñ tapulur dünyādın cefā

(12) Tufeylidin bu dünyānı yarattı
Qalsa qalması mudı şundağ Muştafā

(13) Dünyānı yüzide aytadur Aḥmed
Tileginde dāyım boldı bul ümmet

(14) ‘Arş-ı kürsi bolğan anıñ fedāsı
Qalsa qalması mudı şundağ Muḥammed

(15) Hudāğa eyleñiz dāyım zār zār
Hudā sevgen qulğa aşlı ne geb bar

(16) Her biri dünyānıñ sütünü érđi
Dünyāda qalmanı şundağ çehār-yār

(17) Āvāzı küh-i af tağına barđan
Nee tağnı zorlı bilen ađdarđan

[253b]

(1) Hanı Őiri hazret-i ‘Alı
Ölümni olıda āhır dağdargen

(2) Yaman sözge aŐla ula salmañız
Bađıllerniñ tiliñ dāyim almañız

(3) Beş kün devrān ğanımetdür⁹³ yārānlar
Ha yolıdın tā ölüne almañız

(4) Bu dūnyānıñ bara iŐidür miđnet
Kim imey aladur aşlı bu Şerbet

(5) Namāz oup hayr iđsān kılıñız
Beş altı kün tiriklik ğanımet⁹⁴

(6) Āhıret ğamın bir kün aytar sen
Ölümniñ olıdın āhir tutar sen

(7) Tiriklikde Haa ılđıl ullını
Bu dūnyādın āhir bir kün öter sen

(8) Yolumay sen turup ecel olığa
arađın dūnyānıñ sađ solına

(9) Namāz oup üze tutuñ yārānlar⁹⁵

⁹³ Metinde ğنمت Şeklinde yazılıdır.

⁹⁴ Metinde ğنمت Şeklinde yazılıdır.

⁹⁵ Metinde يرانلار Şeklinde yazılıdır.

İşîñ bolsa bergil Һаққıñ yolına

(10) Şeytān la‘yin Һayr işini süymeydür
Һudā söylese maña hıç-kim tınmaydur

(11) Һақ yolıǵa mālñ tökül başñ ber
Һudāǵa bergeniñ seniñ köymeydür

(12) Һayr kılsañ aşar tañla yolñnı
Һayr kılıp yād étip barça ölümni

(13) Һақ yolıǵa bergen Һayr ihsāniñ
Tañla künde tutar seniñ kolñnı

(14) Ger bilmeseñ ‘ālimlerdin soraǵın
Һayr deydür āhiretniñ yaraǵın

(15) Özi kāfir érdi bilgil Һātem-i Ҙayı
[...]

(16) Tenke tilep kèlgen geş Ҙay aldı
[...]

(19) Һayr kılgan yaman bolsa yārānlar⁹⁶
Ul nemedür yaǵşı [...]

(20) Köp dünyāni igem berdi destine
Ҙıllanı toldurup yerniñ üstige

[254a]

⁹⁶ Metinde يرانلار şeklinde yazılıdır.

(1) Mūsā dek kişiniñ Ķārūn aġası
Nèdin ketti qara yerniñ astına

(2) Allāh désen şeytān saña kèlmezdür
Ġāfiller Ĥudāniñ zikrin bilmeydür

(3) Bu zamāne bozulupdur yārānlar⁹⁷
Közlerige kōr ne turup bilmeydür

(4) Ġāh bir tümen on beşinde ĥāldaydur
Yüz [tü]men yigiti mişl-i māldaydur

(5) Āĥir zamān nişānesi yolupdur
Ķarap turup bir birin aldapdur

(6) Bir neçeler dāyim qılur urluġın
Berāber qıladur baylıq soluġın

(7) Bu zamāne barça mişl-i tülki dek
Bir yerdin ötkersem deydür quluġın

(8) Dünyā üçün berip barça dīnni
Atmaydur kişige aşlı ĥayrını

(9) Ĥaĥdın qorqmay Muĥammedin uyalmay
Ġünāh birle ötkerürler künini

(10) Bu dünyāni mengī dép töşenmen
Tāze ĥasr yer mamuk yerni töşenmen

⁹⁷ Metinde برانلار şeklinde yazılmıştır.

(11) Bu dünyāda buruŋıdın kim aldı
Yalĝançı dünyādur muna ienme

(12) omlı birle dünyā olı bayladı
Köz aldıa bara ölüm ayladı

(13) alsa almas mudı ata babalar
Bu dünyā kimlerge vefā eyledi

(14) Yaşılarnı ‘aā bolur destinde
eytān deĝen musulmānı adında

(15) Cān barında bir Allāh dēp neyleĝin
Āiri mekānı yerni astında

(16) Kee kündeüz Hāa ılı zār zār
Ram ētgüi Hādın özge kimi bar

(17) 176/136 aytıp ötgın naıat
Keyingige sendin alsun yād-kār

[254b]

(1) Temil⁹⁸

(2) Eyā könlüm bu dünyāĝa uvanma
Bu dünyā kimlerge vefā eyledi

(3) Her ne ılsa bu dünyāĝa uvanma
Bu dünyānı Hāa bī-vefā eyledi

⁹⁸ Metinde تمثیل şeklinde yazılıdır.

(4) Birevge bet bermes berip düni
Bir päre tapa'lmas biz mǎn çorni⁹⁹

(5) Birevge keydürüp tac-ı hüsrevni
Birin él içre gedā eyledi

(6) Bir päreler altun tahtnıñ üstinde
Bir päreler 'arż éterler [astında]

(7) Nè nè érler yatur yernıñ üstinde
Nevbet bilen barın edā eyledi

(8) Bir neçe ki devlet quşu qondurup
Āvāzesin yeri kökge toldurup

(9) Tılla tahtnıñ üstige hem mindirüp
Şāhlıgını¹⁰⁰ élge revān eyledi

(10) Bir pārenıñ qur'a qur'a mālı bar
Susunığa şeker bilen balı bar

(11) Bir neçeniñ ték çıqmağan cānı bar
Qudretini mundağ binā eyledi

(12) Bir pāreni qādir igem bar etip
Dünyānı barısını aña yār etip

(13) Bir neçe yarım nānga zār etip
Bir nān üçün bağrın edā eyledi

⁹⁹ Metinde جونى şeklinde yazılıdır.

¹⁰⁰ Metinde شه ليغيني şeklinde yazılıdır.

(14) Bir pāreni süyüp teñrim eyā yār
Barıp ul tüpdegi ferzend bisyār

(15) Gāhī ulnı ılıp tırnağığa zār
Ferzend üçün cānın fedā eyledi

(16) Bir pāreğa udā devletni berip
Altun k m ş k rek bilen ağdarıp

(17) Bir neçeler beş tenge dağdarıp
S ne bilen bağrın edā eyledi

(18) Bir neçeniñ m d m yaz kışların
Ni‘met bilen suğaradur tışların

(19) Tem ş  ılsa  dir igem işlerin
Birni ş h birni ged  eyledi

[255a]

(1) Bir pāreni y rek bağrın ş r ılıp
Tirikleyin anı ara yer ılıp

(2) Bir neçeni toyđun dayın  r ılıp
ş h aldıda anı darđan eyledi

(3) Bu d ny dın izlemegil vef nı
 zleseñ tapılır mundın cef nı

(4) U şundayın l k n  dem atanı
Behişt ni‘metdin sev  eyledi

(5) Aylanturup apa felek ebini

Düşmen kılip aña bir şapını

(6) U şundayın Һazret-i Nūh nebīni
Neçe yıllar bağrım kebāb eyledi

(7) Barçasıñ miñnet yaqadın tuttı
Felekniñ neşteri cānlardın ötti

(8) Dünyāda neçe miñ peygamber ötti
Bir neçesiğa igem belā eyledi

(9) Yüz yigirmi dört min ötgen peygamber
Barısığa Һudā ‘azāb berdiler

(10) Hemme ötgen mürsel bilen nebiler
Dīn üçün cānların fedā eyledi

(11) Peygamberler kördi neçe belāni
Taşaymadı anda tildin şenāni

(12) Kāfırlerdin tartıp sansız ezāni
Barçaları Һaddin dūtā eyledi

(13) Barçaları tüşti sansız belāğa
Yañılmadı tevbelerdin Һudāğa

(14) Miñ yaşa Һan oşal ādem atağa
Ferzendniñ dağını rızā eyledi

(15) Āvāzı alarnıñ dünyāğa yetti
Ya‘qūb peygambeni kırk yıl yığlattı

(16) Yūsufnı aǵası ƙul ƙılıp sattı
Şabr étgen soñ anı sulţān eyledi

(17) 176/136 ƙalem alǵıl ƙolıge
Naşihatni bergil yürgen [yolıge]

(18) Çebiñ kör renci ƙılıp aǵa iniñe
Seni mundaǵ ƙādir Ĥudā eyledi

[255b]

(1) Temşil¹⁰¹-i Dīger

(2) Şeyţān-ı la‘yin ĩmānıge ƙaşd éter
Oşal-küni cesed cāndın ayrılса

(3) Gāhī ƙulnı mañlayın pest éter
Ƙolındaǵı barça māldın ayrılса

(4) ‘Aǵlı bolsa her ādemi oylasun
Bu dūnyā kimlerge vefā eylesün

(5) Būlbūl ĥurrem bolmay ne dēp sayrasun
Bāǵın ĥazān olup güldin ayrılса

(6) Her pendler öz tengde söylesün
Devlet menen yürgen ādem sayrasun

(7) Yarguç yigit ġam-gīn bolmay neylesün
Felek sitem urup èldin ayrılса

¹⁰¹ Metinde تمثل şeklinde yazılıdır.

(8) Ne ‘aceb sulţānlar tahtıdın tüşer
Yurt sorağan ul bahtıdın tüşer

(9) Tablada bédevler hahtdın tüşer
Kuyruğı tükülüp yaldın ayrılşa

(10) Sözni sözge bir neçeler sözleydür
Her kim öz tengni sorap izleydür

(11) Ne ne yārlar¹⁰² ğarīb bolup bozlaydur
Katarıdın üzülüp sandın ayrılşa

(12) Né köz bilen bu dünyāda kün körer
Dünyā üçün bu dünyāni qadırar

(13) Şeh bolup Haŋa sorgannı bulur
Şeytān bolup ul imāndın ayrılşa

(14) Kimseler su qoyar kimseler yürer
Niki yoq yaqa yoq bir tonrı [keyer]

(15) Mollalar şalavāt dép cenāze oyar
Meger şāh-ı gedā cāndın ayrılşa

(16) Mişnet bilen felāketler dest berer
Ulı devletleri anıñ [...]

(17) Bir kişiniñ mañlayları pest bolur
Kıolundağı barça maldın ayrılşa

¹⁰² Metinde نار şeklinde yazılıdır.

(18) İrağlıq otığa bağrın dağlar
Her bende öz yürer yolını çağlar

(19) Ğarīb bolup nê nê sultānlar yığlar
Leşker cüdā bolup èldin ayrılrsa

(20) Ķapa felek urşa yoldın tirilür
Nê nê şāhlar қanatıdın қarılr

(21) Ğarīb bilen devletdin ayrılır
İgem қarğıp ul imāndın ayrılrsa

[256a]

(1) Keçe күndüz tınmaydın yolın közler
Seher turup dāyim bota day [...]

(2) 176/136¹⁰³ elvān elvān söz sözler
[...] anıñ andın [...]

(3) Temşil¹⁰⁴-i dīger

(4) Kōrūñ Hūdāniñ қudretin
Gāhī yerlerni tağ étti

(5) Gāh yerni çöl çölistān
Gāh yerni bāğçe bāğ étti

(6) Ba‘zılarını қıldı bengī
Şom érür körmekge rengi

¹⁰³ Metinde ۱۷۶/۳۶ şeklinde yazılıdır.

¹⁰⁴ Metinde تمثيل şeklinde yazılıdır.

(7) Birevni apara zeng
Birevni aydın a etti

(8) Gh kula berdi devlet
Ann krgen kni ‘iret

(9) Aldında bar u u ferzend
Yegeni an eker and

(10) [...] etti kebb eylep
Suyına arb eylep

(11) Meknn [...] ma etti

(12) Gh kula berdi minet
Ann krgen kni klfet

(13) Tapanı dyım meaat
Yeyin dse tapılmas ni‘met

(14) [...] dse yotur ferzend
Birevni ıa ta etti

(15) [...]de ba kl [...]
Yaaları hl bolannin

(16) Kee kndz Hdn orup
Bir Hda ul bolannin

(17) Tala maernin kninde
Mingen atn yıra etti

(18) Bu dünyāğa yaradurlar
Aşlā anıñ buşanmagil

(19) Astıñızğa kıymetlerdin
‘İzzet bilen töşenmeñler

[256b]

(1) Bul-dünyānı al tilini
Aqlıñ olsa hūş almañlar

(2) Mengī dép bu dünyāğa
Tā ölgünçe işenmeñler

(3) Bu dünyanıñ birige on
Hak Te‘āla yırağ étte

(4) Keçe kündüz bir Hudā dép
Yürek bağrını dağlañız

(5) Bir Allāhñıñ rızālıgın
Keçe kündüz serağlañız

(6) Bendelikge kabül kıl dép
Tıñmayın dāyim yığlañız

(7) Yığlap bağın eyā 1761
Yığlamağanı dağ etti

(8) Temşil¹⁰⁵-i dīger

¹⁰⁵ Metinde تمثل şeklinde yazılıdır.

(9) Tlkiler Őr bolup
AŐarlar¹⁰⁶ tağdın

(10) Zāđlar bülbül bolup
Uçarlar bāđdın

(11) Bir neçe yamanlar
Turup ayağdın

(12) Begler yağasıdın
Tutsa kerekdür

(13) Őılmađan işin
Őıldı dp yazar

(14) M'minniñ sorayın
Bağıller bozar

(15) Hıdmetkār ıulları
Bengdin zer

(16) Nevbetsizge nevbet
Tegse kerekdür

(17) Bgler Şeker-hāy oynatıp baŐdın tāc alur
Hind Cehd musulmāndın bac alur

(18) Ki kuvvetler ldin belge kç alur
Őulı H'acesidin ursa kerekdür

¹⁰⁶ Metinde ايشرلار Şeklinde yazılıdır.

(19) Şāhlar tınmayın yurtın bozğanda
[...] üçün dilni kerekende

(20) Yamanlar yığılıp mālige tizgende
Bédevlerdin yabı ursa kerekdür

[257a]

(1) Musulmānnıñ yürek bağrı tınılıp
Barçaları bir birige atılıp

(2) Kıymet çilten üstige qoyulup
Yeryüzini [...] kerekdür

(3) Bu sözlerni etgeçgi maqāl
Musulmannıñ öñ yüzide [...]

(4) Yeryüzinde Hūdā men dép ul deccāl
Miñ üç yüz yılda çıqsa [...]

(5) Musulmānlar oşal künde qayğū-dār
Köp ādemler ‘īmāndın [...]

(6) Hūdā men dép mü‘minlerni ārzū-dār
Yeryüzini bir bir kélse kerekdür

(7) Mü‘minlerge ul-kün köşer ‘aceb köç
Kıymetliqđın bolur [...]

(8) Andın soñra çıqıp Ye‘cüc Me‘cüc
[...] yutup du‘ā kılsa kerekdür

(9) Éşitmes Hūdāyım bende zārını

Yetgedürler kâfirlerniñ [...]

(10) Yalmap yutup qarayğanniñ barını
[...] kıılıp birin salsa kerekdür

(11) Belâlar köp algen kördüm beterdin
Hudâyım saqlasun havf haşardın

(12) Andın soñ kün çıķıp âftâb (?)
[...]ge kèlip tursa kerekdür

(13) Bu sözümge kèlür èlni külgüsi
Naşîhatım¹⁰⁷ peygambeniñ ölgüsi

(14) Yana âhîr zamâneniñ bilgüsi
Mihr şefkat èldin ketse kerekdür

(15) Érge [...] sözlep medirip
Piyâdelep yürep dâyim sedirip

[257b]

(1) [...] atğa minip şadırıp
Caldaplikge bël bağlasa kerekdür

(2) [...]ler közdin [...]ler yatlarge
'Älemleri aramaydur haşlarge

(3) [...] kıoyup minip dâyim atlarge
Yigit bilen oynatıp külse kerekdür

¹⁰⁷ Metinde نصحتيم şeklinde yazılıdır.

(4) Yüz belāsı olan [...]dur
Naşihatge kulaqdın salmaydur

(5) [...] bir biridin kalmaydur
Munday zamān bir bir kēlse kerekdūr

(6) 176/36 qarap sözlerniñ qarşığa
Bu dünyāniñ qaramayın artığa

(7) Naşihatlar¹⁰⁸ berip hemme yurtığa
Bu dünyādın āhīr ötse kerekdūr

(۸) [...] خواب از حکما هند [...] حکمای هند این خبر دل را از برای (۹) تعبیر خواب تحفه [...] سیردان عادل فرستاده وقتی که خواب را (۱۰) بیان کردی و مسلمانی خواب بند خواند که تعبیر خواب را معلوم کند دیده باشد (۱۱) درین خبر دل طلب کند بند نظر با لف کند کا و بند نظر بر کاف کند (۱۲) علی هذا القیاس.

(13) ‘İlimler Aqademiyası Azerbaycan Filiyasınıñ tapşırığına göre Leningard Şarq İnstütisi kitaphānesine ‘ā’id hicrī 1291 ilinde yazılmış olan nüshāsından qopya itdüm. Bakü 31 Mart 1937’nci il. Mirza Halil Yüzbaşiov(f) Qarabağī.

¹⁰⁸ Metinde نصحتلر şeklinde yazılıdır.

SONUÇ

Bu çalışmada Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Muhammed El Fuzûlî El Yazmaları Enstitüsünde bulunan Kitâb-ı Koroğlu adlı eserin 235a-257b varakları çalışılmıştır. Klasik dönem sonrası Çağatay metni olan bu metin karışık saha dili özelliklerini barındırmaktadır.

Giriş bölümünde destanın tanımı yapılarak Koroğlu Destanı ile ilgili özet niteliğinde bilgiler verilmiştir. Ardından çalışılan kitap hakkında bilgi verilerek 235a-257b varaklarının özeti yapılmıştır.

Metnin inceleme bölümünde bu varaklar arasında tespit edilen dil özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi bakımından ortaya konulmuştur. Bu inceleme sonucunda metnin klasik dönem sonrası Çağatay Türkçesinin yerini Özbek Türkçesine bıraktığı dönemin dil özelliklerini yansıttığı görülmüştür. Ayrıca metin okunurken Kırgız Türkçesi etkisi görülmüş ve bazı kelimelerin Kırgız Türkçesine ait olduğu görülmüştür. Metnin son dönem Çağatay Türkçesi olması bakımında metinde Özbek Türkçesinin etkisini görmek mümkündür. Yer yer Arapça ve Farsça kelimelerin de yer aldığı bu metin karışık saha metni olarak kabul edilmiştir.

Metin bölümünde 235a-257b varakları transkripsiyon alfabesiyle Latin harflerine aktarılmıştır. Çalışmanın dizin bölümünde metinde yer alan bütün kelimeler alfabetik olarak sıralanmış ve bu kelimelerin anlamları verilmiştir. Kelimelerin anlamı verilirken metinde kazandıkları anlam göz önünde bulundurularak tespit edilmiştir ve birden fazla anlama gelen kelimelere numaralandırılarak gösterilmiştir.

Bugüne kadar Koroğlu Destanı'nda İslâmî bir özden bahsedilmezken metinde İslâmî yönün ağır bastığı görülmüştür. Metinde birçok İslâmî öğeye ve olaya rastlanmıştır. Özellikle metnin sonunda Koroğlu, Kırk Yiğit'e nasihatler ederken onlardan İslâm dininin gerektirdiği hâl ve hareketleri yerine getirmelerini istemiştir. Hatta bu dünyanın geçici olduğunu beş vakit namazlarını kılmaları gerektiğini nasihat etmiştir. Bütün bunlar çerçevesinde bu metnin İslâmî bir öz üzerine kurulduğunu söylemek mümkündür.

Kitâb-ı Koroğlu adlı metin diğer varyantlarıyla karşılaştırdığında en çok Özbek varyantlarıyla benzerlik gösterdiği görülmüştür.

AÇIKLAMALI DİZİN

Sıra: a b c ç d e é f g h ı i j k l m n ñ o ö
p r s ş t u ü v y z

A

'**aceb** Ar. Garip, tuhaf, acayip, şaşırtıcı.

'a. 253a/08, 255b/08, 2570/07

[=3]

'**aciz** Ar. Güçsüz, kuvvetsiz, zayıf kimse.

ā. bol- 242a/11

ā.+iñge 238b/0)6

[=2]

aç Yemek yeme ihtiyacı ve isteği duyan.

a. 249b/16

[=1]

aç- 1. (Bir şeyi) Kapalı durumdan açıkduruma getirmek.

a.-ayın 241a/06

a.-ıp 248a/01

2. Engeli kaldırmak.

a.-ıp 237a/02

a.-ğan 249a/17

3. Aşmak.

a.-ıp 244a/08

[=5]

đin yolın aç- 249a/17

[=1]

adaş- Yolunu şaşırmak, yanılmak.

a.-ıp 247b/05

[=1]

'**aded** Ar. Sayı.

'a. 237b/04

[=1]

ādem Ar. 1. İnsan, beşer, kişi.

ā. 250b/02, 255a/04, 255a/14, 255b/06

ā.+i 255b/04

ā.+ler 257a/05

2. İlk yaratılan insan ve ilk peygamber.

Ā. (hazret-i Ādem) 238b/07, 252b/17

Ā. atanı 252b/15

Ā .bilen (hazret-i Ādem) 236a/11

[=10]

ādem-zād Far. İnsan, insanoğlu.

ā.+nıñ 248a/08

[=1]

āfet Ar. Felaket, bela, musibet.

ā. 240a/01

ā. sal- 239b/13

[=2]

āftāb Far. Güneş.

ā. 257a/12

[=1]

ağ- Akıp geçmek.

a.-ıp tur- 238a/07

[=1]

ağa Büyük erkek kardeş.

a. 255a/18

a.+m 242b/01, 242b/03, 242b/05,
242b/07, 242b/08, 242b/09

a.+mniñ 242b/03

a.+sı 254a/01, 255a/16

[=10]

āgāh Far. Haberi olan, haberli, haberdar.

ā. bol- 239b/01

[=1]

Ağa Yunus Perī Köroğlu'nun eşlerinden biri.

A. bilen 251b/06

[=1]

ağdar- Aramak, araştırmak, sormak.

a.-ğan 253a/18

a.-ıp 254b/16

[=2]

ağır 1. Yerinden kaldırılması, taşınması güç olan.

a. 251a/03

2. Tahammül edilmez, çekilmez.

a. 235b/07, 236a/07

[=3]

ağız Hayvan ve insanlarda yüzün ön

aşağı kısmında yer alan, yemeye,

içmeye, nefes alıp vermeye, ses

çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve

sindirim borusunun giriş deliği olan

boşluk.

a.+ı (ağızı) 247a/06

a.+ıdın (ağızıdın) 249a/05

a.+ıge (ağızıge) 241b/08

a.+ın (ağızın) 238a/12, 248a/01

a.+ına (ağızına) 238a/12

- [=6]
ağrıt- Kızdırmak, gücendirmek.
a.-ğan 241a/11
 [=1]
ah Sesin tonuna göre pişmanlık, öfke, özlem vb. duygular anlatan söz.
a. 249a/05
a.+ım 237a/06
a. tart- Ah çekmek. 243b/07
a. efgān 248a/05
a. ur- Ah çekmek, yürek yanıklığı ile iç çekip uzun uzun ah demek. 236a/08
 [=5]
āhīr Ar. Son.
ā. 241b/03, 242a/05, 243a/07, 253a/10, 253b/01, 253b/06, 253b/07, 257b/07
ā.+i 254a/15
ā.+inde 243a/07, 252b/17
ā. zamān 246a/10, 254a/05
ā. zamāne 257a/14
 [=14]
āhīret (<Ar. *āhīret*) Ölümünden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya, beka âlemi.
ā. 253b/06
ā.+niñ 253b/14
 [=2]
Ahmed Hazret-i Muhammed için kullanılmıştır.
A. 237b/04, 239b/16, 253a/13
 [=3]
ahvāl Ar. Durum, vaziyet, hâl.
a.+idin 244a/09
a.+ini 244b/12
 [=2]
aķ 1. Beyaz.
a. 245a/17
 2. Duru, temiz, lekesiz.
a. 245b/02, 251a/16, 256a/07
 [=4]
aķ- (Sıvılar için) Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.
a.-a ber- 247b/02
a.-ıp 245a/06, 247a/16
 [=3]
ķanlar aķ- 247a/16
- [=1]
aķd Ar. Evlenme muamelesi, nikāh kıyma.
a.-ı nikāh ķıl- 251b/05, 251b/11
 [=2]
‘aķıl Bk. **aķl**
‘a.+ıñ 252a/02
 [=1]
‘āķil Ar. Akıllı kimse.
‘ā. bol- 252b/10
 [=1]
‘aķl Ar. Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us. Krş. **aķl**
‘a.+ı 240a/11, 248a/13, 255b/04
‘a.+ı şaş- 247b/05
‘a.+ım 247b/07
‘a.+ın (ağlın) 248a/13
‘a.+ıñ 252a/13, 256b/01
 [=8]
al Önemli bir makamın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer, o makam veya şahsın önü, katı, yanı; huzur.
a.+dın 244a/07
a.+da (aldıda) 255a/02
a.+dın (aldıdın) 251b/07
a.+ğa (aldığa) 237b/07, 238a/14, 241a/01, 242a/16
a.+ıdın (alıdın) 244a/07
a.+na (aldına) 253a/07
a.+nda (aldında) 256a/09
a.+ıña (aldıña) 254a/12
 [=10]
al- 1. Herhangi bir şeyi tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak.
a.-dı 238a/12
a.-ğalı ķıl- 249b/04, 249b/06, 249b/08
a.-ıp kat- 250b/08
a.-ıp ķıl- 250b/05
a.-ğıl 255a/17
a.-ğuçı 252a/03, 252a/15
a.-ıp 244b/09, 250a/02
a.-ıp çık- 251a/06
 2. Bir şeyi veya kimseyi bulunduğu yerden ayırmak.
a.-dı 235a/07

a.-ıp 238a/11, 238a/13
a.-sa 242a/04
a.-ur 256b/17, 256b/17
 3. Beraberinde götürmek veya getirmek.
a.-ıp 241a/06
a.-ıp katul- 243a/06
a.-ıp ket- 246b/12
 4. Harcatmak, sarf ettirmek.
a.-dı 244b/15
 5. Kendisine bir haber ulaşmak, haber gelmiş olmak.
a.-dı 243b/12
 6. Sağlamak, elde etmek, temin etmek.
a.-madım 240a/14
 7. Para karşılığı satın almak.
a.-dı 253b/16
 8. Bir şeye hak kazanmak.
a.-san 252b/01
 9. Duymak, hissetmek.
a.-mayın 235b/08
 10. Kabul etmek.
a.-! 256b/01
a.-mañlar 256b/01
a.-mas 252b/13
a.-maydur 252b/11
a.-mañız 253b/02
 11. Yapmak, etmek.
a.-ur 256b/18
 12. Kaplamak, sarmak.
a.-ğan bol- 244a/04
a.-gen 257a/11
 13. Benimsemek.
a.-ğan kél- 249a/15
 14. Yeterlik işlevinde tasvirî fiiller yapar.
a.-madı (yasa'lmadı) 255a/11
a.-mas (tapa'lmaz) 236a/05, 254b/04
a.-madım (bara'lmadım, çığalmadım) 243b/10, 246a/14
a.-medim (yete'lmedim) 243a/14
a.-mes (yete'lmedi) 243a/08
a.-mey (kéle'lme, yüre'lme) 253a/10, 236b/09
 [=45]
köç al- 256b/18

yol al- 244b/15
 [=2]
sorup al- 238a/13
uşlap al- 250a/02
 [=2]
alav Yanan maddelerin üzerinde yukarıya doğru uzanan parlak, ışıklı dil, alaz, yalaz, yalım, şule. Krş. **alev**
a.+lar 242b/13
 [=1]
alavlı Alevli, ateşli.
a. 247a/06
 [=1]
alda- Gerçek dışı söz ve davranışlarla bile bile kandırmak.
a.-pdur 254a/05
 [=1]
aldırt- Almasını sağlamak.
a.-ıp (köz aldırt-) 240a/15
 [=1]
'âlem Kâinat, evren.
â.+leri 257b/02
 [=1]
alev Bk. **alav**
a. 249a/05
 [=1]
alıs Uzak.
a. 247a/04
 [=1]
'alî Ar. Yüksek, yüce, ulu.
'a. 247a/13
'a. Allâh 250a/03
 [=1]
'Alî Dört büyük halifeden biri, Hz. Ali. Krş. **'Alî Murtażâ, Murtażâ**
'A. 236b/11, 236b/11, 237a/02, 237a/04, 237a/06, 237a/08, 237a/10, 237b/01, 237b/03, 237b/05, 247a/13
'A. (hazret-i 'Alî) 237b/06, 253b/01
'A.+niñ (hazret-i 'Alî) 237b/08, 240a/04
 [=15]
'Ali Beg Köroğlu'nun on iki serdarından biri.
'A. 236a/05, 249b/05
 [=2]
'Alî Murtażâ Bk. **'Alî**

- ‘A. 236a/10, 236b/02, 236b/04,
236b/07
[=4]
‘**ālim** Ar. İlim sahibi olan kimse, bilici,
bilen.
‘**ā.+lerdin** 253b/14
[=1]
algış Takdir, beğeni.
a. 252b/01
[=1]
Allāh Ar. Her şeyin yaratıcısı olan tek
ve mutlak varlık, Tanrı.
A. (‘**alī Allāh**) 250a/03
A. 240a/01, 248a/12, 249b/12,
250a/03, 252b/10, 254a/02, 254a/15
A. (**kādir Allāh**) 239b/06
A.+**ım** 250b/04
A.+**nı** 256b/05
A.+**nı** (**kādir Allāh**) 249b/10
[=12]
altı Beşten sonra, yediden önce gelen
sayının adı.
a. 250a/10
a. (**beş altı kün**) 253b/05
a. (**kırk altı kün**) 242b/07
a. (**on altı kün**) 251b/14
[=4]
altmış Elli dokuzdan sonra, altmış
birden önce gelen sayının adı.
a. 250a/09
a. (**üç yüz altmış**) 250b/09
[=2]
altun Parlak sarı renkte, kolay
işlenebilen, değerli paslanmaz
maden.
a. 247b/13, 248a/16, 248b/01, 254b/16
a. **kalқан** 247b/10, 247b/12
a. **sadaqlı** 248b/16
a. **savut** 245b/02
a. **taht** 254b/06
[=9]
amān Ar. 1. Mesut, tam, sağ, esen.
a.+**tı** 240a/07
a. **bol-** 251a/11, 251a/12, 251a/14,
251a/16, 251b/01, 251b/03
2. Emin olma, emniyet içinde
bulundurma.
a. **ber-** 241b/09, 250a/05
[=9]
amānılık Emniyet, korkusuzluk.
a. **ber-** 251a/07
[=1]
‘**amel** Ar. Bir maksatla yapılan iş,
eylem, fiil.
‘a. **kııl-** 252b/05
[=1]
ammā Ar. 1. “Kaldı ki, gel gelelim,
gelince” gibi açıklama ifade eder.
a. 238a/13
[=1]
‘**ār** Ar. Utanma, utanç, haya, hicap.
‘**ā.** 249a/15
[=1]
ara İki şey arasında bulunan, arada olan.
a. 242a/01, 242b/04
a.+**da** 247a/14, 247a/15
a.+**dın** 243b/03
a.+**sıdın** 246a/14
[=6]
arala- Bir şeyin arasında gezmek.
a.-**p** 249b/15
[=1]
aralaş- Karışmak, mezc edilmek.
a.-**ıp** 248a/02
[=1]
ārām Far. Rahat, huzur, sükûn, istirahat.
ā.+ım 238a/09
[=1]
āreste Far. Süslü, süslenmiş, bezenmiş.
ā. 250b/17
[=1]
argumağ Cins, asil at.
a. **at** 245a/14, 245b/06
a.+**lar** 248a/01
[=3]
arğa Ön, sağ ve solun dışında dördüncü
yön, görünmeyen taraf.
a. 246b/03
a.+**mdın** 246b/02
[=2]
armān Far. Hasret.
a. 248b/08
[=1]

arşlan Dört ayaklı, yırtıcı, çok kuvvetli, kedi cinsinden memeli hayvan.
a. 240b/06, 248a/05, 249b/06, 251b/09
a.+day 249b/16
a. yürekli Yiğitlik, cesaret, sağlamlık, kuvvet gibi bu hayvana has meziyetlere sahip kimseler için kullanılan hitap sözü. 248b/13
 [=6]
Arşlan Baba Ermişlerden, büyüklerden biridir.
A. 239a/07
 [=1]
'arş Ar. Gök.
'a. u kürsî 253a/14
 [=1]
art Arka, art, geri.
a.+ığa 257b/06
 [=1]
art- Çoğalmak.
a.-masun 240a/06
 [=1]
arvat (< Ar. 'avret) Kadın.
a. 251a/01
 [=1]
'arż Ar. 1. Bildirilmek istenen husus, hal.
'a.+ım 252a/16
'a. ét- 254b/06
 2. Saygı ile anlatma, ifade etme, bildirme.
'a.+a 250a/14
 [=3]
ārzū Far. İnsanın bir şeye karşı duyduğu istek, dilek.
ā. heves kııl- 250a/13
 [=1]
arżū-dār Far. Arzulu, istekli.
ā. 257a/06
 [=1]
'aşā Ar. Uzun sopa, değnek, baston.
'a. 254a/14
 [=1]
aşkar Nefer, savaşçı.
a. 239a/06
 [=1]
aşl Ar. Gerçek, hakikat.

a.+ı 236b/11, 251a/13, 252a/08, 253a/15, 253b/04, 254a/08
 [=6]
aşlā Ar. Hiçbir vakit, hiçbir zaman, hiçbir şekilde, kesinlikle.
a. 253b/02, 256a/18
 [=2]
āsmān Far. Gök, gökyüzü, felek.
ā. 240a/02
ā.+a 243a/10
ā.+dağı 244b/03
ā.+dım 240b/07, 244a/03, 244a/06
ā.+ğa 243a/03
 [=7]
ast Alt, alt kısım.
a.+a 245a/09, 245a/15, 245b/03, 245b/12, 248a/09, 248a/10, 248b/06
a.+ıda 248a/17
a.+ığa 241b/12
a.+ıge 252a/06
a.+ına 242b/02, 254a/01
a.+ında 254a/15, 254b/06
a.+ıñızğa 256a/19
 [=15]
aş- Yüksek, uzak veya geçilmesi güç bir yerin öte yanına geçmek.
a.-ar 253b/12
a.-ar sen 252b/01
a.-arlar 256b/09
a.-ıp 237a/03
 [=4]
'aşık Ar. Bir şeye veya bir kimseye karşı aşırı sevgi duyan kimse, tutkun, meftun.
'ā. 251b/15
 [=1]
'aşıklık Âşık olma, aşka tutulma durumu.
'ā. 240a/06
 [=1]
'aşk-bāz (Ar. 'aşk ve Far. bāz, 'aşk-bāz) Âşık olmadığı halde yalan yere âşık görünen kimse, yalancı âşık.
'a.+dım 240a/11
 [=1]
aştur- Geçmek, geçip gitmek.
a.-up 247b/07

[=1]
at I Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan Orta Asya menşeli, tek tırnaklı, memeli hayvan.
 Krş. **ağ II**
a. 235a/06, 235b/03, 236b/09, 239b/04, 240a/01, 246b/06, 247b/04, 247b/08, at248b/11, 248b/17,
a. (Ğır At) 245a/16, 251b/05
a. bilen 244b/15
a. bilen (Ğır At) 245a/02
a. çap- 245b/02, 247b/08, 248a/10
a.+dın 237b/13, 252a/11
a.+ğa 238b/05, 257b/01, 249b/14
a.+ı 235b/08, 242b/04, 249a/01
a.+ım 242a/11, 243b/14
a.+ımnı 246b/07, 249a/12
a.+ımnı (Ğır At) 243b/12
a.+ın 245b/05, 252a/08, 252a/09, 252a/10
a.+ını 249a/09
a.+ıñ 242b/09, 256a/17
a.+lar 245b/07
a.+lar (argumak at) 245a/14
a.+lar (argumak atlar) 245b/06
a.+larğa 257b/03
a.+ları 245a/13
a.+ları (bédev at) 249a/16
a.+larnıñ 245b/08
a.+nı 247b/11
a.+nı çap- 245b/01
 [=45]
ağ II Bk. at I
a. 235a/09, 240b/02, 245b/17, 246b/02, 246b/07, 247a/16, 248b/11, 248b/14, 249a/14, 249b/09, 249b/10, 249b/11, 249b/17, 250a/03, 250a/04, 250a/06, 250a/17
a.+ıñnı 252a/06
 [=18]
at- 1. Fırlatmak.
a.-ar 241a/02
a.-ğan 247a/08
a.-ğanda 247a/08
a.-ıp 245a/10
a.-sa 252b/11
 2. Bir yere koymak.

a.-ap 249a/09
 3. Vermek.
a.-maydur 254a/08
 [=8]
ata Baba, cet.
a. 247b/05, 254a/13
a.+ğa 255a/14
a.+m 251a/14, 251a/16
a.+nı 255a/04
a.+ñ 241a/11
a.+sı 238b/07, 241b/13
a.+sığa 241a/02, 241a/15
a.+sın 241a/11
 [=12]
'atā (< Ar. 'atā') Bağışlanma, af.
'ā. 237b/01
 [=1]
ataş- Atışmak.
a.-ar men 241b/01, 241b/02, 241b/06, 241b/08
 [=4]
āteş Far. Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık.
ā.+i duzağa 241a/14
 2. Aşk, ayrılık, hasret, azap, hiddet, öfke vb. duyguların yakıcı etkisi.
ā.+i hicrān 241a/13
 [=2]
atıl- 1. Saçılmak.
a.-ıp 248a/08
 2. Bir tarafa doğru fırlatmak.
a.-ıp 257a/01
a.-ur 246a/07
 [=3]
atlan- Ata binmek.
a.-dı 243b/08, 243b/09, 243b/11, 243b/13, 243b/15, 243b/17
 [=6]
ağlas (< Ar. ağles) Yüzü parlak, sık dokunmuş bir tür ipekli kumaş, saten.
a. zer 250a/16
 [=1]
atlı Ata binmiş olan kimse.
a. 251a/02
a. (bédev atlı) 249a/03, 249a/12
 [=3]

atlık Atlı.

a. 247a/02

a. (bir tuğ atlık) 247a/02

[=2]

āvāz (< Far. *āvāz*) Ses, seda.

ā. 243a/02, 246b/14

ā.+ı 246a/12, 253a/17, 255a/15

ā.+ını 251b/06

ā.+ını 236a/08

[=7]

‘Avaz Bk. ‘Avaz Hān

‘A. 240a/12

‘A. bilen 236a/03

‘A.+ım 242b/15

[=3]

‘Avaz Hān Köroğlu’nun manevi oğlu.

Öz babası Bulduruk Kasap’tır. Krş.

‘Avaz, ‘Avazlıg

‘A. 249a/12

[=1]

āvāze Far. Yüksek ses, nâra.

ā.+sin 253a/03, 254b/08

ā.+si 247a/09

[=3]

‘Avazlıg Bk. ‘Avaz Hān

‘A.+e 240a/07

[=1]

avut (< Ar. *avud*) 1. Eğri büğrü, yamuk, çarpık.

a. avut 247b/11

2. Hileli bir şekilde, hileli.

a. avut 245b/01

[=2]

ay I Ay, gök cismi.

a.+dın 256a/07

[=1]

ay II Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri.

a. (toğuz ay) 251a/15

[=1]

ay- Demek, söylemek.

a.-dı 235a/07, 235b/07, 236a/08, 236b/10, 237b/08, 238b/01, 239b/05, 240a/04, 240b/02, 240b/12, 241a/01, 241a/15, 242a/16, 242b/10, 243a/03, 243b/05, 243b/06, 243b/07, 244a/04, 244a/05, 244b/09, 246a/03, 246b/01,

246b/02, 247a/03, 247b/02, 248b/10, 249a/09, 249b/09, 250b/06, 251a/10, 251b/07, 251b/16

a.-dılar 245a/05

a.-ğan 251b/12

a.-ğıl 250a/12

[=36]

söz ay- 235a/07, 235b/07, 236a/08, 236b/10, 237b/08, 238b/01, 239b/05, 240a/04, 240b/02, 241a/01, 241a/15, 242a/16, 242b/10, 243a/03, 243b/07, 244a/05, 244b/09, 245a/05, 246a/03, 246b/02, 247a/03, 247b/02, 248b/10, 249a/09, 249b/09, 250b/06, 251b/07, 251b/16

sözni ay- 251a/10

[=29]

ayağ Vücudun, bacadan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı, kadem.

a.+dın 256b/11

[=1]

ayım Hanım.

a. (Deli Ayım) 237b/08, 248b/10, 251a/10

a. (Deli Hān Ayım) 239b/03

a. (Zehrā Ayım) 242a/16, 242b/10, 243a/01

a.+ge (Deli Ayım) 242a/11

a.+ını (Deli Ayım) 237b/07, 251b/05, 251b/14

[=11]

ayır- Birbirinden uzaklaştırmak.

a.-ıp (ayırıp) 249b/08

[=1]

aylan- Dönmek, dolaşmak.

a.-a ber- 242a/15

a.-a sen 244a/11

a.-dı 242b/02

a.-ğıl 244a/04, 244a/05

a.-gin 244a/14, 244a/15

a.-ıp 236b/09, 243a/03

a.-ıp uç- 244b/04

a.-up 243a/04

[=11]

aylantur- Döndermek.

a.-up 255a/05

[=1]
ayrıl- Bir şey veya bir kimseden uzaklaşmak, onu geride bırakmak, ayrı düşmek.
a.-diñ 251a/14
a.-sa 252b/03, 255b/02, 255b/03, 255b/05, 255b/07, 255b/09, 255b/11, 255b/13, 255b/15, 255b/17, 255b/19, 255b/21
a.-sañ 252a/11
a.-ur 255b/21
[=15]
‘Äyşe-i Şiddika Hazret-i Muhammed’in eşi, halife Ebu Bekir’in kızı.
‘Ä. 239a/02
[=1]
ayt- Demek, söylemek.
a.-adur 253a/13
a.-alı 251a/03
a.-ar sen 253b/06
a.-ay 252a/08
a.-ğan 250b/11
a.-ğanların 251a/05
a.-gül 248b/11, 249a/07
a.-iñ 250b/07
a.-ıp 239b/03, 243a/01, 243b/02, 244a/01, 244b/03, 254a/17
a.-ıp bol- 242a/13, 242b/10
a.-ıp kör- 250b/02
a.-sam 249a/12
a.-ur 242b/09, 247a/14
a.-ur men 239b/02
[=22]
sözlerni ayt- 239b/03
sözni ayt- 242a/13, 242b/10, 243a/01, 243b/02, 244a/01, 244b/03
sözüm ayt- 252a/08
[=8]
ayvān (< Far. *eyvān*) Köşk.
a.+ım (köşk ayvān) 251a/11
[=1]
az Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün altında bulunan, çok olmayan.
a.+dın 240a/11, 248a/13
[=2]
‘azāb Ar. Büyük sıkıntı, eziyet.

‘a. ber- 255a/09
‘a. bilen 241b/05
[=2]
‘azāmat (< Ar. *‘azāmat*) Büyükler, yiğitler.
‘a.+lar 247b/04
[=1]
āzāt (< Far. *āzād*) Serbest bırakma.
ā. kıl- 239b/15
[=1]
‘azīz Ar. Yüce, kıymetli, değerli, mukaddes, muazzez.
‘a. 242b/11, 248a/08, 251b/03, 252b/13
[=4]
‘azrāyil (< Ar. *‘azrā’īl*) Dört büyük melekten, Allah’ın emriyle insanların canını almakla görevlendirilmiş olanı, ölüm meleği.
‘a. 252b/11
[=1]

B

bā-şafā Safa (rahat, huzur, kedersizlik) ile.
b. 237a/11
[=1]
baba Ata, cet.
b. (Arslan baba) 239a/07
b. (Zengī Baba) 239a/06
b.+lar 254a/13
[=3]
bac Far. Vergi.
b. 256b/17
[=1]
bāğ Far. Bahçe, yeşillik, ağaçlık ve çiçeklik yer, bostan.
b. 256a/05
b. bostān 251a/12
b.+da 245b/13
b.+dın 256b/10
b.+ı dek (buğdaynıñ bāğı dek bol-) 247b/01
b.+ım 255b/05
[=6]
bāğçe Bahçe, bağ.
b. 256a/05
[=1]

bağır mec. Yürek, kalp, gönül.

b.+ı (yürek bağı) 257a/01

b.+ım (bağım) 242b/05, 244b/16,
255a/06

b.+ın (bağın) 245b/11, 254b/13,
254b/17, 255b/18

b.+ın (yürek bağı) 255a/01

b.+ını (yürek bağını) 256b/04
[=10]

bağla- 1. İp, bağ veya başka bir araçla
bir şeyi bir yere, diğer bir şeye veya
birkaç şeyi birbirine tutturmak,
birleştirmek. Krş. **bayla-**

b.-p 238a/14

2. mec. Bir şey veya bir kimse ile
diğer bir şey veya kimseyi manevî
bir bağla birleştirmek, birbirine
yaklaştırmak.

b.-sa 257b/01

[=2]

bél bağla- 257b/01

[=1]

bağlı İp veya başka bir araçla bir şeye,
bir yere bağlanmış olan.

b. 248b/15

b.-dur 249b/01

[=2]

bahā Far. Değer, kıymet, fiyat.

b. 250b/10

[=1]

bahādur Far. Usta savaşçı, yiğit,
kahraman, cesur.

b. 246a/12

[=1]

bahār Far. İlkbahar.

b. 240a/14

[=1]

Bahāüddin Nakşibendiyye tarikatının
kurucusu.

B. bile 239a/04

[=1]

bağıl Ar. Eli sıkı kimse, hasis, cimri,
pinti.

b.+ler 256b/14

b.+lernîñ 253b/02

[=2]

baht Far. Allah tarafından ezelde
belirlendiği kabul edilen kısmet ve
nasip, uygun talih, ikbal, şans.

b.+ıdın 255b/08

b.+ım 238a/06

[=2]

bağ- 1. Gözleri bir şey üzerine
çevirmek.

b.-ğın 256b/07

b.-ıp 251a/15

2. İlgilenmek.

b.-ar 242b/13, 242b/14

[=4]

bal Arıların çiçeklerden topladıkları bal
özü denen sıvı ile yaptıkları, rengi
beyazdan esmere kadar değişen,
koyu kıvamda tatlı madde, asel.

b.+ı 254b/10

b.+ım (cân balım) 241a/02, 241a/03,
241a/05, 241a/07, 241a/09, 241a/11,
241b/04, 242b/11, 242b/12, 242b/14,
242b/16

[=12]

bala Küçük çocuk, yavru.

b.+dın 247b/05

[=2]

bar Kâinatta veya düşüncede bulunan,
mevcut olan şey, var.

b. 241a/14, 247a/07, 250b/11,
253a/15, 254a/16, 254b/10, 254b/10,
254b/11, 256a/09

b. (bir ü bar) 238b/03

b.+dur 244a/06, 244a/07, 244a/09,
244a/11, 244a/13, 244a/15, 244a/17,
244b/02

b. eyle- 236a/09

b.+érđi 242a/14, 250b/03

b.+ın 246b/10, 250a/17, 250b/09,
251a/01, 254b/07

b.+ında 253a/01, 254a/15

b.+ını 250a/16, 257a/10

b.+ısığa 255a/09

b.+ısın 251a/05

b.+ısını 252b/18, 254b/12

[=34]

bar- Ulaşmak, erişmek, vasıl olmak,
varmak.

b.-a'Imadiñ 243b/10
b.-adur 245a/01
b.-alı 244b/10, 244b/11, 244b/13, 244b/15, 245a/01, 245a/03
b.-ar 235b/11
b.-ay 243a/08
b.-dı 237b/08, 246a/02
b.-diñ mu 244b/01
b.-ğan 253a/17
b.-ğuçı 252a/05
b.-ı ber- 236b/06, 242a/03, 246b/06
b.-ı bol- 248b/13
b.-ıp 242b/04, 246a/02, 250b/07, 254b/14
b.-masa 241a/09
b.-ur 241a/11
[=25]
ötüp bar- 245a/01
[=1]
bārān Far. Yağmur.
b. 247a/14
[=1]
barça Bütün, hep; bütünü, hepsi.
b. 253a/09, 253a/09, 253b/04, 253b/12, 254a/07, 254a/08, 254a/12, 255b/03, 255b/17
b.+ları 255a/12, 255a/13, 257a/01
b.+mızını 238b/03
b.+sın 252b/14
b.+sını 244b/09
b.+sınıñ 238b/07
b.+sıñ 255a/07
[=17]
barış Yürüyüş, yolculuk, yön.
b.+ıñ 252a/06
[=1]
bas- Ayağı, üzerine vücudun veya bacağın ağırlığını verecek şekilde zemine yahut herhangi bir yere koymak.
b.-ar sen 252b/02
b.-ıp 248b/06, 252a/05, 252b/04
[=4]
bastur- Çiğnetmek.
b.-up 249b/14
[=1]

baş 1. İnsan vücudunun göz, kulak, ağız, burun gibi duyu organlarının ve beynin bulunduğu en üst, hayvan vücudunun en ön kısmı, kafa.
b. 248a/08, 248b/07, 252b/06, 256a/15
b.+dın 240b/09, 256b/17
b.+ı 236b/09, 252b/04
b.+ımdın 243a/04
b.+ım 242a/04
b.+ıña 249b/17
2. Kişinin bizzat kendisi.
b.+ığa 243b/11
b.+ıge 238a/13
b.+ım (kara başım) 249a/11
b.+ıma 236a/09
b.+ımdın 243b/01
b.+ındadır 247a/10
b.+ıñ 253b/11
b.+ıña 242b/11
b.+ıñını 241b/06
3. Bir şeyin en üst kısmı, tepe, zirve.
b.+ığa 245b/15, 246a/16, 250a/08
b. (kara baş) 248b/01
b. (kara başlı) 248b/03
4. Bir topluluğu yöneten kimse.
b. bol- 245a/09
[=26]
batalaş- Ortak olma, birlikte bulunma.
b.-ıp 248b/06
[=1]
bâtil Ar. Doğru ve sahih olmayan, gerçekle ilgisi bulunmayan şey.
b.+dur 240b/04
[=1]
batır (< Moğ. *bağatur*) Bahadır, yiğit, kahraman.
b. 253a/08
[=1]
baydağ Bayrak.
b. 247a/15
b. (tuğ baydağ) 246b/01
b.+ı (tuğ baydağı) 245a/17
b.+ımı 247a/03
b.+lar 245b/15, 248b/01
[=4]
bayla- Bk. **bağla-**
b.-dı 254a/12

- [=1]
kolıñ bayla- 254a/12
- [=1]
baylıq Zenginlik.
b. 254a/06
- [=1]
bāz Ar. Tekrar,yeniden.
b. 249b/09, 251b/14
- [=2]
ba‘zı Ar. Zamir. Hepsi olmayıp
içlerinden birkaçı, kimi.bazı
b.+larmı 256a/06
- [=1]
be-nāgāh Far. Ansızın, birdenbire.
b. 243a/02
- [=1]
bedbaht Far. Talihi kötü olan, bahtsız,
talihsiz.
b. 241b/08
- [=1]
beden Ar. Vücut, gövde.
b.+de 248a/06
b.+ige 235b/06
- [=2]
beg Bk. **bég**
b. (‘Ali Beg) 236a/05
b. (Kaşr Bég) 249b/05
b. (Köroğlu Beg) 243a/01, 243b/04,
243b/06, 244a/02, 245b/17, 246a/02,
246a/13, 246a/15, 246a/16, 247a/16,
250a/07, 250a/08, 251b/04, 252b/07
b. (Şafā Beg) 244b/08
b. (beg sultān) 246a/10
b. (Vefā Beg) 244b/08
b.+din (Köroğlu Beg) 243b/03
b.+e (Hasan Beg) 235b/04
b.+ler 244b/11, 244b/13, 244b/15,
245a/01, 245a/03, 247a/04, 247a/13,
248a/15, 253a/07, 256b/12
b.+lerim 249b/13
b.+ni (Köroğlu Beg) 244b/04
b.+niñ (Köroğlu Beg) 251a/05
b.-zād 245a/11
b.-zātılar 245b/10
- [=36]
behişt Cennet, uçmak.
b. 255a/04
- [=1]
behr Ar. Felaket.
b. 244a/04
- [=1]
bel I Krş. **bél I**
b. **bağla-** 257b/01
b.+ge 249b/01
b.+leri 248b/15
- [=3]
bel bağla- 257b/01
- [=1]
bel II Krş. **bél II**
b.+ge 256b/18
b.+inde (İşfahān beli) 246a/01
b.+iñ 249b/06
- [=3]
belā (< Ar. *belā*‘) Başa dert olan, insanı
çok üzen kimse veya şey.
b. 238a/03
b. **dek** 240b/07
b. **eyle-** 255a/08
b.+ğa 252a/11, 255a/13
b.+ğa tutul- 246a/06
b.+lar 257a/11
b.+nı 235b/10, 244b/14, 255a/11
b.+sı 257b/04
- [=11]
bend Far. 1. Bağlama, bağlanma.
b. **bol-** 244a/05
2. Halka.
b.+i 242b/05
b.+lerimni 241a/07
- [=3]
bende Far. Kul, köle.
b. 255b/18, 257a/09
b.+ge 252b/12
b.+niñ 246b/11
- [=4]
bendelik Kölelik.
b.+ge 256b/06
- [=1]
bendī Far. Esir.
b. **kıl-** 249b/15, 250a/02
- [=2]
bengī Far. Sarhoş
b.+din 256b/15
b. **kıl-** 256a/06

[=2]

ber- 1. Bir şeyi bir kimseye iletmek, eriştirmek.

b.-di 250a/11, 251b/05

b.-dim 243b/14

b.-gen 251a/16

b.-gendin soñ 251b/14

b.-güçi 252b/02

b.-ip 254b/04, 246a/08

b.-mekke 247a/12

b.-mes 254b/04

b.-se 252a/15

b.-sem 246b/08, 246b/10

2. Bir şeyi, karşılık beklemeden birine bırakmak, bağışlamak.

b.-! 239a/02, 253b/11

b.-di 251a/10, 253b/18, 256a/08

b.-dim 242a/11

b.-ey 250a/12, 250a/13, 250a/15, 250a/17, 250b/02, 250b/04

b.-gen 253b/13

b.-genin 253b/11

b.-gil 237a/05, 239a/04, 252a/04, 253b/09

b.-iñ 252a/04

b.-ip 254a/08, 254b/16

b.-se 250b/03

b.-sem 239b/07

b.-siñ 237a/11

b.-sün 250b/08, 250b/13, 250b/14, 250b/15, 250b/17

b.-ür 237b/03

3. Karşıdakine iletmek istenen fikir, haber, emir, öğüt vb. bir şeyi bildirmek.

b.-di érse 244a/02

b.-gil 251b/08, 255a/17

b.-ip 249a/04, 251b/16, 257b/07

b.-señ 252b/06

b.-siñ 242b/09

4. Meydana getirmek, hasıl etmek, ortaya çıkarmak.

b.-! 238b/04, 238b/10, 239b/06, 239b/09

b.-di 256a/12

b.-di érse 241b/11

b.-diler 255a/09

b.-er 238b/02, 238b/04, 238b/06, 238b/08, 239a/01, 239a/03, 239a/05, 239a/07, 239a/09, 239a/11, 239b/02, 255b/16

b.-gey 240a/13, 240a/13, 250a/06

b.-gey sen 239b/01

b.-gil 237b/05

b.-ip 245b/07, 251a/07

b.-menim 241b/09

b.-mes 250a/05

b.-mey 241b/10

b.-se 240b/05, 246b/04, 246b/16

b.-sem 246b/04

b.-siñ 236a/10, 236b/02, 236b/04, 236b/07, 239b/16, 240a/01, 240a/05, 240a/08, 240a/09, 240a/10, 240a/14, 240a/15

5. Tezlik işlevinde tasvirî fiiller yapar.

b.-di 241b/13, 242a/15, 243a/03, 243b/02, 244b/04, 245b/12, 246a/03, 247b/02

b.-diler 245a/05, 245a/07, 245a/09, 245a/11, 245a/15

b.-dim 251a/11

b.-se 242a/03

b.-sem 236b/06, 246b/06

b.-siñ 237a/10

[=114]

amān ber- 241b/09, 250a/05

amānılık ber- 251a/07

‘azāb ber- 255a/09

cevāb ber- 242b/09

def ber- 241b/11

dest ber- 255b/16

‘ināyet ber- 239b/09

meded ber- 237b/05, 238b/02, 238b/04, 238b/06, 238b/08, 238b/10, 239a/01, 239a/03, 239a/05, 239a/07, 239a/09, 239a/11, 239b/02, 240a/05, 240a/08, 240a/09, 240a/10, 240a/13, 240a/14, 240a/15, 246b/16, 250a/06

miñnet ber- 256a/12

naşihatlar ber- 257b/07

penāh ber- 239b/01

pend naşihat ber- 251b/16

tesellī ber- 244a/02

- va'de ber-** 252b/06
zavr ber- 245b/07
 [=36]
aylana ber- 242a/15
barı ber- 236b/06, 242a/03, 246b/06
cöney ber- 243b/02, 244b/04, 245a/05, 245a/07, 245a/09, 245a/11, 245a/15, 245b/12
çıkarıp ber- 250a/11
kete ber- 241b/03, 251a/11
kümbürley ber- 246a/03
öte ber- 243a/03
yazı ber- 237a/10
 [=18]
berāber (< Far. *ber-ā-ber*) Birlikte, bir arada.
b. 254a/06
 [=1]
berbād Far. Perişan, allak bullak, karmakarışık.
b. ét- 249b/11
 [=1]
beriş- Bir durumu, hâli birbirine hasıl kılmak.
b.-ip 245b/14
 [=1]
berķ Ar. Şimşek
b. 247a/14
b.-ı semā 240b/07
 [=2]
bernā Far. Genç, delikanlı, civan.
b. 252a/09
 [=1]
bes Far. Yeter, kâfi.
b. 253a/10
 [=1]
Bestāmī Bayezid-i Bistamî ya da Ebu Yezid Tayfur b. İsa b. Sürüşân, Fars İslam alimi ve filozof.
B. 238b/11
 [=1]
beş Dörtten sonra, altıdan önce gelen sayının adı.
b. 235b/07
b. altı kün 253b/05
b. biñ 250b/13, 250b/15, 250b/17, 251a/02
b.+inde (on beş) 254a/04
b. kün 253b/03
b. min 250b/10
b. miñ 250b/14, 250b/15, 250b/16
b. tümen 254b/17
b. yüz 250b/14
 [=14]
bet Yüz, çehre.
b. 254b/04
 [=1]
beter Far. Daha fena, çok çirkin
b. 257a/11
 [=1]
beyān Ar. Açıklama, anlatma, söyleme.
b. kııl- 249a/06
 [=1]
beyzā (< Ar. *beyzā*) Çok beyaz, parlak.
b. 247b/13
b.+lar 245b/03
 [=2]
bédev Koşu atı.
b. 245a/16, 248a/04, 248a/17, 249a/16, 250b/12, 252b/01
b. atlı 249a/03, 249a/12
b.+ler 255b/09
b.+lerdin 256b/20
b.+lerğa 245b/01
 [=11]
bédevli Koşu atı olan kimse.
b. 247a/07
 [=1]
bég Bir devletin ya da kabilenin yöneticisi, soylu, bey. Krş. **beg**
b. ('Ali Beg) 244b/06, 249b/05
b. (Dağ Bég) 249b/03
b. (Deli Bég) 244b/06
b. (Köroğlı Bég) 236a/06, 236a/07, 244a/01, 246b/01, 247a/01, 249b/09, 250b/04
b. (Safā Bég) 249b/03
b.+ler 235b/04, 244b/10, 245a/09, 245a/17, 245b/14, 245b/16, 248a/10, 256b/17
 [=20]
bél I İnsan ve hayvan vücudunun orta kısmında, göğüsle karın arasında

- hafifçe darlaşmış olan bölüm. Krş.
bel I
b.+ige 238a/14
 [=1]
- bél II** Dağ tepeleri arasında geçit veren alçak yer, dağ geçidi, belen. Krş. **bel**
b. 245b/04, 245b/13
b.+din (Çembil bél) 242a/13, 243a/06, 247a/04
b.+ge 250b/02
b.+ge (Çembil bél) 241a/09, 243b/02, 244a/11, 246b/09, 246b/12, 247a/02, 251a/11, 251a/12, 251b/02, 251b/15
b.+iñ (Çembil béliñ sultānı) 235b/11
b.+niñ (Çembil bél) 243a/14, 249a/15
 [=19]
- bélgüli** Belli.
b.+dür 249b/02
 [=1]
- béllig** Bele bağlanan silahların tümü.
b.+ler 248b/05
 [=1]
- bī-çāre** Far. Çaresiz.
b. 240b/01
b.+lerge 237b/03
 [=2]
- bī-edeb** (Far. *bī* ve Ar. *edeb*; *bī-edeb*)
 Edepsiz.
b.+ni 241a/10
 [=1]
- bīgāne** Far. Kayıtsız, ilgisiz, alakasız, lakayt.
b. 242b/08
 [=1]
- bī-gümān** Far. Şüphesiz.
b. 251a/14
 [=1]
- bī-kār** Far. Faydasız.
b.+dur 241a/09, 241b/01
 [=2]
- bī-maḥal** Yersiz, mekansız. (Far. *bī* ve Ar. *maḥal*; *bī-maḥal*)
b. 252a/01, 252b/02
 [=2]
- bī-vefā** (Far. *bī* ve Ar. *vefā*; *bī-vefā*)
 Vefasız.
b. eyle- 254b/03
 [=1]
- bīzār** Far. Tedirgin, rahatsız
b.+dur 241a/08
 [=1]
- bil-** 1. Bir şey hakkında bilgisi olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak.
b.-gil 253b/15
b.-mem 241b/07, 242b/01, 243b/13, 244a/10, 244a/162.
b.-menim 244b/14
b.-mesen 253b/14
b.-mey 240a/10, 248b/10
b.-meydür 254a/02, 254a/03
 2. Anlamak, gerçeğine erişmek, idrak etmek
b.-! 252a/02
b.-diñ mü 244b/01
b.-señ 252b/05
 3. Kabul etmek, addetmek, saymak.
b.-ür 241a/10
 [=16]
- bile** 1. Bk. **bilen** 1
b. 239a/04
 2. Bk. **bilen** 2
b. 244a/12
 [=2]
- bilen** 1. İle, cümle içinde aynı görevdeki iki kelime veya öbeği birbirine bağlamaya yarayan söz. Krş. **bile 1**, **birle**, **birlen**
b. 235b/07, 236a/03, 236a/11, 236b/01, 239a/06, 245a/02, 251b/06, 252b/13, 252b/14, 253a/04, 254b/07, 254b/17, 255a/10, 255b/16
 2. İsimlerin sonuna gelerekbirliktelik, berāberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan söz. Krş. **bile 2**, **ile**, **ilen**
b. 236a/03, 240b/09, 240b/11, 241b/05, 243a/12, 244a/02, 244b/15, 245a/04, 245b/16, 246a/01, 246a/16, 248b/15, 250a/08, 251a/06, 253a/17, 254b/10, 254b/16, 254b/18, 255b/12, 255b/21, 256a/19, 257b/03
 [=36]
- bilgü** Bilgi.

- b.+si** 257a/14
[=1]
- binā** (< Ar. *binā*)
b. eyle- 254b/11
[=1]
- biñ** Bk. **min**
b. (beş biñ) 250b/13, 250b/15, 250b/17, 251a/02
b. (kırk biñ) 250b/12, 250b/13, 250b/16, 251a/06
b. (on biñ) 250b/17, 251a/01
[=10]
- bir** 1. Sayıların ilkinin adı
b. 241a/14, 242a/14, 242a/15, 242b/02, 242b/03, 247a/02, 250a/03, 250b/03, 251b/05, 254a/15, 254b/13, 256a/16, 256b/04, 256b/05
b. (kırk bir) 247b/06, 248a/05, 248b/07
b. bir 245b/06, 247a/08, 57a/06, 257b/05
b. bölük 244a/03
b. dek kıl- 253a/08
b.+i 242b/15, 242b/15
b. tümen 254a/04
b. tof kara 242b/02
b.-ü bar 238b/03
2. Belirsiz sıfat veya zamir olarak herhangi bir şeyi, yeri veya kimseyi gösterir.
b. 235a/07, 235b/07, 236a/06, 236a/08, 236a/10, 236b/02, 236b/04, 236b/07, 236b/10, 237a/02, 237b/08, 238b/01, 239b/05, 239b/12, 240a/04, 240b/02, 241a/01, 241a/15, 241b/07, 241b/12, 242a/14, 242a/15, 242a/16, 242b/10, 243a/02, 243a/03, 243b/07, 244a/05, 244a/06, 244a/07, 244a/09, 244a/11, 244a/13, 244a/15, 244b/02, 244b/09, 245a/05, 246a/03, 246a/16, 246b/02, 247a/03, 247b/02, 248a/09, 248b/10, 249a/09, 249b/09, 250a/08, 250a/14, 250b/06, 251a/04, 251a/10, 251b/07, 251b/16, 252a/10, 252a/17, 252b/06, 252b/11, 253a/08, 254a/06, 254a/07, 254b/04, 254b/06, 254b/06, 254b/08, 254b/10, 254b/11, 254b/12, 254b/13, 254b/14, 254b/16, 254b/17, 254b/18, 255a/01, 255a/02, 255a/05, 255a/08, 255b/10, 255b/14, 255b/17, 256b/11
b. (hiç bir) 240a/02, 243b/04, 243b/06
b.+i (her biri) 253a/16
b.+idin (bir biridin) 257b/05
b.+ige 256b/03
b.+ige (bir birige) 245a/08, 245b/03, 248a/03, 250b/02, 257a/01
b.+in 254b/05, 257a/10
b.+in (bir birin) 244a/10, 248b/11, 249a/06, 253a/02, 254a/05
b.+ine (bir birine) 245a/12
b.+isidür 249b/05
b. kün 243b/04, 244b/12, 252b/13, 253b/06, 253b/07
b.+ni 254b/19, 254b/19
[=134]
- birāder** Far. Arkadaş gibi hitap sözü.
b.+ler 253a/08
[=1]
- birev** Bir kimse, herhangi biri.
b.+ge 254b/04, 254b/05
b.+ni 256a/07, 256a/07, 256a/14
[=5]
- birle** Bk. **bilen 1**
b. 254a/09, 254a/12
[=2]
- birlen** Bk. **bilen 1**
b. 244a/02
[=1]
- bisāṭ** Ar.1. Halı, kilim, keçe, minder gibi yere yayılan şey, yaygı.
b.+ımda 250a/15, 250a/17
2. mec. Dünya.
b.+ım 250b/03
[=3]
- bisyār** Far. Çok.
b. 254b/14
[=1]
- biz** Çokluk birinci şahıs zamiri.
b. 237a/11
b.+ge 235b/10, 235b/11, 237a/10, 238b/04, 239a/04, 239b/16, 242b/13, 251b/12
b.+im 251b/10
b.+lerge 236b/05, 239a/09

- b.+ni** 249b/04, 250a/15
b.+niñ 243a/04, 243a/05, 243a/07, 243a/09, 243a/11, 243a/13, 243a/15, 243b/01, 247a/04, 247a/05, 247a/09
 [=25]
boqça Bir kumaş parçasının içine giyecek, havlu vb. eşyâ konularak dört köşesinin bir araya getirilip bağlanmasıyla elde edilen çıkın.
b.+ların 250b/10
 [=1]
bol- Olmak.
b.-! 251a/11, 251a/12, 251a/14, 251a/16, 251b/01, 251b/03
b.-adur 248b/02
b.-dı 240a/03, 242b/01, 242b/09, 242b/11, 243a/05, 243a/10, 243a/15, 243b/06, 243b/07, 243b/09, 244b/14, 246a/13, 247a/02, 248a/07, 248a/15, 251b/12, 253a/13
b.-dı mu 242b/05
b.-dum 242a/11, 242a/12
b.-ğa 247a/10
b.-ğan 248a/17, 251a/12, 253a/14
b.-ğan bol- 244a/05
b.-ğandın soñ 243b/02, 244b/03
b.-ğandın 242b/10
b.-ğanı 240a/02
b.-ğanımdı 250a/15
b.-ğanı 250a/17
b.-ğanıñ 256a/15, 256a/16
b.-ğay siz 239b/01
b.-ğuçı 251b/17
b.-ma! 251b/17, 252a/01, 252a/03, 252a/05, 252a/07, 252a/09, 252a/11, 252a/13, 252a/15, 252a/17, 252b/02, 252b/04, 252b/06, 252b/08
b.-madı 244b/11
b.-mağa 251b/17
b.-mañız 252b/10
b.-mas 242b/08
b.-masa 235b/08, 235b/09, 235b/11, 236a/02, 236a/04, 236a/06, 236b/05, 236b/05, 236b/06, 236b/06
b.-masam 241a/08
b.-masun 245a/02
b.-may 251a/13, 255b/05, 255b/07
b.-sa 237a/07, 244a/04, 244a/05, 246a/08, 246b/15, 248b/13, 252a/02, 252a/13, 252a/17, 252b/04, 253b/09, 253b/17, 255b/04
b.-sañ sen 252b/10
b.-sıñ 252b/14
b.-sun 241a/04, 250a/09, 253a/09
b.-uñlar 246b/03
b.-ıp 237b/07
b.-up 240a/03, 240a/03, 241a/03, 242a/13, 245a/08, 245a/08, 245a/09, 247a/03, 247b/01, 248a/11, 255b/11, 255b/13, 255b/13, 255b/19, 255b/19, 256b/09, 256b/10
b.-up dek 247a/11
b.-up kal- 247b/01
b.-ur 244a/16, 244a/16, 244a/17, 246a/10, 251b/10, 254a/14, 255b/17, 257a/07
b.-ur érđi 236a/03
b.-ur men 241a/14
 [=124]
 ‘**áciz bol-** 242a/11
āgāh bol- 239b/01
ākīl bol- 252b/10
amān bol- 251a/11, 251a/12, 251a/14, 251a/16, 251b/01, 251b/03
baş bol- 245a/09
buğdaynıñ bāğı dek bol- 247b/01
cüdā bol- 255b/19
dāyim bol- 241a/04, 253a/13
devā bol- 236a/06
ğāfil bol- 252b/10
gam-gīn bol- 255b/07
garīb bol- , 255b/11, 255b/20
giriftār bol- 241a/14
höl bol- 256a/15
hūş bol- 247a/03
ķabūl bol- 246b/15
ķāyil bol- 246a/13, 253a/09
kerek bol- 246a/08
ķul bol- 256a/16
ķurbān bol- 242b/11
lāy bol- 248b/02
leşker bol- 248a/17
mihribān bol- 251b/12
müşkil bol- 243a/15

- nā-būd bol-** 245a/02
pest bol- 255b/17
peydā bol- 247a/02
rāzī bol- 241a/08
rüsvā bol- 241a/03
serāsime bol- 240a/03
sırdaş bol- 245a/08
şeh bol- 255b/13
şeytān bol- 255b/13
top top bol- 248a/11
vākı‘ bol- 243b/07
yaman bol- 253b/17
yār bol- 237b/07
yasav bol- 246b/03
[=46]
alğan bol- 244a/04
aytıp bol- 242a/13, 242b/10
barı bol- 248b/13
bolğan bol- 244a/05
ķonar bol- 243a/05b.
öler bol- 242a/12
talatıp bol- 240a/03
[=8]
bostān (< Far. *būstān*) Bahçe.
b.+ım (bāğ bostān) 251a/12
[=1]
boşat- Birbirinden ayırmak.
b.-ıp 246b/07
[=1]
bota Bir yaşında olan süt emen deve yavrusu.
b.+day 256a/01
[=1]
boy İnsanın tabanı ile tepesi arasındaki yükseklik, kamet, endam.
b.+uñā 248b/12
[=1]
boyal- Boyanmak, renk almak.
b.-dı 235b/06
[=1]
boydaķ Yaya.
b.+lar 248a/17
[=1]
boyun Vücutun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı.
b.+ığa (boynığa) 251a/06
b.+ağa (boynağa) 240a/06
b.+umdağı (boynumdağı) 241a/07
[=3]
boz- Yıkmak.
b.-ğanda 256b/19
[=1]
bozla- mec. Bağırmak, çığlık atmak, hüngür hüngür ağlamak, feryat etmek.
b.-ydu 255b/11
[=1]
bozlat- Ağlatmak.
b.-tur 253a/08
[=1]
bozul- İyi ve düzenli olmaktan çıkmak, gidişi aksamak.
b.-updu 254a/03
[=1]
böl- 1. İki veya daha fazla parçaya ayırmak.
b.-üp 246b/08
2. Bütünlüğünü bozmak, bölük bölük etmek, parçalamak.
b.-üp 247b/09
b.-üp bölüp 247a/13
[=3]
bölek Bölük, grup. Krş. bölük
b. (iki bölek kıl-) 241b/12
b. bölek 235b/09
[=2]
bölük Bk. bölek
b. (bir bölük) 244a/03
[=1]
bu 1. İşaret sıfatı. Krş. **bul** 1
b. 235b/08, 236a/05, 236a/06, 236b/06, 237b/04, 237b/08, 238a/10, 238b/02, 238b/04, 238b/06, 238b/08, 238b/10, 239a/01, 239a/03, 239a/05, 239a/07, 239a/09, 239a/11, 239b/02, 239b/03, 239b/13, 240a/01, 240a/10, 240b/13, 241a/05, 241a/07, 241a/09, 241b/01, 241b/15, 241b/15, 242a/13, 242a/16, 242b/10, 243a/01, 243a/14, 243a/16, 243b/02, 244a/01, 244b/03, 245a/15, 246a/04, 246b/03, 246b/05, 246b/07, 246b/10, 246b/16, 247a/12, 249b/07, 251b/12, 252b/03, 252b/14, 252b/18, 253a/11, 253a/11, 253b/04,

- 253b/04, 253b/07, 254a/03, 254a/07, 254a/10, 254a/11, 254a/13, 254b/02, 254b/02, 254b/03, 254b/03, 255a/03, 255b/04, 255b/12, 255b/12, 256a/18, 256b/02, 256b/03, 257a/03, 257a/13, 257b/06, 257b/07
- b. sebedin** 244b/16
2. İşaret zamiri. Krş. **bul**
- b.** 239b/07, 243a/04, 243b/06
- b.+dur** 250b/01, 252a/16
- b.+lar** 249a/10
- b.+ların** 244b/09
- bundağ** 243a/10
- munda** 236b/06, 241a/11, 243a/02, 251b/10
- mundağ** 240a/02, 254b/11, 255a/18
- mundan** 236a/02
- munday** 257b/05
- mundın** 241a/09, 242a/05, 243a/08, 243a/11, 251b/03, 255a/03
- muña** 235b/09, 254a/11
- b.+nı** 252a/02
[=106]
- buğday** Taneleri un ve ekmek yapımında kullanılan ve insanın başlıca gıdasını teşkil eden bitki.
- b.+nın bağı dek bol-** 247b/01
[=1]
- bul** 1. Bk. **bu 1**
- b.** 236b/08, 237b/06, 239a/11, 240b/12, 246a/14, 249a/14, 253a/13, 256b/01
2. Bk. **bu 2**
- b.** 243a/02, 249a/08
[=10]
- bul-** Arayarak veya aramadan bir şeyle karşılaşmak.
- b.-up** 244b/13, 248a/11, 249b/09
- b.-ur** 255b/13
[=4]
- bulut** Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi.
- b. dek** 244a/14
[=1]
- burunğı** Önceki, evvelki.
- b.+ dın** 254a/11
[=1]
- bus-** Bir şeyi siper edip saklanmak.
b. 248b/4
[=1]
- buşan-** Boşalmak, ayrılmak.
b.-magil 256a/18
[=1]
- buyur-** Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek.
b.-dı 250a/10
[=1]
- boz-** Zarar vermek.
b.-ar 256b/14
- b.-up** 248a/14
[=2]
- bozul-** Canı sıkılmak.
b.-up yığla- 243b/04
[=1]
- bülbül** Far. Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş.
b. 255b/05, 256b/10
[=2]
- bülend** Far. Yüksek, yüce, ulu.
b. 243a/09
- b. pest** 235b/01
- b. peste** 248a/11
[=3]
- bürküt** Kara kuş çeşitlerinden biri.
b. kıyaklı 248b/15
[=1]
- bütger-** Perişan etmek, harap etmek, mahvetmek.
b.-ip 250a/01
[=1]
- C**
- cahān** Far. Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat, kosmos.
- c. (ḥ̣āce-i cahān)** 239a/04
- c. (şāh-ı cahān)** 236a/03
- c.+ım (şāh-ı cahān)** 237a/06, 237a/10, 237b/05
- c.+nı** 249b/04, 249b/06
[=7]
- cāhil** Bilmeyen, habersiz kimse.
c. 251a/14
[=1]
- caldaplik** Simsar mesleği.

- c.+ge** 257b/01
[=1]
- cān** Far. İnsanlarda hayatın devamını sağlayan madde dışı varlık, ruh.
c. 248a/06, 253a/01, 254a/15
c. balım 241a/02, 241a/03, 241a/05, 241a/07, 241a/09, 241a/11, 242b/11, 242b/12, 242b/14, 242b/16
c.+dın 255b/02, 255b/15
c.+dın keç- 248b/02
c.+ğa 239b/09
c.+ge 252b/13
c.+t1 241a/13, 254b/11
c.+ığa 245b/07
c.+ıge 252b/11
c.+ım 243b/17, 248b/12
c.+ıma 239b/13, 242b/01
c.+ın 245a/12, 254b/15
c.+ıñ 241b/02
c.+ımı 241a/10
c.+ıñını 252a/04
c. kızum 242b/16
c.+lar 239a/10
c.+lardın 255a/07
c.+larım 249b/10, 249b/11, 249b/15, 249b/17, 250a/02, 250a/04, 250a/06
c.+ların 255a/10
[=42]
- cānvar** Far. Çok eskiden yaşadığı düşünülen ve masallarda adı geçen, kan dökücü, cana kıyıcı, korkunç yaratık.
c.+lar 244a/04
[=1]
- cay** Far. Yer.
c.+dı 241b/12
c.+dın 249a/08
c.-ı diğer 243a/08
[=3]
- cefā** (< Ar. *cefā*) Eziyet, sıkıntı.
c. 253a/11
c.+nı 255a/03
[=2]
- cehennem** Ar. Günahkarların öldükten sonra âhirette azap görecekları, cezalarını çekecekleri yer, tamu.
c.+de 241b/03
- c.+ge** 241a/03
[=2]
- cehūd** (< Ar. *yehūd*) Yahudi.
c. 256b/17
[=1]
- cellād** Ar. mec. Cana kıyıcı, can alıcı kimse veya şey.
c. 247b/06
c.+a 247a/14
c.+t1 249a/01
c.+lar 247b/03
[=4]
- cellādli** mec. Can kıyıcı kimseye veya şeye sahip olan.
c. (gül-gün cellādli) 249a/03
[=1]
- cem'** Ar. 1. Toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme
c. kıl- 244b/09
2. Topluluk.
c. 247a/15
[=2]
- cemā'at** Bir yere toplanmış insan kalabalığı.
c. 241a/04
c. birlen 244a/02
[=2]
- Cemşid** Klasik Fars ve Türk edebiyatlarında çokça anılan efsanevî İran hükümdarlarından biri.
C. bilen 253a/04
[=1]
- cenāze** Ar. Gömülmek üzere hazırlanmış ceset, ölü.
c. 255b/15
[=1]
- cenk** Far. Silahlı çatışma, savaş, harp, muharebe.
c. 247a/12
c.+e (cenge) 245a/06
[=1]
- cerāhat** Ar. Yara.
c. 242a/09
[=1]
- Cercis** Hz. İsa'dan sonra gelen peygamber olarak bilinir.
C. (hazret-i Cercis) 236b/01

- [=1]
cesed Ar. Beden
c. 255b/02
- [=1]
cevāb Ar. Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyaca söz, yazı veya başka bir ifade yoluyla verilen karşılık, yanıt.
c. 237b/12, 238a/05
c. **al-** 243b/12
c. **ber-** 242b/09
- [=4]
cevāhir Ar. Cevherler, değerli taşlar.
c. 246b/12
- [=1]
cevān Far. Genç, yakışıklı, boyu posu yerinde erkek.
c. **+dın** 250b/14
- [=1]
cevher Ar. Kılıcın üzerindeki hareler, dalgalar, menevişler.
c. **+dür** 248b/16
c. **+ni** 254b/04
- [=2]
cevherli (Kılıç için) İşlemeli.
c. 247a/08, 250b/13, 250b/16
- [=3]
cezā (< Ar. *cezā*) Suç işleyen bir kimseye suçunun derecesine göre verilen acı karşılık.
c. **+sın ber-** 246b/04
- [=1]
cezayil Savaşlarda kullanılan bir top adı.
c. 246a/02, 246a/07, 246a/12
- [=3]
cılav Yular.
c. **+ın** 246b/07
- [=1]
cism Beden, vücut.
c. **+im** 238a/06, 244b/16
- [=2]
coy- Yok etmek.
c. **-ar** 248a/05
c. **-up** 247b/03
- [=2]
kırıp coy 248a/05
kırıp coy- 247b/03
- [=2]
cöne- Hareket etmek, yönelmek.
c. **-y ber-** 243b/02, 244b/04, 245a/04, 245a/07, 245a/09, 245a/11, 245a/15, 245b/12
- [=8]
cönet- Yönelmek.
c. **-ip tur-** 243a/01
- [=1]
cüş Far. Coşma, taşma, kaynama, coşkunluk, galeyan.
c. **ile** 236a/04
c. **ur-** 247b/01
- [=2]
cüdā Far. Ayrı düşmüş, uzak kalmış, ayrı, uzak.
c. **bol-** 255b/19
- [=1]
cüdālīk Ayrılık.
c. **tīği** 244b/16
- [=1]
cümle Ar. Bütün, hep, tüm.
c. 236b/03, 238b/08, 238b/11, 242b/03, 243a/09, 243b/01, 247a/05
- [=7]
- Ç**
- çabük** (< Far. çābūk) Çabuk, hızlı, seri.
ç. 237b/11
- [=1]
çaçla- Saçmak, herbir yana dağıtmak.
ç. **-p** 249b/12
- [=1]
çaf- Bk. **çap-**
ç. **-ar** 248a/10
ç. **-ip** 242a/03
ç. **-tum** 239b/06, 239b/09, 239b/10, 239b/11, 239b/15, 239b/16, 239b/17
- [=9]
kılınç çaf- 242a/03
- [=1]
çağ Zaman, vakit, mevsim.
ç. **+ı** 242b/01
- [=1]
çağla- İyice düşünmek; nişan ve hedefe iyi dikkat etmek. Kendinde de miraçta da kontrol.
ç. **-yıp** 245a/06

ç.-p 245b/11
ç.-r 255b/18
 [=3]
çāk Far. mec. Yırtık, yarık, bozuk.
ç. ét- 253a/05
 [=1]
çakır Şarap, içki.
ç. 252a/05
 [=1]
çāklı Çukurlu olan.
ç. 242b/08
 [=1]
çamil- Atılmak, saldırmak.
ç.-ip 247b/10
 [=1]
çañç- Sançmak, saplamak, batırmak.
ç.-sıñlar 249b/13
 [=1]
çāne-dār Far. Sohbet tutan.
ç.+ım 239b/08
 [=1]
çap- Hızlı koşmak, hızlı koşturmak.
 Krş. **çaf-**
ç.-! 242b/14
ç.-ar 240a/15
ç.-ğanda 245b/02
ç.-ip 245b/01, 247b/08, 248a/10
ç.-mağa 245b/06
ç.-tılar 247b/16
 [=8]
at çap- 245b/02, 247b/08, 248a/10
atını çap- 245b/01
 [=4]
çapın- Hızlıca koşturmak.
ç.-ip 249b/16
 [=1]
çar Çalı çırpı, çöp parçaları, süprüntü
 hâlindeki gereksiz öteberi, döküntü,
 çöplük.
ç.+ge 242a/15
 [=1]
çār Far. Dört.
ç. etrāf 246b/06
 [=1]
çarla- İlan etmek, yüksek sesle
 bağışlamak.
ç.-p 244b/05

[=1]
çatır Çadır.
ç. kır- 253a/07, 253a/07
 [=2]
çay Çay yaprakların haşlanması ile elde
 edilen, kırmızı renkli, güzel kokulu
 içecek
ç. (kırıkma çay) 248a/15
 [=1]
çehār-yār Far. Hz. Muhammed'den
 sonra halife olan Hz. Ebubekir,
 Ömer, Osman ve Ali'ye verilen ortak
 isim, dört halife, hulefâ-i râşidin.
ç. 237a/11, 253a/16
 [=2]
çekmen Çuhadan yapılmış kaftan,
 cepken.
ç. 250b/15
 [=1]
Çembil Köroğlu Sultan'ın hüküm
 sürdüğü şehir.
Ç. bél 235b/11, 241a/09, 242a/13,
 243a/06, 243a/14, 243b/02, 244a/11,
 246b/09, 246b/12, 247a/02, 247a/04,
 249a/15, 251a/11, 251a/12, 251b/02,
 251b/15
 [=16]
çeng Far. Harba benzeyen bir çeşit telli
 çalgı.
ç. 249b/02
 [=1]
çennet İmanlı ve iyi kimselerin ölümden
 sonra Allah tarafından mükâfat
 olarak konulacakları ve içinde
 ebediyen yaşayacakları, her türlü
 tasavvurun üstünde güzellik ve
 nimetlerle dolu yer.
ç.+dür 252a/14
 [=1]
çep Far. Yanlış.
ç.+iñ 255a/18
ç.+ini (çebini) 255a/05
 [=2]
çép (< Far. çep) Sol.
ç. 244b/04
 [=1]

çık 1. Bulunduğu yerden dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek.
ç.-a'lmadım 246a/14
ç.-tı 251a/06
ç.-tı érse 244a/02
 2. Ulaşmak, erişmek, varmak, vasıl olmak.
ç.-ıp 238a/14
 3. Ortaya çıkmak.
ç.-a 256a/14
ç.-ıp 237b/07, 257a/08, 257a/12
ç.-ıp tur- 251b/07
ç.-sa 257a/04
 4. Yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişmek, tırmanmak.
ç.-ıp tur- 250a/08
ç.-tı érse 246a/16
 5. Olmak, yetişmek.
ç.-sunlar 235b/03
 6. Ayrılmak.
ç.-mağan 254b/11
 [=15]
çıkar- Bulunduğu yerden dışarı çıkmasını sağlamak
ç.-ıp ber- 250a/11
 [=1]
Çihil Ten Bk. Kırk Çilten
Ç. Ten 239a/03
 [=1]
çile Far. Eziyet, sıkıntı, meşakkat.
ç.+dür 248a/03
 [=1]
Çilten Bk. Kırk Çilten
Ç. 257a/02
Ç. (Kırk Çilten) 246b/15
Ç.+lemñ 251a/17
 [=3]
çökül- Olduğu yerde yıkılarak yere oturmak.
ç.-ür 249a/04
 [=1]
çöl Kumluk, susuz ve ıssız geniş arazi, sahra, badiye
ç. 245b/15, 256a/05
ç.+de 242a/01, 242a/01, 242b/04
ç.+idin 244a/08

ç.+lerde 245b/05
ç.+niñ 245a/13
 [=8]
çölistän Hiç kimsenin yaşamadığı çöl yeri.
ç. 256a/05
 [=1]
çüm Far. Bereketli, kazançlı.
ç. 244a/17
 [=1]
çor Kul, köle.
ç.+nı 254b/04
 [=1]

D

dād Far. Feryat.
d.+ım 241b/10
 [=1]
dağ Yara.
d. 256b/07
d.+ım 243b/15
d.+ımı 255a/14
 [=5]
dağ Bk. tağ
d. 242a/01
d.+ı 242b/06
d.+ı (Yulduz dağı) 244a/16
 [=3]
dağdar- Hesaplamak, hesap etmek.
d.-gen 253b/01
d.-ıp 254b/17
 [=2]
dağla- mec. (Özellikle yürek, iç, ciğer gibi kelimelerle) Büyük üzüntü vermek, acı ve ızdırıp çektirmek, yakmak.
d.-ñız 256b/04
d.-p 245b/11
d.-r 255b/18
 [=3]
Dağ Bég Köroğlu'nun adamlarından biri.
D. 249b/03
 [=1]
dan Ekin, hububat.
d.+dın 244a/12
 [=1]
dama Umut.

- d.+ların** 250b/10
[=1]
darā Dereler.
d.+lar 235b/05
d.+sıdın 246a/14
[=1]
darḥan Eski Türkler'de bir asalet ve şeref unvanı, bir rütbe.
d. eyle- 255a/02
[=1]
dāstān Bk. **destān**
d. 253a/02
[=1]
Dāvud İsrailoğullarına gönderilen ve kendisine, Zebur adlı kitap verilen peygamberdir.
D. 236b/01
[=1]
dāyim (< Ar. *dā'im*) Devam eden, devamlı, sürekli.
d. 242b/14, 253a/07, 253a/15, 253b/02, 254a/06, 256a/01, 256a/13, 256b/06, 257a/15, 257b/03
d. bol- 241a/04, 253a/13
[=12]
dāyimā (< Ar. *dā'imā*) Her vakit, her zaman, devamlı olarak, süreklidayıma
d. 236b/03, 246b/11
[=2]
de- Bk. **dé 1**
d.-ydür 253b/14, 254a/07
[=2]
deccāl Ar. Kıyamet alametlerinden olarak kıyamete yakın zamanda insanları kandırmak, halkı azdırmak için ortaya çıkacağı haber verilen, çok kötü, fesatçı ve yalancı kimse.
d. 257a/04
[=1]
def (< Ar. *def* ^) Savma, savuşturma, kovma.
d. ber- 241b/11
d. kııl- 241b/11
[=2]
dek Gibi, benzer.
d. 235b/02, 240b/07, 240b/07, 240b/09, 243a/12, 244a/14, 247a/11, 247b/01, 248a/14, 253a/08, 254a/01, 254a/07
[=12]
dekli Hileli.
d. 242b/08
[=1]
Deli Bk. **Deli Ayım**
D. 239b/03, 241b/11, 241b/12
[=3]
Deli Ayım Erzurum şahı Hasan Şah kafirin kızıdır. Han, hükümdar olarak da nitelendirilmektedir. Krş. **Deli, Deli Hān**
D. 237b/08, 248b/10, 251a/10
D.+ge 242a/11
D.+nı 237b/07, 251b/05, 251b/14
[=7]
Deli Hān Bk. **Deli Ayım**
D. 236a/08, 236a/08, 236b/05, 238a/09, 238a/11, 238a/12, 239b/01, 239b/05, 239b/14, 240a/01, 240a/03, 240b/01, 240b/11, 241a/12, 241b/09, 243b/12, 249a/06, 251b/08, 251b/09, 251b/11, 251b/13
D.+dı 235a/10, 243a/06
D.+dın 249a/08
D.+ğa 240a/13, 242a/03, 242a/05, 247a/12, 250b/09
D.+ı 249b/08
D.+ım 243a/12
D.+ın 251b/03
D.+nıñ 236b/08
[=33]
dem Far. An, zaman.
d. 235b/08, 246b/05, 246b/07
d. (her dem) 248b/17
d. im (hem dem) 238a/09
[=5]
der-kār Far. Belli, aşikār.
d.+dur 241a/08
[=1]
derd Far. İnsana ızdırıp veren her türlü hâl, sıkıntı, zorluk, üzüntü.
d. 237b/13
d.+ime 243a/16

- d.+imge** 236a/05, 236a/06
d. kıl- 244b/05
 [=5]
dergâh Far. Bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzuru, eşiği.
d. (şir-i dergâh) 236a/02, 240a/01, 240a/05, 240a/08, 240a/09, 240a/10, 240a/14, 240a/15
d.+dın (şir-i dergâh) 236b/05
 [=9]
dermân Far. Çare, hal yolu, çıkış yolu.
d. 248b/08
d. eyle- 238b/06
 [=2]
dermânde Far. Âciz, çaresiz, güçsüz.
d.+herge 236b/03
 [=1]
dest Far. El.
d. ber- 255b/16
d.+inde 254a/14
d.+ine 253b/18
 [=3]
destân Far. Bir kahramanlık hikâyesini veya bir olayı anlatan, koşma biçiminde, ölçüsü on bir hece olan halk şiiri. Krş. **dâstân**
d.+ı 249b/07
 [=2]
deste Far. Cinsleri aynı veya birbirine yakın olan şeylerin bir arada bağlanmış, demet.
d. deste 248a/11
d.+leri 247b/15
 [=2]
deşt Far. Bozkır, ova, sahra, çöl.
d.+ler 243a/09
 [=1]
devâ (< Ar. *devâ*?) İlaç, şifa, derman.
d. bol- 236a/06
d.+nı tap- 243a/16
 [=2]
devlet 1. Ar. Belli bir toprakta bir hükûmet idaresi altında teşkilatlanmış bulunan bağımsız siyasi topluluk, milletin hukuki şahsiyet kazanmış şekli.
d. 240a/13, 242b/13
d.+din 255b/21
d.+leri 255b/16
 2. Mutluluk, saadet, talih, baht.
d. 256a/08
d. kuşu Şans, iyi talih. 254b/08
d. menen 255b/06
d.+ni 254b/16
 [=8]
devletli Nimet ve mutluluğa ermiş ulu kimse.
d. 242a/02
 [=1]
devr Ar. Kendi üzerinde bulunan bir mülk, mal veya işi başkasının üstüne geçirme, başkasına bırakma.
d. kıl- 247b/11
 [=1]
devrân 1. Ar. Zaman.
d. 251b/02, 253b/03
d.+lar 251b/10
 2. Dünya, felek.
d.+nım (huṭbe-i devrân) 236b/11
 [=4]
dé- 1. Söylemek. Krş. **dé-, té-**
d.-ben 249b/12
d.-di 237a/09, 237b/04, 241a/01, 244a/05, 253a/09
d.-diler 238b/11, 243b/06
d.-diñ 241b/07
d.-genim 241a/14
d.-gil 252b/10
d.-p 236a/08, 240a/01, 241a/14, 243b/07, 243b/12, 244b/05, 245b/09, 245b/09, 245b/10, 246b/02, 249a/09, 250a/03, 250a/03, 250a/09, 252a/07, 254a/10, 254a/15, 255b/05, 255b/15, 256b/02, 256b/04, 256b/06, 256b/13, 257a/04, 257a/06
d.-r 236a/05, 238a/06, 238a/09, 241b/09, 242a/11, 242b/16, 243b/16, 244b/01, 245a/02, 246b/15, 248a/12, 250b/04, 251a/04
d.-se 245a/12, 249a/05, 256a/13, 256a/14
d.-sem 242a/06, 243a/08
d.-señ 254a/02

- d.-yüp** 241b/04
2. ... diye adlandırmak.
- d.-gen** 250b/02, 242a/14, 254a/14
- d.-gende** 246a/01
- d.-rler** 247a/10
- d.-rler** 249a/14, 249a/15
[=6]
- dırilla-** Parlamak.
- d.-p** 245a/14
[=1]
- didār** Far. Yüz, güzel yüz, çehre.
d.+ı 242a/10
[=1]
- diğer** Far. Başka, öbürki, öteki.
d. (temsîl-i diğer) 255b/01, 256a/03, 256b/08
d.+ge (cây-ı diğer) 243a/08
[=4]
- dil-dâr** Far. Gönlü kendine bağlamış olan kimse, sevgili.
d.+ı 235a/10, 240b/08
[=2]
- dîn** Ar. Tanrı'ya, doğüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren kurum, inanç sistemi.
d. 242b/13, 251a/13, 255a/10
d.+dîn 241a/05
d.+dîn kayıt- 240b/13
d.+ge kir- 240b/13
d.+idin 241a/13
d.+ni 254a/08
d. yolu 249a/17
[=9]
- div** Far. Dev.
d.+ni 237a/04
[=1]
- dolan-** Dönmek, dolaşmak.
d.-a sen 244a/10
d.-gen 251b/09
d.-gin 251b/13
[=3]
- Doruğ Serkan** Köroğlu'nun on iki serdarından biri.
D. 244b/07
[=1]
- dost** (< Far. *dūst*) Birini riyasız ve samimi duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, enis.
d.+larım 251b/10
[=1]
- dön-** 1. Bir tarafa doğru yönelmek.
d.-eyin 237b/10
2. Başka bir şey hâlini almak, dönüşmek.
d.-sün 235b/01
[=2]
- dört** Bk. **tört**
d. (yüz yigirmi dört min) 238b/09
[=1]
- dütâ** Far. İki kat, bükülmüş, gerilmiş, kamburu çıkmış
d. eyle- 255a/12
[=1]
- du'â** (< Ar. *du'â*) Bir kimsenin isteklerini Tanrı'ya iletmesi, yalvarma, yakarış.
d. kııl- 257a/08
d.+mızını 239b/14
[=2]
- dūdman** Far. Güzel koku, rayiha.
d.+a 235b/01
[=1]
- duzak** mec. Birini veya bir topluluğu güç duruma düşürmek için kurulan düzen.
d.+a 241a/10
d.+a (âteş-i duzağa) 241a/14
[=2]
- dünyâ** Ar. İçinde yaşadığımız yeryüzü, âlem.
d. 252b/14, 254a/08, 254a/12, 254a/13, 254b/02, 255b/04, 255b/12
d.+da 253a/16, 254a/11, 255a/08, 255b/12
d.+dın 237a/04, 252b/03, 252b/18, 252b/19, 252b/19, 253a/01, 253a/11, 253a/11, 253b/07, 255a/03, 257b/07
d.+dur 254a/11
d.+ğa 252b/10, 252b/15, 254b/02, 254b/03, 255a/15, 256a/18, 256b/02
d.+ge (taht-ı dünyâ) 247a/09

d.+nı 253a/11, 253a/13, 253b/18,
254a/10, 254b/03, 254b/12, 255b/12,
256b/01
d.+nıñ 253a/16, 253b/04, 253b/08,
256b/03, 257b/06
[=44]
dür (< Ar. *durr*) İnci.
d. gevherli 250b/12
d.+ni 254b/04
[=2]
düşmen Birinin kötülüğünü isteyen,
ondan nefret eden, ona zarar vermeye
çalışan kimse, yağı, hasım.
d. 235b/10, 239b/01, 251b/10
d.+ğa 248b/04
d. kı-ıl- 255a/05
d.+ler 242b/13
d.+herge 252b/07
d.+nıñ 245a/03, 246b/04, 250a/01,
253a/05
[=9]

E

Ebü Bekr İlk müslümanlardan, hulefâ-yı
râşidin'in birincisi.
E. 237b/02, 238b/09
[=2]
ecel Ar. Her canlı için takdir edilmiş
olan ölüm zamanı, ömrün son demi.
e. 252a/12, 252b/16, 252b/17, 253b/08
[=4]
efgân Far. Izdırapla bağırma, haykırma,
feryat.
e. (ah efgân) 248a/05
[=1]
Efrâsiyâb İran millî destanında İran
düşmanı olarak gösterilen Türk
hükümdarı.
E. 253a/06
[=1]
eger Far. Şart anlamını güçlendirmek
için şart cümlelerinin başına getirilir,
eğer, şayet.
e. 241a/14, 244a/04, 244a/04, 252a/13,
252b/05, 252b/10
[=6]
egerli Eyeri olan at.
e. (tılla egerli) 250b/12

[=1]
ehil Ar. Bir işin ustası, o işte becerikli,
mahâretli, ehliyetli, muktedir, yeterli
kimse
e. 252a/12
[=1]
ejdehâ Far. Türlü biçimlerde tasarlanan
korkunç ve hayali bir hayvan, ejder.
Bk. **ejderhâ**
e. dek 235b/02, 240b/09, 243a/12
[=3]
edâ (< Ar. *edâ*) Üzerine borç olan veya
borç hükmünde bulunan şeyi yerine
getirme, yapma.
e. eyle- 254b/07, 254b/13, 254b/17
ejderhâ Krş. **ejdehâ**
e. dek 248a/14
[=1]
el-farz Ar. "Şöylece düşünelim"
anlamında bir söz.
e. 237b/06
[=1]
el-kıssa Ar. Hikâye, rivayet.
e. 235a/06, 235b/05, 236a/07,
236b/08, 238a/11, 239b/03, 240a/01,
240b/01, 240b/11, 241a/12, 241b/11,
241b/13, 242a/13, 242b/10, 243a/01,
243b/02, 244a/01, 244b/03, 245a/04,
245b/17, 246a/16, 247a/01, 247a/16,
248b/10, 249a/08, 249b/09, 250a/07,
250b/05, 251a/05, 251b/04, 251b/14
[=31]
elüg El.
e.+ime 243a/05
[=1]
elvân Ar. Birkaç renkli, alacalı,
rengârenk.
e. elvân 256a/02
[=1]
emânât Ar. Emanetler.
e. 252a/08
[=1]
emânet Ar. Güvenilir bir kimseye
saklaması veya koruması için
bırakılan şey veya kimse.
e. 246b/09, 252a/08
[=2]

emirleş- Emir vermek.

e.-ip 247b/04

[=1]

enbiyā' Ar. Nebiler, peygamberler.

e. 236a/11

[=1]

encām Far. Son, nihayet.

e. 250a/17

[=1]

er Bk. **ër**

e.+ler 248a/04

[=2]

erbāb Ar. Bir işten iyi anlayan, o işte becerikli, usta, mahir olan kimse.

e. 251b/11

[=1]

ert- Geçmek.

e.-eli 251a/03

e.-ip 240a/12

[=2]

ervāh Ar. Ruhlar.

e.+ları 237b/06

[=1]

Erzulum Şimdiki Anadolu'nun doğusundaki bir vilayet adı, Erzurum.

E. éli 244a/08, 245b/10, 245b/12

E.+ge 241a/06, 243a/06, 244b/01, 244b/10, 244b/11, 244b/13, 244b/15, 245a/01, 245a/03, 245a/07

E.+nūñ 243b/10

E.+nūñ yezidleri 235a/08

E. şehri 245a/04, 250a/07, 251a/07, 251a/08, 251a/09

[=20]

es Akıl, hafıza, şuur.

e.+ti 248a/13

e.+im 238a/07

[=2]

es- (Hava için) Bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek

e.-gen 253a/05

[=1]

ese Hisse.

e.+lerni 249b/12

[=1]

esīr Ar. Kul, köle.

e. 252b/12

[=1]

este- Hatırında tutmak, hatırlamak.

e.-di 245b/05

e.-genlerin 245b/05

[=2]

eşik Kapı.

e.+ini (eşigini) 241a/06

[=1]

eşit- Bk. **éşit-**

e.-iñ 242a/13

e.-iñler 243b/03

e.-ip 249a/08

e.-ti érse 236a/08

[=4]

et Ten, beden.

e.+iñni 252b/11

[=1]

eṭrāf Ar. Taraflar, yanlar, çevre.

e.+ga (çār eṭrāf) 246b/06

e.+ımnı 242a/06

[=2]

evliyā Ar. Allah'ın sevgilisi olan, hâli, davranışları, çok üstün vasıfları ve gösterdiği kerametler sebebiyle bu husus halk tarafından da kabul edilmiş bulunan seçkin ve has kullar, ermiş, ermişler, veliler.

e. 236a/11

e.+lar 251a/17

[=2]

ey Kendisine söz söylenen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen bir seslenme sözü.

e. 240b/13, 243b/05, 243b/08, 244a/04

[=4]

eyā Far. Ey, hey.

e. 241b/01, 254b/02, 254b/14, 256b/07

[=4]

eyle- Yapmak, etmek.

e.-! 254b/02, 252b/07

e.-di 236a/09, 237a/01, 254a/13, 254b/02, 254b/03, 254b/05, 254b/07, 254b/09, 254b/11, 254b/13, 254b/15, 254b/17, 254b/19, 255a/02, 255a/04,

255a/06, 255a/08, 255a/10, 255a/12,
255a/14, 255a/16, 255a/18

e.-gen 238b/02, 238b/03

e.-ğıl 250a/14

e.-gil 238b/05, 238b/06

e.-me! 250a/15, 252a/16

e.-n 237a/08

e.-ñiz 253a/15

e.-p 256a/10, 256a/10

e.-se 246b/11

e.-sün 255b/04

[=36]

edā eyle- 254b/07, 254b/13, 254b/17

bar eyle- 236a/09

belā eyle- 255a/08

binā eyle- 254b/11

bī-vefā eyle- 254b/03

darḥan eyle- 255a/02

dermān eyle- 238b/06

dūtā eyle- 255a/12

fedā eyle- 254b/15, 255a/10

feth eyle- 237a/01

gedā eyle- 254b/05, 254b/19

ḥulḳ eyle- 238b/02, 238b/03

ḥurūş eyle- 252b/07

‘ināyet eyle- 246b/11

kebāb eyle- 255a/06, 256a/10

kifāyet eyle- 237a/08

mürüvvet eyle- 250a/14

rahm eyle- 238b/05

revān eyle- 254b/09

rızā eyle- 255a/14

sevā eyle- 255a/04

sultān eyle- 255a/16

şarāb eyle- 256a/10

vefā eyle- 254a/13, 255b/04

[=31]

ezā Ar. Eziyet, sıkıntı verme, incitme,
üzüntü, cefa, cevr.

e.+nı tart- 255a/12

[=1]

É

é- 1. -imek (cevher fiili). İsimleri
yüklem yapan ana yardımcı fiildir.

Krş. **ér- 1**

é.-di 240a/02

é.-dim 236a/09

é.-edi 247a/02

é.-kende 251b/14

2. Basit çekimli fiillerden bileşik
çekimli fiiller oluşturan ana yardımcı
fiildir. Krş. **ér- 2**

é.-ge éken 249b/04

[=5]

él Ülke, yurt, memleket, diyar.

é. 254b/05

é.+ge 254b/09

é.+i (Erzulum éli) 245b/10

é.+din 255b/07, 255b/19, 256b/18,
257a/14

é.+idin (Erzulum éli) 244a/08

é.+ige 243a/14

é.+in (İslām éli) 246b/09

é.+ini (Erzulum éli) 245b/12

é.+lerge 243a/04, 243a/05, 243a/07,
243a/09, 243a/11, 243a/13, 243a/15,
243b/01

é.+ni 256b/19, 257a/13

[=20]

élçi Elçi, haberci.

é.+din 251a/05

é.+ler 250b/07, 250b/08

é.+sığa 250b/06

é.+si 250a/10

[=5]

éllig Elli, kırk dokuzdan sonra, elli
birden önce gelen sayının adı.

é. 244b/15

é. kün 243b/03

[=2]

émdi Şimdi.

**é. 236a/02, 237b/13, 242a/13, 243a/02,
243a/11, 247a/12, 250a/02, 251b/02,
251b/10**

[=9]

émdigi İçinde bulunulan zamanda olan
veya yapılan, bu zamandaki, bu
andaki.

é. 241b/13, 243b/03

[=2]

ér- 1. Bk. **é- 1**

é.-di 242a/14, 242b/15, 250b/03,
253a/16, 253b/15

é.-ken 238a/13

é.-ür 237a/01, 237b/02, 237b/02,
256a/06
2. Bk. é- 2
é.-ar érđi 247a/16
é.-dı érse 240b/12, 241a/12, 241b/12,
242a/16, 246a/02
é.-di érse 241b/11, 244a/02
é.-ér érđi 247a/01
é.-mes 257a/09
é.-p turup érđi 236b/08
é.-tı érse 244a/02, 246a/16
é.-ti ér- 236a/08
é.-ur érđi 236a/03
é.-ür men 240a/11
é.-ür sen 235b/11
[=19]
ér Yigit. Krş. er
é. 245a/14
é.+ge 257a/15
é. kıl- 255a/02
é.+ler 245a/02, 248b/07, 249a/14,
252b/05, 254b/07
é.+lerge 252a/04
é. yigit 235a/10
[=10]
Ér Arslan Köroğlu'nun on iki
serdarından biri.
É. 244b/07
[=1]
éren Ermiş, veli
é.+ler 238b/10, 249a/02
[=2]
érlik Yiğitlik, bahadırılık.
é.+ler kıl- 248b/04
[=1]
ét- Yapmak, etmek, eylemek, kılmak.
é.-er 246a/05, 255b/02, 255b/03
é.-er sén 249b/07
é.-erler 254b/06
é.-ey 250a/16
é.-geçgi 257a/03
é.-gen soñ 255a/16
é.-güçi 254a/16
é.-ip 249b/10, 249b/11, 251a/08,
253b/12, 254b/12, 254b/12, 254b/13
é.-ip teş- 253a/05
é.-miş 257a/09

é.-se 241b/15
é.-sem 246b/16
é.-ti 251b/06, 256a/04, 256a/05,
256a/20, 256a/11, 256a/14, 256a/17,
256b/03, 256b/07
[=31]
'arz ét- 254b/06
bar ét- 254b/12
berbād ét- 249b/11
çāk ét- 253a/05
in'ām ét- 250a/16
kaşđ ét- 255b/02
kıran ét- 241b/15, 246b/16
kırgın ét- 246a/05
n'et- 238a/06
pest ét- 255b/03
rahm ét- 254a/16
şabr ét- 255a/16
seyr ét- 249b/07
tüz ét- 251a/08
yād ét- 249b/10, 253b/12
yār ét- 254b/12
zār ét- 254b/13
[=18]

F

fānī Ar. Son bulucu, sonlu, ölümlü.
f. 252b/14
[=1]
farz Ar. İslam dininde Allah'ın emri
olduğu kesin bir delille sabit olan,
yapılması sevabı, özürsüz olarak
terki büyük günahı, inkarı ise küfrü
gerektiren itikadî, amelî, ahlakî
yükümlülük.
f.+ın 252a/16
[=1]
Fâtıma-u Zehrā Hz. Muhammed'in
soyunu devam ettiren kızı.
F. 236b/06, 239a/02
[=2]
fedā (< Ar. *fedā*) Bir şey uğrunda
değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna
verme.
f. eyle- 254b/15, 255a/10
f.+sı 253a/14
[=1]

felâket Ar. Büyük sıkıntılara sebep olan çok üzücü durum, büyük dert, yıkım, bela.

f.+**din** 239b/15

f.+**ler** 255b/16

[=2]

felek Ar. Talih, baht, şans.

f. 242b/04, 242b/08, 252b/03, 255b/07

f. (**kaşa felek**) 244b/14, 255a/05, 255b/20

f.+**niñ** 255a/07

2. Gökyüzü, sema.

f. 246a/08

f.+**ge** 235b/03

[=10]

feleng (< Far. *peleng*) Kaplan.

f.+**ler** 251b/09

[=1]

fenā Ar. Hoşa gitmeyecek durumda

olan, istenen veya gereken nitelikte bulunmayan, kötü, bet.

f. 236a/09,

2. Çok, fazla, aşırı derecede.

f. 237a/05, 237a/11

[=3]

fermān Far. Emir, buyruk.

f. kı1- 236a/06

[=1]

ferzend Far. Oğul, erkek çocuk.

f. 241a/02, 254b/14, 254b/15, 256a/09, 256a/14

f.+**niñ** 255a/14

[=6]

feth Ar. Bir memleket, şehir veya

mevkii savaşla düşman elinden alma, ele geçirme, zaptetme

f. eyle- 237a/01

[=1]

fırfırlat- Yüksek sesle ortamı titretmek.

f.-**ıp** 245a/10

[=1]

fil Ar. Afrika ve Asya'nın sıcak

bölgelerinde yaşayan, kolayca evcilleşen, yaşamakta olan kara hayvanlarının en irisi, hortumlu, kalın derili, memeli hayvan.

f.+**ge** 241a/01

f.+**niñ** 241b/12

[=2]

fülād Ar. mec. Çelik gibi sert.

f.+**dın** 248b/05

[=1]

G

ğabarlan- Kabarmak,

ğ.-**ıp** 247a/04

[=1]

ğacar Kılavuz, rehber.

ğ. 242a/15

ğ.+**ge** 250a/10

ğ.+**lar** 243a/04, 243a/05

[=3]

Ğaffār Ar. "Kullarının günahlarını

affeden, bağışlaması çok olan"

anlamında esmâ-i hüsnâdandır.

Ğ. 238b/03

[=1]

ğāfil Ar. Çevresinden ve gerçeklerden

habersiz olan, gaflet içinde bulunan, dalgın, dikkatsiz ve düşüncesiz

kimse, basiretsiz, aymaz.

ğ. **bol-** 252b/10

ğ.+**ler** 254a/02

[=2]

gāh Far. Bazen, bazı zaman, kâh.

g. 236a/01, 254a/04

g... **gāh** 256a/05

[=3]

gāhī Ara sıra, bazen, bazı defa.

g. 254b/15, 255b/03, 256a/04,

256a/08, 256a/12

[=5]

ğalgale Ar. Hareket, sarsıntı.

ğ.+**de** 240a/02

ğ.+**ler** 243a/10

[=2]

gam Ar. Tasa, kaygı, üzüntü.

ğ.+**ın** 253b/06

[=1]

ğam-gīn Far. Gamlı, kederli.

ğ. 244a/01

ğ. **bol-** 255b/07

[=2]

gam-h̄var Far. Gam çeken, kederlenen,

tasalanan, üzülen

- ğ. 238b/04, 239b/11
ğ.+ı 240b/08
[=3]
ğan I Bk. kan
ğ.+ım 242a/06
[=1]
ğan II Bk. han
ğ.+ımmı 242b/05
[=2]
ğanîmet Ar. mec. Beklenmedik
zamanda ve şekilde ele geçen şey
veya fırsat, emeksiz ve bedâvadan
elde edilen menfaat.
ğ. 250b/02, 253b/05
ğ.+dür 252a/14, 253b/03
[=4]
ğarâmât Ar. Ödenmesi gereken şey,
borç, diyet, ceza.
ğ.+ım 251b/17
ğ.+lar 245a/07
[=2]
ğarîb Ar. Kimsesiz, zavallı, biçare.
ğ. 237b/10, 237b/11, 238a/04,
238a/10, 239b/09, 251a/16
ğ. **bilen** 255b/21
ğ. **bol-** 255b/11, 255b/20
ğ.+ge 238b/05, 240a/05
ğ.+lerini 239a/05
ğ.+lermiñ 251b/01
[=13]
ğavğâ Far. Dövüş, mücadele.
ğ.+nı 243b/01
[=1]
ğayret Ar. İçten gelerek çalışma, belli
bir şey için çabalama, didinme, çaba,
ceht.
ğ.+i 253a/05
ğ.+ler 247b/03
[=2]
ğaytur- Döndermek, çevirmek.
ğ.-ar 252b/12
[=1]
ğazâb Ar. Aşırı hiddet, intikam alma
duygusu ile karışık öfke, kızgınlık,
hışım.
ğ. **bilen** 246a/01
ğ. **kııl-** 241a/02
[=2]
ğazât Ar. Savaş, muharebe.
ğ. **kııl-** 239b/12
[=1]
geb Far. Söz.
g. 253a/15
[=1]
gedâ Far. Dilenci, yoksul, fakir.
g. (**şâh-ı gedâ**) 255b/15
g. **eyle-** 254b/05, 254b/19
g.+nı (**şâh-ı gedâ**) 253a/08
[=4]
ger Eger edatının nazımda kullanılan
şekli.
g. 252a/10, 253b/14
[=2]
gerd Far. Toprak.
g.+ge 245b/02
[=1]
geş Far. Güzel, narin.
g. 253b/16
[=1]
gevher Far. Cevher, mücevher, elmas,
inci.
g. 237a/01
[=1]
gevherli Cevheri olan.
g. (**dür gevherli**) 250b/12
[=1]
Ğır At Koroğlu'nun, güzelliği ve
yiğitliği ile meşhur atı.
Ğ. 243b/12, 244b/15, 245a/16,
251b/05
Ğ. **bilen** 245a/02
[=5]
ğış Bk. **kıış**
ğ.+lar 252b/18
[=1]
girdeg Far. Çadır.
g.+e 241b/13
[=1]
giritâr Far. Tutulmuş, yakalanmış,
tutkun, müptela.
g. **bol-** 241a/14
[=1]
ğonça Far. Edebiyatımızda sevgili için
kullanılır.

ğ. 246b/09
[=1]
göy (< Far. *gūy*) Söz.
g.+üñdür 238b/02, 238b/04, 238b/06,
238b/08, 238b/10, 239a/01, 239a/03,
239a/05, 239a/07, 239a/09, 239a/11,
239b/02
[=12]
ğulām Ar. Köle, kul, esir, bende
ğ.+a 250a/14
[=1]
ğurulla- Kışnemek.
ğ.-p 245a/14
[=1]
güyā Far. Sözde, sanki.
g. ki 240b/07
[=1]
gül Far. Gül ağacının güzel kokulu, pek
çok çeşidi bulunan çok makbul
çiçeği.
g.+dın 255b/05
g.+ler 239a/10
g.+ü 245a/02
g. yüzli 237b/10
[=4]
gül-gün Far. Gül renkli, pembe.
g. 250b/15
g. cellādı 249a/03
g.+dın 249a/01
g. yalavlı 247a/06
[=4]
gül-dār Far. Gül sahibi.
g.+ı 235a/10
[=1]
gülistān Far. Gül bahçesi, gülü çok olan
yer, gülşen, gülzar.
g.+ı 249b/07
[=1]
Gülnār Perī Köroğlu'nun eşlerinden biri.
G. 251b/06
[=1]
gümān Far. Zan, şüphe, tahmin.
g. 236a/05
g.+a 243a/11
g.+dur 236a/02
g.+ıñ 241b/04
[=4]

gümānlı Şüpheli.
g. (tīre gümānlı) 247a/11
[=1]
günāh Far. Allah'ın emirlerine aykırı
olan davranış.
g. birle 254a/09
g.+ımmı 238b/03
g.+ıñ kııl- 241a/05
[=3]
güvāh Far. Tanık, şahit, delil.
g.+ıñ 241a/04
[=1]

H

ha (Ünlem) Gayrete getirmek ve teşvik
için kullanılır.
h. 235b/04, 240b/05
[=2]
haber Ar. Bir olay üzerinde edinilen
bilgi.
h. 243b/04, 243b/07
h.+i 244b/11
h.+ıñ 244a/06, 244a/07, 244a/09,
244a/11, 244a/13, 244a/15, 244a/17,
244b/02
[=11]
habeş Ar. Teni çok koyu esmer renkte
olan kimse.
h.-i zenge 251a/02
[=1]
hacālet Ar. Utanma, mahçup olma,
utanç.
h. 236b/06, 239b/03
[=2]
h'āce Far. Vezir veya yüksek rütbeli
devlet adamı, yiğit kişi.
Ĥ. (Kaşr Ĥ'āce) 244b/08
Ĥ. (Ma'sūm Ĥ'āce) 244b/07
Ĥ. (Sultān Ĥ'āce) 244b/08, 249b/03
Ĥ.-i cahān 239a/04
Ĥ.+m (Ma'sūm Ĥ'āce) 249b/03
Ĥ.+sidin 256b/18
[=7]
had (< Ar. ḥadd) Sınır.
h. 249a/04
[=1]
hafa Far. Sıkıntı, bunalma.
h. bilen 244a/02

- [=1]
Ḥak (< Ar. *ḥaḳḳ*) Allah.
Ḥ.+dın 236b/05, 241a/07, 254a/09, 254a/16, 256a/16
Ḥ.+a (Ḥaḳḳa) 253b/07, 254a/16, 254b/03
Ḥ.+ıñ (Ḥaḳḳıñ) 253b/01, 252a/16, 253b/09
Ḥ. Teālā 251b/12, 256b/03
Ḥ. yolu 253b/03, 253b/11, 253b/13
[=16]
ḥāl Ar. Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.
ḥ.+daydur 254a/04
ḥ.+ıdım 239b/01
ḥ.+ım 242a/06
ḥ.+ım (derd-i ḥāl) 237b/13
ḥ.+ige 243a/15, 246b/11
ḥ.+im 242b/07
ḥ.+imni 249a/10, 249a/11
[=8]
ḥalāyık (< Ar. *ḥalā'ık*) İnsanlar.
ḥ.+lar 244a/01
[=1]
Ḥāldār Serdār Köroğlu'nun on iki serdarından biri.
Ḥ. 244b/06
[=1]
ḥalk Ar. Yaratma, yok iken var etme.
ḥ. eyle 238b/02, 238b/03
[=2]
ḥan Hükümdar. Krş. **ḡan II**
ḥ. 255a/14
ḥ. ('Avaz Ḥan) 249a/12
ḥ. (Deli Ḥan) 236a/08, 236a/08, 236b/05, 238a/09, 238a/11, 238a/12, 239b/01, 239b/05, 239b/14, 240a/01, 240a/03, 240b/01, 240b/11, 241a/12, 241b/09, 243b/12, 249a/06, 251b/08, 251b/09, 251b/11, 251b/13
ḥ. (Deli Ḥan Ayım) 239b/03
ḥ. (Ḥasan Ḥan) 235a/06, 235a/07, 235b/05, 235b/07, 236a/07, 238a/06, 239a/08, 241a/01, 242a/11, 242a/13, 242a/15, 243a/02, 243a/03, 243a/16, 243b/02, 247a/03, 248b/11, 248b/12, 248b/14, 249b/08
ḥ. (Köroğlu Ḥan) 248b/09, 250a/15
ḥ. (L'al Ḥan) 251a/02
ḥ.+dı (Deli Ḥan) 235a/10, 243a/06
ḥ.+dı (Ḥasan Ḥan) 235a/07
ḥ.+dı (Ḥasan Ḥandı) 238a/11
ḥ.+dın (Deli Ḥan) 249a/08
ḥ.+dın (Ḥasan Ḥan) 241b/14, 243b/04, 248b/10
ḥ.+ğa 255b/13
ḥ.+ğa (Deli Ḥan) 240a/13, 242a/03, 242a/05, 247a/12, 250b/09
ḥ.+ğa (Ḥasan Ḥan) 237b/05, 237b/08, 246b/06, 251b/14
ḥ.+ı (Deli Ḥan) 249b/08
ḥ.+ı bilen 252b/14
ḥ.+ım (Deli Ḥan) 243a/12
ḥ.+ım (Ḥasan Ḥan) 244a/09, 244b/05, 244b/10
ḥ.+nuñ 252b/04
ḥ.+nuñ (Deli Ḥan) 236b/08, 251b/03
ḥ.+nuñ (Ḥasan Ḥan) 240b/08, 242a/14, 243a/01, 243a/15, 247a/01
ḥ.+nuñ (Köroğlu Ḥan) 247a/03
[=80]
ḥarāb Ar. Kötü durumda, bitik, perişan.
ḥ. 242b/07
[=1]
Ḥ'ārezm Batı Türkistan'da Amuderya'nın aşağı kısmı.
Ḥ. şehri 251a/09
[=1]
Ḥasan Bk. Ḥasan Ḥan
Ḥ. 236b/08, 237b/06, 239a/01, 243b/08, 243b/09, 243b/11, 243b/13, 243b/13, 243b/15, 243b/17, 247a/14, 249a/08, 251b/04
Ḥ.+dın 243b/06
Ḥ. érdi 242b/15
Ḥ.+ge 236a/10, 236b/02, 236b/04, 236b/06, 236b/07
Ḥ.+ım 237b/10, 237b/11, 238a/04, 238a/10, 242b/11, 242b/12, 242b/14, 242b/16, 248b/16, 249a/01, 249a/03, 249a/05, 249a/07
Ḥ.+ımge 244b/14

- Ḥ.+ımnı** 244b/02
Ḥ.+ımnıñ 244b/12
 [=36]
- Ḥasan Beg Bk. Ḥasan Ḥan**
Ḥ.+e 235b/04
 [=1]
- Ḥasan Ḥan** Köroğlu'nun manevi oğlu.
 Öz babası Haldar'dır. Krş. **Ḥasan, Ḥasan Beg, Ḥasan Şāh**
Ḥ. 235a/06, 235a/07, 235b/05, 235b/07, 236a/07, 238a/06, 239a/08, 240b/08, 241a/01, 241b/13, 242a/11, 242a/13, 242a/15, 243a/03, 243a/16, 243b/02, 246a/04, 247a/03, 248b/11, 248b/12, 248b/14, 249b/08
Ḥ.+dı 235a/07, 238a/11
Ḥ.+dın 243a/02, 243b/04, 248b/10
Ḥ.+ğa 237b/05, 237b/08, 246b/06, 251b/14
Ḥ.+ım 244a/09, 244b/05, 244b/10
Ḥ.+nıñ 242a/14, 243a/01, 243a/15, 244a/04, 247a/01
 [=39]
- Ḥasan Şāh Bk. Ḥasan Ḥan**
Ḥ. 241a/12, 241b/11, 241b/12, 250b/04, 251a/05
Ḥ.+ğa 250b/07, 251a/03
Ḥ.+nıñ 251a/08
 [=8]
- ḥāşıl** Ar. Husûle gelen, olan, meydana çıkan.
ḥ.+dur 240b/04
 [=1]
- ḥasr** Ar. Büyük çapta olan.
ḥ. 254a/10
 [=1]
- ḥasta** (< Far. *ḥaste*) Sağlığı bozuk olan, sıhhati yerinde olmayan kimse.
ḥ. 242a/01, 248a/09
 [=1]
- ḥat** (< Ar. *ḥat*) Takip edilen yol.
ḥ.+dın 255b/09
ḥ.+large 257b/02
 [=2]
- ḥatar** Ar. Tehlike, güvensizlik.
ḥ.+dın (ḥavf ḥatar) 257a/11
 [=1]
- ḥatāsız** Kusursuz, yanlışsız.
ḥ.+nı 237b/01
 [=1]
- Ḥatāy** Çin'in kuzeyinde yer alan bir yer ismi.
Ḥ.+dm 250b/15
 [=1]
- Ḥātem-i Ṭayī** (< *Ḥātem-i Ṭaī*) Cahiliye döneminin cömertliğiyle ünlü şairi.
Ḥ. 253b/15
 [=1]
- ḥavarlat-** Ayağa kaldırmak.
h.-ıp 245a/11
 [=1]
- ḥavf** Ar. Korku.
ḥ. ḥatar 257a/11
 [=1]
- ḥayāl** Ar. Aslı olmadığı hâlde zihinde kurulan şey, düş.
ḥ.+in 241a/09
 [=1]
- ḥayda-** (Zaman için) Sürüp geçmek.
h.-p 252b/03
 [=1]
- Ḥaydar** (< Ar. *ḥayder*) Asıl anlamı "arслан" olan kelime Hazret-i Ali'ye lakap olmuş, onun yiğitlik ve cesaretinden dolayı "yiğit ve cesur" anlamında kullanılmıştır.
Ḥ. 238b/09
Ḥ. érür 237b/02
 [=2]
- ḥayr** Ar. İyilik, iyi ve faydalı iş, ihsan.
ḥ.+ımı 254a/08
ḥ. kııl- 252a/03, 253b/12, 253b/12, 253b/17
ḥ. iḥsān 253b/13
ḥ. iḥsān kııl- 253b/05
 [=4]
- ḥazān** Far. Güz, sonbahar.
ḥ. 239a/10, 243a/14
ḥ. ol- 255b/05
 [=3]
- ḥazīne** Toplu halde bulunan altın, gümüş, mücevher, para vb. maddî değeri yüksek şeylerin bütünü.
ḥ. 250b/08

- h.+ni** 241a/06
h.+sin 246b/08
 [=3]
hazret Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifade eder.
h.-i Âdem 236a/11, 238b/07, 252b/07
h.-i Cercis 236b/01
h.-i Alî 237b/06, 237b/08, 240a/03, 253b/01
h.-i Mūsā 236b/01
h.-i Nūh 255a/06
h.-i sultān 239a/04
h.-i şāh-ı merdān 236b/10
 [=12]
hecr Ar. Ayrılık.
h. otı 243b/16
 [=1]
Heft Ten Allah tarafından âlemi manen idare etmekle görevlendirildiğine ve kendilerine âleme hükmetme izni verilmiş olduğuna inanılan velilerin belli bir mertebede olan yedisine verilen isim.
h. 239a/03
 [=1]
hem Far. Ayrıca, üstelik, bir de, şu da var ki, zaten, dahi.
h. 241b/11, 243b/14, 248a/12, 251b/01, 254b/09
h. dem 238a/09
 [=6]
hemme (< Far. *heme*) Hep, bütün, herkes.
h. 245b/16, 246a/12, 255a/10, 257b/07
h.+leri 251b/07
 [=5]
her Far. Önüne geldiği ismin benzerlerini teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.
h. 250b/09, 251a/05, 252a/05, 252b/12, 254b/03, 255b/04, 255b/06, 255b/18
h. biri 253a/16
- h. dem** 248b/17
h. kim 253b/10, 255b/10
h. kimse 241a/08
h. ne 250a/16
h. tarafge 247b/01, 249a/04
h. yan Her taraf. 239a/08
 [=17]
hergiz Far. Asla, katiyen, hiçbir vakit, hiçbir şekilde.
h. 235b/08, 238a/01, 241a/05, 241a/09, 241a/12, 241b/09, 241b/10
 [=7]
havā Ar. Gökyüzü. Gökyüzünün genel görünüşü.
h. 244a/14
 [=1]
heves Ar. İstek, arzu, meyil.
h. 248a/12
h. (ārzū heves kıl-) 250a/13
 [=2]
hey Sitem, yakınma, beğenme vb. çeşitli duyguları anlatan cümlelerde kullanılan söz.
h. 251a/17, 251a/17
 [=2]
hıdmetkār (Ar. *hıdmet* ve Far. *-kār*; *hıdmetkār*) Hizmet eden kimse, hizmetçi.
h. 256b/15
 [=1]
hızla- Hızı artmak, süratlenmek.
h.-ıp 246b/07
 [=1]
hicrān Ar. Ayrılık, ayrılık acısı.
h. (āteş-i hicrān) 241a/13
 [=1]
hiç Far. Hiç.
h. 236a/07, 238a/01, 238a/07, 241b/04, 242a/09, 243a/08, 243a/16, 244b/11
h. bir 240a/01, 243b/04, 243b/06
h. kim 235b/10, 240a/06, 242b/08
 [=14]
hikmetli Hikmet dolu, içinde hakikat ve gizli sırlar bulunan.
h. 250a/13
 [=1]

h̄il'atlı Kıymetli kaftanı olan kimse.

h̄. (zerrīn h̄il'atlı) 251a/01

[=1]

h̄ile Ar. Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyla yapılan tertip, düzen.

h̄.+ler kı1- 245b/03

[=1]

h̄imāyet Ar. Himaye.

h̄. 236b/05, 238b/04, 239b/06

[=3]

h̄immet Ar. Yardım, ihsan.

h. 240b/05

h. ber- 246b/04

[=2]

h̄immetli Himmet sahibi olan, himmet eden.

h. 241b/15, 247a/13

[=2]

Hindū Far. Hindistan halkından olan, Hinduizm'e mensup kimse.

h. 256b/17

[=1]

h̄opla- mec. Yerinden oynamak.

h̄.-r 248a/13

[=1]

h̄oşla- Gönlnünü hoş etmek, iyi muamele etmek.

h̄.-mas 252a/07

[=1]

h̄öl Islak, yaş, nem.

h. bol- 256a/15

[=1]

h̄üb Far. Güzel.

h̄. 242b/13, 248b/17

[=2]

H̄udā Far. Allah, Tanrı. Krş. **H̄udāy**

H̄. 237a/09, 246b/09, 253a/15,

253b/10, 254b/16, 255a/09, 256b/04

H̄. (kādīr H̄udā) 236a/09, 255a/18

H̄.+dīn 237a/07

H̄.+gā 253a/15, 253b/11, 255a/13,

256a/16

H̄. men 257a/04, 257a/06

H̄.+nı 248b/17

H̄.+niñ 254a/02, 256a/04

H̄.-yı Te'ālā 238b/01, 239b/04, 239b/05, 240b/01, 241a/14

[=21]

H̄udāy Bk. **H̄udā**

H̄. 248a/15

H̄.+ım 257a/09, 257a/11

[=3]

h̄umārī Ar. Bir şeyden kendini kaptıracak derecede mutluluk duyan kimse, mest, sarhoş.

h̄. 235a/09, 235a/11

[=2]

h̄urd Far. Küçük.

h̄. kelān 251b/06

[=1]

h̄ūrī Ar. Cennet kızı, huri.

h̄. 251a/02

[=1]

h̄urrem Far. Sevinçli, şen, gönül açıcı.

h̄. 255b/05

[=1]

h̄urūş Far. Coşma, gürlleme, şamata.

h̄. eyle- 252b/07

[=1]

h̄ūş (< Far. *hoş*) Beğenilen, güzel, iyi.

h̄. 249a/07, 256b/01

h̄. bol- 247a/03

[=3]

h̄uṭbe Ar. Cuma ve bayram namazlarında minberde okunan dua ve verilen öğüt.

h̄.-i devrān 236b/11

[=1]

h̄ürmet Ar. Bir şeye veya bir kimseye değer vermektan ileri gelen ölçülü davranma hissi, çekinme ile karışık bir sevginin verdiği dikkat ve itinâ gösterme duygusu, saygı.

h. +i 236a/11, 236a/11, 236b/01,

236b/01

[=4]

H̄üseyn Hz. Muhamemd'in torunu.

H̄. 239a/01

[=1]

h̄üsrev Far. Hükümdar, şah, padişah.

h̄.+ni (tāc-ı h̄üsrev) 254b/05

[=1]

I

ırağlık Uzaklık.

1. 255b/18

[=1]

ırgı- Hareket etmek.

1.-**ğamığa** 245b/08

[=1]

ırgış- Hareketlenmek, kımıldamak.

1.-**ar** 248a/02

[=1]

İsfahān İran'da bir şehir.

I. beli 246a/01

I.+dın 250b/14

[=2]

İsfahānlı İsfahan şehirli olan kimse.

I. 247b/16

[=1]

İ

'ināyet Ar. Lütuf, ihsan, iyilik.

'**i.** 236b/05, 237a/07

'**i. ber-** 239b/09

'**i. eyle-** 246b/11

[=4]

'işret Ar. İçki içme, içki.

'**i.** 256a/08

[=1]

'izzet Hürmet, saygı.

'**i. bilen** 256a/19

[=1]

İbrāhīm Yahudilik, Hristiyanlık ve İslām dinlerinin müştereken kabul ettiği büyük peygamber.

İ. 238b/07

[=1]

iç Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.

i.+inde 237b/07, 242b/15, 247b/04, 247b/06, 247b/08, 247b/10, 247b/12, 247b/14, 247b/16, 248a/02, 248a/04, 248a/06, 248a/08, 248a/10, 248a/12, 248a/14, 248a/16, 248b/01, 248b/03, 248b/05, 248b/07, 248b/09, 249a/02

[=23]

iç- Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

i.-edi 248a/15

i.-edür men 241b/03

i.-mey 241b/09, 253b/04

[=4]

içre İçinde, içerisinde.

i. 249b/02, 254b/05

[=2]

ige Sahip.

i.+m 253b/18, 255a/08, 255b/21

i.+m (kâdir igem) 254b/12, 254b/19

[=5]

ihsān Ar. Lütuf, kerem, iyilik.

i.+(hayr ihsān kı-) 253b/05

i.+ın (hayr ihsān) 253b/13

[=2]

iķbāl Ar. Talih ve baht açıklığı, mutluluk, saadet.

i.+im 238a/06

[=1]

iki Birden sonra, üçten önce gelen sayının adı.

i. 237b/13, 240a/08, 242b/15, 247a/01, 251b/15

i. (on iki) 245b/14, 250b/08

i. (on iki imām) 239a/03, 246b/15

i. (on iki kün) 246a/01

i. (on iki serdār) 244b/06

i. (on iki serdārım) 242a/04

i. bölek kı- 241b/12

[=13]

ilāhlaş- İlah gibi olmak.

i.-ıp 247b/06

[=1]

ile Bk. **bilen 2**

i.+dür 236a/04

[=1]

ilen Bk. **bilen 2**

i. 252b/08

[=1]

imām Ar. Dördüncü halife Hz. Ali'nin soyundan gelen ve onun vekili kabul edilen kişilerin unvanı.

i. (on iki imām) 239a/03, 246b/15

[=2]

imān Ar. Allah'a inanma, dinî inanç.

ī. 237b/07, 251a/13

ī.+dın 255b/13, 255b/21, 257a/05

ī.+ige 255b/02

[=6]

in- Kaplamak, basmak, çökmek.

i.-gen 240b/07
[=1]
in‘ām Ar. Lütuf, ihsan.
i. ét- 250a/16
i. kıl- 250b/05, 251a/08
[=3]
ini Küçük erkek kardeş.
i.+ne 255a/18
[=1]
‘İsā Kur’an’da adı geçen ve kendisine kutsal kitap İncil verilen peygamber.
‘İ. 236b/01
[=1]
İsfendiyār İran tarihinde hak, kudret ve lutuf sembolü olarak yer alan efsanevî kahraman.
i. 253a/04
[=1]
İslām Ar. Hz. Muhammed’in yaydığı din, Müslümanlık.
İ. éli 246b/09
[=1]
İsmā‘īl Hz. İbrâhim’in oğlu, Kur’an’da adı geçen bir peygamber.
İ. 238b/07
[=1]
iste- Dilemek, talep etmek.
i.-rim 236a/10, 236b/02, 236b/04, 236b/07
[=4]
isti‘ānet Ar. Yardım isteme.
i. 236a/10, 236b/02, 236b/04, 236b/07
[=4]
iş Bir maksatla yapılan faaliyet, çalışma, amel.
i. 236a/01
i.+i 236a/01, 244a/04
i.+idür 253b/04
i.+im kıl- 245b/09
i.+in 250a/01
i.+in kıl- 256b/13
i.+ini 253b/10
i.+iñ 241b/14, 243a/02, 253b/09
i. kıl- 251a/04
i.+ler 242b/14
i.+lerin 254b/19
[=14]

işen- İnanmak, birine güvenmek.
i.-meñ 254a/11
i.-meñler 256b/02
[=2]
izle- Arkasından gitmek, takip etmek.
i.-megil 253a/11, 255a/03
i.-señ 253a/11, 255a/03
i.-ydür 255b/10
[=5]

K

ķabāli Elbiseli, kaftanlı veya cüppeli.
ķ. (gümüş ķabāli) 247a/10
ķ. (tılla ķabāli) 250b/17
ķ. (zer ķabāli) 247b/10
[=3]
ķabūl Ar. Bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma.
ķ. bol- 246b/15
ķ. kıl- 241a/12, 250b/01, 256b/06
[=4]
ķaç- Birinden veya bir şeyden kurtulmak için süratle uzaklaşmak.
ķ.-ar 247a/14
ķ.-ar sen 244a/12
ķ.-ġanı 252b/08
ķ.-ıp 246a/06, 248a/01
ķ.-ıp ķara- 249a/01
ķ.-mak 248a/03
ķ.-sun 250a/04
[=8]
ķadd Ar. Boy.
ķ.+in 255a/12
[=1]
ķadır- Terk etmek.
ķ.-ar 255b/12
ķ.-ıp 257b/01
[=2]
ķādir Ar. Kudret ve kuvvet sahibi, yapabilme gücüne malik olan kimse, muktedir.
ķ. 246b/11
ķ. Allāh 239b/06, 249b/10
ķ. Ħudā 236a/09, 255a/18
ķ. igem 254b/12, 254b/19
[=7]
ķaf Anka kuşunun yaşadığı ve yeryüzünü çepçevre kuşattığı kabul

edilen efsanevî dağ için kullanılmıştır. Aynı zamanda bu dağ üzerinden herhangi bir mesafeye atf yapılmaktadır.

ķ. 251a/04

ķ. (kūh-ı kaf tađı) 253a/17
[=2]

kāfir Ar. Tanrı'nın varlığını ve birliğini inkAr eden kimse.

k. 235a/06, 235b/04, 239a/11, 240a/07, 240b/03, 240b/04, 241b/01, 242b/03, 244a/04, 247a/05, 247a/14, 247a/15, 247b/09, 248a/05, 249a/16, 250a/04

k. **bilen** 240b/11, 243a/12

k.+**de** 237b/04, 248b/08

k.+**din** 249a/15

k.+**ğa** 240a/15

k.+**ge** 235a/06, 239b/04, 239b/07, 239b/12, 240b/01, 243a/09, 247b/03

k.+**ler** 235b/08, 239a/08, 240a/01, 240a/03, 244b/13, 247b/07, 249b/09, 250a/09

k.+**lerdin** 255a/12

k.+**lerğa** 235a/07

k.+**lerge** 238b/01, 246b/02, 246b/14, 250a/05

k.+**leri** 236a/09, 240b/03

k.+**lermi** 240b/11, 241b/13, 247a/13, 247b/01, 248b/17, 250a/07, 250b/05, 251a/07

k.+**lerniñ** 237b/07, 247a/16, 247b/05, 257a/09

k.+**ni** 241b/15, 246b/10, 246b/16, 249a/13, 249b/11

k.+**niñ** 236b/09, 238a/14, 239b/06, 239b/09, 239b/10, 239b/11, 239b/15, 239b/16, 239b/17, 242a/04, 248a/01

k. **érđi** 253b/15

[=74]

kaflan Kedigillerden, Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, sarımsak kahverenkli postu kendine has şekilli siyah çizgilerle kaplı, karnı beyaz, kuyruğu halka halka, çok kuvvetli, iri, çevik, yırtıcı hayvan.

ķ. 240b/06, 251b/09
[=2]

ķahramān I Far. Savaşta yiğitlik ve cesaret göstererek korkusuzca dövüşen kimse, yiğit, bahadır.

ķ. 236a/05, 249b/05
[=1]

ķahramān II Far. Köroğlu'nun on iki serdarından biri.

ķ. 236a/05, 249b/05
[=1]

ķal- 1. (Olduğu yerde veya olduğu hâlde) Durmak.

ķ.-**adur** 253b/04

ķ.-**dı** 239b/11, 240a/03, 241b/13, 242a/10, 247b/01

2. Bir şeyin etkisine maruz olmak.

ķ.-**dı** 248b/08

ķ.-**đuçı** 252a/11

ķ.-**ıpdur** 242b/06

3. (Bir yerde) Olmak veya bulunmak.

ķ.-**dı** 243b/13, 254a/11

ķ.-**dı mu** 242b/04

ķ.-**dım** 242a/01, 242a/01

ķ.-**ğan** 251a/07

ķ.-**masun** 245a/03, 250b/01

ķ.-**sun** 246b/05, 254a/17

ķ.-**updur** 242b/07

4. Birinden diğerine geçmek, intikal etmek.

ķ.-**ğan** 246b/08

ķ.-**sun** 254a/17

5. Artmak.

ķ.-**ğanı** 250a/07

6. Var durumda olmak, mevcut bulunmak.

ķ.-**madı** 237b/13, 238a/01, 238a/07, 253a/04, 253a/06, 253a/16

ķ.-**mas mudı** 253a/12, 253a/14, 254a/13

ķ.-**sa** 253a/12, 253a/14, 254a/13

7. Ayrılmamak.

ķ.-**mañız** 253b/03

ķ.-**maydur** 257b/05

[=36]

mecālim ķal- 238a/01, 238a/07

[=2]

- bolup kal-** 247b/01
kirip kal- 241b/13
yatıp kal- 242a/01
 [=3]
kalem Ar. Yazı yazmaya mahsus, genellikle çubuk biçiminde alet.
ķ. 255a/17
 [=1]
ķalkān Ok, kılıç vb.nden korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık.
ķ. 249b/17, 250b/17
ķ. (altun ķalkān) 247b/10, 247b/12
ķ. (tılla ķalkān) 248b/12
ķ.+lar (tılla ķalkān) 245a/14
 [=6]
ķalkānlı Korunmak için kalkanı olan.
ķ. (tılla ķalkānlı) 247a/10, 249a/02
 [=2]
ķalkıl- Hareketlenmek, harekete geçmek.
ķ.-ap taş- 245a/16
 [=1]
ķama Silah olarak kullanılan, iki yüzü keskin, ucu sivri, kın içinde bele takılarak taşınır, uzun ve enli bıçak.
ķ.+sımı 250a/11
 [=1]
ķamçı Ucuna ince deri, meşin veya ip bağlanmış bir değnekten ibaret vurma aleti, kırbaç.
ķ.+lar ur- Kamçı ile vurmak. 245b/07
 [=1]
ķāmil Ar. İlim, fazilet ve hüner sahibi kimse.
ķ. 246b/16
ķ. pīr 252a/04
 [=2]
ķan Vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.
ķ. 246b/05, 247b/07
ķ.+ğa 235b/06
ķ.+ı 243a/13, 247b/01, 248b/07, 252b/14, 253a/02
ķ.+ıñ 241b/03, 241b/09
ķ.+lar aķ- 247a/16
ķ.+larını 238a/12
ķ. tōk- 247b/06, 248a/12, 248b/09
ķ. yıgla- Büyük bir üzüntü içinde olmak. 242b/03
 [=16]
ķanat Kuşlarda uçmayı sağlayan organ.
ķ.+ıdın 255b/20
ķ.+ım (ķol ķanat) 250b/03, 252a/01
 [=3]
ķand Ar. Şeker.
ķ. 256a/09
 [=1]
ķanı Hani, nerede.
ķ. 236a/05, 239b/08, 241b/15, 241b/15, 242a/02, 242a/04, 242a/06, 242a/08, 242a/10, 242a/12
 [=10]
ķanlı İçinde kan bulunan. Krş. **ķanlı**
ķ. 242b/12, 246a/08
 [=2]
ķanlı Bk. **ķanlı**
ķ. 242b/06, 245a/06
 [=2]
ķapa Sıkıntılı, boğucu.
ķ. felek 244b/14, 255a/05, 255b/20
 [=3]
ķapķara Çok kara, kömür gibi kara, siyah
ķ. 256a/07
 [=1]
ķara 1. Kömür renginde olan, siyah renkli.
ķ. 253a/04, 254a/01
ķ. baş 248b/01
ķ. başlı 248b/03
ķ. yer kııl- 255a/01
 2. Kötü, talihsiz.
ķ. 236a/07, 238a/06
ķ. başım 249a/11
ķ. kūn sal- 241b/06
 3. Toprak.
ķ. 242b/02,
 [=11]
ķara- Bakmak.
ķ.-ğın 253b/08
ķ.-maydur 257b/02
ķ.-mayın 245b/17, 257b/06
ķ.-p 235a/06, 235a/07, 237b/08, 239b/04, 241a/15, 241b/11, 243a/03,

- 243b/03, 244b/04, 245a/04, 246a/03, 249b/09, 251a/10, 251b/07, 257b/06
- ķ.-p kör-** 243a/03
- ķ.-p tur-** 254a/05
- ķ.-r** 245b/03, 248b/17, 249a/01
- ķ.-r érđi** 247a/16
- ķ.-r men** 235b/08
- ķ.-yđı** 245b/02
- ķ.-yğannıñ** 257a/10
- ķ.-ym** 245a/06
[=29]
- ķaçıp ķara-** 249a/01
[=1]
- ķarār** Ar. Bir yerde veya bir halde durma, sebat üzre kalma, sakin olma.
ķ. (şabr ķarār) 248b/05
[=1]
- ķarat-** Baktırmak.
ķ.-mayın 252b/16
[=1]
- ķarğ-** Lanetlemek.
ķ.-ıp 255b/21
[=1]
- ķarğa** Kanatları geniş, tüyleri kara, gagası dişli, tarla ve bahçelere çok zararlı ötücü kuş.
ķ. 246b/05
[=1]
- ķarı** Yaşlı, ihtiyar.
ķ. 250a/14
ķ.+lar 248b/03
[=2]
- ķarıl-** Karışmak.
ķ.-ur 255b/20
[=1]
- ķarındaş** Kardeş, akraba.
ķ.+ı 241a/08
ķ.+ım 249a/10
ķ.+larım 249a/09
[=3]
- ķarış-** Birbiri içinde dağılmak, birleşmek.
ķ.-ur 243a/13
[=1]
- ķarlı** Üstünde kar bulunan, karla örtülü.
ķ. 250a/01, 251b/01
[=2]
- ķarşı** Ayrı şeyleri temsil edenlerin her birine göre diğeri, zıt, muhalif.
ķ.+ğa 257b/06
[=1]
- ķārūn** Hz. Musa'nın kardeşi, onun yardımcısı olarak İsrailoğulları'na gönderilen peygamber.
ķ. 254a/01
[=1]
- ķarż** Ar. Ödünç, borç.
ķ.+ın 252a/17
[=1]
- ķaşd** Ar. 1. Niyet, istek, amaç, gaye.
ķ.+ında 242b/03, 254a/14
2. Birine karşı bilerek kötü davranma, kötü niyet.
ķ. ét- 255b/02
[=3]
- ķaşr Bég** Bk. **ķaşr Ĥvāce**
ķ. 249b/05
[=1]
- ķaşr Ĥvāce** Koroğlu'nun on iki serdarından biri. Krş. **ķaşr Bég**
ķ. 244b/08
[=1]
- ķaş** 1. Karşı.
ķ.+ığa 243b/10
2. Gözlerin üzerinde kavisli bir çizgi meydana getirecek biçimde yer alan kısa kıllar.
ķ.+ığa 245b/16
ķ.+ıñı 241b/05
ķ.+lar 245a/06
[=4]
- ķāşkī** Far. Keşke.
ķ. 240a/07
[=1]
- ķat-** (Bir kimseyi birinin yanına) Yoldaş olarak vermek, birlikte göndermek.
ķ.-ıñ 250b/08
2. Eklemek.
ķ.-ıp 245a/12
ķ.-manım 241b/09, 241b/10
[=4]
- alıp ķat-** 250b/08
[=1]
- ķatar** (< Ar. *ķatar*) Sıra, dizi.

- ķ.** 251a/10
ķ.+dın 255b/11
 [=2]
ķatıĝ mec. Haşın, sert, kırıcı, acı.
ķ. 242b/04
 [=1]
ķatul- Kendini bir topluluĝa katmak, bu topluluĝun arasına girmek, dâhil olmak.
ķ.-duķ 243a/06
 [=1]
alıp ķatul- 243a/06
 [=1]
ķavĝuĝı Kovucu, kovalayıcı.
ķ. 252b/08
 [=1]
ķayda Nerede.
ķ. 243b/13, 253a/02
ķ. sen 245b/10
 [=3]
ķayĝu-dâr Gamlı, kederli, üzüntülü.
ķ. 257a/05
 [=1]
ķâyil (< Ar. *ķā'îl*) Hoşnut, memnun.
ķ. bol- 246a/13, 253a/09
 [=2]
ķaysı Hangi. Krş. **ķaysu**
ķ. 241a/02, 248b/10
 [=2]
ķaysu Bk. **ķaysı**
ķ.+n 244a/10
 [=1]
ķayt- Dönmek, çevirmek.
ķ.-a 240b/09
ķ.-adı 245b/05
ķ.-ar 241b/01, 241b/02, 241b/04, 241b/06, 241b/08, 241b/10
ķ.-ĝın 241a/09
ķ.-ĝuĝı 252b/06
ķ.-ıp 240b/13, 251a/09
ķ.-ıp kel- 244b/10
ķ.-mas men 241a/13
ķ.-sam 241a/14
 [=15]
dîndin ķayt- 240b/13
 [=1]
- ķazı** Ar. İslâm hukukuyla yönetilen devletlerde her türlü davayı halletmek üzere devlet tarafından tayin edilen memur
ķ. 251b/11, 251b/13
 [=2]
ķazıķ Kama.
ķ. 248b/06
 [=1]
ķāzım Sultân Köroĝlu'nun on iki serdarından biri.
ķ. 244b/07
 [=1]
ķebâb Ar. mec. Yanmış, yanık.
k. 242b/05
k. eyle- 255a/06, 256a/10
 [=3]
ķeĝ- 1. Bir yerden başka bir yere gitmek.
k.-er sen 244a/12
 2. Sona ermek, yok olmak.
k.-gey 241a/05
 3. Vazgeçmek.
k.-ip 248b/02
 4. Saplanmak, batmak, girmek.
k.-ip 248b/07
 [=4]
cândın ķeĝ- 248b/02
 [=1]
ķeĝe Gece.
k. 242a/14
k. kûndüz 236b/03, 240b/08, 243a/12, 245b/11, 245b/17, 254a/16, 256a/01, 256a/16, 256b/04, 256b/05
 [=11]
ķeĝür- Geçirmek.
k.-gey 238b/03
 [=1]
ķedüret (< Ar. *ķudüret*) Tasa, gam, kaygı, gussa.
k. (ķîne ķedüret) 250b/01
 [=1]
ķefîl Ar. Bir kimsenin iyi hâli, iyi ahlakı hususunda garanti veren kimse.
k. 252b/11, 252b/13
 [=2]
ķel- Gelmek. Krş. **ķél-**

k.-! 235b/04, 236a/11, 240b/06
k.-di 243a/02, 245b/16, 247a/03
k.-dim 240a/10
k.-diñ 244a/08
k.-er 248a/09
k.-gen 235b/10
k.-iñler 251b/11
k.-ip 236a/09, 237b/07, 250a/11, 251b/15
k.-medi 242b/03, 242b/05, 242b/07, 242b/09, 243b/04, 243b/07, 243b/08, 243b/09, 243b/11, 243b/13, 243b/15, 243b/17, 244b/10
k.-mesün 241b/04
k.-se 240a/12, 252a/03
k.-sün 253a/09
k.-üp 235a/06
k.-ür 242b/11, 242b/12, 242b/14, 242b/16, 245a/01, 246a/12, 247a/15
[=40]
kayıp kel- 244b/10
tartıp kel- 240a/12
yığılıp kel- 253a/09
[=3]
kelān Far. Büyük.
k. (hurd kelān) 251b/06
[=1]
kemāl Ar. Bir kimsenin manevî meziyetler, ahlak, ilim ve fazilet bakımından tam bir olgunluğa erişmiş olması durumu.
k.+e 251a/15
[=1]
kemhā Far. Far. Düz veya desenli dokunan makbul eski bir ipek kumaş çeşidi, havsız kadife.
k. 250b/08
[=1]
kemhāb Far. Bir çeşit nakışlı kumaş.
k. 250b/08
[=1]
kendi İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri.
k.+n 251a/06
[=1]

kerāmet Ar. Bir ermişin, Allah'ın kendisine yakın kullarına lutfettiği olağanüstü şeyler yapma gücü ile ortaya koyduğu, akıl sınırlarını aşan tabiat üstü iş, harikulade hâl.
k.+in 237b/08
k. kııl- 246b/10
[=2]
kerek Gerek, lazım.
k. 246b/07, 250b/12, 250b/16, 251a/02
k. bol- 246a/08
k.+dür 241b/02, 246B/03, 246b/04, 246b/06, 246b/08, 246b/10, 246b/12, 246b/14, 246b/16, 250b/07, 250b/08, 250b/12, 250b/13, 250b/15, 250b/17, 251a/01, 251a/04, 256b/12, 256b/16, 256b/18, 256b/20, 257a/02, 257a/06, 257a/08, 257a/10, 257a/12, 257a/14, 257b/01, 257b/03, 257b/05, 257b/07
k.-gende 256b/17
[=37]
kerekli Gereken, lazım olan.
k. 248b/13
[=1]
kerīm Ar. Kerem sahibi, cömert.
k. sultān 249a/13
[=1]
kerney Borazan.
k. 239b/03, 245a/10, 248a/16
[=3]
kes- Kesici bir aletle, öldürmek, katletmek.
k.-er 248b/07
k.-gen 253a/06
[=2]
kesil- Parçalara ayrılmak, bölünmek.
k.-ip 247b/12
[=1]
ket- 1. (Bir şey veya bir kimse) Yakın bir yerden daha uzak bir yere doğru hareket etmek, uzak bir yere varmak.
k.-e! 246b/13, 246b/13, 248a/14
k.-e ber- 241b/13, 251a/11
k.-eli 251a/04
k.-genige 242b/07
k.-ip 248a/13

- k.-ti** 242b/02, 244b/10, 251b/03, 253a/02, 254a/01
2. Varmak, ulaşmak.
k.-er 241a/03
k.-sem 246b/12
3. Yok olmak.
k.-mege 243a/14
k.-mey 252b/06
k.-se 257a/14
k.-ti 253a/01
[=19]
alıp ket- 246b/12
[=1]
kevs Far. Ayakkabı, kundura.
k. (250a/16)
[=1]
key- Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.
k.-er 255b/14
k.-gen 248b/12
k.-geni 248b/16, 251a/01
k.-ip 238a/14
k.-ipdür 247a/11
[=6]
keydür- Giydirmek.
k.-üp 254b/05
[=1]
keyin Arka.
k.+gige 254a/17
[=1]
Keykāvus İran'ın mitolojik şahı ve Şehname'nin meşhur bir karakteri
K. 253a/02
[=1]
kez- Gezmek, dolaşmak.
k.-er 249b/06
[=1]
kél- Gelmek.
k.-! 235a/08, 235a/11, 235b/02, 240b/03, 240b/05, 240b/10, 241a/11
k.-di 251b/04
k.-diñ 252a/07
k.-e yat- 244a/03
k.-ep 245a/16
k.-er érđi 247a/01
k.-e'lmey 253a/10
k.-ge éken 249b/04
k.-genniñ 248b/14
k.-gen 241a/07, 249a/10, 249a/11, 249a/13, 249a/15, 249a/17, 249b/02, 249b/04, 249b/06, 249b/08, 250b/05, 253b/16
k.-gende 253a/05
k.-genni 248b/10k.-ip 252b/15, 257a/12
k.-ip 241a/01, 241a/04, 252b/16
k.-medi 242b/01
k.-mey 240a/07
k.-meydür 254a/02
k.-se 239b/08, 240a/07, 252b/11, 252b/13, 257a/06, 257b/05
k.-sün 246b/14
k.-ür 257a/13
[=46]
toflanıp kél- 247a/01
[=1]
açğan kél- 249a/17
algalı kél- 249b/04, 249b/06, 249b/08
algan kél- 249a/15
alıp kél- 250b/05
tilep kél- 253b/16
urğalı kél- 249b/02
[=8]
qıl- Yapmak, etmek, eylemek.
q.-! 239a/07, 252a/03, 254b/19, 256b/06
q.-adur 254a/06
q.-ayın 248b/12
q.-dı 235b/06, 239b/14, 240a/01, 240b/11, 241b/11, 242b/08, 251a/08, 256a/06, 256b/13
q.-dı érse 241a/12
q.-dılar 235b/05
q.-dim 239b/12
q.-ğan 240b/13, 241a/05, 245b/09, 253b/17
q.-ğanları 245a/08
q.-ğanıñını 250a/13
q.-ğıl 239b/10, 239b/14, 239b/15, 241a/05, 249a/06, 250b/01, 253b/07
q.-ğular 251b/10
q.-iñ 237b/01, 251b/11, 254a/16
q.-iñüz 253b/05
q.-iñilar 251b/13

ķ.-ip 235a/07, 236a/08, 236b/10,
238a/13, 239b/05, 240b/02, 241b/12,
244b/05, 245b/03, 247b/03, 247b/11,
247b/15, 248b/04, 248b/04, 250a/02,
250a/09, 250b/05, 251a/04, 251a/07,
251b/05, 251b/15, 252b/07, 253a/08,
253a/10, 253b/12, 254b/15, 255a/01,
255a/01, 255a/02, 255a/05, 255a/16,
255a/18, 257a/10

ķ.-ip tur- 244b/09

ķ.-ma 239a/01, 241a/03

ķ.-madı 241a/13

ķ.-maġan 256b/13

ķ.-maķa 244b/12

ķ.-may 241b/10

ķ.-sa 236a/06, 246b/09, 246b/10,
254b/03, 254b/19, 257a/08

ķ.-sam 238a/10, 239b/07

ķ.-sañ 252b/05, 253b/12

ķ.-sıñ 249b/15

ķ.-ur 241a/02, 246a/04, 248a/05,
254a/06

ķ.-urlar 246a/09

[=93]

āh efgān ķıl- 248a/05

‘aķd-ı nikāh ķıl- 251b/05, 251b/11

‘amel ķıl- 252b/05

ārzū heves ķıl- 250a/13

‘aķa ķıl- 237b/01

āzāt ķıl- 239b/15

bendī ķıl- 249b/15, 250a/02

bengī ķıl- 256a/06

beyān ķıl- 249a/06

bir dek ķıl- 253a/08

def ķıl- 241b/11

derd ķıl- 244b/05

devr ķıl- 247b/11

du‘ā ķıl- 257a/08

düşmen ķıl- 255a/05

ér ķıl- 255a/02

érlikler ķıl- 248b/04

fermān ķıl- 236a/06

ġayretler ķıl- 247b/03

ġazab ķıl- 241a/02

ġazāt ķıl- 239b/12

ġünāh ķıl- 241a/05

ġayr ķıl- 252a/03, 253b/12, 253b/12,
253b/17

ġayr iġsān ķıl- 253b/05

ġıleler ķıl- 245b/03

‘icābet ķıl- 239b/14

iki bölek ķıl- 241b/12

in‘ām ķıl- 250b/05, 251a/08

iş ķıl- 251a/04

işim ķıl- 245b/09

işin ķıl- 256b/13

ķabül ķıl- 241a/13, 250b/01

ķara yer ķıl- 255a/01

kerāmet ķıl- 246b/10

ķul ķıl- 255a/16

ķullıķnı ķıl- 253b/07

ķurbān ķıl- 248b/12

leşker ķıl- 253a/10

maşlahat ķıl- 250a/09

musulmān ķıl- 251a/07

münācāt ķıl- 239b/05, 239b/14

nā-ümīd ķıl- 239a/01

naşıhat ķıl- 241a/12

nikāh ķıl- 251b/13

renci ķıl- 255a/18

savaş ķıl- 241b/10

savaşımını ķıl- 244b/12

savaşnı ķıl- 246a/04

sāyebān ķıl- 238a/13

selāmet ķıl- 246b/09

sitem ķıl- 242b/08

siyāset ķıl- 235a/07, 240b/02

şefā‘at ķıl- 239a/07

şır ķıl- 255a/01

temāşā ķıl- 251b/15, 254b/19

tevbe ķıl- 241a/05

uruş ķıl- 235b/05, 235b/06, 239b/07,
240a/01, 240b/11, 240b/13, 246a/09

yād ķıl- 236b/10

yār ķıl- 236a/08

yürüş ķıl- 239b/10, 252b/07

zār ķıl- 254b/15

zār zār ķıl- 254a/16

zorlıķlar ķıl- 248b/04

[=80]

ķılıç Kıın içine konup bir kayışla bele
takılan, çelikten yapılmış, eğri veya
düz, uzun kesici silah. Krş. ķılınç

ķ. 247b/16
ķ.+ı 253a/06
ķ. bilen (tılla kılıç bilen) 248b/15
ķ.+ların 251a/06
ķ. ur- 246b/14
[=4]
kılınç Bk. kılıç
ķ. 238a/14, 243b/14, 250b/13
ķ. çaf- 242a/03
ķ. ur- 246b/06, 247a/05
[=6]
kılınçla- Kılıçtan geçirmek
ķ.-p 242a/08
[=1]
kır Tepe.
ķ.+nıñ 246a/16, 250a/08
[=2]
kır- Öldürmek, katletmek.
ķ.-dı 240b/12
ķ.-ıñ 250a/02
ķ.-ıp 249a/16
ķ.-ıp coy- 247b/03, 248a/05
ķ.-ıp kırıp 250a/07
ķ.-ıp taşla- 249b/12
ķ.-maka 244b/13, 247a/13
ķ.-sam 246b/10
ķ.-sıñlar 246b/13
[=11]
kırın Öldürücü, toptan yok edici salgın
hastalık veya olay.
ķ. ét- 241b/15, 246b/16
ķ. sal- 242a/03
[=2]
kırgın Öldürme, kesme.
ķ. ét- 246a/05
[=1]
Kırğız Yenisey ırmağının yukarı
boylarında tarih sahnesine çıkan ve
daha sonra Orta Asya'ya göç ederek
orada yerleşen büyük bir Türk boyu.
K. 250b/15
[=1]
kırıl- Telef olmak, helak olmak.
ķ.-ur 247a/05
[=1]
kırķ Otuz dokuzdan sonra, kırk birden
önce gelen sayının adı.

ķ. altı kün 242b/07
ķ. biñ 250b/12, 250b/13, 250b/16,
251a/06
ķ. bir 247b/06, 248a/05, 248b/07
ķ. miñ 250b/12, 250b/13
ķ. tümen 250b/07
ķ. yıl 255a/15
[=12]
Kırķ Çilten Dinî inanışlara göre göze
görünmeden insanlar arasında
yaşayan ve tabiat üstü kuvvetlere
malik olan kırk varlık, kırklar. Krş.
Çihil Ten, Çilten
K. 246b/15
[=1]
Kırķ Yigit Köroğlu'nun emrindeki
yiğitler.
K. 248a/03, 248b/04
K. bilen 245a/04, 246a/16, 250a/08
K.+din 236a/07
K.+ge 246a/03, 246b/01, 246b/02
K.+im 251b/17, 252a/16
K.+lerim 242a/12
K.+ni 235b/07, 244b/05
[=14]
kırķ- Kesmek, kırmak.
ķ.-alı 249a/13
[=1]
kırķma Kırkıma işi, kırkılmış olan.
ķ. çay 248a/15
[=1]
kırkı Ar. Al, kızıl renk.
ķ. 253a/07
[=1]
kırş Sonbahar ile ilkbahar arasındaki
yılın en soğuk mevsimi. Krş. gış
ķ. 240a/14
ķ.+ların 254b/18
[=2]
kıryaķ Göğüse giyilen zırh, cebe.
ķ.+larıñ 238a/04
[=1]
kıryaķlı Zırhı olan kimse.
ķ. (bürküt kıryaķlı) 248b/15
[=1]
kırıām Ar. Ayağa kalkma, ayakta durma.
ķ. 239a/02

- [=1]
kıyâmet Ar. mec. Felaket, büyük sıkıntı, bela ve musibet.
ķ. 242a/10
- [=1]
kıymet Ar. Değer.
ķ. 257a/02
ķ. bahā 250b/10
ķ.+lerdin 256a/19
- [=3]
kıymetlik Değerli.
ķ.+dın 257a/07
- [=1]
kız Dişi cinsten olan evlat veya genç kimse.
ķ.+ıge 241b/11
ķ.+ım 250b/03
ķ.+ına 241a/12
ķ.+ımı 241a/01
ķ.+ıñdur 240b/13
ķ.+ıñını 252b/13
- [=6]
kızıl Parlak kırmızı renk.
ķ. 235b/06, 239a/10, 243a/13, 245a/02, 245a/17, 245b/15, 247a/15, 247b/11, 247b/14, 252b/12, 253a/01
ķ. yalavlı 245b/04
- [=12]
kızıl-baş Kızılbaşlık inancını taşıyan kimse, sürhser.
ķ.+nı 246a/05
- [=1]
ki Far. Bağlama edatı.
k. 252a/11, 252b/03, 254b/08, 256b/18
k. (güyā ki) 240b/07
- [=5]
kifâyet Yeter miktarda olma, yetişme, elverme, kâfi olma.
k. 236b/06
k. eyle- 237a/08
- [=2]
kim 1. Zamir.
k. 238a/06, 241a/10, 246a/06, 253b/04, 253b/10, 254a/11
k. (hıç kim) 235b/10, 240a/06, 242b/08
- k.+dür** 248b/11, 248b/12, 248b/14, 248b/16, 249a/01, 249a/03, 249a/05, 249a/07
k.+iñ 254a/16
k.+ler 246a/06, 246a/06
k.+lerge 254a/13, 254b/02, 255b/04
 2. Bağlama edatı.
k. 240a/01, 243b/03, 243b/05, 246a/16, 255b/10
- [=28]
kimse Herhangi bir kişi.
k.+ler 255b/14, 255b/14
k.+niñ (her kimse) 241a/08
- [=3]
kīne Far. Kin.
k. kedüret 250b/01
- [=1]
kinez Prens, efendi, yiğit.
k. 252a/06
k.+lerin 250b/09
- [=1]
kir- 1. Dışarıdan içeriye girmek, içeri varmak.
k.-di 241b/12
k.-gende 247a/06
k.-ip 251a/07
k.-ip kal- 241b/13
k.-sem 246b/03
 2. İçinde yer almak, dahil olmak.
k.-ipdur 241a/01
- [=6]
dinge kir- 241a/01
- [=1]
kiriş- Girişmek.
k.-! 247b/15
- [=1]
kişi İnsan, şahıs, kimse.
k. 252a/08, 252a/12
k.+de 252a/17
k.+din 252a/03
k.+ge 252b/06, 254a/08
k.+niñ 252a/09, 254a/01, 255b/17
- [=9]
kişne- (At) Ses çıkarmak.
k.-di 251b/05
k.-genmi 251b/05
- [=2]

kizle- Başkalarının göremeyeceği bir yere koymak veya belli olmayacak bir duruma sokmak, saklamak
k.-r 241b/14

[=1]

Ꞑoca Pehlevān Kōroĝlu'nun on iki serdarından biri.

Ꞑ. 244b/06

[=1]

ꞐoꞐak Yiĝit, yűrekli, cesur kimse.

Ꞑ.+larım 242a/08

[=1]

Ꞑol İnsanın omzundan parmak uꞐlarına kadar olan organı.

Ꞑ. 240a/06, 252a/04

Ꞑ.+ıda 253b/01

Ꞑ.+ıdın 253b/06

Ꞑ.+ıĝa 244a/05, 244b/09, 253b/08

Ꞑ.+ıĝe 255a/17

Ꞑ.+ıma 253a/09

Ꞑ.+ında 242b/05, 245a/17, 246a/01, 249a/03

k.+ına 252b/17

Ꞑ.+ıñ 254a/12

k.+ındaĝı 255b/03

Ꞑ.+ıñdın 252a/03

Ꞑ.+ıñnı 253b/13

Ꞑ. Ꞑanat 250b/03, 252a/01

Ꞑ.+nıñ 246b/01

Ꞑ.+unda 247a/06

Ꞑ.+undaĝı 255b/17

[=22]

Ꞑol- İstemek, rica etmek.

Ꞑ.-ap 237b/13, 241b/13, 250a/07

Ꞑ.-sun 235b/01

[=4]

Ꞑolda- Kollamak, himaye etmek.

Ꞑ.-! 239a/05

[=1]

Ꞑon- 1. (UꞐucu Şey) UꞐmasına son verip bir yerde durmak.

Ꞑ.-ar bol- 243a/05

2. Bir yerde durmak.

Ꞑ.-ĝan 245b/09

[=2]

Ꞑondur- Yerleştirmek, bir Şeyi bir yere koymak.

Ꞑ.-ay 241b/05

Ꞑ.-dı 238a/11

Ꞑ.-up 254b/08

[=2]

ꞐorꞐ- Korkuya kapılmak, korku duymak, űrkmek.

Ꞑ.-may 254a/09

Ꞑ.-up 256a/16

[=2]

ꞐorꞐak Őabuk korkuya kapılan, olmayacak Őeylerden korkan, cesur olmayan kimse, űdleĝ.

Ꞑ.+larnıñ 248a/07

[=1]

ꞐoŐun Asker, ordu.

Ꞑ. 240a/12, 248a/09, 248a/11

Ꞑ. tart- 245a/04

[=4]

Ꞑoy- 1. (Bir yere) koymak, (bir yere) yerleştirmek.

Ꞑ.-ar 247b/04, 248b/17, 255b/14

Ꞑ.-ar men 246b/07

Ꞑ.-ayın 246b/02

Ꞑ.-dı 235a/06

Ꞑ.-ĝan 249a/14

Ꞑ.-salar 242a/07

Ꞑ.-ular 235a/09

Ꞑ.-uñlar 235b/03, 249b/10, 249b/11, 249b/17, 250a/03, 250a/04, 250a/06

Ꞑ.-up 238a/12, 239b/04, 240a/01, 240b/02, 246b/06, 247a/16, 247b/11, 248b/14, 257b/03

2. Bir kimsenin kalmasına izin vermek.

Ꞑ.-mas mu 252b/15

Ꞑ.-sa 252b/15

[=27]

ꞐoymaꞐçı Koyma, yerleŐtirme işini yapan kimse.

Ꞑ. 249b/09

[=1]

Ꞑoyul- Bir Şeyi bir yere bırakmak.

Ꞑ.-up 257a/02

[=1]

kŐĝ GŐcmeĝ işi, bir yerden başka bir yere taŐınma.

k. 257a/07

- k. al-** 256b/18
[=2]
köl Göl.
k. 256a/15
[=1]
köfrek Daha çok, daha fazla.
k. 252b/04
[=1]
köfük İnsanların ve hayvanların ağzında görülen salyamsı kabarcıklar
k. 248a/02
[=1]
kök Gökyüzü, gök.
k.+ler 246a/05, 246a/15
k.+ge 244a/14, 253a/03, 254b/08
k.+ni 238b/02
[=4]
köñül Gönül, yürek.
k.+degi 253a/03
k.+i (köñli) 248a/09
k.+i (köñli) 243b/04
k.+lerde 246a/11
k.+üm (köñlüm) 238a/09, 254b/02
[=6]
köp Çok, fazla.
k. 235a/06, 236b/08, 239b/04, 240b/11, 242a/04, 242b/02, 243a/03, 243a/04, 243a/07, 243a/16, 245a/03, 252b/01, 253b/18, 257a/05, 257a/11
k.+dür 235b/04, 238a/01
k.+ler 248a/13
[=18]
kör- 1. Gözle veya ışık yardımı ile bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek.
k.-! 254a/03, 255a/18
k.-di 243a/03, 244a/03
k.-diler 246a/16
k.-düm 257a/11
k.-mekge 256a/06
k.-mes 235b/10
k.-mey 242a/12
k.-señ 238a/06, 240b/01, 241b/11, 244a/12, 244a/13, 252a/14
k.-üñ 256a/04
k.-üp öl- 242a/10
2. Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna şahit olmak, müşahede etmek.
k.-di 242a/14, 255a/11
k.-din mü 244b/02
k.-düm 242b/02
k.-er 242b/12
k.-gil 241a/04
k.-gin 250b/02
k.-siñ 236a/07, 238a/11, 240b/01, 241a/12, 245b/17, 249b/09
k.-üp 237b/08, 242a/16, 247b/09
3. ... olarak kabul etmek, şöyle veya böyle değerlendirmek.
k.-er 255b/12
k.-gen 256a/08, 256a/12
[=3]
4. Zarf-fiillerin olumlu şeklinden sonra geldiğinde hareket anlamı taşıyan süreklilik fiilleri yapar
k.-! 237a/07
[=41]
tüş kör- 242a/14, 242a/16, 242b/02
[=3]
aytıp kör- 250b/02
yetüşe kör 237a/07
[=2]
Köroğlu Çembil'in hükümdarı. Krş.
Köroğlu Beg, Köroğlu Bég, Köroğlu Han, Köroğlu Sultân
K. 242b/09, 242b/10, 242b/16, 243b/05, 243b/16, 244b/01, 245a/02, 246a/03, 246b/15, 250a/05, 250a/13, 251a/04, 251b/15
K. (Sultân Köroğlu) 250a/12
K. Beg 243a/01
K. bilen 235b/07
K.+dur 249b/01
K.+m 249a/17
K.+niñ 240b/10, 242a/16, 244b/03, 244b/05
[=22]
Köroğlu Beg Bk. Köroğlu
K. 243b/04, 243b/06, 244a/01, 244a/02, 245b/17, 246a/02, 246a/13, 246a/15, 246a/16, 246b/01, 247a/16,

- 249b/09, 250a/07, 250a/08, 250b/04,
252b/07
K.+din 243b/03
K.+ni 244b/04
K.+niñ 251a/05
[=19]
Köroğlu Bég Bk. Köroğlu
K. 236a/06, 236a/07, 247a/01,
251b/04
[=4]
Köroğlu Han Bk. Köroğlu
K. 248b/09, 250a/15
K.+niñ 247a/03
[=3]
Köroğlu Sultān Bk. Köroğlu
K. 244a/03, 244a/05, 244b/09,
245a/04, 245a/09, 250b/05, 251a/06,
251a/09, 251b/07, 251b/12
K.+ğa 244a/01
K.+ım 241b/15
[=12]
körün- 1. Kendini göstermek, ortaya
çıkmaq, zuhur etmek.
k.-gen 249b/01
2. Görülür hâlde olmak,
görülebilecek durum veya nitelikte
olmak.
k.-medi 236a/07
k.-ür 247a/04
3. ... olduğu hissini vermek, ...
etkisi bırakmak.
k.-di 241b/07
[=4]
köş- Göç etmek, göçmek.
k.-eyin 241a/06
k.-er 257a/07
k.-gen 244a/07
[=3]
köşk (< Far. *kūşk*) Bahçe içindeki
büyük süslü ev, kasır
k. ayvān 251a/11
[=1]
köter- Götürmek.
k.-gen 237a/04, 247a/07, 251a/15
k.-ip 238a/11, 243a/16
k.-mes 243b/01
[=6]
köy- Yanmak.
k.-dür 243b/15
k.-meydür 253b/11
k.-üp yan- 243b/16
[=3]
köz Göz.
k. 254a/12
k. 240a/15
k. bilen 255b/12
k.+de 248a/07
k.+din 245a/06, 257b/02
k.+i 240a/08, 247a/01
k.+ige 241b/07
k.+in 242a/07, 246b/05
k.+iniñ 250b/03
k.+iñni 252b/12
k.+lerige 254a/03
k.+lerimge 242b/06
k.+üm 238a/07
k.+üñni 242b/12
[=17]
közle- Dikkatle bakmaq, gözle takip
etmek.
k.-r 256a/01
[=1]
küdrət Ar. 1. Allah'ın her şeye kadir
olması, dilediği her şeyi yapması
şeklinde tecelli eden sıfatı, kâinatta
zahir olan gücü.
k.+in 256a/04
k.+iñdin 238b/05
2. Kuvvet, güç.
k.+ini 254b/11
[=3]
küh Far. Dağ.
k.+i kaf tağı 253a/17
[=1]
kul 1. Allah tarafından yaratılmış olan
insan, kişi.
ķ. 250b/12, 250b/14
ķ. bol- 256a/16
ķ.+ğa 253a/15, 256a/08, 256a/12
ķ.+ı 256b/18
ķ.+ıña 237a/11
ķ.+lar 248b/02
ķ.+nı 254b/15, 255b/03
2. Köle.

- ķ. ķıl-** 255a/16
ķ.+ları 256b/15
 [=14]
ķulak Başın iki yanında bulunan işitme organı.
ķ.+ıġa 243a/02
ķ.+ın (ķulaġın) 247b/08
ķ.+dın sal- 257b/04
ķ. sal- 246a/02, 253b/02
 [=5]
ķullık Kulun Allah'ın emir ve yasaklarına uyma sorumluluġu, kul olmanın gereġi olan hizmet.
ķ.+nı ķıl- 253b/07
 [=1]
ķuluk Kurnazlık.
ķ.+ın (ķuluġın) 254a/07
 [=1]
ķur- Bir araya getirmek, toplamak, teşkil etmek.
ķ.-ar 253a/07
 [=1]
ķur'a Ar. Sıra, kısım, bölüm.
ķ. 240b/12.
ķ. ķur'a 254b/10
ķ.+larġa 241b/05
 [=4]
ķur'a-endāz (Ar. *ķur'a* ve Far. -endāz; *ķur'a-endāz*) Kura çeken, ayıran.
ķ. 240b/12
ķurbān Ar. mec. Bir amaç uğruna kendini feda eden kimse.
ķ. bol- 242b/11
ķ. ķıl- 248b/12
 [=2]
ķuř Yumurtlayan omurgalılarından gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.
ķ. 244a/17
ķ. ķuř 256a/09
ķ.+u (devlet ķuřu) Talih. 254b/08
 [=3]
ķutul- Kurtulmak.
ķ.-ur 246a/06
ķ.-ulmaġım 243a/11
ķ.+maķım 236a/02
 [=1]
ķuvan- Güvenmek.
ķ.-ma! 254b/02, 254b/03
 [=2]
ķuvvet Ar. Fiziksel güç, takat.
ķ. 239a/04
ķ.+i 237b/11, 238a/09
ķ.+ler 256b/18
 [=4]
ķuyruk Hayvanların büyük bir kısmında gövdenin arka tarafında yer alan uzun ve esnek organ.
ķ.+ı 255b/09
 [=1]
ķuzġun Kırılarda, tarlalarda yaşayan, ekinlere zararlı böcekleri, kemirgenleri yok ettiġi için tarım için faydalı karga türlerine, özellikle kara kargaya verilen isim.
ķ. 246b/05
 [=1]
ķuzu Koyunun yavrusu.
ķ.+m 243b/17
ķ.+m (cān ķuzum) 242b/16
 [=2]
ķükreř- Baġırmak, kükremek.
ķ.-ip 247a/11
 [=1]
ķül- Gülmek.
ķ.-güçi 252a/13
ķ.-güsi 257a/13
ķ.-se 257b/03
ķ.-señ 249b/07
 [=4]
oķup ķül- 249b/07
oynatıp ķül- 257b/03
 [=2]
ķülfet Ar. Sıkıntı, zahmet, meşakkat, yorgunluk.
ķ. 256a/12
 [=1]
ķümbür Gümbürtü sesinin yansıması.
ķ. ķümbürlenür 246a/04, 246a/05, 246a/07, 246a/09, 246a/11, 246a/13, 246a/15
 [=7]
ķümbürle- Gümbürtü sesinin çıkması.
ķ.-y ber- 246a/02

k.-ydi 245b/08
[=9]
kümbürle- Gümürtü sesinin yayılması, gümürlemek.
k.-ür (kümbür kümbürleür) 246a/04, 246a/05, 246a/07, 246a/09, 246a/11, 246a/13, 246a/15
[=7]
kümbürlet- Gümürtü sesi çıkartmak.
k.-ip 245a/10
[=1]
kümüş Gümüş.
k. 247b/15, 248a/16, 249a/02, 254b/16
k. kabalı 247a/10
[=5]
kün 1. Gün, yirmi dört saatlik zaman dilimi.
k. 236b/06, 238a/10, 238b/02, 238b/04, 238b/06, 238b/08, 238b/10, 239a/01, 239a/03, 239a/05, 239a/07, 239a/09, 239a/11, 239b/02, 243a/14, 245b/14, 246a/04, 246b/16, 255b/12
k. (beş altı kün) 253b/05
k. (beş kün) 253b/03
k. (bir kün) 243b/04, 244b/12, 252b/13, 253b/06, 253b/07
k. (élliğ kün) 243b/03
k. (kırk altı kün) 242b/07
k. ékende (on altı kün) 251b/14
k. (on iki kün) 246a/01
k. (on kün) 251a/15
k.+de 253b/13, 257a/05
k.+dür 244b/15
k.+i 252b/11, 255b/02, 256a/08, 256a/12
k.+ini 254a/09
k.+ler 235b/05, 235b/08, 243b/09, 248b/13, 249a/04
k.+ler (kara kün sal) 241b/06
k.+lerde 241b/15
2. Güneş.
k. 257a/12
3. Zaman.
k. 257a/07
k.+ide (maşserniñ küni) 256a/17
[=48]

kündüz Gündüz, güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman.
k. (keçe kündüz) 236b/03, 240b/08, 243a/12, 245b/11, 245b/17, 256a/01, 256a/16, 256b/04, 256b/05
k. (üç keçe kündüz) 240b/11, 240b/11
[=11]
kürek Toprak, kömür vb.ni bir yerden bir yere alıp atmaya, taşımaya yarayan ve yayvan bir bölümü, buna bağlı uzun bir sapı bulunan araç.
k. bilen 254b/16
[=1]
kürsī Ar. Arşın altında bulunan, yeri ve gökleri kaplayan sekizinci felek.
k. ('arş u kürsī) 253a/14
[=1]

L

la'yin (< Ar. *la'n*) Lanetlenmiş.
l. (şeytān-ı la'yin) 253b/10, 255b/02
[=2]
La'ı Han On iki huriye verilmek istenen isim.
L. 251a/02
[=1]
Lāt İslam dininden önce Kābe'de bulunan putlardan biri.
L. Menāt 241a/02, 241a/04, 241a/07, 241a/08
[=4]
lāy Far. Çamur.
l. bol- 248b/02
[=1]
lek Far. Yüz bin.
l. lek 246a/09
[=1]
lerze Far. Titreme, titreyiş.
l. 246a/08
l. lerze 247b/13
[=2]
leş Kokmuş ölü.
l.+iñni 241b/05
[=1]
leşker Far. Asker.
l. 240a/12, 255b/19
l. bol- 248a/17
l.+ge 239b/13, 243a/07

1.+i 239a/08
1. **kı1-** 253a/10
[=7]
libās Ar. Elbise, giyilecek şey.
1.+ımı 238a/13
[=1]
lıkın Far. Fakat, lakin.
1. 235b/06, 240b/01, 240b/11, 242b/10,
249b/13, 255a/04
[=6]

M

Me'cüc Zülkarneyn döneminde ortaya çıkan ve kıyametin kopmasına yakın dönemde zuhur ederek yeryüzünde bozgunculuk yapacak olan topluluk.

M. (Ye'cüc Me'cüc) 257a/08
[=1]

mağrib Ar. Batı, batıda olan.
m.+de 238b/10
[=1]

mağışıl Ar. Ürünler, nimetler.
m. 252b/13
[=1]

muğabbil Ar. Kere, defa, kez.
m. 250b/15
[=1]

mağşer Ar. Ahiret hayatında bütün insanların, dünyada yaptıklarının hesabını Allah huzurunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer.

m.+niñ küni 256a/17
[=1]

mağāl Ar. Söz, lakırdı, laf.
m. 257a/03
[=1]

mağşad Ar. İstenilen, kastedilen şey, niyet, amaç, gaye.
m.+ıñmı 250b/04
m.+nı 253a/03
[=2]

māl Ar. Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, servet.
m.+daydur (mişl-i māl) 254a/04
m.+dın 255b/03, 255b/17

m.+ı 254b/10
m.+ıge 256b/20
m.+ın 246b/08
m.+ıñ 253b/11
[=7]

mamuk Pamuk.
m. 254a/10
[=1]

mān Far. Sonsuz, ebedi.
m. 254b/04
[=1]

mañlay Alın, kafa, ileri.
m.+ın 255b/03
m.+ları 255b/17
[=2]

maşlahat Ar. İş, husus, mesele.
m. **kı1-** 250a/09
[=1]

Ma'süm H'vāce Köroğlu'nun on iki serdarından biri.
M. 244b/07

M.+m 249b/03
[=2]

maşriq Ar. Güneşin doğduğu yer veya yön, gün doğusu, doğu, şark
m.+da 238b/10
[=1]

mātem Ar. Üzüntü, keder, ümitsizlik.
m.+ıñ 238a/10
[=1]

mağlab Ar. İstenilen, talep edilen şey, istek, meram.
m.+ı 240b/04
[=1]

mavut Çuha.
m. 245b/01, 247b/11
[=2]

mağmūn Ar. Kastedilen asıl mana, anlam, kavram, meal, mefhum.
m.+dadur 250a/11
[=1]

mecāl Ar. Güç, kuvvet, derman, tâkat
m.+im **kal-** 238a/01, 238a/07
[=2]

Mecnūn Köroğlu'un özel atlarından biri.
M. 246b/07
[=1]

meded Ar. Yardım, imdat.

m. 235b/11, 239b/16, 240a/04,
248a/03

m. ber- 236a/10, 236b/02, 236b/04,
236b/07, 237b/05, 238b/02, 238b/04,
238b/06, 238b/08, 238b/10, 239a/01,
239a/03, 239a/05, 239a/07, 239a/09,
239a/11, 239b/02, 240a/01, 240a/05,
240a/08, 240a/09, 240a/10, 240a/13,
240a/14, 240a/15, 246b/16, 250a/06

[=31]

meded-kār (Ar. meded ve Far. -kār;
meded-kār) Yardımcı, yardım eden.

m.+ı 248a/15

m.+ım 236a/02, 236a/04

m.+ıñ 237a/09

m.+nuñ érür 237a/01

[=5]

medir- İnceden inceye, gizlemeden,
saklamadan.

m.-ip 257a/15

[=1]

medrese Ar. Ders okutulan, İslâm
dîninin koyduğu esaslara uygun
olarak eğitim öğretim yapılan yer,
mektepe.

m. 251a/08

[=1]

meger “Oysa ki, halbuki” anlamıyla
önceden farkına varılmayıp sonradan
anlaşılan bir durumu bildirir,
meğerse.

m. 246a/10, 255b/15

[=2]

mekân Ar. Yer, mahal.

m.+ım 256a/11

m.+ıñ 241b/03, 254a/15

[=3]

Mekke Arabistan’da Hz. Muhammed’in
doğduğu ve içinde müslümanların
kıblesi olan Kâbe’nin bulunduğu
şehrin adı.

M.-i mu‘azzam 238b/07

[=1]

melek Ar. Tanrı ile insan arasında
aracılık yaptığına ve nurdan

olduğuna inanılan manevi varlık,
ferište.

m. 239a/10

[=1]

melhem Merhem kelimesinin halk
ağzındaki şekli.

m. (sîğ-i melhem) 238a/01

[=1]

men Ben, konuşan kimseyi temsil eden
teklik birinci şahıs zamiri. Krş. mén

m. 235a/09, 235a/10, 235a/10,

235a/11, 235b/09, 238b/05, 239a/02,

239b/01, 240a/05, 240a/11, 240b/08,

240b/08, 240b/10, 241a/08, 241a/11,

241a/11, 243a/10, 243b/10, 243b/16,

244b/14, 246b/02, 250a/12, 250a/13,

250a/14, 250a/15, 250a/17, 250b/02,

250b/04

m.+din 250a/17, 250b/04, 251a/14

m.+i 237b/13, 238a/07, 239a/01,

239a/07, 244a/13, 244b/13, 249a/11

m.+ım 241b/01, 241b/02, 241b/04,

241b/06, 241b/08, 241b/10

m.+ıñ 237b/10, 237b/11, 237b/13,

238a/01, 238a/04, 238a/09, 238a/10,

239b/08, 242b/03, **242b/05**, 242b/07,

244b/16, 245b/16, 246b/02, 249a/09,

249a/10, 249a/11, 251a/03, 252a/01

maña 237a/02, 237a/05, 238b/02,

238b/06, 238b/08, 238b/10, 239a/01,

239a/03, 239a/05, 239a/07, 239a/09,

239a/11, 239b/02, 241b/02, 244b/14,

249a/07, 250a/12, 253b/10

[=81]

menen 1. İle, cümle içinde aynı
görevdeki iki kelime veya öbeği
birbirine bağlamaya yarayan söz.

m. 253a/02

2. İsimlerin sonuna

gelerekbirliktelik, berâberlik, araç,
neden veya durum anlatan cümleler
yapmaya yarayan söz.

m. 247b/15, 255b/06

[=1]

mengī Ebedi.

m. 254a/10, 256b/02

[=2]

menzil Ar. Rütbe, mevki, makam

m.+ge 251a/17

[=1]

menzil-gāh (Ar. *menzil* ve Far. -gāh;

menzil-gāh) Konak yeri.

m. 251a/12

[=1]

merd Far. Yiğit, cesur, bahadır.

m.-i meydān 237a/02

m. ilen 252b/08

m.+imge 239a/11

[=3]

mergen Tüfekte avlanan kimse nişancı.

m. 249b/05

[=1]

merkat Ar. Mezar, kabir

m.+dı 244a/12

[=1]

mescid Ar. Küçük cami.

m. 251a/08

m.+din 244a/02

m.+e 243b/04

[=3]

meşakkat Ar. Güçlük, zorluk, sıkıntı,

eziyet, zahmet

m. 256a/13

[=1]

meşt Far. Çok, fazla.

m. 239a/02

[=1]

Mevlān (< Ar. *mevlānā*) Efendimiz,
sahibimiz anlamında kullanılmıştır.

M. 238b/05, 239a/05

[=2]

meydān Ar. Düz, açık ve geniş yer,
alan.

m. 245a/12, 247a/14, 247a/15,
247b/04, 247b/06, 247b/08, 247b/10,
247b/12, 247b/14, 247b/16, 248a/02,
248a/04, 248a/06, 248a/08, 248a/10,
248a/12, 248a/14, 248a/16, 248b/01,
248b/03, 248b/05, 248b/07, 248b/09,
249b/02

m.+a 235a/08, 235a/11, 235b/02,
240b/03, 240b/06, 240b/10, 246b/03

m.+da 244b/12, 247a/12, 248b/13,
249a/01

m.+e

m.+ğa 247a/06

m.+ım (merd-i meydān) 237a/02

[=37]

mezheb Ar. Gidilen, benimsenen yol

m.+i 240b/04

[=1]

mıh (< Far. *mīh*) Çivi, büyükçe çivi

m.+ı 247a/07

m.+ta 247a/07

[=2]

mıltık Tüfek.

m.+nı 246a/07

[=1]

mihnet Ar. Üzüntü, dert, elem, keder,
gam, ızdırıp.

m. 253b/04, 255a/07

m. ber- 256a/12

m. bilen 255b/16

m.+de 240a/09

m.+ni 240a/10

[=6]

mihir Far. mec. Sevgi, dostluk.

m. 257a/14

m.+im 241b/10

[=2]

mihribān Far. Şefkatli, sevgi dolu, dost.

m. bol- 251b/12

m.+ım 243b/17

[=2]

min Bin, dokuz yüz doksan dokuzdan
sonra, bin birden önce gelen sayının
adı. Krş. **miñ**, **bin**

m. (beş min) 250b/10

m. (yüz yigirme dört min) 238b/09

[=2]

min- Binmek.

m.-dim 238b/05

m.-gen 245a/13, 249a/03, 256a/17

m.-geniñ 248b/11

m.-güçi 252a/09

m.-ip 241a/01, 257b/01, 257b/03

m.-me! 252a/08

m.-señ 252a/10, 252b/01

[=12]

mindir- Bindirmek.

m.-üp 254b/09

[=1]
minnet Ar. İyilik, yardım, bağış, lutuf,
kerem:
m.+dür 252a/15
[=1]
miñ Bk. **min**
m. 236a/09, 236b/05, 251a/04,
255a/08, 255a/14
m. (beş miñ) 250b/14, 250b/15,
250b/16
m. (kırk miñ) 250b/12, 250b/13
m. (on miñ) 251a/04, 251a/09
m. (toğuz yüz miñ yıl) 252b/19
m. (tört miñ) 251a/02
m. üç yüz 252b/15, 252b/17
m. üç yüz yıl 257a/04
[=17]
mişāl Benzer, gibi.
m. 252a/02
[=1]
Miškāl Perī Kōroğlu'nun eşlerinden
biri.
M. 251b/06
[=1]
mişl Ar. Eş, benzer.
m.-i māl 254a/04
m.-i tülki 254a/07
[=2]
molla Ar. Âlim, hoca.
m.+lar 255b/15
[=1]
mu'azzam Ar. Büyüklüğü şüphe
götürmeyen, yüce, ulu
m. (Mekke-i muazzam) 238b/07
[=1]
muğan Far. Meyhaneci.
m. 252a/05
[=1]
muhabbet Sevgi.
m.+im 236a/04
[=1]
Muhammed Ar. Peygamberlerin
sonuncusu ve en büyüğü olan İslâm
peygamberinin adıdır.
M. 240a/13, 253a/14
M. bilen 239a/06
M.+din 254a/09

M.+ge 239b/17
[=5]
Murtażā Bk. 'Alī
M. (resül Murtażā) 236a/10
[=1]
murād Ar. Arzu, istek, dilek.
m.+ığa 251b/15
m.+im 237a/08
[=2]
Mūsā İsrailoğulları'na gönderilen ve
kendisine Tevrat indirilen
peygamber.
M. bilen (hazret-i Mūsā) 236b/01
M. dek 254a/01
[=2]
Muştafā Hz. Muhammed'in hem sıfatı
hem ismi olarak kullanılmıştır
M. 253a/12
M. (resül Muştafā) 236b/02, 236b/04,
236b/07
[=5]
musulmān (Ar. *muslim* > Fars.
muslimān'dan) İslam dininden olan
kimse, müslim.musulman
m. 241a/14
m.+dın 256b/17
m.+dın 240b/13, 241a/13
m.+iñ 254a/14
m. kııl- 251a/07
m.+lar 243b/08, 257a/05
m.+niñ 257a/01, 257a/03
[=10]
mużtarif (< Ar. *mużtarib*) Maddî manevî
bir sıkıntısı, üzüntüsü veya
rahatsızlığı olan, acı çeken, ızdırap
içinde kıvranan kimse.
m.+ge 240a/08
[=1]
mübāriz Ar. Eski savaşlarda meydana
çıkarak hasmıyla teke tek dövüşen
kimse.
m.+lerniñ 236b/11
[=1]
müdām Ar. Devamlı, sürekli.
m. 245b/13, 254b/18
[=2]

müdde‘ā Ar. İddia edilen, ısrarla savunulan husus, görüş, maksat, fikir, düşünce,
m.+fīnı 250a/12
 [=1]
müddet Ar. Zaman, vakit, süre
m. 251b/04
m.+idin 245a/01
 [=2]
müftī Ar. İl ve ilçelerde Müslümanların din işlerine bakan görevli.
m. 251b/11, 251b/13
 [=2]
mükerrem Ar. Yüce, aziz, muhterem
m. 238b/08
 [=1]
mü‘min İnanan, inançlı, imanlı kimse, müslüman kişi.
m. 240b/04
m.+lerge 257a/07
m.+lerni 257a/06
m.+niñ 256b/14
 [=4]
münacāt Ar. 1. Konusu yalvarma ve yakarma olan manzûme.
m.+nı oqu- 237b/06
m. oqu- 236b/08
 2. Allah’a yalvarıp yakarma, duâ ve niyazda bulunma.
m. kııl- 239b/05, 239b/14
 [=4]
mürde Far. Ölü, ölmüş kimse.
m.+lerni 249a/06
m.+sini 249b/14
 [=2]
mürsel Ar. Peygamber, nebi, resul.
m. bilen 255a/10
 [=1]
mürüvvet Ar. İyilik ve ihsanda bulunma, cömertlik, lutufkârlık.
m. eyle- 250a/14
 [=1]
müşkil Ar. Halledilmesi, çözüme kavuşturulması güç iş veya mesele, zorluk, güçlük
m. bol- 243a/15
 [=1]

N

nā-būd Ar. mec. Perişan, müflis, mahvolmuş.
n. bol- 245a/02
 [=1]
nā-ümīd Far. Ümitsiz, meyus.
n. kııl- 239a/01
 [=1]
nāgāh Far. Ansızın, birdenbire
n. 252a/10
 [=1]
nāle Far. İnleme, inilti.
n.+sidin 246a/15
 [=1]
namāz Far. İslamın beş şartından biri olan ve Müslümanların günde beş vakit, dinî kurallara göre yapmak zorunda oldukları ibadet.namaz
n. oqu- Namaz kılmak. 253b/05, 253b/09
 [=2]
nāme Far. Mektup.
n. 250a/14, 250b/06
 [=2]
nān Far. Ekmek.
n. 254b/13
n.+ğa 254b/13
 [=2]
na‘ra Ar. Duyguların coşması veya sarhoşluk etkisiyle yüksek sesle bağırma, haykırma.
n. tart- Yüksek sesle bağırma, haykırmak. 247a/09
 [=1]
naşihat Ar. Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt, pend:
n. 254a/17
n. ber- (pend naşihat ber-) 251b/16
n.+ge 257b/04
n.+ım 257a/13
n. kııl- 241a/12
n.+lar ber- 257b/07
n.+ni 255a/17
 [=7]

- nayza** (< Far. *nīze*) Süngü, mızrak, kargı.
n. 245a/15, 247b/14
n.+lar 245b/04
n.+ların 253a/04
n. sal- 239a/11
n.+sı 246a/01, 247a/06, 248b/14, 249a/03
n.+sığa 236b/10
 [=10]
- nazar-gerde** (Ar. *nazar* ve Far. *-gerde*; *nazar-gerde*) Hak nuru ile bakılan, teveccühle bakılmış olan.
n. 242a/02
 [=1]
- nāzır** Ar. Bakan, nazar eden.
n. 246b/11
 [=1]
- nazük** (< Far. *nāzük*) İnce yapılı, kaba olmayan, narin.
n. 238a/03
 [=1]
- ne** 1. Zamir. **né** 1
n. 241b/07, 243b/05, 243b/06, 243b/07, 244b/14, 251a/05, 253a/01, 253a/05, 254a/03, 254b/03, 255b/05
n. (her ne) 250a/16
 2. Sıfat.
n. 243b/11
 [=13]
- nebāt** Ar. Bitki.
n. 249b/05
 [=1]
- nebī** Ar. Tanrı buyruğunu kullara bildiren kimse, peygamber.
n. 252b/19
n.+ler 255a/10
n.+ni 236a/11, 236b/01, 236b/01, 255a/06
 [=6]
- necāset** Ar. Pis, pislik.
n. 252b/02
 [=1]
- neçe** Çok, pek çok, bir çok.
n. 235b/05, 235b/08, 235b/10, 236a/09, 239a/10, 245b/13, 248b/02, 250b/02, 251b/04, 252b/18, 253a/17, 254b/08, 254b/13, 255a/06, 255a/08, 255a/11, 256b/11
n.+ler 254a/06, 254b/17, 255b/10
n.+ni 255a/02
n.+niñ 248a/09, 254b/11, 254b/18
n.+siğa 255a/08
 [=25]
- neçük** Nasıl.
n. 242b/01, 242b/09, 243b/09, 244a/16
n. bile 238a/03
 [=5]
- nekkāre** Ar. Davul.
n. 239b/03
 [=1]
- neme** Ne.
n.+dür 253b/17
 [=1]
- neşter** (< Far. *nīşter*) Bıçak, kesici alet.
n.+i 255a/07
 [=1]
- n'et-** Ne yapmak, ne etmek.
n.-ey 238a/06
 [=1]
- nev-cevān** Far. Delikanlı, genç.
n. 249a/07, 249a/12
 [=2]
- nevbet** Far. Sıra, nöbet.
n. 251b/02, 256b/16
n. bilen 254b/07
n.+i 239a/09
 [=4]
- nevbetsiz** Nöbetsiz.
n.+ge 256b/16
 [=1]
- neyle-** Ne etmek.
n.-ğın 254a/15
n.-sün 255b/07
n.-yin 235b/09, 243a/10
 [=4]
- né** 1. Zamir. Krş. **ne** 1
n. 255b/08
n.+de sen 245b/09
né.+din 254a/01
n.+dür 236a/05
n.+ge 252a/07
 2. Sıfat. Krş. **ne** 2
n. 255b/12

- [=6]
né né Zarf.
 n. 254b/07, 255b/11, ne ne 255b/19,
 ne ne 255b/20
- niğ** Far. İyi, güzel, hoş
 n.+i 255b/14
 [=1]
- niğāb** Ar. Yüz örtüsü, peçe.
 n. 238a/14
 [=1]
- nikāh** Ar. Bir kadınla bir erkeğin kânun
 nazarında karı koca sayılmalarını
 sağlayan işlem
 n. (*akd-ı nikāh kı1-) 251b/05, 251b/11
 n. kı1- 251b/13
 [=3]
- nikāhla-** Nikāhı altına almak, nikāh
 etmek sûretiyle evlenmek
 n.-p 251b/14
 [=1]
- ni'met** Ar. Allah'ın kullarına bağıışı olan
 yiyecek içecek vb., özellikle ekmek.
 n. 256a/13
 n. bilen 254b/18
 n.+dın 255a/04
 [=3]
- nişāne** Far. İşaret, alamet, belirti.
 n.+ge 238a/03
 n.+si 254a/05
 [=2]
- nişānlı** Nişanlanmış olan kimse.
 n. 247a/10, 249a/02
 [=2]
- Nūh** Büyük peygamberler arasında
 sayılan, kendisine inanmayan kavmi
 tufan ile helak edilen peygamber.
 n. 236a/11, 252b/19
 n. (hazret-i Nūh) 255a/06
 [=3]
- nūr** Ar. Manevî ışık.
 n.+ıdın 236b/11
 [=1]
- O**
- oğlan** Delikanlı, genç erkek.
 o.+ğa 251b/04
 [=1]
- oğul** Erkek çocuk, oğlan.
- o. bilen** 252b/13
 [=1]
- oğ** Yay denilen aletle fırlatılan ve
 ucunda sivri bir demir bulunan ince
 kısa değnek, tir, sehim.
 o. 241a/02, 247a/08
 o.+t1 250b/16
 [=3]
- oğu-** Bir metni seslendirmek, yüksek
 sesle kırat etmek.
 o.-kandın soñ 237b/06
 o.-p 253b/05, 253b/09
 o.-p kül- 249b/07
 o.-p tur- 236b/08
 [=5]
- münācāt oğu-** 236b/08
namāz oğu- 253b/05, 253b/09
 [=3]
- ol-** Olmak.
 o.-may 240a/07
 o.-sa 252b/03, 256b/01
 o.-up 251b/10, 255b/05
 o.-ur 236b/03
 [=6]
- hazān ol-** 255b/05
şād ol- 251b/10
yār ol- 236b/03
 [=3]
- oltur-** Oturmak.
 o.-ğan 243b/05
 o.-up 249a/08
 [=2]
- on** Dokuzdan sonra, on birden önce
 gelen sayının adı..
 o. 256b/03
 o. altı kün 251b/14
 o. beş 254a/04
 o. biñ 250b/17, 251a/01
 o. iki 245b/14, 250b/08
 o. iki imām 239a/03, 246b/15
 o. iki kün 246a/01
 o. iki serdār 242a/04, 244b/05
 o. kün 251a/15
 o. miñ 251a/04, 251a/09
 [=15]
- orta** 1. Herkesin görebileceği yer.
 o.+ğa 235a/07

2. Ara.
o.+da 250b/01
o.+sıda 245a/03
o.+sıdın 236b/09
[=4]
orun Yer.
o.+ığa (ornığa) 241b/03
[=1]
Osmân İlk müslümanlardan, hulefâ-yi
râşidîn'in üçüncüsü.
O. 237b/02, 238b/09
[=2]
oşal Sıfat. İşte şu, şu.
o. 249a/07, 251b/04, 255a/14,
255b/02, 257a/05
[=5]
oşbu Sıfat. İşte bu, bu.
o. 237a/07, 242a/08, 247b/02,
249a/08, 250b/11, 251b/05
[=6]
ot Ateş.
o.+ığa 255b/18
o.+ığa (hecr otı) 243b/16
[=2]
oy- Yontmak, kazmak veya delmek
sûretiyle bir şey üzerinde çukur
oluşturmak, oyarak çıkarmak.
o.-ar 255b/15
o.-salar 242a/07
o.-up 246b/05
[=3]
oyla- Düşünmek, tefekkür etmek.
o.-ğım 253a/02
o.-gin 253a/01
o.-sañ 252b/14
o.-sun 255b/04
[=4]
oynağ Çok hareket eden, hareketli,
o.+lar 248a/17
[=1]
oynat- Oynamasını, hareket etmesini
sağlamak.
o.-ıp 256b/17
o.-ıp kül- 257b/03
[=2]

Ö

öl- Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek,
can vermek.
ö.-er bol- 242a/12
ö.-gen 237b/10, 237b/11, 238a/04,
238a/10
ö.-güçü 252a/07
ö.-günçe 256b/02
ö.-se 252a/12
ö.-sem 242a/10
ö.-ünçe 253b/03
ö.-üpdür 239a/10
[=11]
körüp öl- 242a/10
[=1]
ölçeş- Bölüşmek, paylaşmak.
ö.-ip 246b/08
[=1]
ölüg Ölü.
ö.+ge 249b/12
ö.+ti 247b/01
ö.+ge 235b/05
ö.+ler 235b/10, 246b/05
ö.+si (ölgüsü) 257a/13
[=6]
ölüm Bir canlıda hayâtî fonksiyonların
tam ve kesin bir şekilde sona ermesi
durumu, mevt, irtihal, vefat:
ö. 252b/18, 253a/08, 253a/10, 254a/12
ö.+ge 253a/10
ö.+ni 253b/01
ö.+niñ 253b/06
[=7]
‘Ömer Hulefâ-yi Râşidîn’in ikincisi.
Ö. 238b/09
Ö. érür 237b/02
[=2]
‘ömr (< Ar. ‘*umr*) Yaşama veya var
olma süresi, hayat.
ö.+iñ 252a/02
ö.+im 243a/14
[=2]
öñ Ön.
ö. 257a/03
[=1]
örs Kullanıldığı işe göre çeşitli boy ve
şekillerde olan, üzerinde maden

dövmeye mahsus çelik yüzeyli demir alet.
ö. 251a/04
[=1]
örten- Yanmak.
ö.-**dim** 243b/16
[=1]
öt- 1. Geçmek.
ö.-**di** 242a/05
ö.-**e ber-** 243a/03
ö.-**gen** 247a/08
ö.-**güçi** 252b/04
ö.-**sün** 251b/08, 251b/09, 251b/11, 251b/13
ö.-**ti** 243b/03, 255a/08
ö.-**üp bar-** 245a/01
2. Yaşamak, gelip geçmek.
ö.-**gen** 236a/11, 238b/08, 238b/09, 238b/10, 255a/09, 255a/10
ö.-**er** 252a/02
ö.-**er sen** 253b/07
ö.-**se** 257b/07
ö.-**ti** 251b/02, 252b/18, 252b/19, 253a/01
3. Etmek, yapmak.
ö.-**gin** 254a/17
4. Keskin olmak, kesmek.
ö.-**ti** 255a/07
[=24]
tutup öt- 242a/05
[=1]
ötker- Geçirmek.
ö.-**gen** 253a/04
ö.-**ip** 250a/01
ö.-**sem** 254a/07
ö.-**ürler** 254a/09
[=4]
ötgür Keskin (kılıç için).
ö. 247b/16
[=1]
öz Kendi. İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri.
ö. 240b/13, 241a/08, 241a/10, 255b/06, 255b/10, 255b/18
ö.-**ti** 241a/10, 248b/15, 248b/17, 249a/02, 249a/07, 251a/06, 253b/15

ö.-**ti érken** 238a/13
ö.-**ige** 251a/08
ö.-**ini** 238b/01
ö.-**iñ** 237a/05, 238b/06, 239a/05
ö.-**lerin** 245b/11
ö.-**üm** 239b/07, 239b/12, 239b/17, 246b/02, 246b/03
[=25]
özge Başka.
ö. 254a/16
[=1]

P

pād-şāh Far. Büyük hükümdar.
p.-**tı** 240b/12
[=1]
pāk Far. mec. Mübarek, kusursuz, günahsız.
p.-**ige (zāt-ı pākı)** 238b/01
p.-**ına (zāt-ı pākı)** 240b/01
[=2]
pākı Pak olma durumu.
p. 245a/15
[=1]
pāre Far. Parça.
p. 254b/04
p.-**dür** 244b/16
p.-**ğa** 254b/16
p.-**ler** 254b/06, 254b/06
p.-**ni** 254b/10, 254b/12, 254b/14, 255a/01
[=9]
parla- Işıldamak.
p.-**p** 245a/15
[=1]
pehlevān Far. Kahraman, pehlivan
p. 248b/16
[=1]
penāh Far. Sığınacak yer.
p. **ber-** 243a/08
p. 239b/01
p.-**tı** 251b/01
p.-**ım (püşt ü penāh)** 236b/03
p.-**iñ** 241a/04
[=4]
pend Far. Öğüt, nasihat.
p.-**ler** 255b/06
p. **nasihat ber-** 251b/16

[=2]
perī Far. Peri; çok güzel genç kız veya kadın.
p. (Gülnār Perī) 251b/06
p. (Mişkāl Perī) 251b/06
p. bilen (Ağa Yunus Perī) 251b/06
p. suretli 251a/01
 [=4]
perrān Far. Uçan, uçucu.
p.+ım (tīg-ı perrān) 237b/03
p.+ım (tīg-ı perrān) 237a/04
 [=2]
pest Far. Aşağı, alçak.
p. 244a/13
p. (büend pest) 235b/01, 248a/11
p. bol- 255b/17
p. ét- 255b/03
 [=4]
peyām Far. Haber.
p.+ı 244a/17
 [=1]
peydā Far. Açıkta ve meydanda olan, aşikâr, zahir.
p. bol- 247a/02
 [=1]
peygamber (< Far. *peygāmbēr*) Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi, nebi, resul.
p. 238b/09, 239b/10, 255a/08, 255a/09
p.+ler 255a/11
p.+ni (Ya'kūb peygamber) 255a/15
p.+niñ 257a/13
 [=7]
peykānlı Sivri olan şey.
p. 247a/08
 [=1]
pīr Far. Ruhani mürşit.
p.+dīn 242a/02
p.+i 236b/11, 249a/13
p.+imiz 246b/15, 246b/16
p.+in 249a/14
p.+lerge (kāmīl pīr) 252a/04
 [=7]
pīş-keş Far. Hediye, armağan.
p.+lerini 250b/05
 [=1]

pīşe Far. Huy, âdet, tabiat.
p.+sin 241a/03
 [=1]
piyāde Far. Yaya.
p. 253a/07
 [=1]
piyādele- Askerle donatmak.
p.-p 257a/15
 [=1]
püşt Far. Arka, sırt.
p. ü penāh 236b/03
 [=1]

R

rahm Ar. Merhamet, acıma.
r. eyle- 238b/05
r. ét- 254a/16
 [=2]
rahmān Ar. “Kâfir-mümin ayırmadan yarattığı bütün varlıklara merhamet eden, nimet veren” anlamında esmâ-i hüsnâdandır (Allah’ın en güzel isimlerindedir).
r. 238b/02
 [=1]
rahmet Ar. Allah’ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi
r. 239b/13
 [=1]
rāzı Ar. Kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rıza gösteren.
r. bol- 241a/08
 [=1]
renc Far. Eziyet.
r.+i kııl- 255a/18
 [=1]
reng Far. Renk.
r.+i 248a/01, 256a/06
r.+iñ 238a/04
 [=3]
resūl Ar. Peygamber, nebi (Özellikle Hz. Muhammed için kullanılır).
r. 236a/10, 236b/03, 236b/03, 237a/01
r. Muştafā 236b/02, 236b/04, 236b/07
 [=7]
Resūlu’llāh Ar. Hz. Muhammed.
R. 236a/04, 237a/09

- R.+nı** 236a/08
[=3]
- revān** Far. Yürüyen, giden
r. eyle- 254b/09
[=1]
- reyis** (< Ar. *re'īs*) Baş, başkan, amir.
r. 251b/11
[=1]
- rızā** Ar. Razı olma, kalben hoş görüp kabul etme, kolaylıkla benimseme.
r. eyle- 255a/14
[=1]
- rızālīk** Razı olma durumu.
r.+m (rızālīgın) 256b/05
[=1]
- rūh** Ar. Allah tarafından yaratıldıktan sonra insan bedenine üflenene, ölümden sonra da varlığı devam eden ve mahiyeti tam olarak bilinemeyen ilahî ve manevî cevher.
r.+larıdın 240a/04
[=1]
- Rūm** Anadolu.
R. 246b/14
[=1]
- rūy** Far. Yüz, çehre.
r.-ı Yūsuf 249a/07
r.+ına 253a/06
[=2]
- Rüstem** İran mitolojisinin efsanevi kahramanı. Türk edebiyatında Rüstem-i Zâl, halk ağzında da Zaloğlu Rüstem diye tanınır. Kahramanlık, kuvvet ve yenilmezlik sembolü olarak anılır.
R. 249a/05
R. menen 253a/02
R.+niñ 248a/07
[=3]
- rūsvā** Far. ötülikle şöhret bulmuş, rezil, kepaze kimse.
r. bol- 241a/03
[=1]
- S**
- sā'at** Ar. Vakit, zaman.
s. 237a/07, 247b/02
[=2]
- şabr** Ar. Katlanılması zor olan sıkıntı, acı, hastalık, felaket vb. durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp şikayet etmeden dayanma, tahammül gösterme.
ş. ét- 255a/16
ş. karar 248b/05
[=2]
- şaç-** (Bir şeyi) Ortalığa dağıtmak, etrafa serpmek, dökmek
s.-ip 248a/02
[=1]
- şadā** Ar. Küme, grup.
ş. şadā 246b/13
[=1]
- şadağ** Bütün takımıyla birlikte yay.
ş. 250b/13, 250b/16
ş.+ı (şadağı) 247a/11, 249b/01
ş.+ım (şadağım) 243b/14
ş.+lar 247a/08
[=3]
- şadaqlı** Yay takımına sahip olan.
ş. (altun şadaqlı) 248b/16
[=1]
- şāf** Ar. İçine temizliğini bozacak bir şey karışmamış olan, temiz, duru, arı, berrak.
ş. 243b/05, 245a/11, 245b/10, 248a/17
[=4]
- Şafā** Beg Köroğlu'nun on iki serdarından biri.
Ş. 244b/08, 249b/03
[=2]
- şaffet** Ar. Kurnazlığa akli ermeme, kolayca aldatılabilme, saflık.
ş. 249a/05
[=1]
- şağ** Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan.
s. sol 235a/09, 235b/09, 242a/07, 246b/13, 252b/16, 253b/08
[=6]
- şāhib-temiz** Ar. İyilik sahibi.
ş. 250a/13
[=1]
- şāhılık** Ağırbaşlı.
ş. 241a/03

[=1]
sakla- Gözetmek, esirgemek, korumak,
himaye etmek.
s.-sun 257a/11
[=1]
sal 1. Göndermek, yollamak.
s.-dı 243b/12
s.-sa 257a/10
2. Koymak, bırakmak, atmak.
s.-adur 253a/07
s.-ay 239b/13
s.-dı 244b/14
s.-dı mu 242b/04
s.-ıp 241b/06
s.-sa 242a/03
3. Güç bir duruma düşürmek,
uğratmak, duçar etmek.
s.-ıp 245b/01
s.-ur 241a/10
4. Adlarla birlikte çeşitli anlamlarda
eylemler oluşturur.
s.-dı érse 246a/02
s.-ıp 246b/05
s.-ıpdur 239a/11
s.-mañız 253b/02
s.-maydur 257b/04
[=15]
âfet sal- 239b/13
belâ sal- 244b/14
ķara künler sal- 241b/06
ķıran sal- 242a/03
ķulak sal- 246a/02, 257b/04
nayza sal- 239a/11
[=7]
şalavât Ar. Hz. Muhammed'e saygı
bildirmek için okunan dua.
ş. 255b/15
[=1]
san I 1. Saygı, itibar, şöhret.
s.+dın 255b/11
2. Sayı.
s.+ı 246b/01
[=2]
san II Kalça, but.
s.+ıġa 245b/07
[=3]

san- Düşünmek, tahmin etmek, tasavvur
etmek.
s.-ma 250a/04
[=1]
sançıl- Saplanmak, sokulmak.
s.-ıp 247b/14
[=1]
sansız Sayısız.
s. 255a/12, 255a/13
[=2]
şap (< Ar. şaff) Yan yana düzgün bir
şekilde sıralanan kimselerin meydana
getirdiği dizi, sıra.
ş.+ımı 255a/05
s.+da 248a/04
[=2]
sat- Bir şeyi bir bedel karşılığında
başkasına devretmek
s.-ġuçı 252a/01
s.-ıp 245a/12
s.-tı 255a/16
[=3]
satıl- Bir bedel karşılığında başkasına
devredilmek.
s.-ıp 248a/06
[=1]
savaş Cenk, harb, muharabe.
s. 246a/08, 248a/07
s.+ımnı kııl- 244b/12
s. kııl- 241b/10
s.+nı 246a/04
[=5]
savaş- Harb etmek, muharabe etmek.
s.-maķa 235a/11
[=1]
şavlet Ar. Bütün gücüyle saldırma,
şiddetli hücum, saldırı
ş. bilen 245b/16
[=1]
savut Altın zırh, cebe.
s. (altın savut) 245b/02
s. (tılla savut) 247b/12
[=2]
sāye Far. Gölge.
s.+lerge 240a/12
[=1]

sāyebān Far. mec. 1. Koruyup gözeten, himāye eden kimse, koruyucu.

s.+ım 236b/11

2. Gölgelek.

s. kı1- 238a/13

[=2]

sayla- Saymak.

s.-p 249b/13

[=1]

sayra- Söylemek.

s.-sun 255b/05, 255b/06

[=2]

sāz Far. Çalgı aleti.

s.+ımı (tılla sāz) 244b/09

[=1]

sebeb Ar. Bir şeyin olmasına yol açan

şey, neden.sebeb

s.+dın (bu sebebđin) 244b/16

[=1]

sede Alevli, ışıklı.

s. 245b/14

[=1]

seher Ar. Tan yerinin ağarmasından

biraz önceki zaman veya şafağın

sökmek üzere olduğu vakit

s. 242b/01, 251a/16, 256a/01

[=3]

selām Ar. Bir kimseyle

karşılaşıldığında, birinin yanına

gidildiğinde veya yanından

uzaklaşıldığında kendisine söz ve

işaretle bir nezaket gösterisi yapma,

esenleme, merhaba.

s.+ım 249b/03

s. yetgür- 243a/04, 243a/05, 243a/07,

243a/09, 243a/11, 243a/13, 243a/15,

243b/01

[=9]

selāmet Ar. 1. Ruh ve beden yönünden

sağlıklı olma, esenlik.

s. 242a/09

2. Kurtulma, kurtuluş.

s. kı1- 246b/09

[=2]

semā Ar. Gökyüzü.

s. dek (berķ-ı semā) 240b/07

[=1]

semen Ar. Şişman olma, semizlik, şişmanlık.

s. 248b/11

[=1]

sen Teklik ikinci şahıs zamiri. Krş. sēn

s. 235b/11, 237a/06, 238a/09, 238b/03,

244a/15, 244b/01, 244b/01, 244b/02,

245b/09, 245b/09, 245b/10, 252a/05,

252b/04, 252b/08, 253a/11

s.+de 251a/13

s.+dın 248b/11, 249a/06, 251b/02,

254a/17

s.+i 241a/06, 246b/13, 250b/11,

255a/18

s.+i dayın 241a/10

s.+iñ 238a/10, 240b/05, 241b/02,

241b/03, 241b/05, 241b/05, 241b/06,

241b/07, 241b/07, 241b/08, 242b/11,

244a/06, 244a/07, 244a/09, 244a/11,

244a/13, 244a/15, 244a/17, 244b/02,

252a/13, 253b/11, 253b/13

s.+iñ bilen 240b/09

saña 238a/03, 240a/11, 241b/09,

244a/05, 250a/16, 250b/01, 254a/02

[=55]

senā Ar. Övme, övüş, medih.

s. 237a/06, 239b/02

s.+nı 255a/11

[=3]

ser Far. Baş, kafa.

s.+iñe 237b/10

s.+ni 254a/10

[=2]

ser-ā-pā Far. Baştan ayağa kadar, baştan

başa, bütün, hep. Krş. **ser-ā-pāy**

s. 250b/07

[=1]

ser-a-pāy Bk. **ser-ā-pā**

s. 250b/16

[=1]

serağla- (?)

s.-ñız 256b/05

[=1]

serāsime Far. Sersem, şaşkın.

s. bol- 240a/03

[=1]

- serdār** Far. Bir topluluğun önde gelen kumandanları, adamları.
s.+t1 240b/10
s.+t1 (on iki serdār) 244b/06
s.+ım 241b/15
s.+ım (on iki serdār) 242a/04
 [=4]
Serdār ‘Ali Bég Köroğlu’nun on iki serdarından biri.
S. 244b/06
 [=1]
sergerde Far. Haydutluk, serserilik vb. işlerde elebaşı durumunda olan kimse.
s.+si bilen 251a/06
s.+sin 250a/10
s.+sini 249b/15
 [=3]
serney (< Far. surnāy) Borazan.
s. 248a/16
 [=1]
settār Ar. “Kullarının hatâ, kusur, ayıp ve günahlarını örten, bağışlayan” anlamında Allah için kullanılır.
s. 238b/04
 [=1]
sev- Sevmek. Krş. süy-
s.-er 239b/08
s.-erim 237b/11
s.-gen 253a/15
 [=3]
sevā Ar. Ayrılma, ayrılık.
s. eyle- 255a/04
 [=1]
sevād Ar. Bağ, bostan, koru, köy vb. yerler.
s.+ığa 247a/16
 [=1]
sevdā Ar. Kuvvetli sevgi, aşk, muhabbet:
s. 242b/04, 243b/11
 [=2]
seyr Ar. Gezme, gezip dolaşma.
s. ét- 249b/07
 [=1]
sen Bk. **sen**
s. 235b/02, 241a/05
 [=2]
sıçrat- Sıçramasına sebep olmak, sıçramasını sağlamak
s.-ıp 249a/16
 [=1]
şifat Ar. Yüz, surat
ş. 249a/07
ş.+da 248b/09
 [=2]
sıgın- Sığınmak.
s.-ıp 238b/01, 240b/01
 [=2]
sırdaş Birbirinin sırlarını bilen ve saklayan kimselerden her biri, sır ortağı.
s. bol- 245a/08
 [=1]
sırlı Gizemli.
s. 247b/14
 [=1]
sıyda Düz bir yer.
s. 245b/09
 [=1]
sîğ Far. İyi ,güzel.
s.+i melhem 238a/01
 [=1]
suḫāl Far. Gücsüz, kuvvetsiz ve zayıf kimse.
s. 250b/13
 [=1]
sîne Far. Göğüs.
s. bilen 254b/17
 [=1]
siñil Küçük kız kardeş.
s.+i 242a/14, 243a/01
s.+im 242a/10
 [=3]
sipāh Far. Asker, ordu.
s.+ına 242b/14
 [=1]
sitem Far. Eziyet, cefa, zulüm.
s. kıl- 242b/08
s. ur- 255b/07
 [=2]
siyāset Ar. mec. Amacına ulaşmak için şartların gerektirdiği gibi davranma, karşısındakinin hoşuna gidecek tarzda davranarak işini yürütme.

- s. kıl-** 235a/07, 240b/02
[=1]
siyāsetli Siyaset sahibi.
s. 248b/15
[=1]
siz Çokluk ikinci şahıs zamiri.
s. 236b/03, 244b/05
s.+din 235b/11, 236a/10, 236b/02,
236b/04, 236b/07
s.+ge 251a/17
s.+ler 252a/01
s.+lerge 250a/14
s.+ni 237a/09, 237b/04
[=12]
soğur- Çekmek.
s.-up 239b/04
[=1]
şohbet Ar. Arkadaşlık etme, birlikte
bulunma, arkadaşlık.
ş.+ti 236a/03
[=1]
soğ- Bir şeyin içine veya arasına
girmesini sağlamak.
s.-ğan 248b/05
[=1]
sol Kalbin bulunduğu tarafta olan.
s. 246b/01
s.+dın (sağ sol) 246b/13
s.+ğa (sağ sol) 235a/09, 235b/09
s.+ıdın (sağ sol) 242a/07
s.+ığa 244a/15
s.+ına (sağ sol) 252b/16, 253b/08
[=8]
sol- 1. Tükenmek.
s.-ap tur- 239b/04
2. Diriliğini ve tazeliğini kaybetmek.
s.-masun 245a/02
s.-up 238a/04
s.-updur 239a/10
[=4]
solkül- Sallamak.
s.-ap 245a/17
[=1]
soluk Nefes.
s.+ın 254a/06
[=1]
soñ Sonra.
s.+(-dın soñ) 235a/06, 235b/05,
236b/08, 237b/06, 237b/06, 243b/02,
244b/03, 257a/12
s.+(-dın soñ) 251b/14
[=9]
soñra Ardından, sonrasında.
s. 237b/02
s.+(-dın soñra) 257a/08
[=2]
sor- Birine soru yönelterek herhangi bir
konuda bilgi istemek, sual etmek.
Krş. sora-
s.-ar 249a/06
s.-ar men 235b/09
s.-ayın 248b/11, 256b/14
s.-ğalı 249a/10, 249a/11
s.-ğannı 255b/13
s.-mağa 244b/12
s.-may 252a/09, 252a/10
s.-up al- 238a/13
[=12]
sora- Bk. sor-
s.-ğan 255b/08
s.-ğın 253b/14
s.-man 240a/11
s.-p 248b/10, 249b/04, 255b/10
[=5]
sorağla- Sorup soruşturmak.
s.-p 245b/12
[=1]
sorlaş- Birbirine hesap sormak.
s.-alı 240b/03
[=1]
soruş- Sorup soruşturmak.
s.-alı 240b/05
[=1]
soy- Çalmak, elinden almak.
s.-salar 242a/08
[=1]
söyle- Düşündüğünü veya bildiğini
sözle anlatmak.
s.-gin 253a/01
s.-se 253b/10
s.-sün 255b/06
[=3]

söz Ağızdan çıkan, bir veya daha çok heceden meydana gelen kelime veya kelime dizisi.

s. 241b/07, 241b/13, 256a/02

s. **ay-** 235a/07, 235b/07, 236a/08, 236b/10, 237b/08, 238b/01, 239b/05, 240a/04, 240b/02, 241a/01, 241a/15, 242a/16, 242b/10, 243a/03, 244a/05, 244b/09, 245a/05, 246a/03, 246b/02, 247a/03, 247b/02, 248b/10, 249a/09, 249b/09, 250b/06, 251b/07, 251b/16

s.+**ge** 253b/02, 255b/10

s.+**ti** 252a/14, 252a/15

s.+**ige** 241b/07

s.+**ini ayt-** 244b/03

s.+**ler** 245a/12, 251b/12

s.+**leriñ** 241b/01

s.+**lerni** 239b/03, 257a/03

s.+**lerniñ** 257b/06

s.+**ni** 242a/13, 243b/03, 249a/08, 251a/03, 255b/10

s.+**ni ay-** 251a/10

s.+**ni ayt-** 242a/13, 242b/10, 243a/01, 243b/02, 244a/01

s.+**niñ** 252b/05

s.+**üm ayt-** 252a/08

s.+**ümge** 257a/13

[=56]

sözle- Söylemek.

s.-**p** 257a/15

s.-**r** 256a/02

s.-**ydür** 255b/10

[=3]

su Hidrojen ve oksijenden meydana gelmiş renksiz, kokusuz, tatsız sıvı madde, âb, mâ.

s. 241b/03, 255b/14

s. **bile** 244a/12

s.+**day** 246a/10

s. **dayın** 253a/06

s.+**ğa** 241b/09

s.+**lar** 248b/02

s.+**yınğa** 256a/10

[=8]

su'âl Ar. Soru.

s. 237b/09, 238a/02, 238a/08

[=3]

şubh Ar. Sabah.

ş. **şâm** 239a/02

[=1]

Subhân Ar. Allah için kullanılır.

S. 238b/05

[=1]

suğar- Bahşetmek.

s.-**adur** 254b/18

[=1]

suhan-ver Far. Düzgün ve güzel konuşan kimse

s.+**ler** 245a/05, 247b/02

[=1]

sulağla- Sulamak.

s.-**p** 245b/15

[=1]

sultân Ar. Hükümdar, padişah.

s. 239a/06

s. (**beg sultân**) 246a/10

s. (**hâzret-i sultân**) 239a/04

s. (**Kâzım sultân**) 244b/07

s. (**kerîm sultân**) 249a/13

s. (**Köroğlı sultân**) 244a/03, 244a/05, 244b/09, 245a/04, 245a/09, 250b/05, 251a/07, 251a/09, 251b/07, 251b/12

s. **eyle-** 255a/16

s.+**ğa** (**Köroğlı Sultân**) 244a/01

s.+**ı** (**Çembil béliñ sultânı**) 235b/11

s.+**ım** 242a/02

s.+**ım** (**Köroğlı Sultân**) 241b/15

s. **Köroğlı** (250a/12)

s.+**lar** 255b/08, 255b/19

s.+**mı** 252b/14

[=24]

Sultân Bâyezîd İlk büyük mutasavvıflardan olan Bayezid-i Bestamî için kullanılmıştır.

S. 238b/11

[=1]

Sultân Ér Habi Ermişlerden, büyüklerden biridir.

S. 239a/06

[=1]

Sultân H'âce Köroğlu'nun on iki serdarından biri.

S. 244b/08, 249b/03

[=2]

Sultān Veys Ēr Veli Ermişlerden,
büyüklerden biridir.

S. 239a/06

[=1]

suna Göl ördeği.

s.+lar 251b/08

[=1]

şüretli Suratlı, çehreli.

ş. (perī şüretli) 251a/01

[=1]

surnay Zurna.

s. 239b/03

[=1]

susun Susama.

s.+ığa 254b/10

[=1]

suvār Far. Atlı.

s. 238b/09

[=1]

sür- Önüne katıp götürmek veya
getirmek

s.-üp 249a/01

[=1]

sürön Nara.

s. 246b/14

[=1]

sürüş- Hareket etmek.

s.-ir 243a/12

[=1]

süt Kadınların, yavrularını beslemek
için memelerinden gelen, besin
değeri yüksek beyaz sıvı.

s. (ak süt) 251a/16

[=1]

sütün Far. Direk, dayanak.

s.+ı érđi 253a/16

[=1]

süy- Bk. sev-

s.-meydür 253b/10

s.-üp 254b/14

[=2]

süyen- Dayanmak, yaslanmak.

s.-ip 236b/10

[=1]

Ş

şād Far. Sevinçli, memnun.

ş. ol- 251b/10

[=1]

şāh Far. Padişah, hükümdar. Krş. **seh**

ş. 254b/19, 255a/02

ş. (Hasan Şāh) 241a/12, 241b/11,
241b/12, 250b/04, 251a/05

ş.+ğa (Hasan Şāh) 250b/07, 251a/03

ş.-i cahān 236a/03, 237a/06, 237a/10,
237b/05, 246a/11

ş.+ı gedā 253a/08, 255b/15

ş.+ı zāt 239b/12

ş.+lar 255b/20, 256b/19

ş.+niñ (Hasan Şāh) 251a/08

[=20]

şāhlık Hükümdarlık.

ş.+ını (şāhlıgını) 254b/09

[=1]

Şāh-ı Merdān “Mertlerin, yiğitlerin
şahı” anlamında olup Hz. Ali’ye
lakap olmuştur.

Ş. 240b/05, 246b/04, 249b/16, 250a/06

Ş.+ını (hazret-i Şāh-ı Merdān) 236b/10

[=5]

şām Far. Akşam.

ş. (şubh şām) 239a/02

[=1]

şarāb (< Ar. şerāb) İçki, mey.

ş. eyle- 256a/10

[=1]

şaş- Umulmayan, beklenmeyen veya
olağanüstü bir olay, bir olgu
karşısında şaşkın duruma gelmek,
hayret etmek.

ş.-ip 247b/05

[=1]

aklı şaş- 247b/05

[=1]

şaştur- Şaşırtmak.

ş.-up 247b/07

[=1]

şatır Yürüme yolu.

ş. 253a/07

[=1]

şayla- Hazırlamak.

ş.-dı 254a/12

[=1]

şaylan- Hazırlanmak.

ş.-a sen 244a/10

- ş.-gin** 244a/14
[=2]
- şebger** Far. Sefil.
ş. 245a/07, 245b/10
[=2]
- şefâ'at** Ar. Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma.
ş. **kıl-** 239a/07
[=1]
- şefkat** Ar. Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi
ş. 257a/14
[=1]
- şeh** Bk. **şāh**
ş. **bol-** 255b/13
[=1]
- şehbāz** Far. Yiğit, gösterişli ve şanlı kimse.
ş. **+im** 242b/15
[=1]
- şehīd** Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse.
ş. 238b/11
ş. **+lerniñ** 236a/11
[=2]
- şehir** Far. Şehir, kent.
ş. **+idin (Erzulum şehri)** 251a/09
ş. **+ige (Erzulum şehri)** 245a/04, 250a/07, 251a/07
ş. **+ge (Harezm şehri)** 251a/10
ş. **+im** 251b/03
ş. **+in (Erzulum şehri)** 251a/08
[=7]
- şeker** Far. Şeker kamışı, şeker pancarı vb. bitkilerin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, çoğunlukla beyaz billur hâlinde, suda kolayca eriyen, ağızda tatlı bir lezzet bırakan maddelere verilen ortak isim.
ş. 256a/09
ş. **bilen** 254b/10
[=2]
- şeker-hāy** Far. Tatlı sözlü, tatlı söyleyen kimse.
ş. 256b/17
[=1]
- şer** (< Ar. *şerr*) Kötülük, fenalık.
ş. **+ler** 252b/03
[=1]
- şerbet** Ar. Meyve özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek.
ş. 253b/04
[=1]
- şeytān** Ar. Meleklerin başı ve hocası olduğu halde isyan edip Allah'ın emirlerine karşı geldiği için huzurdan kovulan ve rahmetten uzak kalan asi varlık, iblis.
ş. 254a/02, 254a/14
ş. **bol-** 255b/13
ş. **-1 la'yin** 253b/10, 255b/02
[=5]
- şırılda-** Şırl şırl ses çıkarmak, şırıltı çıkarmak.
ş. **-ydi** 245b/04
[=1]
- şir** Far. Aslan.
ş. 251b/09, 256b/09
ş. **+i** 249a/15, 253b/01
ş. **+im** 237a/09, 237b/04
ş. **kıl-** 255a/01
ş. **+ler** 245a/15, 245b/12, 247a/05, 247a/07, 247a/09, 247a/11, 248b/01, 248b/06
[=16]
- şir-i dergāh** Far. Hz. Ali'nin makamı.
ş. 236a/02, 236b/05, 240a/01, 240a/05, 240a/08, 240a/09, 240a/10, 240a/14, 240a/15
[=9]
- Şir-i Yezdān** Far. Allah'ın aslanı Hz. Ali.
ş. 237b/01, 237a/08
[=2]
- şirīn** Far. Tatlı.
ş. 241b/02, 248a/06
[=2]
- Şis** Adem aleyhisselamdan sonra gönderilen peygamber.
ş. 236b/01
[=1]
- şiş** Silah olarak kullanılan alet.
ş. 238a/12

[=1]
şom (< Ar. *şūm*) Uğursuz.
ş. érür 256a/06
 [=1]
şomlık Uğursuzluk.
ş. birle 254a/12
 [=1]
şu Bk. **şul 2**
şundağ 252b/19, 253a/12, 253a/14,
 253a/16
şundayın 255a/04, 255a/06
 [=6]
şul 1. Sıfat.
ş. 241a/04, 248b/09, 248b/16, 249a/06,
 249a/06, 250a/05, 250a/11
 2. Zamir. Krş. **şu**
ş. 249b/01
 [=1]

T

tā Far. Bir şeyin bulunduğu, başladığı
 veya sona erdiği yeri yahut zamanı
 anlatırken söze mübalağa katar.
t. 241b/15, 253b/03, 256b/02
 [=3]
tabl Ar. Davul
ṭ. 242a/08, 247a/12, 249b/02
ṭ. ur- 240b/02
 [=3]
tabla Ar. At ahır.
ṭ.+da 255b/09
 [=1]
tāc Far. Hükümdarlık alameti olarak
 giyilen, genellikle kıymetli taşlarla
 süslü baş kisvesi.
t. 256b/17
t.-ı ḥüsrev
 [=2]
tağ Çevresindeki araziye göre büyük bir
 çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen
 toprak veya kaya kütlesi, dağ. Krş.
dağ, tağ
t. 235b/06, 244a/08, 245a/11, 245b/08,
 256a/04, 256a/14
t.+dın 256b/09
t.+ıdın (Yulduznıñ tağı)
t.+ıdın 250a/01
t.+ığa (Yulduz tağı) 251b/04, 251b/07

t.+ına (kūh-ı kaf tağı) 253a/17
t.+lar 235b/01, 246a/04, 246a/13
t.+lardın 247a/08
t.+larım 251b/01
t.+larımı 237a/02, 237a/03
t.+larmı 247a/07
t.+larnıñ 246a/14
t.+nı 247a/02, 253a/17
 [=23]
taht Far. Hükümdarların üzerine
 oturdukları koltuk
t.+ı dünyā 247a/09
t.+ıdın 255b/08
t.+nıñ (altun taht) 254b/06
t.+nıñ (tılla taht) 254b/09
 [=4]
tağ Bk. tağ
t.+ğa (Yulduz tağ) 246a/01
 [=1]
tağ- (Giyilecek veya kullanılacak
 şeyleri) Kendi üzerine yerleştirmek,
 takınmak, kuşanmak.
t.-ıp 247a/03
 [=1]
tağşır Ar. Hazret.
t. 240b/13
 [=1]
talat- Yağma etmek.
t.-up bol- 240a/03
 [=1]
ṭaleb-kār (Ar. *ṭaleb* ve Fars. *-kār*, ṭaleb-
 kār) İstekli, arzulu.
ṭ. 235b/02
 [=1]
talkan Parça.
t. talkan 247b/09
 [=1]
tamām Ar. Bütünlüğünü bozacak bir
 eksigi olmayan (şey), bütün.
t. 238a/14
t.+ı 238a/12
 [=2]
tamuğ Cehennem.
t.+ğa 241a/11
 [=1]
tanap Bir satıh ölçüşüdür, aşağı yukarı
 1/6 hektara muadildir.

- t.+ını** 245a/13
[=1]
- tanı-** Bilmek, bir şey hakkında bilgi sahibi olmak.
t.-! 239b/08
[=1]
- tanıt-** Kim ve ne olduğunu anlatmak, hakkında bilgi vermek.
t.-may 238b/01
[=1]
- tañla** Sabahleyin, sabah vakti; yarın, ertesi gün.
t. 253b/12, 253b/13, 256a/17
[=3]
- tañsık** Güzel ve nadir olan.
t. 248b/02
[=1]
- tap-** Bulmak.
t.-a'lmas 236a/05
t.-a'lmas biz 254b/04
t.-ar 246b/09
t.-ğanı 256a/13
t.-ıp 248a/13
t.-ıp ber- 250b/08
t.-madım 243a/16
t.-sun 240a/01
[=8]
devāni tap- 243a/16
[=1]
- tapıl-** Bulunmak. Krş. tapul-
t.-mas 256a/13
t.-ur 255a/03
[=2]
- tapın-** mec. Taparcasına sevmek, büyük bir aşkla bağlanmak
t.-ıp 249b/16
[=1]
- tapul-** Bk. tapıl-
t.-ur 253a/11
[=1]
- tar-** Yayılmak, her tarafa dağılmak.
t.-ğan 249a/02
[=1]
- tara-** Taramak.
t.-y 241b/05
[=1]
- taraf** Ar. Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, yön
t.+ge (her taraf) 247b/01, 249a/04
[=2]
- tart-** Çekmek.
t.-ıp 238a/14, 239b/03, 239b/04, 243b/07, 245a/04, 245a/07, 245a/10, 245a/13, 247a/05, 247a/09, 255a/12
t.-ıp kel- 240a/12
t.-masun 240a/06
t.-ıp tur- 246b/02
t.-tı 245b/10
[=15]
ah tart- 243b/07
ezāni tart- 255a/12
koşun tart- 245a/04
na'ra tart- 247a/09
yasav tart- 247a/05
[=5]
- tartıl-** Çekilmek.
t.-ıp 248a/16
[=1]
- taş** Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde.
t. 235b/06, 241b/08
t.+dın 253a/04
t.+lar 245b/08, 246a/11
t.+larını 253a/06
t.+ını 245a/11
[=7]
- taşa-** Ötesine geçmek, bulunduğu yere sığmamak.
t.-dı 245a/16
t.-ymadı 255a/11
[=2]
kaşkılup taş- 245a/16
[=1]
- taş-** Bulunduğu yere sığmayarak dışarıya doğru akmak
t.-tı 246a/10
[=1]
- taşla-** 1. Üzerine taş atmak, taşlamak.
t.-dı 238a/13
t.-ñ 249b/14
t.-p 249b/12, 249b/13

2. Ayırmak.
t.-dı érse 240b/12, 241b/12
t.-mas 252a/06
[=7]
kırıp taşla- 249b/12
yırtıp taşla- 249b/14
[=2]
tav Dağ.
t. 252b/01
[=1]
tay Üç yaşına kadar olan at yavrusu.
ṭ. 253b/16
[=1]
tāze Far. İlk ve yeni durumunu koruyan,
bayatlamamış, bozulmamış olan.
t. 250b/07, 254a/10
t. kı1- 238a/10
[=3]
Te‘ālā Ar. “Şâni yüce olsun” anlamında
olup Allah, Hak, Tanrı
kelimelerinden sonra kullanılır.
T. (ḥaḳ Te‘ālā) 251b/12, 256b/03
T.+ġa (Ḥudā-yı Te‘ālā) 239b/05
T.+nı (Ḥudā-yı Te‘ālā) 241a/14
T.+niñ (Ḥudā-yı Te‘ālā) 238b/01,
240b/01
[=6]
teg- Ulaşmak.
t.-ge 249a/14
t.-gende 245b/04
t.-se 256b/16
[=3]
tegre Etraf, çevre.
t.+sıġa 243/10
[=1]
teġür- Ulaştırmak.
t.-gen 251a/15
[=1]
telmürte- İmrenerek intizarla bakmak.
t.-di 252b/12
[=1]
temāšā Far. 1. Bakıp seyretme, zevkle,
hayranlıkla seyretme, izleme.
t. kı1- 251b/15, 254b/19
2. Oyun.
t.+nı 247b/09
[=3]

temsīl Ar. Söz gelişi.
t. 252b/09
[=1]
ten Vücut, beden. Krş. tén
t. 253a/06
t.+imde 242a/09
t.+iñ 238a/03
[=3]
teneffüs Ar. Nefes alıp verme, solunum
t. 239b/04
[=1]
Teñri Tanrı.
T.+im 254b/14
[=1]
tenhā Far. Tek başına, yalnız.
t. 239b/07, 239b/12, 240a/05
[=3]
tenke Far. Para.
t. 253b/16
[=1]
teng Denk, müsavi, layık.
t.+de 255b/06
t.+ni 255b/10
[=2]
teñleşür- Denkleştirmek.
t.-üp 247b/08
[=1]
terk Ar. Bırakma
t. eyle- 252a/16
[=1]
tesellī Ar. Sıkıntısını ve acısını
unutturmaya çalışma, avutma
t. ber- 244a/01
[=1]
teş- Deşmek.
t.-gen 253a/05
[=1]
tevbe Ar. İşlediği bir hatadan, suç veya
günahından pişmanlık duyup bir daha
yapmamaya karar verme.
t. 250b/04
t. kı1- 241a/05
t.+lerdin 255a/13
[=3]
té- 1. Bk. dé-
t.-p 248b/17
[=1]

- ték** Bir.
t. 254b/11
[=1]
- tén** Bk. **ten**
t.+ge 254b/17
[=1]
- tık-** Zorla sokmak.
t.-tı 250a/08
[=1]
- tılla** Altın zer.
t. 247b/15, 251a/04
t. **egerli** 250b/12
t. **kaşalı** 250b/17
t. **kalkın** 245a/14, 248b/12
t. **kalkınlı** 247a/10, 249a/02
t. **kılıç** 248b/15
t.+nı 253b/18
t. **savut** 247b/12
t. **sāz** 244b/09
t. **taht** 254b/09
t. **tuğ** 248b/03
t. **tügmeli** 250b/16
[=15]
- tılla-kalkın** Altın kalkan, siper.
t+lar 245a/14, 248b/12
[=1]
- tılla-taht** Altın taht.
t.+nıñ 254b/09
[=1]
- tın-** Dinlenmek, durmak.
t.-may 245b/13
t.-maydın 256a/01
t.-maydur 253b/10
t.-mayın 239b/02, 245b/17, 256b/06,
256b/19
[=7]
- tınıl-** Durulmak.
t.-ıp 257a/01
[=1]
- tırnaş** İnsan ve omurgalı hayvanlarda
parmak uçlarının üst kısmını örten
boynuzsu tabaka.
t.+ığa 254b/15
[=1]
- tığ** Far. Ok, kılıç.
t.+ı (**cüdalık tığı**) 244b/16
t.-ı **perrān** 237a/04, 237b/03
[=3]
- til** Ağızda bulunan, tat almaya ve
konuşmaya yarayan organ.
t.+din 255a/11
t.+im 253a/01
t.+imde 237a/06, 239b/02
t.+imge 253a/09
t.+ini 256b/01
t.+iñ 253b/02
[=7]
- tile-** Dilemek, istemek.
t.-! 250a/17, 250b/04
t.-p 240a/04
t.-p **kél-** 253b/16
[=4]
- tilek** Dilek, arzu, istek.
t.+inde (**tileginde**) 253a/13
[=1]
- tilfekli** Tüfeği olan.
t. 248b/14
[=1]
- tır** Far. Ok.
t. 248b/06
[=1]
- tire** Far. mec. Üzüntülü.
t. **gümānlı** 247a/11
[=1]
- tirikle-** Canlanmak.
t.-y 252a/07
t.-yin 255a/01
[=2]
- tiriklik** Dirilik, canlılık.
t. 253b/05
t.+de 253b/07
[=2]
- tiril-** Dirilmek.
t.-señ 252a/10
t.-ür 255b/20
[=2]
- tiş** Diş.
t.+lerin 254b/18
[=1]
- titre-** Sarsılmak.
t.-r 246a/08
[=1]
- tive** Deve.
t.+ge 251a/03, 251a/09

- t.+lerge** 246b/12
[=3]
- tiz-** Dizmek, sıralamak.
- t.-gende** 256b/20
[=1]
- tof 1.** Bk. **tof 1**
t.+lar 245a/10, 246a/09, 248a/14
t.+nı 246b/13
2. Bk. **tof 2**
t. 242a/15, 242b/02
[=6]
- tofla-** Toplamak.
t.-filar 246b/13
[=1]
- toflan-** Toplanmak.
t.-ıp kél- 247a/01
[=1]
- tofrak** Toprak.
t. 241b/08
t.+large 243a/13
[=2]
- toğrı** Doğru.
t. 251a/03
t. toğrı 240b/03
[=2]
- toğuz** Sekizden sonra, ondan önce gelen sayının adı
t. 244b/04
t. ay 251a/15
t. yüz miñ yıl 252b/19
[=3]
- tol-** 1. (Boş bir şey veya yer) İçine giren bir şeyle dolu hâle gelmek, boş olmaktan çıkmak.
t.-ar 247b/13
t.-dı 235b/05, 235b/10, 243a/09
2. Bir şey bir yeri kaplamak.
t.-updur 242b/06
[=5]
- toldur-** Doldurmak.
t.-ma! 242b/12
t.-up 253b/18, 254b/08
[=3]
- ton** Elbise.
t.+nı 255b/14
[=1]
- ton-** Donmak.
- t.-dı** 242a/06
t.-up 238a/07
[=2]
- top 1.** Top. Krş. **tof 1**
t. 248a/14
2. Zümre, yığın, küme.
t. top bol- 248a/11
[=2]
- toy** Şölen.
t. 251b/15
[=1]
- toyğun** Atmaca.
t. dayın 255a/02
[=1]
- tök-** Dökmek, akıtmak.
t.-mege 248a/12
t.-ti 247b/06, 248b/09
[=3]
kan tök- 247b/06, 248a/12, 248b/09
[=3]
- tökül-** Dökülmek, düşüp veya taşıp bütünden ayrılmak.
t.-! 253b/11
t.-üp 255b/09
t.-ür 249a/05
[=3]
- törö** Efendi.
t.+m 238a/03
[=1]
- tört** Üçten sonra, beşten önce gelen sayının adı. Krş. **dört**
t. miñ 251a/02
[=1]
- töşen-** Yerleşmek.
t.-men 254a/10, 254a/10
t.-meñler 256a/19
[=3]
- tufeyl** Ar. Çocukluk, küçüklük.
tu.+idin 253a/12
[=1]
- tuğ** Hükümdarlara verilen şan ve şöret alameti. Krş. **tuğ**
t. baydağ 245a/17
t. baydağ 246b/01
t.+lar 247a/15
t.+lar (tılla tuğ) 248b/03
[=3]

- tuk** Bk. **tuğ**
t. (bir tuk atlık) 247a/02
 [=1]
- tulfar** Kanatlı at.
t. 248a/04
 [=1]
- tuman** Duman.
t. 244a/16
 [=1]
- tur** 1. Hareketsiz kalmak.
t.-dı 243a/02, 250a/09
t.-diñ 246b/02
t.-up 249a/08, 254a/03
 2. Ayakta durmak, ayağa kalkmak.
t.-ay 242a/06
t.-up 253b/08, 256b/11
 3. Bir yerde olmak, bir yerde bulunmak.
t.-ğan 239b/04, 248a/06
t.-sa 257a/12
t.-sun 243a/02
t.-up 244b/09, 256a/01
t.-up érđi (oqup turup érđi) 236b/08
 4. İsimleri yüklem yapar.
t.-up 251a/16
 [=1]
 5. Süreklilik işlevinde tasvirî ve yarı tasvirî fiiller yapar.
t.-adur 238a/07
t.-up 254a/05
t.-uplar 251b/07
 [=16]
ağıp tur- 238a/07
cönetip tur- 243a/02
çıkıp tur- 250a/09, 251b/07
karap tur- 254a/05
kılıp tur- 244b/09
oqup tur- 236b/08
solap tur- 239b/04
tartıp tur- 246b/02
 [=9]
- turna** Turnagiller familyasından, Avrupa ve Afrika'da toplu olarak yaşayan, büyük sürüler hâlinde göçen iri kuş.
t. 243a/03, 243a/04, 243a/05, 243a/07, 243a/09, 243a/11, 243a/13, 243a/15, 243b/01, 244a/03
- t.+ğa** 243a/03
t.+lar 243b/02, 244a/06, 244a/07, 244b/03
 [=15]
- turul-** Sakinleşmek.
t.-sa 252a/12
 [=1]
yığlap turul- 252a/12
 [=1]
- turuş** Durmak işi, durma tarzı ve şekli, vaziyet
t. 239b/07
 [=1]
- tut** 1. Doldurmak, istila etmek, etrafını kaplamak.
t.-tı 239a/08
 2. Edinmek.
t.-up öt- 242a/05
t.-up yet- 242a/05
 3. Eliyle kavramak.
t.-ar 253b/13
t.-sa 256b/12
t.-up 236b/09
 4. Ele geçirmek, yakalamak.
t.-ar sen 253b/06
t.-tı 252b/18, 255a/07
 5. ... halde bulundurmak.
t.-ğuçı 252a/17
 6. ... kabul etmek, saymak
t.-uñ 253b/09
 [=10]
- tutul-** 1. Mâruz bırakılmak, hedef olarak alınmak
t.-dı 238a/03
t.-duñ 243a/07
t.-ur 246a/06,
 2. Tutulma olayına uğramak.
t.-ur 249a/04
 [=4]
belāğa tutul- 246a/06
 [=1]
- tutuş-** Girişmek (kavga, mücadele için).
t.-alı 235b/02, 240b/09
 [=2]
- tügmeli** Dügmeli.
t. (tılla tügmeli) 250b/16
 [=1]

tükel Hepsi, bütün.

t.+i 250b/13

[=1]

tülki Tilki.

t. dek (miş-i tülki) 254a/07

t.+ler 256b/09

[=2]

tümen On bin.

t. (bir tümen) 254a/04

t. (kırk tümen) 250b/07

t. (yüz tümen) 254a/04

t.+ge (beş tümen) 254b/17

[=4]

tüp Dip.

t.+degi 254b/14

[=1]

tüş-1. Bulunduğu yerden ayrılıp

yukarıdan aşağıya doğru inmek.

t.-er 255b/08, 255b/08, 255b/09

t.-ti 243a/10

2. Gafil avlanıp tutulmak,
yakalanmak.

t.-mem 241b/07

3. Uğramak, düşer olmak.

t.-ti 235b/07, 243b/11, 252b/17,

253a/10, 255a/13

t.-tü 242a/09

4. Payına düşmek.

t.-ti 242b/01

[=1]

tüş Düş, rüya.

t. kör- 242a/14, 242a/16, 242b/02

[=3]

tüşür- Düşürmek, indirmek.

t.-gin 237b/13

[=1]

tüz Düzgün.

t. ét- 251a/08

[=1]

U

u (Zamir) O.

u. 252a/13, 252b/19, 255a/04, 255a/06

u.+lar bilen 236a/03

u.+nın 244a/04, 244a/15, 247b/15

u.+nlar 242b/01

[=7]

uç- (Kuş) Havada yol almak, havada

gitmek. Krş. **uş-**

u.-ar sen 244a/13

u.-arlar 256b/10

u.-ğan 244a/06

u.-gen 244b/03

u.-up 243b/02, 244a/03, 244b/04

[=7]

aylanıp uç- 244b/04

[=1]

uçra- Rastlamak, tesadüf etmek.

u.-p 252b/16

[=1]

ul I Oğul.

u.+ımız 253a/10

[=1]

ul II 1. (Sıfat) O.

u. 235b/06, 236a/05, 236a/08,

236a/09, 236a/10, 236b/02, 236b/04,

236b/07, 240a/13, 241b/13, 244a/01,

244a/02, 247b/03, 252a/11, 252b/12,

254b/14, 255b/08, 255b/13, 255b/21,

257a/04, 257a/07

[=19]

2. (Zamir) O.

u. 241a/03, 243a/03, 243a/06, 249a/12,
253b/17

anı 255a/16

alarga 251a/07

alarnın 255a/15

aña 236a/06, 242b/04, 243b/09,

243b/14, 254b/12, 255a/05

anda 235a/06, 235a/07, 235b/07,

236a/06, 236b/08, 237b/08, 240a/03,

240b/12, 241a/01, 241b/11, 243a/03,

243b/05, 243b/06, 244a/01, 244a/03,

244a/05, 244b/04, 246a/02, 246a/03,

246b/01, 247a/03, 250a/08, 250a/09,

251a/06, 251a/10, 251b/15, 255a/11

andag 240a/01, 240a/01

andın 238a/11, 256a/02

andın soñ 235a/06, 235b/05,

236b/08, 237b/06, 257a/12

andın soñra 257a/08

anı 252a/14, 252b/16, 252b/16,

255a/01, 255a/02, 256a/09

anıñ 242b/06, 253a/14, 255b/16, 256a/02, 256a/08, 256a/12, 256a/18
[=67]
ulı Ulu, yüce. Krş.
u. 255b/16
[=1]
ur- 1. Vurmak.
u.-dı 246a/02
u.-sa 247a/05, 256b/18, 256b/20
u.-sam 246b/14
u.-up 245b/07, 246b/06
2. İsimlerle birlikte birleşik fiil yapan yardımcı fiil.
u.-ğan 239a/10
u.-may 239a/10
u.-sa 255b/20
u.-up 236a/08, 247b/02, 255b/07
3. (Davul için) Vurmak, çalmak.
u.-ğalı kıl- 249b/02
u.-mağa 247a/12
u.-up 240b/02
[=16]
ah ur- 236a/08
kañçılar ur- 245b/07
kılınç ur- 246b/06, 247a/05
sitem ur- 255b/07
tañ ur- 240b/02
[=6]
urluğ Soy, sop aile.
u.+ın (urluğın) 254a/06
[=1]
uruş Savaş, muharebe.
u. 240a/02
u.+da 235b/06
u. kıl- 235b/05, 235b/06, 239b/07, 240a/01, 240b/11, 240b/13, 246a/09
[=9]
uruş- Savaşmak, vuruşmak.
u.-! 248b/13, 252b/08, 252b/08
u.-a men 241b/04
u.-alı 235a/08, 235a/09, 235a/11, 240b/06, 240b/10
u.-mağ 239a/09
u.-sam 239b/01
u.-ur 243a/12
[=12]
uş- Bk. uç-

u.-ğan 251b/08
[=1]
uşla- Tutmak.
u.-! 238a/07
u.-mas 252a/06
u.-p al- 250a/02
[=3]
uyal- Utanmak.
u.-may 254a/09
[=1]
uykan- Uyanmak.
u.-dı érse 242a/16
[=1]
uzak Arada çok mesafe bulunan, uzun sürede gidilebilen, irak.
u. 244b/11
[=1]
Ü
üç İkidenden sonra, dörtten önce gelen sayının adı.
ü. (miñ üç yüz) 252b/15, 252b/17
ü. (miñ üç yüz yıl) 257a/04
ü. keçe kündüz 240b/11
ü. yüz altmış 250b/09
[=5]
üçün İçin, sebebiyle, -den ötürü, -den dolayı.
ü. 237b/10, 237b/11, 238a/04, 238a/10, 242b/08, 243b/05, 253a/10, 254a/08, 254b/13, 254b/15, 255a/10, 255b/12, 256b/19
[=13]
ülfet Ar. Ünsiyet, dostluk.
ü.+im 236a/03
[=1]
ümmet Ar. Bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tabi olanların meydana getirdiği topluluk.
ü. 239b/17, 253a/13
[=2]
üst 1. Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü.
ü.+i 250b/03
ü.+idin 247a/02
ü.+ige 242a/15, 245a/13, 253b/18, 254b/09, 257a/02

ü.+inde 254b/06, 254b/07
ü.+ine 242b/02
ü.+iñdin 251b/08, 251b/09, 251b/13
2. Vücut, gövde, beden.
ü.+ge 242b/13
ü.+üne 239b/06, 239b/09, 239b/10,
239b/11, 239b/15, 239b/16, 239b/17
[=21]
üste- Eklemek.
ü.-di 245b/06
[=1]
üz- Koparmak, ayırmak.
ü.-er 256b/15
[=1]
üze Üzerinde, üstünde.
ü. 253b/09
[=1]
üzengü Eyerin iki yanında asılı bulunan
ve hayvana binildiğinde ayakların
basılmasına yarayan, altı düz
demir halka.
ü.+din 247b/07
[=1]
üzere Üzerine, üstüne doğru.
ü. 244a/14
[=1]
üzül- Kopmak, ayrılmak.
ü.-üp 255b/11
[=1]
üy Ev, oturulan yer.
ü.+din 245b/06
ü.+i 235b/09
[=2]

V

va'de Ar. Bir işin yapılması, bir borcun
ödenmesi için tanınan zaman,
mühlet, mehil.
v. ber- 252b/06
[=1]
vâkı' Ar. Olmuş olan şey, geri
çevrilmesi mümkün olmayan olay,
olgu.
v. bol- 243b/07
[=1]
vakt Ar. Zaman.
v.+ı 247a/03
[=1]

var Sahip olunan şey.
v. 236a/07
[=1]
vârid Ar. Gelen, ulaşan, vasıl olan.
v. 249a/14
[=1]
ve Ar. İki kelime, cümle ve öbeği
birbirine bağlar, ile.
v. 249b/08, 251a/09, 251b/06
[=3]
vefâ Ar. Dostluk ve muhabbette sebat
etme, sevgide süreklilik, bağlılık ve
sadakat.
v. 253a/11
v. eyle- 254a/13, 254b/02, 255b/04
v.+mı 255a/03
[=5]
vefâ-dar (Ar. *vefâ* ve Far. *-dâr*, *vefâ-dâr*)
Vefâlı, dostluğunda ve sevgisinde
sebat eden, dostluğuna bağlı olan
kimse.
v.+ım 239b/11
[=1]
Vefâ Beg Köroğlu'nun on iki
serdarından biri.
V. 244b/08
[=1]
Veli Beg Köroğlu'nun on iki
serdarından biri.
V. 244b/06
[=1]
velikîn (Ar. *ve* ile Far. *lîkin*, *velîkîn*)
Velakin, lakin, fakat, ama.
v. 241a/13, 242a/14, 242a/15,
243b/04, 244b/08, 247a/01, 247a/02,
247a/02, 250a/10
[=9]
verâşet Ar. Soyda görülen maddî veya
ruhî bir özelliğin bir nesilden daha
sonraki nesillere geçmesi.
v. 250b/01
vezîr Ar. Valilik gibi yüksek görevlerde
bulunan ve paşa unvanını taşıyan
kimse.
v.+ler 243b/05
[=1]

Y

yā Ar. Ey.

y. 236a/04, 236b/03, 236b/03,
236b/05, 236b/11, 236b/11, 237a/02,
237a/04, 237a/06, 237a/08, 237a/10,
237b/01, 237b/03, 237b/05, 237b/07,
238b/02, 238b/03, 238b/05, 238b/05,
239a/05, 239a/07, 252a/11, 252b/03

[=23]

yab Yavaş, aheste.

y.+ı 256b/20

[=1]

Ye'cūc Ar. Kıyamete yakın bir zamanda ortaya çıkıp pek çok kötülük yapacaklarına ve çok kısa boylu olduklarına inanılan iki kavimden biri.

Y. Me'cūc 257a/08

[=1]

yād Far. Anma, hatırlama.

y. ét- 249b/10, 253b/12

y. kı1- 236b/10

[=3]

yād-kār Far. Bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen yahut onlardan kalan şey.

y. 254a/17

[=1]

yağ- Gökten yere düşmek.

y.-dı 247a/14

[=1]

yağşı Güzel, iyi.

y. 251a/13, 253b/17

y.+lar 254a/14

y.+largā 252b/05

y.+rı 252a/14

[=5]

yağ- Yanmasını sağlamak, tutuşturmak.

y.-ar 242b/13

[=1]

yağa Giyeceklerin boynun etrafına gelen kısmı ve bu kısma eklenen türlü biçimdeki parça.

y. 255b/14

y.+dın 252b/18, 255a/07

y.+ları 256a/15

y.+sıdın 256b/12

[=5]

yağın Arada az mesafe bulunan, uzak olmayan.

y. 247a/03

y.+da 252a/17

[=2]

Ya'kūb Hz. İbrAhim'in torunu ve İsrailoğulları'nın atası olan peygamber.

Y. peygamber 255a/15

[=1]

yal I Yele.

y.+ıdın 236b/09

[=1]

yāl II Far. Boyun, gerdan.

y.+dın 255b/09

[=1]

yalav Alev.

y. 247b/14

[=1]

yalavlı Alevli.

y. (gül-gün yalavlı) 247a/06

y. (kı1zıl yalavlı) 245b/04

[=2]

yalğan Yalan.

y. 247b/09

[=1]

yalğançı Yalancı.

y. 254a/11

[=1]

yalğuz Yalnız. Krş. **yalğuz**

y. 248b/17

[=1]

yalğuz Bk. **yalğuz**

y. 252a/09

[=1]

yalğuzluk Yalnızlık.

y.+ı 236a/01

[=1]

yalma- Ağızla kapmak, çiğnemek.

y.-p 257a/10

[=1]

yaltırā- Parıldamak, parlamak.

y.-ydı 247b/13

[=1]

yaman 1. Kötü, fena.

y. 244a/17, 248b/13, 251a/13, 253b/02

y.+dur 236a/01

- y. eyle-** 250a/15
y.+lar 256b/11, 256b/20
y.+larğa 248a/03
y.+larını 249b/13
y.+nın 252a/15
 2. Gücü, etkisi, becerikliliği, ustalığı vb. alışılmışın üstünde olan, usta.
- y. bol-** 253b/17
 [=12]
- yan** 1. Taraf, yön, cihet.
y.+a (her yan) 239a/08
y.+ıge 244b/04
 2. Yakın, civar.
y.+ıda 243b/05
 [=3]
- yan-** 1. mec. Yanmak, tutuşmak.
y.-dım 243b/16
y.+ma 241a/05
 [=1]
köyüp yan- 243b/16
 [=1]
- yana** Yine, tekrar, yeniden; hatta, bile, ayrıca.
y. 235b/06, 237a/10, 239b/05, 249a/13, 249a/14, 250b/10, 250b/15, 250b/17, 251a/02, 251a/09, 251b/06, 257a/14
 [=12]
- yañıl-** Aldanmak, hata yapmak.
y.-madı 255a/13
 [=1]
- yapın-** Örtünmek, kapanmak.
y.-ıp 249b/17
 [=1]
- yār** Far. Dost, sevgili.
y. 237b/03, 245b/02, 248b/17, 254b/14
y.+ı 247a/12
y.+im 237b/10, 239b/08, 240a/09
y. kıl- 236a/08
y.+lar 255b/11
y.+nın 242b/02
y. ol- 236b/03
y. ét- 254b/12
 [=13]
- yara** 1. mec. Üzüntü, acı, dert.
y. 235b/07, 236a/07
y.+durlar 256a/18
- y.+m** 238a/01
y.+nı 238a/12, 243a/16
 2. Bir dış etkiyle, bir hastalık veya ârıza sebebiyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çıban
y.+dur 238a/06, 244b/16
 [=8]
- yara-** Hoşa gitmek, yaramak.
y.-may (yaray yaramay) 239a/08
y.-y yaramay 239a/08
 [=2]
- yarağ** Silah.
y. 243b/14
y.+ım 243b/14
y.+ın 253b/14
y.+larını 238a/12
 [=4]
- yārān** Far. Arkadaş, dost.
y.+lar 243b/08, 252b/10, 253b/03, 253b/09, 253b/17, 254a/03
y.+lar (Rūm-ı yārān) 246b/14
 [=7]
- yaraş** Barış.
y. bol- 250a/09
 [=1]
- yarat-** (Allah) Yoktan var etmek, halketmek.
y.-ğan 237a/03, 246b/11
y.-tı 253a/12
 [=3]
- yarguç** Yırtıcı.
y. 255b/07
 [=3]
- yarım** Bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit parçadan her biri.
y. 254b/13
 [=1]
- yasa-** Yapmak.
y.-a'lmadı 255a/11
 [=1]
- yasav** Düzen, saf, savaş düzeni.
y. bol- 246b/03
y. tart- 246b/02, 247a/05
 [=3]
- yaş** I Göz yaşı.
y. 248a/07
y.+ına 242b/12

y.+lar 242b/06, 245a/06
[=5]
yaş II Doğuştan itibaren geçen ve yıl birimiyle ölçülen zaman.
y.+da 237a/03
[=1]
yaşa- Sağ olmak, ömür sürmek
y.-! 255a/14
y.-r sen 252b/01
y.-ğan 252b/17
[=3]
yaşar- Yaşatmak.
y.-rgan 252b/15
[=1]
yaşıl Yeşil. Krş. **yeşil**
y. 247a/03
[=1]
yat Yabancı.
y.+large 257b/02
[=1]
yat- 1. Boylu boyunca uzanmak.
y.-ıp kal- 242a/01
y.-tı 239a/08
2. Mezarda gömülü olmak
y.-gen 238b/11
y.-ur 254b/07
3. mec. Bulunmak, var olmak, mevcut olmak
y.-masun 240a/09
4. Süreklilik işlevinde tasvirî fiiller yapar.
y.-ğanın 244a/03
[=6]
kéle yat- 244a/03
[=1]
yav Yay.
y. 243b/14
[=1]
yaz Yaz mevsimi, ilkyaz.
y. 240a/14, 240a/14, 254b/18
y.+ı ber- 237a/10
[=4]
yaz- Yazmak.
y.-ar 256b/13
y.-ıp yiber- 250b/06
[=2]
ye- Ağızda çiğneyerek yutmak.

y.-geni 256a/09
y.-sün 246b/05
y.-yin 256a/13
[=3]
yeke Ayrı, tek başına, yalnız.
y. 247a/07
y. yeke 235b/03, 235b/04
[=3]
yekte Bir şeyin aşağıya doğru uzanan yüzü, eteklik.
y.+sini 249b/14
[=1]
yer 1. Ayakla basılan, ayakların altında bulunan yüzey, zemin.
y. 238b/02, 240a/02, 243a/10, 253a/03, 254a/10
y.+ge 238a/11
y.+i 254b/08
y.+ler 246a/07, 247b/13, 249a/04
y.+ni 252b/02, 256a/05, 256a/05
y.+niñ 253b/18, 254a/01, 254a/15, 254b/07
2. Taraf, bölge.
y.+din 235b/07
y.+large 252a/05
3. Mevki, mekân, mahal.
y.+de 251b/04, 251b/05, 252a/10, 252a/13
y.+din 247a/04, 248b/10, 254a/07
y.+ge 243a/08
y.+im 242a/09, 245b/09
y.+lerni 256a/04
y.+ni 256a/05, 256a/05
4. Yaşanılan, oturulan şehir, kasaba veya toprak.
y. (kara yer kıl-) 255a/01
[=31]
yeryüzi Üzerinde yaşadığımız yer küresinin kabuğu, arz
y.+nde 238b/08, 238b/11, 242b/16, 257a/04
y.+ni 257a/02, 257a/06
[=6]
yeşil Bk. **yaşıl**
y. 247a/15
[=1]
yet- 1. Kâfi gelmek.

- y.-ti** 239a/09, 251b/02, 255a/15
2. Ulaşmak, varmak. Krş. **yét-**
- y.-e'lmedim** 243a/14
y.-e'lmes men 243a/08
y.-gen 242a/02, 247a/09
y.-ip 252a/12
y.-sem 250a/14
y.-ti 242a/05, 243a/14, 250a/05, 251b/15, 252a/12
[=14]
tutup yet- 242a/05
[=1]
- yetek** Yedeğe alınmış, yedek.
y.+de 245a/16
[=1]
- yetger-** Yetişmek, ulaşmak.
y.-gen 253a/03, 253a/03
y.-ürler 257a/09
[=3]
- yetgür-** Ulaştırmak. Krş. **yetür-**
y.-! 243a/04, 243a/05, 243a/07, 243a/09, 243a/11, 243a/13, 243a/15, 243b/01
y.-se 239b/13
[=9]
- yeti** Altıdan sonra, sekizden önce gelen sayının adı.
y. 237a/03
[=1]
- yetül-** Varılmak, ulaşılmak.
y.-di 238a/03
y.-dük 243a/06
[=2]
- yetür-** Bk. **yetgür-**
y.-gil 238a/01
[=1]
- yetüş-** (Yapılacak bir iş için) Tam zamânında gelmek, vaktinde bulunmak
y.-e kör- 237a/07
y.-ti 247a/04, 247a/05, 247a/07, 247a/09, 247a/11, 247a/13, 247a/15
[=8]
- yezîd** (Yezîd adından) Çok kızılan, hâin ve gaddar kimseler için kullanılan sövme sözü.
y.+ler 240b/12
- y.+leri** 249a/16
y.+leri (Erzulumniñ yezîdleri) 235a/08
y.+niñ 242a/07
[=4]
- yél** Rüzgâr.
y. dayım 253a/05
[=1]
- yét-** Bk. **yet-**
y.-ge 245b/17
[=1]
- yıgıl-** Yığılmak, toplanmak.
y.-ıp 256b/20
y.-ıp kel- 253a/09
[=2]
- yıgla-** Ağlamak, göz yaşı dökmek.
y.-ladı 243b/05
y.-ma! 242b/11, 242b/14, 242b/16
y.-mağanı 256b/07
y.-ñız 256b/06
y.-p 256b/07
y.-p turul- 252a/12
y.-r 246a/12, 255b/19
y.-r men 239a/02
y.-rım 242b/03
y.-rsız 243b/06
[=12]
қан yıgla- 242b/03
zâr yıgla- 239a/02
[=2]
bozulup yıgla- 243b/05
[=1]
- yıglat-** Ağlatmak.
y.-tı 255a/15
[=1]
- yıqıl-** Yıkılmak.
y.-dı 238a/04, 242a/15
[=2]
- yıl** Dünyanın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman, sene.
y. 246a/12, 252a/02
y. (kırk yıl) 255a/15
y. (tokuz yüz miñ yıl) 252b/19
y.+da (miñ üç yüz yıl) 257a/04
y.+lar 255a/06
[=5]
- yırağ** Uzak, irak.

y. 256a/17, 256b/03
[=2]
yirt- Yolmak, koparmak.
y.-**ıp taşla-** 249b/14
[=1]
yiber- Göndermek, yollamak.
y.-**gen** 237a/03
y.-**ip** 250b/06, 251a/05
y.-**sün** 250b/09, 250b/11, 250b/14,
251a/02
[=7]
yigirme Bk. **yigirmi**
y. (**yüz yigirme dört min**) 238b/09
[=1]
yigirmi Yirmi, on dokuzdan sonra,
yirmi birden önce gelen sayının adı.
Krş. **yigirme**
y. (**yüz yigirmi dört min**) 255a/09
[=1]
yigit Delikanlı, genç adam.
y. 248b/16, 248b/16, 249a/05, 255b/07
y. (**Çırık Yigit**) 248a/03, 248b/04
y. **bilen** 257b/03
y. **bilen (Çırık Yigit)** 245a/04, 250a/08
y.-**din (Çırık Yigit)** 236a/07
y.-**ge (Çırık Yigit)** 246a/03, 246b/01,
246b/02
y.-**i** 254a/04
y.-**im (Çırık Yigit)** 251b/17, 252a/16
y.-**ler** 242b/15, 247b/04
y.-**lerge** 246b/08, 249b/09, 250b/05
y.-**leri** 249a/17
y.-**lerige** 251b/15
y.-**lerim** 246b/03
y.-**lerim (Çırık Yigit)** 242a/12
y.-**ni (ér yigitni)** 235a/10
y.-**ni (Çırık Yigit)** 235b/07, 244b/05
[=28]
yok Bulunmayan, mevcut olmayan.
y. 246b/01, 248b/08, 255b/14, 255b/14
y. **édi** 240a/02
y. **édim** 236a/09
y.-**tur** 237b/04, 242a/09, 243a/08,
251a/13, 256a/14
[=11]
yokla- Yoklamak, araştırmak.
y.-**p** 235b/07, 249a/11

[=2]
yol 1. Bir yerden bir yere gitmek
amacıyla içinden veya üzerinden
geçilen yer, tarik, rah.
y. 237a/01, 237a/02, 245b/13, 245b/14
y. **al-** 244b/15
y. **ber-** 251b/08
y.-**dın** 255b/20
y.-**ğa** 245b/11
y.-**ığa** 252b/16
y.-**ıge** 255a/17
y.-**ığa sal-** 243b/12
y.-**ın** 256a/01
y.-**ıñı** 253b/12
y.-**larnı** 248b/10
y.-**nı** 255b/18
y.-**nıñ** 244b/11
y. **yürü-** 251b/04
2. Bir şeye ulaşmak için takip edilen
seyir.
y.-**um** 251b/13
y.-**ıdın (hağ yolu)** 253b/03
y.-**ığa (hağ yolu)** 253b/11, 253b/13
y.-**ın (dın yolu)** 249a/17
y.-**ına** 253b/09
[=23]
yolu- Yaklaşmak.
y.-**pdur** 254a/05
[=1]
yolbars Kaplan.
y. 240b/06, 249b/06, 251b/09
y. **dayın** 249a/04
[=4]
yoluğ- Karşı karşıya gelmek, rastlamak.
y.-**may sen** 253b/08
[=1]
yorğa At.
y. 250b/14
[=1]
Yulduz Çembil Bel'in bulunduğu dağ.
Y. 245b/16
Y. **dağı** 244a/16
Y.-**nıñ tağı** 251b/08
Y. **tağı** 251b/04, 251b/07
Y. **takğa** 246a/01
[=6]
yurd Bk. **yurt** 1

- y.+fün** 242b/13
[=1]
- yurt** 1. Ülke, memleket, vatan. Krş. **yurd**
y. 255b/08
y.+ın 256b/19
2. Halk.
y.+ığa 257b/07
[=3]
- Yūsuf** Hz. Yakub'un oğlu,
İsrailoğulları'na gönderilen bir
peygamber.
Y. (rūy-ı Yūsuf) 249a/07
Y.+nı 255a/16
[=2]
- yut-** Yemek.
y.-up 257a/08, 257a/10
[=2]
- yügrüg** Hızlı koşan (at).
y. 248a/04
[=1]
- yük** Bir hayvan veya taşıtın
taşıyabileceği miktar
y.+ni 251a/03
[=1]
- yükle-** Bir yere, taşınması için belli
ağırlıkta eşya veya araç gereç
koymak.
y.-p 250a/10, 251a/09
[=2]
- yüklet-** Yüklemek işini yaptırmak.
y.-ipdür 246b/12
[=1]
- yür-** Yürümek, adım atarak ilerlemek,
gitmek. Krş. **yürü-**
y.-e'lmey 236b/09
y.-ep 257a/15
y.-er 255b/14, 255b/18
y.-gen 240a/05, 252b/19, 255a/17,
255b/06
y.-gende 245b/13, 245b/13, 245b/14
[=11]
- yürek** İnsanın bütün duygularının
kaynağı ve manevi varlığının
merkezi, gönül.
y. **bağır** 255a/01, 256b/04, 257a/01
y. **ti** 244b/05
y. **+ide** 241a/13
- y.+im** 237b/11, 238a/09
y.+imde 236a/04, 242b/06, 243b/15
y.+ini 253a/05
y.+lerde 248b/08
[=12]
- yürekli** Yiğit, korkusuz, yüreği pek,
cesaretli, cesur.
y. (**arşlan yürekli**) 248b/13
[=1]
- yürü-** Bk. yür-
y. **-ñ** 244b/10, 244b/11, 244b/13,
244b/15, 245a/01, 245a/03
y. **-p** 251b/04
[=7]
yol **yürü-** 251b/04
[=1]
- yürüş** Yürüme, yürüyüş.
y. **kıl-** 239b/10, 252b/07
[=2]
- yüz I** 1. Surat, çehre.
y. **+ide** 253a/13
y. **+ige** 238a/14
y. **+imni** 241b/01, 241b/02, 241b/04,
241b/06, 241b/08, 241b/10
y. **+in** 242a/12
y. **+iñni** 252b/12
2. Taraf, yön.
y. **+ide** 257a/03
[=11]
- yüz II** Doksan dokuzdan sonra, yüz
birden önce gelen sayının adı.
y. 257b/04
y. **yigirme dört min** 238b/09
y. (**beş yüz**) 250b/14
y. (**miñ üç yüz**) 252b/15, 252b/17
y. (**miñ üç yüz yıl**) 257a/04
y. (**tokuz yüz miñ yıl**) 252b/19
y. (**üç yüz altmış**) 250b/09
y. **tümen** 254a/04
y. **yigirmi dört min** 255a/09
[=10]
- yüzli** Sıfat. Yüzü herhangi bir nitelikte
olan
y. (**gül yüzli**) 237b/10
[=1]
- Z**
- zād** Bk. **zāt**

- z. (beg-zād)** 245a/11
[=1]
- zāğ** Karga.
z.+lar 256b/10
[=1]
- zamān** Ar. Süre, vakit.
z. 240a/02, 243b/06, 244a/16, 249a/06,
250a/05, 257b/05
z. (**ağır zamān**) 246a/10, 254a/05
[=8]
- zamāne** 1. Ar. Devir, zaman.
z. 243a/10, 254a/03, 254a/07
2. İçinde bulunulan devir,
yaşanmakta olan vakit
z.+niñ (**ağır zamāne**) 257a/14
[=4]
- zār** Far. Ağlama, inleme.
z.+ımız 246b/15
z.+ını 257a/09
z. **ķıl-** 254b/15
z. **ét-** 254b/13
z. **yığla-** 239a/02
z. **zār** 253a/15
z. **zār ķıl-** 254a/16
[=7]
- zāt** (< Ar. *zāt*) Bir varlığın hakikati,
hüviyeti, mahiyeti. Krş. **zād**
z. (**beg-zātlar**) 245b/10
z. (**şāh-ı zāt**) 239b/12
z.-ı **pākı** 238b/01, 240b/01
z.+ım 239b/12
z.+ın 252a/08
[=5]
- zāv** Far. Acı, zarar.
z. 245b/14
z. **ber-** 245b/07
z.+dur 236a/01
[=3]
- Zehrā** Köroğlu'nun manevi oğlu Hasan
Hanın kızı. Krş. **Zehrā Ayım**
Z. 242a/14, 242b/09
[=3]
- Zehrā Ayım** Bk. **Zehrā**
Z. 242a/16, 242b/10, 243a/01
[=3]
- zelzele** Ar. Yer sarsıntısı.
- z.+de** 240a/02
[=1]
- zemīn** Far. Yüzey, zemin.
z. 240a/02
[=1]
- zenge** Bk. **zengī**
z. (**ħabeş-i zenge**) 251a/02
[=1]
- zengī** Far. Zenci. Krş. **zenge**
z. 256a/07
[=1]
- Zengī Baba** Koyuncuların piri, 12. ve
13. yüzyıllarda Türkistan'ın büyük
evliyalarından biri.
Z. 239a/06
[=1]
- zer** Far. Altın.
z. 250a/10, 251a/09, 252a/15
z.+ini (**ağlas zeri**) 250a/16
z. **ķabalı** 247b/10
[=5]
- zerli** Altından yapılmış olan.
z. 248b/14
[=1]
- zerre** Ar. Çok küçük parçacık.
z. 248b/08
[=1]
- zerrīn** Far. Altından yapılmış.
z. **ħil'atlı** 251a/01
[=1]
- zıkr** (< Ar. *zıkr*) Allah'ın isimlerini
söylemek suretiyle yapılan ibadet.
z.+in 254a/02
[=1]
- ziyān** Far. Bir şey veya kimsenin sebep
olduğu çıkar kaybı, zarar.
z.+dur 236a/01
[=1]
- zorlık** Zorluk, güçlük.
z. **bilen** 253a/17
z.+lar **ķıl-** 248b/04
[=2]
- zuryat** Ar. Nesil, soy.
z. 236b/11
[=1]

KAYNAKLAR

- Albayrak, Nurettin. *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2010.
- Argunşah, Mustafa. *Çağatay Türkçesi*. İstanbul: Kesit Yayınları, 2013.
- Atalay, Besim. *Abuşka Lugatı veya Çağatay Sözlüğü*. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1970.
- Baba, Mustafa Okan. *Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Heyamola Yayınları, 2007.
- Banguoğlu, Hasan. *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1990.
- Boratav, Pertev Naili. *Köroğlu Destanı*. İstanbul: Evkaf Matbaası, 1931.
- Cunbur, Müjgan. “Köroğlu Destanında Lirik ve Epik Unsurlar”. Köroğlu Semineri Bildirileri. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1982.
- Çelikbay, Ayhan. *Göroğlinin Tugilişi Destanı- Özbek Varyantı (İnceleme-Metin-Dizin-Çeviri-Ek)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2010.
- Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1949.
- Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ed. Berke Vardar ve diğer. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1980.
- Dilçin, Cem. *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2013.
- Eckmann, Janos. *Çağatayca El Kitabı*. Çev. Günay Karaağaç. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1988.
- Eker, Süer. *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları, Ankara 2003.
- Ergin, Muharrem. *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1962.
- Gencan, Tahir Nejat. *Dilbilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1966.
- Kaya, Doğan. *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2007.
- Korkmaz, Zeynep. *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1992.

- Korkmaz, Zeynep. *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 2014.
- Öztelli, Cahit. *Köroğlu ve Dadaloğlu: Hayatı, Sanatı, Şiirleri*. İstanbul: Varlık Yayınları, 1953.
- Redhouse, J. W. *Turkish and English Lexicon*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2005.
- Sami, Şemseddin. *Kamus-ı Türki*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2004.
- Steingass, F.. *Persian-English Dictionary*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2005.
- Sümer, Faruk ve Nurettin Albayrak. “Köroğlu”, *DİA*, 26, s. 268-270.
- Şen, Mesut. *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü*. İstanbul: Post Yayın, 2016.
- Şeyh Süleyman Efendi-yi Buhari. *Lugat-ı Çağatay ve Türkî-i Osmanî*. İstanbul: Mihran Matbaası, 1298.
- Tekin, Talat ve diğer. *Türkmence-Türkçe Sözlük*. Ankara: Simurg Yayınları, 1995.
- Topaloğlu, Ahmet ve İlhan Ayverdi. *Kubbealtı Lugati Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2007.
- Türkmen, Fikret. “Köroğlu”, *TDEA*, 5, s. 416-419.
- Yeni Türk Ansiklopedisi*. “1. Baskı. Destan”. s. 652-654.
- Yetiş, Kazım. “Destan”, *DİA*, 9, s. 202-205.
- Yudahin, K. K.. *Kırgız Sözlüğü*. Çev. Abdullah Taymas. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- Yusufogli, Rahmatullah. *Goroglu (O'zbek Xalq Dostonlari)*. Taşkent: “Sharq Nashriyot”, 2006.

انفع دل خانه انواع السرب اما خوب انواع اول خردی است
برین زبان منوع اول پختن برین زبان برین زبان
بلای کاه در بر این خوب خردی اول در خانه خردی

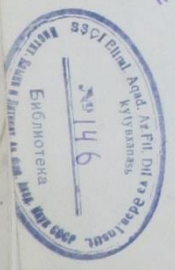
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان

دستی خردی در این زبان بر این زبان
بلای کاه در بر این خوب خردی اول در خانه خردی

من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان
من رنگ در صندلی خردی بر این زبان

5-206

عملیات استعماری در ایران
 ۱- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۲- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۳- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۴- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۵- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۶- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۷- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۸- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۹- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۱۰- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۱۱- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۱۲- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۱۳- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۱۴- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۱۵- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۱۶- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۱۷- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۱۸- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۱۹- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۲۰- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۲۱- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۲۲- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۲۳- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۲۴- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۲۵- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۲۶- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۲۷- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۲۸- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۲۹- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۳۰- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۳۱- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۳۲- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۳۳- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۳۴- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۳۵- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۳۶- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۳۷- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۳۸- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۳۹- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۴۰- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۴۱- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۴۲- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۴۳- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۴۴- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۴۵- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۴۶- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۴۷- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۴۸- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۴۹- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۵۰- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۵۱- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۵۲- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۵۳- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۵۴- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۵۵- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۵۶- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۵۷- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۵۸- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۵۹- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۶۰- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۶۱- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۶۲- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۶۳- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۶۴- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۶۵- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۶۶- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۶۷- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۶۸- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۶۹- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۷۰- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۷۱- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۷۲- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۷۳- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۷۴- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۷۵- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۷۶- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۷۷- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۷۸- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۷۹- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۸۰- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۸۱- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۸۲- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۸۳- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۸۴- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۸۵- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۸۶- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۸۷- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۸۸- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۸۹- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۹۰- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۹۱- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۹۲- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۹۳- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۹۴- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۹۵- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۹۶- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۹۷- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۹۸- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۹۹- در تاریخ ۱۳۳۳
 ۱۰۰- در تاریخ ۱۳۳۳

عملیات استعماری در ایران
 کتابخانه سفیر عالی
 قسبه انزلی
 تاریخ ۳۱ مارس ۱۳۳۳
 شماره ۱۴۶
 تاریخ ۱۳۳۳

ÖZGEÇMİŞ			
Adı, Soyadı	Miraç		ERTEN
Doğum Yeri ve Yılı	Rize		1993
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		C
ve Düzeyi			
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	2007	2011	Tevfik İleri Anadolu Lisesi
Lisans	2011	2016	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Yüksek Lisans	2016	Hâlen	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Doktora			
Çalıştığı Kurum/lar	Başlama - Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurumun Adı
1. Lise	2016	2016	Üsküdar Cumhuriyet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi- Stajyer Öğretmen
2. Ortaokul	2017	Hâlen	Çamlıca Kalem Vakfı Okulları- Özel Öğretim Öğretmeni
3.			
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar	Türk Dili ve Edebiyatı Vakfı Derneği		
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayımlar:			
Diğer:	İstanbul Üniversitesi Pedagojik Formasyon Eğitimi		
İletişim (e-posta):			
	Tarih	11.06.2019	
	İmza		
	Adı Soyadı	Miraç ERTEN	

